ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ

(ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ
ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕ
ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೧೩-೧೪

ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ

(ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು
ಸಾದರಪಡಿಸಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕ

ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೧೩–೧೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ ಅವರು **ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವ ಪದವಿಗೂ ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ದಿನಾಂಕ:

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಸದರಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವ ಪದವಿಗೂ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ

ಸಂಶೋಧಕ

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ದಿನಾಂಕ:

ಕೋಷ್ಟಕಗಳ ವಿವರ

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ

೧.೧ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು

೧.೫ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧.೬ ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಚಯ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾವುವು? ಅದರ ಗುರಿ-ಅಂತ್ಯ ಯಾವುವು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಂತೂ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಬಗೆಹರಿಯದ ಸವಾಲುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸರಳವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದುದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಳಹೊರಗನ್ನು ಆದಿ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ, ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಶಾಶ್ವತ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕವಾಗಿರಬಹುದು. ನಿಯೋಜಿತವಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಯೋಜಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯು ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದು ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಚಲಕದಿಂದ (ವೇರಿಬಲ್) ಅಳೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇದ್ದಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇನಲ್ಲ. ಬದಲಾವಣೆಯು ಕೇವಲ ಏಕರೂಪಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಇದು ಬಹುಮುಖಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಒಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

[illegible]

[illegible]

ಸಮಾಜವು ನಿತ್ಯ ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲವಾದದು. ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಿವಾಸಿ, ಅಲೆಮಾರಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ, ನಗರ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗತಿಶೀಲತೆ ಮಾತ್ರ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದೇ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಾಗ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗತಿಶೀಲತೆಯು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದೇ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗುತ್ತ ಆದಿವಾಸಿ, ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯು ನಿಧಾನ ಗತಿಯದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸವಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧಾರಣಗತಿಯುದಾಗಿದ್ದು, ನಗರ ಸವಾಜದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗತಿಯದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತಕರಿಗೆ ಇಂದೂ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿನ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧. ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಮಾತೃ ದೇವತಾರಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಇಂದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೨. ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳೇನು? ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾವುವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು.

೪. ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು.

೫. ದೇವದಾಸಿಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಕುರಿತು ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು.

೬. ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆ, ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆ, ಊಟೋಪಚಾರ, ಹಬ್ಬಗಳು ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದು.

೭. ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು.

೮. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿಯರು ಬದಲಾವಣೆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ ತಾಲೂಕುಗಳಾದ ಬೆಳಗಾವಿ ನಗರ ಅಥಣಿ, ರಾಯಬಾಗ, ರಾಮದುರ್ಗ, ಹುಕ್ಕೇರಿ, ಗೋಕಾಕ, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಮತ್ತು ಸವದತ್ತಿ ಇವು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಿತಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಸವದತ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಮೀಕ್ಷೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಬಹುತೇಕ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ತಾಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ೨೦೦ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸದರಿ ನಗರದ ದೇವದಾಸಿಯರ House Hold Survey ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತಾಲೂಕುಗಳ ಮತ್ತು ನಗರಗಳ, ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಾಹಿತಿ House Hold Surveyಯಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ.

ಸ್ವರೂಪ

ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ'ದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ, ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆ ಅಧ್ಯಾಯನದಲ್ಲಿ ಫಲವತ್ತತೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃದೇವತೆ ಆರಾಧನೆ, ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆರ್ಯರ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಲ್ಲೇಖ, ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು, ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಬಂಧುತ್ವ, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬದುಕು, ಕಸಬು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು, ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆ ಊಟೋಪಚಾರ, ಹಬ್ಬಗಳು, ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಕಾಲದ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದಲಾವಣೆಯ ದಿಕ್ಕಿನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾರೋಪ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವಕ್ತೃರ ವಿವರ, ಕೋಷ್ಟಕಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತಿರುವ ಒಂದು ಹಾಡಿನ ಭಾವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ನಿಗದಿತ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿನ ನಿದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅಂತ್ಯ ಹಾಡಬಹುದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ನಿಖರತೆಯನ್ನು

ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಡಿಯೋ ಸೌಂಡ್‌ರೆಕಾರ್ಡ್‌ರ್‌ನ್ನು, ಶ್ರವ್ಯಮಾಧ್ಯಮವಾದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ದಾಖಲೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ಯಾಮರಾ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಅನ್ಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆ, ಧರ್ಮ, ಆಚರಣೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೧. ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಧಾನ, ೨. ತೌಲನಿಕ ವಿಧಾನ, ೩. ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನ, ೪. ವಿಷಯ ಅಧ್ಯಯನ, ೫. ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನ, ೬. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನ, ೭.ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಇತರೆ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನವಿಧಾನ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಹೀಗಿವೆ.

೧. ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ವಕ್ತೃಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದರ ಮೂಲಕ ಅವರಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕಲೆ ಹಾಕಿ(ಕ್ರೂಢಿಕರಿಸಿ) ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ವಯೋಮಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಬಂದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨. ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನ

ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಳು ತಾಲೂಕಗಳ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಮುಖಾಮುಖಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ದಟ್ಟವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದರಿಂದ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಯೋಮಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

೩. ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಧಾನ

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀಡಿರುವ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರು ಸಂಸ್ಕಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಅನುಭವ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನ

ಈ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕುವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೀಡಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ವಯೋಮಾನ, ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ವೃತ್ತಿಗಳು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಯೋಜನೆಗಳು ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಕೋಷ್ಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫. ತೌಲನಿಕ ವಿಧಾನ

ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಾದ ಸ್ಥಿತ್ಯಾಂತರಗಳು ಹಿಂದೆ ಹೇಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಏನು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತುಲನೆ ಮಾಡುವುದು ಅಧ್ಯಯನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೬. ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ವಿಧಾನ

ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಇವರ ಕುರಿತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಜೊತೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ, ನಡೆಸಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಊರ ಮುಖಂಡರ ಜೊತೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಮಾತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೭. ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ

ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕಡೆ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗಗಳಾದವುವು? ಅಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಈ ವಿಧಾನ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೫. ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಅವರನ್ನೇ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಮುಖ ಅಧ್ಯಯನಗಳೆಂದರೆ ೧೮೬೯ರಲ್ಲಿ ಸರ್ ವಿಲಿಯಂ ಹಂಟರ್‌ನ ಗೆಜಿಟೆಯರ್ ನಂ. ೧೧೨ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ೪ನೇ ಸಂಪುಟ ಹಿಂದು ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಎ.ಎಸ್. ಅಲ್ಟೇಕರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು (೧೯೭೩ : ೧೭೬) ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಗಂಡಂದಿರಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆರ್.ಎನ್. ದಾಂಡೇಕರ್ ಹಾಗೂ ಹಲವು ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ವೈದಿಕ ಹಿಂದೂ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಕುರಿತು ವ್ಯಾಡ್ಲೆ (೧೯೭೭) ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಲಾಬ್ಯಾಕ್ಸ್(೧೯೭೧) ಇನ್ನಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಗೋಫ್, ಗ್ಲುಕ್ ಮ್ಯಾಸ್–ಕೋಲೆಂಡ ಪಾಲಿನ್, ಮುಖರ್ಜಿ, ಬಾಂಗ್ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಓ ಹೆನ್ರಿ; ಪಾಂಡಿಯನ್, ಮಾರ್ಗಲಿನ್ ಹರ್ಷದ್ ಆರ್. ತ್ರಿವೇದಿ ಅವರುಗಳು ದಲಿತ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಶೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬಹುಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜಿಟಿಯರ್ ಭಾಗ–೩ ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಸಂಪುಟ ೨(ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ) ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಹುಟ್ಟುವ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಡಾ.ಡಿ.ವೆಂಕಟಗಿರಿಯವರ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಪುರೋಹಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ನಟುವರ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಈಗ ಅವರೇ ರಂಗಕಲಾವಿದೆಯರಾಗಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗೊ.ರು. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ದೇವದಾಸಿ ಉಗಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ ಅವರ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಶೈಲಜಾ ಹಿರೇಮಠ ಅವರ 'ಸ್ತ್ರೀ ಕಥನ' ಮತ್ತು 'ಪಾತರದವರು' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಬಗೆಗಿನ ವಿಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳು ಮಾತೃಪ್ರಧಾನತೆಯಿಂದ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನತೆಯವರೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ ಒಂದು ರೂಪವಾದ ಪಾತರದವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಡಾ. ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ ಇವರು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಶಾಸನ ಆಧಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

"Nitya Sumangli Saskia Kursentoom Story Perface 1997" ದೇವದಾಸಿಯ ಪದ್ಧತಿ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ಹಾಗೂ ವಿಜಯ ನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. 'Indian Call Girl ನಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬದಲಾದ ಅಂಶಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

ವೇಶ್ಯಾ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ.ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿ, ನಿರಂಜನ, ಅ.ನ.ಕೃ., ಎಂ.ಕೆ.ಇಂದಿರಾ, ಗೀತಾ ನಾಗಭೂಷಣ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಲವಾರು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದು.ನಿಂ. ಬೆಳಗಲಿಯವರು ಬರೆದಿರುವ 'ಮುಳ್ಳುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹೂಗಳು' (೧೯೮೯) ಈ ಕಥಾ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತದ ದಲಿತವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಬಿಡದೆ ಅವಳನ್ನು ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿಸಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗಿಳಿಸಿರುವ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಕಮಲಾ ಹೆಮ್ಮಿಗೆ ಅವರು 'ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ' (೧೯೯೫) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮನ ಜೀವನಕಥೆ ಜೋಗತಿಯರ, ಪರ್ವಾಚರಣೆಗಳು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಕೆ. ಜಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಅವರು 'ಹರಕೆ ಹೆಣ್ಣು' (೧೯೯೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಗತಿ ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಕೆ.ಜಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಅವರು 'ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ' (೧೯೯೬) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೇನು? ಅವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ? ಧನಿಕರು ದೇವದಾಸಿಯರ ಮೀಸಲು ಮುರಿಯುವವರಾಗಿದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ? ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಭಕ್ತರು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಂಗಮರು, ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ದೇವದಾಸಿಯರು, ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ-ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಚನ್ನು ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹನುಮಂತ ಹಾಲಿಗೇರಿ ಅವರು 'ಕೆಂಗುಲಾಬಿ' ಕಾದಂಬರಿ(೨೦೧೧)ಯಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಂದೊತ್ತು ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಸಂಗತಿಗಳು ಎದುರಿಸಿ ಇಡೀ ಜೀವನವೇ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೈ ತೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಸಹಿತ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದು.ನಿಂ. ಬೆಳಗಲಿ 'ದೇವದಾಸಿ' ಕಾದಂಬರಿ(೧೯೯೧)ಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಬಡವರಲ್ಲಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿ ಅವರು ಆ

ಪದ್ಧತಿಗೆ ಶರಣಾಗುವಂತೆ ಕುತಂತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದು, ಬಡತನ, ಅಜ್ಞಾನ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ? ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲೇ ಯಾಕೆ ಬಿಡಬೇಕು? ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ದೇವರುಗಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಣ್ಣ ಸತ್ಯಂಪೇಟೆ, 'ಶಿವಶರಣೆ ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವೆ ಮತ್ತು ಇತರರು'(೧೯೮೮) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ೩೩ ವಚನಗಾರ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವೆಯೂ ಒಬ್ಬಳು. ಬಸವವಾದಿ ಶಿವಶರಣರು ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವೆಯಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಾ ನಿಕೃಷ್ಟಳಾಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ವಚನ ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವುದು. ಸೂಳೆ ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪರಂಪರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅವಳ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕುರುಹಾಗಿ ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರು ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸಿಮೋನ್‌ದ ಬೋವಾ ಅವರು 'ದಿ ಸೆಕೆಂಡ್ ಸೆಕ್ಸ್'(೧೯೦೮-೧೯೮೬) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಲೈಂಗಿಕ ವೃತ್ತಿ ಪಾಶ್ಚಾತ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಲವಾರು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎನ್ ಗಾಯತ್ರಿ 'ಮಹಿಳೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹಾದಿಯಲಿ' (೧೯೯೧) ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿದ್ದಾರೆ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲಿಕಾರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದ ತುಂಬ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ವೇಶ್ಯಾ ಸೋದರಿಯರ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಡಲೀನ ಕೋಗಿಲೆಗಾನ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾ ವೃತ್ತಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಕರುಣಾ ಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕು॥ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಎಚ್. ಪುಟ್ಟರಾಜ್ ಬನ್ನಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಮಸ್ಯೆ (೧೯೮೧-೮೨) ಸಂಯುಕ್ತ ಮಹಿಳಾ ವೇದಿಕೆಯ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಪುಸ್ತಿಕೆ. ದೇವದಾಸಿಯರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ವಿಧಿಗಳು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನೆಳೆಯುವ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಕ್ರಮಗಳು, ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮ ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಡಾ.ಶೈಲಜಾ ಹಿರೇಮಠ ಹರದೇಶಿ ನಾಗೇಶಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರು ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿ ಅಧ್ಯಯನ (೨೦೧೧) ಕಲೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ ತಾವು ದೇವದಾಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಕಲಾವಿದೆಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಇವರು ಬಡತನದಿಂದ ಪಡಬಾರದೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೊ.ಎನ್.ಚಂದ್ರಪ್ಪ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ (೨೦೦೨) ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಹುಟ್ಟು ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ ಆಚರಣೆ, ನಂಬಿಕೆ ಹರಕೆ ದೇವದಾಸಿ

[illegible]

ಜೋಗತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕುರಿತು ಕೂಲಂಕುಶವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಲ್ಪ' ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ತಾಪಿಧರ್ಮರಾವ್, ಅನುವಾದ ಎಸ್.ಆರ್. ಶಾಸ್ತ್ರೀ (೧೯೮೦) ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು? ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಲ್ಪದ ಮಹತ್ವವೇನು? ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಅರ್ಥವೇನು? ದೇವತಾರಾಧನೆ ಎಂದರೇನು? ಅಥವಾ ದೇವರನ್ನೇ ಮಾನವ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆ? ಇಂತ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಅರ್ವಾಚೀನ ಆಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷಣ ಬ.ನಾಗನೂರರು ಅವರ "ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲ, ಮುತ್ತೈದಿಯಾದಳು" (೧೯೯೯) ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ, ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಜ ಜೀವನದ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೬. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಚಯ

ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಬೆಳಗಾವಿ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗ, ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯ ಮೂಲ ಹೆಸರು ವೇಲುಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ವೇಣಿ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವೇಣು ಎಂದರೆ ಬೊಂಬು ಎಂದರ್ಥ. ಅದು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೩೬ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದಾಗ ಬೆಳಗಾವಿ ಅದರ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೩೮) ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ರಾಜ್ಯದ ವಾಯವ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಶಾನ್ಯದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಗದಗ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ನೈಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋವಾ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸುತ್ತುವರೆದಿವೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥಣಿ, ರಾಯಬಾಗ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಸವದತ್ತಿ, ಬೈಲಹೊಂಗಲ, ಖಾನಾಪುರ, ರಾಮದುರ್ಗ, ಗೋಕಾಕ, ಹುಕ್ಕೇರಿ, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಈ ೧೦ ತಾಲೂಕುಗಳಿವೆ. ಒಟ್ಟು ೩೫ ಹೋಬಳಿಗಳು, ಜನವಸತಿಯುಳ್ಳ ೧೧೮೦ ಗ್ರಾಮಗಳು, ೧೭ ಪಟ್ಟಣಗಳಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೩,೪೧೫ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ४೨,೧४,೫೦೫. ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಉ.ಅ.೧೫° ೨೩" ಮತ್ತು ಪೂ. ರೇ. ೭४°೫"– ೭೫° ೨೮" ನಡುವೆ ಇದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದ ಅಂಚು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಸೆರಗಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಪೂರ್ವದ ಬಹುಭಾಗ ಮೈದಾನ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಹಬ್ಬಿರುವ ಗುಡ್ಡಗಳ ಸಾಲುಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳಗಾವಿ ಖಾನಾಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶವೆಂದು, ಉಳಿದ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳವಲ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ ಆರ್ಕಿಯನ್ ನೈಸ್ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ವಿಭಾಗದ ಹೆಮಟೈಟ್ ಶಿಸ್ಟ್ ಶಿಲೆಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಣಚುಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಕಲಾದಗಿ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸುಣ್ಣದ ಶಿಲಾಸ್ತರ ಆವರಿಸಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಹಾಗೂ ಲ್ಯಾಟರೈಟ್ ಶಿಲೆಗಳು ಆವೃತವಾಗಿವೆ. ನದಿಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲೀಸ್ಟೋಸಿನ್ ಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ರೇವೆ ಮಣ್ಣು, ಮರಳು ಹಾಗೂ ಹರಳುಗಳು ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಗೋಕಾಕದಿಂದ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ೫.ಕಿಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಚಿಕಡೌಳಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲಾ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಜಿಲ್ಲೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇಳಿಜಾರಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಭಾಗ ಫಲವತ್ತಾದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೈಋತ್ಯ ಭಾಗ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ, ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗ ಸಮತಲ ಭೂಮಿ, ಫಲವತ್ತಾದ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮರಳು ಮಿಶ್ರಿತ ಭೂಭಾಗ ಹೆಚ್ಚು. ಬೆಳಗಾವಿ ತಾಲೂಕು ಪ್ರದೇಶ ಮಿಶ್ರಜಾತಿಯ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಬೈಲ ಹೊಂಗಲ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಎರೆಸೀಮೆ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗದ್ದು ಗಡಸು ಭೂಮಿ, ಇದು ಮಸಾರಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಕಸುವಿನ ಎರೆಭೂಮಿ ವಿಸ್ತಾರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯ ೭೦೦ ಮೀ.ಗಿಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ವಾಯುಗುಣವಿದೆ. ಉಷ್ಣತೆಯು ಸರಾಸರಿ ೧೪°ಸೆ.ನಿಂದ ೩೫° ಸೆ.ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಡಿಕೆ ಮಳೆ ೮೦೮ ಮೀ.ಮೀ. ವಾಸ್ತವಿಕ ಬಿದ್ದ ಮಳೆ ೭೬೨ ಮಿಮೀ (೨೦೦೦) ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಖಾನಾಪೂರ ಮತ್ತು ಹುಕ್ಕೇರಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಸಂಕಷ್ಟ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೆನಾಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗಳಿವೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧,೯೦,೪೨೪ ಹೆ. ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. (೧೯೯೮-೯೯) ಈ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಕರಿಮರ, ತೇಗ, ಹೊನ್ನೆ, ಬೀಟೆ ಮರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಳದಿ, ನೇರಳೆ, ಗೊಬ್ಬಳಿ ಮರಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೈಋತ್ಯ ಭಾಗದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು, ಗಂಧ ಮತ್ತು ಎತ್ತರದ ಮರಗಳ ಕಾಡುಗಳಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ವಿರಳವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕುರುಚಲು ಜಾತಿಯ ಗಿಡಗೆಂಟೆಗಳ ಕಾಡುಗಳಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂಸವಕಳಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಕಡ್ಡಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮೃದುತಿರುಳಿನ ಮರಗಳನ್ನು,

ಉರುವಲಿಗಾಗಿ ನಾನಾ ಜಾತಿಯ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಿದೆ. ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೀಳುಬಿದ್ದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಿಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತೇಗದ ಮರಗಳನ್ನು ಗೋಡಂಬಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಅವುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ. ಕೃಷ್ಣಾ, ಘಟಪ್ರಭಾ, ಮಲಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಡೋಣಿ. ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಈ ನದಿಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿ ಖಾನಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಜಾಂಬೋಟಿಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸು. ೧೩ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಖಾನಾಪುರ, ಬೈಲಹೊಂಗಲ, ಸವದತ್ತಿ ಮತ್ತು ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲೂಕುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬೆಳಗಾವಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹುಕ್ಕೇರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಮುಂದೆ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖಾಂತರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯ ಗೋಕಾಕ ಜಲಪಾತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿ ಚಿಕ್ಕೋಡಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೩೦ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಮತ್ತು ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಹಾಗೂ ರಾಯಬಾಗ ಮತ್ತು ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಮುಂದೆ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಒಳಗೆ ಸಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಅದರ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕನ್ನು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಡೋಣಿನದಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಈ ನದಿಯ ಹರಿವು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಾ, ಘಟಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿ ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಅಗರಣೆ ನದಿ ಹರಿದು ಐನಾಪುರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜನಜವಾಡದ ಬಳಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವೇದಗಂಗಾ ನದಿ ಕುರ್ಲಿ ಮುಖಾಂತರ ಗಲಟೆವರೆಗೂ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿದು ಅನಂತರ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರ್ವಾಡದ ಹತ್ತಿರ ದೂದಗಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ದೂದಗಂಗಾ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಗಡಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಮಹಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿ ಕಲ್ಲೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಚಿಕ್ಕೋಡಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬಿದರಹಳ್ಳಿ ಬಳಿ ಹುಟ್ಟುವ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನ ಪುಲಗಡ್ಡಿ

ಬಳಿ ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯನ್ನು ಸಂಗಮಿಸುವುದು. ಹುಕ್ಕೇರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿ ನದಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿದು ಹುಕ್ಕೇರಿಯ ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನಪುರದ ಬಳಿ ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ನದಿ ಬೆಳಗಾವಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನೈಋತ್ಯದಿಂದ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿದು ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇವಲ್ಲದೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳ ತೊರೆಗಳಿವೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇವು ತುಂಬಿ ಹರಿದು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ನದಿ-ತೊರೆಗಳ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲು ಅನೇಕ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಘಟಪ್ರಭಾ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಧೂಪದಾಳದ ಹತ್ತಿರ ಒಡ್ಡನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸುಮಾರು ೧,೨೦,೦೦೦ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರನ್ನೊದಗಿಸುವ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಘಟಪ್ರಭಾ ಎಡದಂತೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ.

ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಘಟಪ್ರಭಾ ಕೊಳ್ಳದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಇದೆ. ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿಗೆ ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಳಚೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದೆ. ಮಲಪ್ರಭಾ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ನವಿಲು ತೀರ್ಥದ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು. ಬೈಲಹೊಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ಹರಿನಾಲಾ ಯೋಜನೆ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೋಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ ಯೋಜನೆ, ಖಾನಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಸತ್ತಿ ನಾಲಾ ಯೋಜನೆ ಬಂದಿವೆ. ೧೯೯೮-೯೯ರ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩,೨೬,೨೨೫ ಹೆ. ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೬೭೭೩೫ ಹೆ. ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ ೬೫೬೧ ಹೆ. ಕೆರೆಗಳಿಂದ ೧೦೨೯೩ ಹೆ. ಬಾವಿಗಳಿಂದ, ೪೦,೧೭೬ ಹೆ. ಏತ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ೫೧೪೪೩ ಹೆ. ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದ, ೫೭೯೧೭ ಹೆ.ಗಳಿಗೆ ಇತರ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರುಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳಗಳಾದ ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ಬತ್ತ, ಜೋಳ, ಕಬ್ಬು, ಸೇಂಗಾ ಮತ್ತು ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ, ಹತ್ತಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಮತ್ತು ತಂಬಾಕನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಪ್ಪಾಣಿಯ ತಂಬಾಕು ಶ್ರೇಷ್ಠ ದರ್ಜೆಯದೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯದು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯವಸಾಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ರೈತರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅರಭಾವಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ ಗಮನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ. ಹಿಪ್ಪನೇರಿಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ೧೯೯೮-೯೯ರ ಅಂಕಿ ಅಂಶದ ಪ್ರಕಾರ ೬೨,೭೩೧ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಬತ್ತವನ್ನು ೨೬೨೫ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ೧೯೨,೪೯೦ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಳವನ್ನು, ೩೦,೮೬೪ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ೧,೦೯,೩೭೦ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳವನ್ನು ೫೪೩೯ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಧಿ ೬೦೩೧ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ೨೪೧೯ ಹೆ.ಗಳ ಕಡಲೆ, ೮೬೦೨ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ತೊಗರಿ, ೮೦೭೬ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ೮೬೦೨೦

ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಗಡಲೆ, ೧೨೪೦೨೦ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು, ೬೫೮೯ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ೫೦೦ ಹೆ.ಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಪ್ಪುನೇರಿಳೆಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ಜಿಲ್ಲೆ. ಜಾನುವಾರು ಸಂಪತ್ತು ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳ ೮೬೬೨೨೩ ಕುರಿಗಳು ೧೪ ಪಶುವೈದ್ಯಾಲಯಗಳು, ೫೬ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು, ೧೨೬ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಶುವೈದ್ಯಕೇಂದ್ರಗಳು, ೧೦ ಸಂಚಾರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ೩೧ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇದ್ದವು (೨೦೦೦).

ಜಿಲ್ಲೆ ಯಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯೋದ್ಯಮವೂ ಇದ್ದು ೩೦೦೩ ಮೆ.ಟನ್ ಮೀನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಗಿತ್ತು (೨೦೦೧).

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಕಾರ್ಖಾನೆ, ಬಟ್ಟೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿವೆ. ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಉಕ್ಕಿನ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಸಿಮೆಂಟ್ ಮತ್ತು ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳು, ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮರದ ಸಾಮಾನುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮೋಟಾರಿನ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳು, ಸಾಬೂನು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉಪಕರಣಗಳು, ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಅಗರಬತ್ತಿ ತಯಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಇವೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೈಮಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಉಣ್ಣೆ, ರೇಷ್ಮೆ, ಚರ್ಮ ಹದಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಮವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ, ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವುದು, ನೂಲು, ಹಗ್ಗ ತಯಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕೆಂಪು ಉಸುಕಿನ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಲಾದಗಿ ಮಾದರಿಯ ಕರಿಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಡಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸ್ಲೇಟು ತಯಾರಿಕೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಚೀನೀ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಕೆಂಪು ಕಾವಿ, ಹಳದಿ ಮಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಣ್ಣುಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಪಿಂಗಾಣಿ ಸಾಮಾನು ತಯಾರಿಕೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೧೩ ಬಟ್ಟೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ೧೩ ರಾಸಾಯನಿಕ, ೧೯೪ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಇತರೇ ವಿಧದ ೧೨೩ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ೪೬೨೩೮ ಮಂದಿ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದರು. ೧೧ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶಗಳು ೩೦೨ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶೆಡ್ಡುಗಳು ಇದ್ದವು (೨೦೦೧).

ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ, ಕೈಗಾರಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ೨೧೮ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ೧೦೫ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ೬೩೬ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು. ೧೯ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಇತರೆ ೧೩೯ ವಿಧದ ಸಂಘಗಳು ೪೨ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಇವೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣ ಒಟ್ಟು ೬೪.೪೨ ಇದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೩೨೬೯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ೫೭೫ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು, ೧೯೯ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ೬೩ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು, ೧೧ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್, ೪ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ೧ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ೭ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿ ಕಾಲೇಜು, ೧ ದಂತ ವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಜೊತೆಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಜನಾರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ೯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ೫ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ೧೩೬ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ೧೩ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳು ೧೬ ಚಿಕಿತ್ಸಾಯಲಗಳು(ಡಿಸ್ಪೆನ್ಸರಿ) ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು, ೩೪ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇವೆ. ಬೆಂಗಳುರು ಪುಣೆ ರೈಲ್ವೆ ಮಾರ್ಗ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ನೇರ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾದು ಹೋಗಿದೆ. ಲೋಂಡ, ಖಾನಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧೂಪದಾಳ, ಗೋಕಾಕ, ರಾಯಬಾಗ, ಕುಡಚಿ, ಶೇಡಬಾಳ ಮೊದಲಾದ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣಗಳಿವೆ. ಲೋಂಡ ಮೂಲಕ ಧಾರವಾಡ ಕ್ಯಾಸಲ್ ರಾಕ್ ರೈಲ್ವೆ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಅದು ಮುಂದೆ ಗೋವಾಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಗೋವಾ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಮಾರ್ಗ ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೨೦ ಕಿ.ಮೀ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ೭೩೨ ಕಿ.ಮೀ. ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ೨೩೩೧ ಕಿ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆಗಳು ೨೩೬೦ ಕಿ.ಮೀ. ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ೯೧೨೯ ಕಿ.ಮೀ. ರಸ್ತೆ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೬೪೦೨ ಕಿ.ಮೀ. ಪಕ್ಕ ರಸ್ತೆಗಳು. ಮಾರ್ಗ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ೩೮ ದೊಡ್ಡ ಸೇತುವೆಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಮಂಗಳುರು, ಬೆಂಗಳುರು, ಮುಂಬಾಯಿ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಿಗೆ ವಿಮಾನ ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ.

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಶಿಲಾಯುಗದಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಯುಗದವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಗಳಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.ಪೂ. ೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ್ಪ ಗೋತ್ರದವನೊಬ್ಬ ಯದುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಳೇ ಬೆಳಗಾವಿ(ವಡಗಾಂವ-ಮಾಧವಪುರ) ಶಿಲಾಲಿಪಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ವಡಗಾಂವ ಅಂದಿನ ಯದು ಗ್ರಾಮವೆಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಖಾನಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಪುರಾತನ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಹಲಶಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಏಳು ತಾಮ್ರಪಟಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಹಲಶಿಗ್ರಾಮ ಆದ್ಯ ಕದಂಬರಾಜರ ಉಪರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಥಣಿಯ ಸುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶ ಕೊಂಡಿ ಅಥವಾ ಕುಹುಂಡಿ ೩೦೦೦ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದು ಕುಂತಲನಾಡಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು.

ಕದಂಬರು, ಚಾಲುಕ್ಯರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಈ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಒಡೆತನ ನಡೆಸಿದರು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರಟ್ಟರ ಒಂದು ಸಾಮಂತ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಗೋವೆಯ ಜಯಕೇಶಿ ಹಲಶಿ ೧೨೦೦೦ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಇವನ ರಾಜಧಾನಿ ಚಂದ್ರಪುರ. ಇದು ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಚಂದೂರು ಇರಬಹುದೆಂದು ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ. ಇದು ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟ ಒಂದನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವ ವೇಣುಗ್ರಾಮವನ್ನು ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸುಗಂಧವರ್ತಿಯಿಂದ(ಸವದತ್ತಿ) ವೇಣುಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ(ಬೆಳಗಾವಿಗೆ) ಬದಲಾಯಿಸಿದ.

ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವ ಮನೆತನ ಆಳಿದ ಮೇಲೆ ೧೩೨೭ರಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದ್-ಬಿನ್-ತುಗಲಕ್ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಮತ್ತು ರಾಯಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಅಮೀರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರದೇಶ ಮುಂದೆ ಬಹಮನಿ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಸೇರಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನದ ಅನಂತರ ಸಿರಸಿಂಗಿಯ ದೇಸಾಯರ ಪೂರ್ವಜ ವಿಠಲಗೌಡ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ವಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ್‌ಷಾ ಈತನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ.

೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಪರಸಗಡ, ಹೂಲಿ, ಹುಕ್ಕೇರಿ, ರಾಯಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮರಾಠ ಸರದಾರರು ನೆಲಸತೊಡಗಿದರು. ಮುಂದೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರಾಠ ಪೇಶ್ವೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಪಸರಿಸಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ, ವಂಟಮುರಿ, ಕಿತ್ತೂರು ಮೊದಲಾದ ಕಡೆ ದೇಸಾಯಿ ಆಡಳಿತ ಭದ್ರಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ೧೮೧೮ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ರಂದು ಜನರಲ್ ಮನ್ರೋ ಬೆಳಗಾವಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ೨೨ ದಿನಗಳ ಕದನದ ಅನಂತರ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮುಂದೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ೧೮೨೪ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ನಂದಗಡದಲ್ಲಿ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿದರು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತ ತಳವೂರಿದ ಮೇಲೆ ೧೮೩೬ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಉತ್ತರಭಾಗಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

೧೯೫೬ರವರೆಗೆ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಅನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಹಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಇದೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕಾಲವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ, ಭಜನೆ ಸಂಗೀತ ಮುಂತಾದವು ನಡೆಯುವುವು. ಕುಡಚಿ, ಕೊಕಟನೂರು, ಮಂಗಸುಳಿ, ಚಿಂಚಲಿ, ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ, ಬಾಳೆ ಕುಂದ್ರಿ ಅಮ್ಮಣಗಿ, ಅಂಕಲಗಿ, ತವರ

ಅರಭಾವಿ, ಕಲ್ಲೋಳಿ, ಸಾವಳಿಗಿ, ಗೊಡಚಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಸುವರು. ಈ ನಗರದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸು.೧೦೦ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿರುವ ಕೋಟೆ ಇದೆ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಕಂದಕವಿದೆ. ಈ ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಶಿಲಾಲೇಖಗಳು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಇವೆ. ಈ ಕೋಟೆಯ ಅಗಸೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಿಗುಡಿ, ಖಿಲ್ಲೇದಾರ್ ಅಸಸ್‌ಖಾನನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ಒಂದು ಮಸೀದಿ ಇದೆ. ದಂಡಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಸನ್‌ಖಾನ್‌ನನ ದರ್ಗಾ ಇದೆ. ಕೋಟೆಯೊಳಗಣ ಕಮಲ ಬಸದಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು, ಬೆಳಗಾವಿ ಪಶ್ಚಿಮದ ದಂಡಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾರಕ್ಕುಗಳು, ತೋಪಖಾನೆ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸೇಂಟ್ ಮೇರಿ ಚರ್ಚು ಭವ್ಯವಾದದ್ದು. ನಗರದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ ಅವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿದಂಬರೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಅನೇಕ ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ರಾಜಾರಾಮ ಮಹಾರಾಜರ ಮಠವಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಸೇರಿದಂತಿರುವ ವಡಗಾಂವ–ಮಾಧವಪುರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕಾರಂಭದ ಆಸುಪಾಸಿನ ಶತಮಾನಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಪಟ್ಟಣ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಬೆಳಗಾವಿ ಪಟ್ಟಣ ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಆಧಾರ. ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಕೋಟೆ ಬಹಮನಿ ಅರಸರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಮುಸ್ತಾಪ ಎಂಬುವವನು ಇದ್ದನೆಂದು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಆಗ ಮುಸ್ತಫಾಬಾದ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳು ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಕೊಂಡ 'ಅಜೀಂಸಬರ್' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆಗ ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಸಸ್‌ಖಾನ್ ಬಲಿಷ್ಠ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದ. ೧೬೯೬ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಇಟಲಿಯ ಪ್ರವಾಸಿಯೊಬ್ಬ ಬೆಳಗಾವಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿರುವವನೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೆ ಹೈದರ್ ಮತ್ತು ಮರಾಠರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಊರನ್ನು ೧೮೧೮ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ನಗರವನ್ನು ೧೬೩೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿತ್ತು.

೧೮೫೭ರ ಬಂಡಾಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹದಿಂದ ವಹಾಬಿ ಮುನ್‌ಷಿ ಮತ್ತು ೫ ಜನ ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮರಣದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿ ೪ ಮಂದಿಯನ್ನು ಗಡೀಪಾರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನರಗುಂದದ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ೧೮೫೮ರಿಂದ ಜೂನ್ ೧೨ರಂದು ಬೆಳಗಾವಿ ಹತ್ತಿರ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಲಾಯಿತು.

೧೮೮೮ರಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅಗರಕರ, ರಾನಡೆ, ಗೋಖಲೆ, ವಾಛಾ, ಟಿಳಕರು, ಇಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದರು. ೧೮೯೫ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗ ಸರ್.ಡಿ.ಇ. ವಾಛಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗ ಟಿಳಕ, ಗಾಂಧಿ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೋಮ್‌ರೂಲ್ ಲೀಗ್ ಚಳುವಳಿ ಇಲ್ಲೇ ರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕು ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಟಿಳಕರು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ೩೯ನೆಯ ಅಧಿವೇಶನ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಚರಿತ್ರಾರ್ಹವಾದುದೆನಿಸಿತು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದ ಬೆಂಬಲ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ್ಯ ರಚನೆಯಾದಾಗ(೧೯೫೬) ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು.[೨]

ಸವದತ್ತಿ: ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಸವದತ್ತಿಯು ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ೭೪ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಊರ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಿರಸಂಗಿ ದೇಸಾಯಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಎಂಟು ಬುರುಜುಗಳುಳ್ಳ ಕೋಟೆಯಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಅದು ರಟ್ಟರ ರಾಜಧಾನಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಅವರು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದರು. ಸವದತ್ತಿ ಊರಲ್ಲಿ ರಟ್ಟರ ಕಾಲದ ಎರಡು ಬಸದಿಗಳು, ಅಂಕೇಶ್ವರ, ಪುರದೇಶ್ವರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ.

ಪುರದೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದೆ. ಅಂದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ೧೦೪ರಲ್ಲಿ ರಟ್ಟರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮಲಪ್ರಭ ನದಿಗೆ ಕಟ್ಟಾಲಾದ ನವಿಲು ತೀರ್ಥ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ರೇಣುಕಾ ಸಾಗರದ ನೀರು ಸವದತ್ತಿಯ ಹೊರವಲಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸವದತ್ತಿಯಿಂದ ೧೨ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡವು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಬಸದಿಯು ಈಗ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಥವಾ ರೇಣುಕಾ ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದ್ದು, ದಿನ ನಿತ್ಯ ನೂರಾರು ಭಕ್ತರು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪರಸಗಡವು ಅದ್ಭುತ ಗಿರಿದುರ್ಗವಾಗಿದ್ದು ಶಿವಾಜಿಯಿಂದ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡಿತು. ಈಗ ಅದು ಜೀರ್ಣವಾಗತೊಡಗಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕರ್ನಾಟಕ(ಪರಿಷ್ಕೃತ ಸಂಪುಟ-೨), ೨೦೦೭, ಪ್ರಕಾಶಕರು: ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ ೪೮೯ ರಿಂದ ೪೯೪ರವರೆಗೆ

೨. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿ, ೨೦೧೧, ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಜಿಟೆಯರ್ ಇಲಾಖೆ, ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ೭೭೨

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ದಾರಿ

೨.೧ ಫಲವತ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ

೨.೨ ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ

೨.೩ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ

೨.೪ ಆರ್ಯರ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

೨.೫ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು.

೨.೬ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ

೨.೭ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ದಾರಿ

"ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮಾನವ ತನ್ನ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯ ಹಾಡಿ ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆ ನಿಂತನು. ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮಾನವ ತನ್ನ ವಾಸ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಆದಿಮ ಬದುಕಿನಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಬದುಕಿನವರೆಗೂ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಾನವನ ದೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತನ್ನ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯದಿಂದ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಪೈರು ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಮೋಡ, ಮಿಂಚು, ಗುಡುಗು, ಸಿಡಿಲು ಮತ್ತು ಮಳೆಯ, ಹಗಲ ರಾತ್ರಿಗಳ ಬಗೆಗೆ, ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಾಣಿ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಜಗತ್ತು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನವರೊಡನೆ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಚರ್ಚಿಸಿದನು. ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆದ ಆರ್ಥಿಕ ಕಲ್ಪನೆ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ನೀಡಿದನು."[೧]

ತನಗರ್ಥವಾಗದ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ವಿಚಾರದ ಆಳಕ್ಕೆ ನಿಲುಕದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗುತ್ತಾ, ಈ ವಿಸ್ಮಯವೇ ಕ್ರಮೇಣ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಆಗೋಚರವಾದ, ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದು ಆತ ನಂಬತೊಡಗಿದನು. ಈ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇಂದು ಧರ್ಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. "ಮಾನವನಲ್ಲಿನ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಯದಿಂದಲೂ ಬೇರೊಮ್ಮೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ಆವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಾನವನು ದುಃಖ, ಕ್ಷಣಿಕತೆ, ಮೃತ್ಯು, ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಜರೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಗೋಚರವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲು, ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗ ಹುಡುಕಿ ಪೂಜೆ, ಆಹುತಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ

ತಂದನು."[೨] ಹೀಗೆ ಆದಿಮಾನವನು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು 'ದೇವರು' ಎಂದು ಕರೆದು ವಿವಿಧ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ. ಈ ದೇವರುಗಳನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬಲಿ ಕೊಡುವ, ಬಸವಿ ಬಿಡುವ, ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, 'ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ'ದಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ದೇವರ + ದಾಸಿ = ದೇವದಾಸಿ ಎಂದರೆ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮೀಸಲಾದವಳು, ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು ಎಂಬರ್ಥವೇ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಇದೆ. ಇವರು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ, ಸಾರಿಸಿ, ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿ ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದು, ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಹಾಡುವುದು, ಕುಣಿಯುವುದು, ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರುವುದು, ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಗಳಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆ, ತಾಳಿಸರ, ಕವಡೆ ಸರಗಳನ್ನು ತೈಯಾರಿಸುವುದು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಎತ್ತುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಿಗಿಂತ ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತಗಳು ಪವಿತ್ರವಾದವು. ಲಲಿತಕಲೆಗಳಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ–ಸಂಗೀತ–ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ವಿಶೇಷವಾದವುಗಳು ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಈ ದೇವದಾಸಿಯರು ಲಲಿತಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸಹಜ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.[೩]

ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಸೂಳೆ, ಜೋಗತಿ, ಬಸವಿ, ದೇವದಾಸಿ, ಸೂಳೆ, ದೇವಸೂಳೆ, ರುದ್ರದಾಸಿ, ರಾಜದಾಸಿ, ರಂಡಿ, ಗುಡ್ಡಿ, ಪಾತ್ರದವಳು, ಅಲಂಕಾರದಾಸಿ, ನಿತ್ಯಸುಮಂಗಲಿ, ಹಾಡು ಸೂಳೆ, ದೇವತಾರತಿ ಸೂಳೆ, ಮಾಡದ ಸೂಳೆ, ಕಂಬದ ಸೂಳೆ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಓಲಗದ ಸೂಳೆ, ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ, ಸಾನಿ, ಸಾಗಸಾನಿ, ಅಲಸಾನಿ, ಕಲಾವಂತರೂ, ಭೋಗಂ, ಮಾತಂಗಲು, ಪೆಂಡುಗಾರಿಕಿ ದೇವತೆ, ನಾಯಿಕನ್, ಅಲ್ವೇರಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಥೇವಾಡಿಯರ್, ನಿತ್ಯಸುಮಂಗಲಿ, ಪೆರೆಯಲಾರ್, ಮಾಣಿಕ್ಯಂ, ವಿಷ್ಣುದಾಸಿ, ಮಣಿಕಟ್ಯಾರ್, ಕನ್ನಿಕೆಯಾರ್, ನಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಈರ್ಶಪತ್ತಿನಿಯಾರ್, ರುದ್ರದಾಸಿ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮುರಳಿ, ಭಾವಿನ್ ಎಂದೂ, ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕಾರ್, ಕುಡಿಕ್ಯಾರ್ ಎಂದೂ, ಓರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಮಹರೀಸ್ ಎಂದು ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ನಟಿ ಎಂದೂ ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾವಿನ್, ಕುಲವಂತಿನ್ ಎಂದೂ, ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ಸುಖಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೪]

ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿದ್ದವು. ದೇವದಾಸಿ ನರ್ತಕಿಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅರಮನೆಯ ಅಂತಃಪುರ, ಗುಡಿ-ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳೇರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ, ದೇವರ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಮಂತ್ರಣವಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವೃತ್ತಿಯೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.[೫]

ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಅಥವಾ ಗಂಡನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ಅದೇ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸುವ ಈ ಪರಂಪರೆಯು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೇವಲ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇದು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲ, ದೇಶ, ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ? ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವಂತಹ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨.೧. ಫಲವತ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ

'ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ' ಮತ್ತು 'ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ 'ದೇವದಾಸಿ' ಪದ್ಧತಿಯು ಉಗಮವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಫಲವತ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದನು. ತನಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡುವ ಜನನಿಗೂ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಭೂಮಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮೂಲ ಆಧಾರವಾಗಿರುವಂತೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಗರ್ಭ ಧರಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಸತ್ಯಧಾರಣೆ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಆದಿಮಾನವ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಎರಡು ಪೂಜ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು.

"ಗದ್ದೆಗೆ ಹಸಿರು ಚಂದ, ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಬಸಿರು ಚಂದ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಹಾಗೆ ಫಲ ಬಿಡುವ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದು ಆಕೆಯ ಫಲವಂತಿಕೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಜನಪದರು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಸೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿ ಗುರುತಿಸಿ ಋತುಮತಿಯಾಗುವಿಕೆ, ವಿವಾಹ, ಗರ್ಭ ಧಾರಣೆಯಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ."[೬] ಹಾಗೆ ನಿಸರ್ಗದ ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಮಾನವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅದ್ಭುತ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಮೊತ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವನು. ಇಂದಿಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಒರಿಸ್ಸಾದ ಸಂತಾಲರು ಭೂಮಿ ಋತುಮತಿಯಾಯಿತೆಂದು, ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ 'ರಾಜ ಹಬ್ಬ'ವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಛಾಯಾದಾತಾರ ಅವರು "ಮಾತೃಪ್ರಧಾನತೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸುವರು. ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಭಾವನೆ ಇವು ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಪಾತ್ರವು ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಶಕ್ತಿಯು ನಿಗೂಢವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಫಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಲ್ಲಿ ದೈವಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದು ಸಹಜ. ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಆಧಾರವೆಂದರೆ ಇಂದು ಅವಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಮಾತೃದೇವತೆಗಳು. ಮಾನವಕುಲದ ಸಂಖ್ಯಾಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ಬಾಲಕನಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಯೋನಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವದ ಜನ್ಮದಾತೆ 'ಸ್ತ್ರೀ' ಎಂಬ ಮಾತು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು."[೭] ಹೀಗೆ ಪುರುಷನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ ಆಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪೂಜ್ಯನೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಿದೆ.

ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆಯುವ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಗುಣವೇ ಶಕ್ತಿಯೆಂಬ ಮಾತೃದೇವತೆಯು ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಗುಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿತ್ತೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸೆಮಿಟಿಕ್ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಅಪ್ಪಾಟಿನ್ ದೇವತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ, ಈಜಿಪ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಇಸಿನ್ ದೇವತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ, ಪುಜಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಚಿಲೇ ದೇವತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ, ಭಾರತದ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಮಾನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾಗಿವೆ.

೨.೨. ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ

ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯಾ: ಹಮ್ಮುರಬಿ ದೊರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಫ್ತಾರ್ ಎಂಬ ಮಾತೃ ದೇವತೆಯ ಪೂಜೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ಅಲ್ಲಿನ ನೆಲದ ಫಲವತ್ತತೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರತೊಡಗಿತು. ಮಾನವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯವು ಮಾಯವಾಗಿ ಸಂಭೋಗ ಕ್ರಿಯೆ ನಿಂತಿತು. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಘೋರ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಕೆಲವು ನಿವಾರಕಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಪ್ರಣಯ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತತೆಯ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಒದಗಿ ಬಂತು ಮತ್ತು ಖಾಲಿ ಬಿದ್ದ ಈ ಜಾಗವನ್ನು ತುಂಬಲು ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು." ಪ್ರೇಜರ್ (೧೯೨೮) ಮತ್ತು ಟಾವ್ನಿ ಹಾಗೂ ಪೆಂಜರ್ ೧೯೨೫ ಉಲ್ಲೇಖ ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪುಟ ೪೩, ೧೯೩೩[೮] ಇಫ್ತಾರ್ ದೇವತೆಯು

ಮುರ್‌ಡಕನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಇಷ್ತಾರ್ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪರ್ ಪನಿಟ್ ದೇವತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಕೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಲವಂತರು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇರೋಡೋಟಸ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ "ಎರಿಕ್ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಣಿ ಆಸೆಯ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆ, ಕಾಮನ ಕಣ್ಣಿನವಳು. ಪ್ರೀತಿಯ ವಾರಾಂಗನೆ, ದೇವಾಲಯದ ಗಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಯ ದೇವತೆ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಇಷ್ತಾರ್ ದೇವತೆಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು ಅವಳ ಲೈಂಗಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಕೆಯ ಲೈಂಗಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ."[೫] ಎದೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿದಂತಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಪೈಕಿ ಕೆಲವು ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯಾದ ಹೊರಗೂ ದೊರೆತಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಉತ್ತರದ ಸಿರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಚೆಮಿಷನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಅನೇಕ ಪೂಜಾರಿಣಿಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವಕಿಯರನ್ನು ಇಷ್ತಾರ್‌ನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸೇವಕಿಯರು ಕಾಮುಕಿಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಕ್ವಿ ಜೆರೆಟಿ (ಗಣಿಕೆ), ಶಮ್‌ಕಟ್ವಿ(ಸಂತೋಷ ನೀಡುವ ಸೇವಕಿ) ಮತ್ತು ಖರಿಮಟಿ(ನಿಷ್ಠೆ ಹೊಂದಿದವಳು) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 'ಪಿರಾ' ಐತಿಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಮುಕ ಮಾಂತ್ರಿಕರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಎರಿಕೆ' ಎಂಬ ಊರು ಮತ್ತು ಇಷ್ತಾರ್‌ನ ಮನೆ. ಅದು ಸೂಳೆಯರ ಪಟ್ಟಣ, ಹಾದರದ ತವರು. ಗಿರಾಕಿಗಳಾಗಿ ಬಂದವರು ಇಷ್ತಾರಗೆ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಸೂಳೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ 'ಗಿಲ್‌ಗಮೇಶ್ ಮಹಾಕಾವ್ಯ' ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ನೀಡಿದ ವಿವರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪಶ್ಚಿಮ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಜರ್ಟನ್, ಇಲ್ಲಿಸ್, ಪ್ರೇಜರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಆಫ್ರಿಕೆಯ Slave Coast ಮತ್ತು Gold Coastಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು, ಯಾರೇ ಹದಿಹರೆಯದವರಾಗಲಿ, ಒಂದು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅಥವಾ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅವರನ್ನು ಕೋಸಿಯೋ ಅಂದರೆ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದವರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಒಂದು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಗುವು ಆ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಥವರು ದೇವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೋಸಿಯೋಳ ಮುಖ್ಯ ಧಂದೆ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆ, ಮತ್ತು "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವಯೋಮಾನದ ಸುಂದರ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಈ ಬಗೆಯ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ಅಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಅವರು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ದೇವರುಗಳ ಪೂಜೆಗಳ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಾ ಪುರುಷ ಶಿಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ವಾಯಿದೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ನಿಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ದೇವರೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದವರೆಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ದೇವರಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಿಯೆಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು. ಅವರ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ದೇವರಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗುತ್ತಾರೆ."[೧೦] ಉತ್ತರ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ "ಸೆಮೆಟಿಕ್ ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಮೆಟಿಕ್ ಮಾತೃ ದೇವತೆಯನ್ನು A Strat ಮತ್ತು Tanth ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದೇವತೆಯ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಜನ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅಶ್ಲೀಲ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು."[೧೧]

ಸಿರಿಯಾ, ಪೋನೇಷಿಯಾ ಮತ್ತು **ಕನಾನ್**ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃದೇವತೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆ ಪದ್ಧತಿ : ಸಿರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟಲ್ ಅಥವಾ ಅತ್ತರ್ ಎಂದು ಮುಖ್ಯ ಮಾತೃ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಲೆಬನಾನ್‌ನ ಪವಿತ್ರ ನಗರ ಹೈರಾಪೋಲಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಅಂತರಗಟಿಸ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾತನ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಟಾವ್ನಿ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಹೈರಾ ಪೋಲೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ದಾಖಲೆ ಎಂದರೆ, ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦ರ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲೂಸಿಯಾನ್ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಡೇಡಿ ಸಿರಿಯದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಟೆಟ್ ಆಧಿಪತ್ಯವು ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಲೂಸಿಯಾನ್ ವಿವರಿಸುವ ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಪಾಲು ಕಂಡುಬರುವುದು ಎಂದು ಏಶಿಯಾ ಮೈನರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಸಿರಿಯಾದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಜೋಡಿಯಾದ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಒಂದು ವೃಷಭ ದೇವರು ಮತ್ತು ಸಿಂಹದೇವತೆಯನ್ನು ಹಿಟ್ಟೈಟನ್ನರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಫಲವತ್ತತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೋನೇಶಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ, ಮಾತೃದೇವತೆಯಾಗಿ ಪ್ರಮುಖವಾಯಿತು. ಬದಲಾವಣೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ತಕ್ಷಣದ ಬೇಡಿಕೆ ಪೂರೈಸಲು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು."[೧೨]

ಹೀಗಾಗಿ, ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ದೇವತೆಯ ಉದ್ರೇಕಗೊಳ್ಳುವ ಮುಖವನಷ್ಟೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಒಲವು ತೋರಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಮ

ಉದ್ರೇಕದ ಲಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವು. ಬ್ಯಾಬಿಲೋನ್ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಅಥೋನಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದೇವತೆಗಳ ಶೋಕಾಚರಣೆಗಳು ನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಕೇಶಮುಂಡನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ದಿವಸ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಪಿತವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅಪರಿಚಿತರು ಮಾತ್ರ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಶ್ವತ ಹಾಗೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಪೋನೇಷಿಯಾ ಕೆನಾನ್ ಮತ್ತು ಸೈಪುಸ್ ಈ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಗತವಾಗಿತ್ತು. ಅಟರ್ಟ್ ಆಶ್ಲೆ ಕಿತ್ ಮತ್ತು ಅಸ್ಟ್ರೆಟ್ ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಸ್ತಾರ್ ದೇವತೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಣಯದೇವತೆ, ಹೆರಿಗೆ ಫಲವತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ದೇವತೆಗೆ ಆರೋಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿರಿಯ ಮಾತೃದೇವತೆಯನ್ನು ಅಪ್ರೊಡೈಟ್ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರೀಕರು ಮತ್ತು ಪೋನೇಷಿಯನ್ನರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದು ಆಕೆಯ ಲೈಂಗಿಕ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪೋನೇಷಿಯನ್ನರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಸಾಹತುಗಳೊಂದಿಗೆ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೆರೊಡೊಟಸ್‌ನು ಸಿರಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಲುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡ್ರಿಯ ದಯೆ ಉಳ್ಳವಳು ಜಸ್ಟಿಸ್ ಮತ್ತು ಸೈಪ್ರೆಸ್‌ನ ಕಿಟಿಯೋನ್ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

"ಪೋನೇಷಿಯಾದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಸಿಸಿಲಿಯ ಏರಿಕ್ಸ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾರ್ಟ್ ಎಂಬ ಒಂದು ದೇವಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಪ್ಪಾರ್ಟ್ ತನಿತ್ ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಮಾತೃದೇವತೆಯು ಉತ್ತರ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಕರಾವಳಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅರೇಬಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಯ್‌ಲಟ್ ಅಥವಾ ಅಯ್ ಉಜ್ಜಾ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಯು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು."[೧೩]

ಗ್ರೀಸ್‌ದೇಶ : ಸುಗ್ಗಿ ಪೂಜೆ, ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಸುಗ್ಗಿ ದೇವತೆಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪಾಪವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಈ ಪೂಜೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ೩೦ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಕೆಲವೆಡೆ ಮಹಾಮಾತೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜೆ-ಉತ್ಸವ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. "ಉಪ್ಪುತೀರೊ ಉಪ್ಪುನೂಸಾ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯೂಸಿಬಿಯ ಎಂಬ ಚರಿತ್ರಕಾರನು 'ಪೆ ಟ್ರೋಲಾಜಿಯಾ ಗ್ರೀಸಿಯಾ ಎಂಬ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "Man Who have castrated the

selvesin hononr of the goddess" ದೇವತೆಗಾಗಿ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾದವರು ಎಂದು ಈ ಪಂಡಿತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

'ಮಿಗ್ನಿಸ್' ಎಂಬುವನು ಕೂಡ ಈ ಆಚಾರವಿದೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಪಿಸ್ಟರ್ ಮಾರ್ಕ್' ಈ ವಿಧದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪುರೋಹಿತರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಕೆಲವೆಡೆ ನಪುಂಸಕತ್ವದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದದೆ ಸ್ತ್ರೀಯತ್ವವನ್ನು ನಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಡನೆ ತಾನು ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಸೇರಿರಬೇಕು, ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಭೂರಾನ್ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ, ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಹತ್ವವಿರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪುರುಷರು ಕೂಡಾ ಸ್ತ್ರೀಯತ್ವವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಾ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಸಂಗಮವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪದ್ಧತಿ ಅದಾಗಿದೆ.

ಗ್ರೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪುರುಷಶಕ್ತಿಯ ಅರ್ಪಣೆ

ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಭಕ್ತರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನಲಿರುವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಶಾಂತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಉತ್ತಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಈ ಮಹಾಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಪುರುಷಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅರ್ಪಣೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅವಯವ ಸಮರ್ಪಣೆ, ಆಧಾರ ಸಮರ್ಪಣೆ, ಪುರುಷಬಲ ಸಮರ್ಪಣೆ. ಈ ಪುರುಷಬಲ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ನಾನಾ ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ನಿಶೆ ಬರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸೇವನೆ, ಪದೇ ಪದೇ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗುವುದು, ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಮಹಾಭಕ್ತನು ಪುರುಷತ್ವವಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪುರುಷತ್ವದ ಅರ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಭೋಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಆ ಮಹಾಭಕ್ತರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಸರ್ಪ ಸಸ್ಯವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳು ಬಲಹೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಬಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲದೇ ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಊರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ, ಮಂಗಳವಾಗಲೆಂದು ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡದವರು ಪಾಪಿಗಳು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳೆಂದು ನಂಬಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅತಿನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ವೈಭದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗ್ರೀಸ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಸವ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಗೂ ಶುಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬರಬೇಕು.

ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಂತೆ ಹಾಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಸವವು ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಧರಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು, ಗಂಡಸರು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಗಮ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಸಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಲೈಂಗಿಕ ಕಾರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಅಶ್ಲೀಲವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಅವಯವಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

"ಲೀಡಿಯಾದ ಟ್ರಾಲೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಒಂದು ಗ್ರೀಕ್ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆಯ ಆಚರಣೆ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ."

ಪಶ್ಚಿಮ ಆಫ್ರಿಕೆಯ Ewe ಮತ್ತು Tsh: ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ಜನರು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವಿವಾಹಿತ ದೇವದಾಸಿ, ಎರಡು ಅರ್ಚಕಿಯರು ಮೂರು ದೇವಾಲಯದ ಸೂಳೆಯರು. ದೇವದಾಸಿಯರು ಎನ್ನುವ ನಾಗದೇವತೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಘಟನೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ವಠಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೂತನ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಬೋಧಕ, ಅರ್ಚಕ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಸೂಳೆಯರಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಈ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಧಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೂಳೆಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು."[೧೪]

ಸ್ವೀಡನ್ ದೇಶ: "ಪಶು ಪಕ್ಷಿ ಸಸ್ಯಪ್ರಪಂಚದ ಫಲವತ್ತತೆಯ ಸಂಕೇತವಾದ ಫ್ರೇ ದೇವನ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಒಂದು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಆ ಬಂಡಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸುಂದರ ಕನ್ಯೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಉಪ್ಪಲಾದ ಈ ದೇವತೆಯು ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂಥ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದೇವಪತ್ನಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷ ಫಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಜನಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ಈ ದೇವತೆಯ ವಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅವನ ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು."[೧೫]

ಅಥೆನ್ಸ್ ದೇಶ : ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮದಿರಾದೇವ ಡಯೋನಿಸಸ್‌ನ ಮದುವೆ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ನೆರವೇರುತ್ತಿತ್ತು. ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಫಲ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಇದರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. (ಫ್ರೇಜರ್ ೧೯೫೪-೧೪೨)

ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿಬ್ರೂ ಮತ್ತು ಇಸ್ರೇಲ್: ಧಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು 'ದಾಸಿಯರು' ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. "ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕರು ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು."[೧೬]

ಜಾವ ದ್ವೀಪ: ಬೆಳೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಲದ ಯಜಮಾನ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ನಗ್ನರಾಗಿ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿ ವಿನಯದಿಂದ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮೂರು ದಿವಸ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಹೊಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು ಸಂಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಇದು ಮಧ್ಯ ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ: ಉಪ್ಪುಲೇರೋ ಎಂಬ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗೆ 'ಉಪುನೂಸ' ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸುಗ್ಗಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉತ್ಸವ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಜನರಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು ಸಾಟಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ರೈತ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೂ ರೈತ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳನ್ನು ಸಾಹುಕಾರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಆ ತಮಾಷೆಗೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅರೇಬಿಯಾದಲ್ಲಿ ಆಯ್-ಲಟ್ ಅಥವಾ ಆಯ್ ಉಚ್ಚ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಯ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ನ್ಯೂಗಿನಿಯಾ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ: ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಭವನ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಅವಯವಗಳು ಅನೇಕ ಸೈಜಿನಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಎಡ ಮತ್ತು ಬಲಗಡೆಯ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಕಳಾಶಾಸ್ತ್ರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆ ದೇವಾಲಯ ವಿವಾಹವಾಗದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಶಯ್ಯಾಗಾರ ಕೂಡ. ಆ ದೇವತೆಯು ಬಲಹೀನನಾಗದೇ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಪಾಫಾಸಿನಲ್ಲಿನ ಆರಾಧನೆ : ಅದ್ಭುತ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ ದೇವಾಲಯ ಪಾಫಾಸಿನ ಕೈ ಪ್ರೈಸ್ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಲೈಂಗಿಕ ಪುರಾಣದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ ಕಳಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೊಂಬೆಗಳಿಂದ

ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಏನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಇವು ಕಾರ್ಯಮಗ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಶುಕನಂತವರನ್ನೂ ಕೂಡಾ ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರಪಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಸೇರುವುದು, ಆಮೋದ, ಪ್ರಮೋದಗಳು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಎದುರು ನೋಡಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಜರಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯೆಲ್ಲವೂ ಅಶ್ಲೀಲವೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ವಾತಾವರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತವೆ. ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಸಿರು ತೋರಣವಿರುತ್ತದೆ.

ರತಿ ವಿಲಾಸಪಾನೀಯಗಳು: ಲೆಗ್ಬಾ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭ್ರಮ ವರ್ಣನಾತೀತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಬ್ಯಾರೆಯರು ಬಹುಮಂದಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಹಾ ಭಕ್ತೆಯರು. ಅವರ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವವರು ಸೇರಿ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮಹಾಸಂಗಮವೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಸಹ ಜನ ಬಳಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೇನೋ ಎನ್ನುವ ಭಯವಿರುತ್ತದಷ್ಟೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ರತಿ ವಿಲಾಸವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು, ಮೈಮರೆತು ವಿಹರಿಸುವುದು, ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಇದೇ ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಪಾಟವಾಗಿದೆ.

ಅನಾಹಿತ ಪೂಜೆಗಳು: ಪರ್ಶಿಯಾ ದೇಶದ ಅನಾಹಿತ ಎರೆಜ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ದೇವತೆಗೆ ಪೂಜೆಯಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಿಂದ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಇತರರೊಡನೆ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಪುರುಷರು ಮಹಿಳೆಯರು ಖುಷಿಗೊಂಡರೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಬಹುದು. ಬಳಿಕ ಉತ್ಸವ ಉದ್ರೇಕದಿಂದ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಟ್ಟೆ ಯಾರದ್ದೋ ಅವರೊಡನೆ ಆ ಹೆಂಗಸು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಚರಣೆ ಪಾರ್ಸಿಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ಇಟಲಿ: ಮಾತೃದೇವತಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದ ಕಡೆಯೆಲ್ಲಾ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆ ದ್ರಾಕ್ಷಿ. ಅದರ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ಆಯಗ್ಯೂರಿನ ಹೀರಾಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಾತೃದೇವತೆಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಈ ಸುಂದರ ತರುಣಿಯರು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಪಡಿಸಲು ಈ ದೇವತೆ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು. ಆ ದೇವತೆಯ ಪ್ರತಿರೂಪವಾದ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಕೌಮಾರಿತ್ವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು

ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯ ಅಧಿದೇವತೆಯನ್ನು ನಾಡಿನ ರಾಜನಿಗೆ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡು ಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆದು ಅಧಿದೇವತೆಯ ಪ್ರತಿರೂಪವಾದ ದೇವದಾಸಿ ದೇವಪುರುಷನೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಫಲ ಸಮೃದ್ಧವಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಜನಪದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವಂತೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಸುಮೇರಿಯನ್ ನಗರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಗರ ರಾಜನೋ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಅಥವಾ ಮಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಆಕೆಯಿಂದ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ದೇವರ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಲಿಡಿಯಾ ದೇಶ: 'ಟಾಲೆಸ್' ಎಂಬ ನಗರದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಶೋಧಕರು ಅಗೆದು ಒಂದು ಪುರಾತನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಮೃತ ಶಿಲೆಯ ಸ್ತಂಭವೊಂದು ದೊರಕಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರೆಂಚರು, ರಾಲಿನ್ಸ್ ಈ ಶಾಸನ ಓದಿ ಅರೇಲಿಯ ಇಮಿತಿಯಾ" ಎಂಬ ಓರ್ವ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ತನ್ನ ವಂಶದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಹು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ "ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಭಿಚಾರ, ಆ ಹೆಂಗಸು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹಣವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇದನ್ನು 'ರಾಮೆ' ಎಂಬುದು 'Unedited Inscriptions of Asiaminor' ಎನ್ನುವ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿರಿಯಾ ದೇಶ : ಹೇಲಿಯೋ ಪೋಲಿಸ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನ ಲೈಂಗಿಕ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾದರೂ, ವಿವಾಹವಾಗದ ಹುಡುಗಿಯರು ಬಹುಮಂದಿ "ನಾಮ ಇಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲೈಂಗಿಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು" ಎಂದು ಬರೆದು ಅವರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಫಿನೀಷಿಯಾ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಕೆಲಸವೇ ಬಹು ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಅರೇಲಿಯಾ ಇಮಿಲಿಯಾ ಎಂಬ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನ ದಾನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ತನ್ನ ತಾಯಿ ಆಕೆಯ ತಾಯಿ, ಹೀಗೆ ತಲಾಂತರದಿಂದ ಈ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತನ್ನ ಕುಲಗೌರವವನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕ : ಕೆಲವು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಮಹಾಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಪಾವನರು, ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು, ಮಹಾತ್ಮರು ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಳೇ ದೇವರು ಬಲಹೀನವಾಗಿ, ಆತನ ಕೆಲಸ ದೇವತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತದೆ. ಸಂತಾನಕಾರ್ಯವನ್ನು

ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳೆ(ಪೈರು) ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸೂತ್ರ ಬಹು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಸನಾತನಾದ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥ ತನ್ನ ಹಾಗೆ ಪವಿತ್ರರಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬದಲಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇವರೇ ಹಳೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ದೇವತೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಗೃಹಸ್ಥ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಬಹುಶಿಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಆ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಆ ಬದಲಿಯವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಗೃಹಸ್ಥನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಾಳೆ. ಮೇಳ ತಾಳ ಎಲ್ಲ ಇರುತ್ತದೆ. ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾ ಉತ್ಸವ ಇರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಆಡಂಬರದ ಹೆಂಡತಿಯು ಈ ಬದಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಬಹುನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ ಕೋರುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಜನಗಳೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೊಂಬಿಯಲ್ಲಿ ನಲುಗಿ ಹೋಗುವ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನಾಗಲಿ, ಮಕ್ಕಳು ಅಳುವುದನ್ನಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಏಕೈಕ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಆ ಗೃಹಸ್ಥನ ಹೆಂಡತಿಯು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅತ್ಯಂತ ಭ್ಯಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬದಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಮೀಪಿಸಿ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಸೀರೆಯನ್ನು ಜಾರಿಬಿಟ್ಟು ನಗ್ನಳಾಗಿ ಅಂಗಾತ ಮಲಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಬದಲಿ ಪುರುಷನು ಮಹಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಗೃಹಿಣಿಯೊಡನೆ ಕೂಡುತ್ತಾನೆ. ಪುರೋಹಿತನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮಹಾ ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಆ ಗೃಹಿಣಿಯು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು "ವೇದ ವಿಹಿತವಾದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಜನರು ಧನ್ಯವಾದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಉಬ್ಬಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸದೇವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಲವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಮೃದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತತೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಆ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಅನಾಚಾರವಾಗಿ, ಪಾಪಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಆಚಾರವಂತರೆಲ್ಲರೂ ನಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಪಾಪಿಗಳೆಂದುಕೊಂಡರು. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಮಾರ್ಪಾಡೆಂದರೆ ತಲೆ ತೆಗೆದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಕಾಲ ಪ್ರವಾಹವು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತ ಈ ಆಚಾರ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಪ್ಪೆಂದಲ್ಲ.

ಬೈಬಲ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆಯ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸರ್ 'ಫ್ರೇಜರ್'ರು "ಈ ವಿಧವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಏಶಿಯಾ

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಹಲವಾರು ಕಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿಷಯ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲ. ಮಹಾ ಮಾತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳು. ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾದ ಪೆರು, ಮೆಕ್ಸಿಕೋ, ಬೋರ್ಗಿಯಾ, ಜಪಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆತ್ತಿದ್ದು ಜಗತ್ತಿನ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಫಲವತ್ತತೆಯ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಯು ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರ್ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರು ನೆರವು ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಯು ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಗೈರು ಹಾಜರಾದಾಗ, ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಆ ದೇವತೆಯ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆ ಗಂಡೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದು ಬದುಕಿರುವ ಗಂಡಸರ ಹಾಗೆ ಉಪಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ದೇವತೆಯ ವಾರಾಂಗನೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ನರ್ತಕಿಯರಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡುವ ದಿವ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಬಲಿ ಒಪ್ಪಿತವಾದವು. ಮಹಿಳೆಯರ ಶೀಲದ ಬಲಿ. ಆ ಪೈಕಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರು ಅಪರಿಚಿತರಿಗೆ ಸೆರಗು ಹಾಸುವುದು ಬಹುಶಃ ಈ ಬಗೆಯ ಬಲಿಯಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಟಾವ್ನಿ ಮತ್ತು ಫ್ರೇಜರ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ವರ್ಗಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಹಜ ಅಭೀಪ್ಸೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ನಿಂತಿವೆ. ಪರಿಸರ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಭಾವ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ, ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಮೀಪವಾಗಿ ತಾಕುವ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಇದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ."[೧೭]

೨.೩ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ

ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇದ್ದುದು ನಿಶ್ಚಿತವಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದಿವೆ ಅಂದು ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಜನತೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಅದಕ್ಕೆ ಗೌರವ, ಆದರಗಳು, ಪೂಜನೀಯ ಭಾವನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅನಂತರ ಆರ್ಯರಿಂದ ಅದು ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನರ್ತಕಿ ನಗ್ನಳಾಗಿದ್ದು ತೋಳಿನ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಇಳಿ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಗ್ನನರ್ತಕಿ ದೇವದಾಸಿಯೇ ಹೌದೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ನಿವೇಶನಗಳ ಕುರಿತ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಕ್ತನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಮೆಡಿಟರೆನಿಯನ್ ಪ್ರದೇಶದ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರಾಚ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಬೇಸಾಯಪ್ರಧಾನ ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮಗಳು ಫಲವತ್ತತೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾತೃ ದೇವತೆಯ ಉಪಾಸನೆಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

ಸಿಂಧೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಮಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಪೈಕಿ ಕ್ವೆಟ್ಟಾದ ಉತ್ತರದ ಯೋಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮುದ್ರೆಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಮಾತೃದೇವತಾ ಉಪಾಸನೆಯು ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಿಂಧೂ ಬಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ದೇವತೆಯ ಉಪಾಸನೆ ವೃಷಭ ರೂಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲಿ ವೃಷಭ ಚಿತ್ರಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಹರಪ್ಪ, ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ನಿವೇಶನಗಳ ಬಳಿಯ ಯೋಜ್ ಪ್ರದೇಶದ ಗಾಂಧಾರಿ ಮತ್ತು ಕುಳ್ಳಿಯ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿ ವೃಷಭ ಸ್ವರೂಪ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಿಂಧೂ ಬಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಳೆಯರ ಫಲಕಗಳು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗದ ಇತರ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಈ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಜನರು ದ್ರಾವಿಡರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಡಾ. ಡಿ. ಕೋಸಾಂಬಿಯವರು "ಸುಮೇರಿಯಾ ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯಾ ಅಸ್ಸೀರಿಯಾಗಳ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೊ ಹಾಗೆ ಹರಪ್ಪ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳ ಸೇವೆಗೆಂದು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗ ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಸರೆಯರು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ತಂದೆ ಯಾರೆಂದೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾಗದ, ಈ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸಂತಾನವನ್ನು 'ಕುಂಭ ಸಂಭವ'ರೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕೊಸಾಂಬಿಯರ ವಿವರಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ಅಗೆತದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿದ್ದು, ಕೇವಲ ಸ್ನಾನ ಪಾನಾದಿಗಳಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ತಟಾಕವಲ್ಲ. ಅದು ಧಾರ್ಮಿಕವಾದ

ಪುರುಷ್ಕರಣೆ ಅದರ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೋಣೆಗಳು ಅಪ್ಸರೆಯರ ಶಯ್ಯ ಮಂದಿರಗಳು. ಆ ಮಂದಿರಗಳೇ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠರ ಜನ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳು ಎಂದು ಕೊಸಾಂಬಿಯವರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.”[೧೮]

ಹೀಗೆ ಹರಪ್ಪ, ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊ ನಾಗರಿಕತೆಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುವುದರೊಂದಿಗೆ(ಸೂಚನೆ : ದ್ರಾವಿಡ ಆರ್ಯರ ಸಂಘರ್ಷದ ಅನಂತರ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ).

“ನಿತ್ಯಸುಮಂಗಳಿ” ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಸ್ಕಿಯಾ ಸಿ ಕೆರಸೆನ್ ಭೂಮಸ್ಪೋರಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ;

“ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮೊದಲು ಬುಡಕಟ್ಟು ನಿಗ್ರಿಟೋ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅನಂತರ ಅಸ್ಟ್ರಲಾಯಿಡ್ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನ, ಪ್ರೆಟೊಅಸಟ್ರಲಾಯಿಡ್ ಜನರು ಆರ್ಯ ದ್ರಾವಿಡದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಗುಂಪು. ಇವರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ನಿಷ್ಣಾತರು ತದನಂತರ ಮೇಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಜನವರ್ಗ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಾ, ಇರಾನ್, ಇರಾಕ್, ಪ್ಯಾಲೆಸ್ಟೈಯಿನ್ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಜನ ವರ್ಗಗಳ ಅಧ್ಯಯನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಮ್ಮ ಮಾರಿ, ಲೂರ್ ಪವಿತ್ರ ಮದುವೆ ಪದ್ಧತಿ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಸಂತತಿಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳ ಜೊತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ವೃಕ್ಷಾರಾಧನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.”[೧೯]

ಮಾವಿನ ಮರ ಅಥವಾ ಬೇವಿನ ಮರವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಪದ ಜನಾಂಗದ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಆಚರಣೆ ಹಬ್ಬ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇದು ಶಿಶ್ನಪೂಜೆ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಆರಾಧನೆ, ಕೃಷಿಕರ ಹಬ್ಬ, ಶೂದ್ರರ ಉತ್ಸವ, ಬೇವಿನ ಹೂವಿಗೆ ಕಾಮನೆ ಹೂ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆ ಭಾಗ ೩ರಲ್ಲಿ “ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸತ್ಯಕಾಮ ಜಾಬಾಲಿಯರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಬಯಸಿ ತನ್ನ ಗೋತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿ ಜಾಬಾಲಿ. ನಿನ್ನ ಮೂಲ ಯಾವುದೆಂದು ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.”[೨೦]

ಹೀಗೆ ಅನಾದಿಕಾಲದ ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯಾಗಲೀ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೀಲದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಹೊಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಮನೆ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವಳ ಪಾಲಿಗಿದ್ದು, ಇವಳ ಬಗೆಗಿನ ಗೌರವ ಆದರಗಳು ಇದ್ದುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಾಗರಿಕತೆ ಮೆರೆದಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಕಾಲಿಡಲು ಮೊದಲು

ಆರ್ಯರು, ಅವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ದ್ರಾವಿಡರೇ ಭಾರತದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಮಧ್ಯ ಅಸಮಾನತೆಯ ಭಾವನೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಜನನದ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಪಾತ್ರವು ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಶಕಿಯು ನಿಗೂಢವೆನಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುವುದೋ ಹಾಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯು ಫಲಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಅವಳಲ್ಲಿ ದೈವೀಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಆಧಾರವೆಂದರೆ ಇಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ "ಮಾತೃದೇವತೆಗಳು" ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸಮಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವದ ಜನನಿದಾತೆ "ಸ್ತ್ರೀ" ಎಂಬ ಮಾತು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ವಂಶಾವಳಿಯು ತಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯತ್ವವು ತಾಯಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೆಡೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರುಷರು ಬೇಟೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಗಡದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಇತ್ತು.

ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮನುಷ್ಯಳಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೇ 'ಮಾತೆ'ಯನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಮಾತೃ' ಎನ್ನುವುದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾತೃತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು 'ಅಮ್ಮ' ಕೇವಲ 'ಮಾತೆ' ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ 'ಕುಲದೇವತೆ', ಮನೆದೇವತೆ 'ಗಡಿದೇವತೆ' 'ಗ್ರಾಮದೇವತೆ'ಯಾಗಿ ಕಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು, ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲು ಹಾಡಿ, ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿ, ನೆಲ ಅಂಗಳ ತೊಳೆದು, ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಹೂವು ಪತ್ರೆಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಆಕೆ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದರೆ ಮಳೆ, ಬೆಳೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ರೋಗರುಜಿನ ಬಾರದಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪೂಜಾರಿಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಶುದ್ಧ ಆರಾಧನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ದೇವತೆಯ ಮನುಷ್ಯಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮುಗ್ಧ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿದ್ದ ದ್ರಾವಿಡ ಸಮುದಾಯವು ಸಿಂಧೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರದೇ ಪ್ರಧಾನ ಗುಂಪಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಆರ್ಯರು ದನಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಾ ರಥ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣದ ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತರಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ.೧೫೦೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರು ಯುರೋಪ್ ಮತ್ತು ಏಷ್ಯಾದಲ್ಲಿರುವ ಆರ್ಯರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅನೇಕ ಸಾಮ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಇದೇ ಮೂಲದವರೆನ್ನಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಆರ್ಯರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಳಾಗಿ ಚದುರಿ ವಲಸೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ

ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪವೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪುರಾವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು, ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ದನಕರಗಳಿಗೂ ಆಹಾರ ನೀರನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಗುಂಪಾಗಿ ಅಥವಾ ಪಂಗಡದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲಿನ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದರು. ಅವರ ಜೊತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಠಿಣ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ದ್ರಾವಿಡರು ಸೋತರು. ಇತಿಹಾಸಕಾರರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು ದನಕರುಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರಿಗಿಂತ ಆರ್ಯರು ಸುಧಾರಿತರಾಗಿದ್ದರು. ದ್ರಾವಿಡರಿಗಿಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಇವರಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಿರ್ನಾಮವಾದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಳಿದುಳಿದವರು ಅವರ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳಾದರು. ಆರ್ಯರು ಈ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸಲು ಬಿಡುವಷ್ಟು ಕರುಣಾಳುಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ 'ಗುಲಾಮಗಿರಿ' ಪದ್ಧತಿಯ' ಲಾಭವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಯುದ್ಧಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರ ಬದಲು ಅವರನ್ನು ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕರ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸೋತ ದ್ರಾವಿಡರನ್ನು ದಾಸ ದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು.

೨.೪. ಆರ್ಯರ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

ದ್ರಾವಿಡರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದವು. ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಭಂಡಾರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮದ ಹಂತಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಯನ್ನರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯನ್ನರು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸದೆ ಇದ್ದಂತಹ ಕಾಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅನಂತರದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ ಮಹಾಭಾರತದ ಅವಧಿಗಾಗಲೇ ಇಡೀ ಭಾರತವು ಆರ್ಯನ್ನರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೀರ್ಘಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ

ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಅನುಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗತೊಡಗಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ವೃತ್ತಿ ಆಧಾರಿತ ವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಪದ್ಧತಿ ವರ್ಣಾಂಕುರವಾಗಿ ಜಾತಿರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ನಡುವೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಸಂಘರ್ಷದ ನಂತರ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗ ಜಯ ಗಳಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ಅನುಸರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಆರ್ಯನ್ನರ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ತಳಹದಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಆರ್ಯರು ದಾಸದಾಸಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು. ಅವರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಆದಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದವು. ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಭಂಡಾರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯದ ಹಂತಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿ ಆಧಾರಿತ ವರ್ಣಗಳ ವಿಂಗಡನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೀಳು ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ವರ್ಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತಳಹಂತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸಿ ಅಂಧಕಾರದ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ 'ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ವಿಷಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಆರ್ಯರು ತಾವು ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಂದು ಸ್ವಯಂ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೆರೆಯಾದ ದ್ರಾವಿಡರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ವಿಕೃತ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಬಳಸಿ ಇವರು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಆರ್ಯರ ಸೇವೆಗೋಸ್ಕರ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಕುತಂತ್ರ, ನಯವಂಚಕತನದಿಂದ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನದಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಲಿಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಅಂತರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ, ಅನ್ಯಾಯ ಅಧರ್ಮ, ತಾಂಡವವಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರ ಮಾತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರ್ಯರು ತಮ್ಮ 'ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ' ತತ್ವ ಆಧಾರಿತ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪುರುಷ ದೇವರುಗಳ ಹೆಂಡಂದಿರಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಆರ್ಯರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗಿ, ಆರ್ಯರ ಶಿಷ್ಟಗೊಂಡ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳು ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಹೆಂಡಂದಿರಾಗಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಗಳು ಮಾರ್ಪಟ್ಟವು.

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು 'ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿ', ಪುರುಷರನ್ನು 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯನ್ನಾಗಿ ಆರ್ಯರ ಪರಂಪರೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಬನದಮ್ಮ, ಬಳಲಿಕವ್ವ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಬನಶಂಕರಿ, ಬಾದುವ್ವೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ತ್ರೀದೇವತೆಗಳು

ಕೃಷಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಮತ್ತು ಲಜ್ಜಾಗೌರಿ ಸಂತಾನ ಶಕ್ತಿಯಡಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಸಹ ಉಂಟು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ತನ ಗರ್ಭ ಯೋನಿ ಇವು ಮಾತೃ ದೇವತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಪಾಲನೆ ಧಾರಣೆ ಸೃಷ್ಟಿಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ.

'ಲಜ್ಜಾಗೌರಿ'ಯ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋನಿ ಸ್ತನಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು, ಪುರುಷ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಧಾರಾಂಶಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ವಿಧಾನವು ಪುರುಷ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮುಂಡದಷ್ಟೆ ರುಂಡವೂ ಪ್ರಮುಖವಾದದು. ಆದರೆ ರುಂಡ ಶಿರಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ಯೋನಿ ಸ್ತನಗಳ ಗರ್ಭದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಲಜ್ಜಾಗೌರಿಯ ವಿಗ್ರಹ ರುಂಡದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಪಿತೃವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಡಿ. ಕೊಸಾಂಬಿಯವರು "ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಆ ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪುರುಷರು ಹೋಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ."[೨೧] ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪೂಜಾರಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಯಿತು.

ದ್ರಾವಿಡರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪೂಜಾರಿಣಿಯರು ಪುರುಷವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪುರುಷರಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡು ಪುರುಷ ಪರವಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತನು ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತಾನೆ.

'ದ್ರಾವಿಡ' ಅಂದರೆ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಪೂಜಾರಿಣಿಯರು ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಲೈಂಗಿಕ ಭೋಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಮಹಿಳಾ ಪೂಜಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಗದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನಾಗರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರ ಮೂಲ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಮಾತೃಮೂಲದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಬಸವಿ ಜೋಗತಿ ಪಾತರದವರನ್ನು, ಗೌರವಶುದ್ಧತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆಯಿಂದ ಇದ್ದವರನ್ನು ಈಗ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಲಾಯಿತು. ಇವರನ್ನು ಅನಾಗರಿಕರು, ಅಸಂಸ್ಕೃತರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಪಿತೃಮೂಲ ಕುಟುಂಬದವರನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಗರಿಕರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮೇಲ್ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಆಳದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಶಾಹಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಗೌಣವಾದವು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ವೇದಧರ್ಮವು ಬೆಳೆದು ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಇಡೀ ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ಹರಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗಳ ಪರಿಷ್ಕಾರ ನಡೆದು ತಾರತಮ್ಯ ಭಾವನೆ ಬಿಗಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಶುದ್ಧ ಅಶುದ್ಧ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬೆತ್ತಲೆಗೊಳಿಸುವ ಅಮಾನವೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ದೇವದಾಸಿಯರ ಪಾಡು ಹೀನಾಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಕ್ರಮವಿದು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಅವನ ದೇವತೆ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ 'ದೇವದಾಸಿ'ಯರ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರ ಬಣದಲ್ಲೇ(ದ್ರಾವಿಡ) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವುದು ಉಚ್ಚ ವರ್ಣದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ? ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಿಂದುಳಿದವರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೇ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ? ಇದಕ್ಕೆ ಇರುವುದು ಒಂದೇ ಉತ್ತರ. ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಲು ಯಾರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರೇರಣೆ ಹೊಂದಿ ಸ್ವಯಂ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದವರಲ್ಲ. ಅವರು ಆ ಹಾದಿಗೆ ನೂಕಲ್ಪಟ್ಟರು. ನೂಕಿದವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಂಥಹದ್ದು. ಇತರರನ್ನು ದೇವರ ಸೇವಕಿಯರನ್ನಾಗಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವುದು ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೇವಕಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೌರ್ಜನ್ಯ ಅನ್ಯಾದೃಶ್ಯವಾದುದು. ಸಾಮಾಜೀಕೃತ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಕಡುದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಲಭಿಸಲಾರದು.

ವೇದ, ಪುರಾಣ, ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಸಾರಾಂಶದಂತೆ ಆರ್ಯರು ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, ದ್ರಾವಿಡರು ರಾಕ್ಷಸರೂ ಅನಾಗರಿಕರೂ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಹೊರತು ಆ ವೇದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಅಂತ್ಯಜರ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸೂಳೆಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಂತ್ಯಜರ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುಲಾಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ 'ಸಕ್ಕರೆ ಲೇಪಿತ ವಿಷ' ಎನ್ನುವಂತಿದೆ.

ಭಗವತ್‌ಶರಣ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಅವರ "ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ" ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದಸ್ಯುದಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಆರ್ಯರು ಯಾರನ್ನು ಕೃಷ್ಣ (ಕಪ್ಪಾಗಿರುವವರು), ಅನಾಸಾ(ಮೂಗಿಲ್ಲದವರು), ಮೃದವಾಚಾ(ಒರಟು ಮಾತನ್ನಾಡುವವರು), ಅದೇವಾಯು(ಅಧರ್ಮಿಕರು), ಅಮುಚ್ಚನ್(ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದವರು), ದಸ್ಯು(ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳು) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದರೋ ಅವರನ್ನೇ ಈಗ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ

ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಆನಾರ್ಯರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣದಿಂದಲೇ ಅವರ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತೀರಾ ಕೆಳಹಂತ, ಅಂದರೆ 'ಶೂದ್ರರ' ಹಂತ ರೂಪಗೊಂಡಿತು. ವರ್ಣಗಳ ಉನ್ನತ ಮತ್ತು ನಿಮ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಸಾಪೇಕ್ಷ ಸೇವೆಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗೆದ್ದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ದೊರಕಿದವು. ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲದ ರಾಜರುಗಳ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳ ಅಂತಃಪುರಗಳ ಮೇರೆಗಳು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ದೇಶೀಯ ಸಮುದಾಯದ ನಾರಿಯರು ಈ ಅಂತಃಪುರಗಳನ್ನು ತುಂಬತೊಡಗಿದರು. ರಾಜರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಅಂಗವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡವರಿಗೆ ನಾರಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಥಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ಅಂತಃಪುರಗಳು ದಲಿತನಾರಿಯರ ನಾಗರಿಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಾರಿಯರು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದರು. ಆರ್ಯರು ಇವರ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗತೊಡಗಿದರು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಈ ಬಗೆ ಕಕ್ಷೆ ವಾನ, ಜಾಶಿ ಮತ್ತು ವತ್ಸ ಎಂಬುವವರು ಈ ಸಂಕರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಆರ್ಯ ಋಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು."[೨೨] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ಗಂಡಸಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಗಂಡಸಿನ ಶಿಶ್ನವು ಉತ್ಪಾದಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿ, ಶಿಶ್ನಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಯೋನಿಪೂಜೆ ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕದ ನಂತರವಷ್ಟೆ ಪಶುಪಾಲಕರಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನ ಪೂಜೆ ಶುರುವಾಗಿರಬೇಕು. ತದನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಗ ಕಲ್ಪನೆ (ಸಂಭೋಗ ಪಂಚಮಕಾರದಲ್ಲಿ) ಎರಡು ಜನಾಂಗಗಳ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಶಿಶ್ನ ದೇವ ಭೈರವನ ಆರಾಧಕರು ಜೋಗಿ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿದವರು, ಇವರು ಪಶುಪಾಲಕ ದ್ರಾವಿಡ ಜಾತಿಯ ಪುರೋಹಿತರು ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಇವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸೇವೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಪುರೋಹಿತರು ಹಲವಾರು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ 'ಮಾತೃದೇವತೆ ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿ ಜಾಗೃತಳಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಎಂದು ಸಾರುವ ಮೂಲಕ ಮಾತೃದೇವತೆಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಬೃಹತ್ ಯೋನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಈ ಬೃಹತ್ ಯೋನಿಯೊಡನೆ ಸಂಭೋಗ(ಶಿವಲಿಂಗದ ಕಲ್ಪನೆ) ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪೂಜೆ, ಆಹುತಿ, ನೀಡಿ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಬೃಹತ್ ಯೋನಿಯ ಪೂಜಾರಿಣಿಯರು ದೇವತೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪುರಷರೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾನವ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳ ಮಿಲನಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಭಕ್ತರ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಧರ್ಮವು ತಾತ್ವಿಕ ಹಂತದಿಂದ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಹಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಬೃಹತ್

ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಸಂಕೇತ(ಶಿವಲಿಂಗ)ವನ್ನಿಟ್ಟು ಇದು ದೇವರುಗಳ ನಿರಂತರವಾದ ಮಿಲನ ಎಂದು ಸಾರಿದರು. ಹೀಗೆ ಸದಾ ಮಿಲನವಾಗಿರುವ ದೇವರುಗಳು ಸದಾ ಜಾಗೃತರಾಗಿದ್ದು ಭಕ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವರು ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ದೇವರುಗಳು ಅಗಲುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ ಸಂಭವಿಸುವುದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವ ಪತ್ನಿ ಇಲ್ಲದೇ ತಪ್ಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆತನ ಜಡ ಅಥವಾ ತಟಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳು ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಡಿದವು. ಶಿವನನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ಮನ್ಮಥನು ತಪೋಭಂಗ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಗಿರಿಜೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಿ ಶಿವ ಜಾಗೃತನಾದ ಷಣ್ಮುಖನ ಹುಟ್ಟು ಜೊತೆಗೆ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ದಮನವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿಡಲು ಭಕ್ತರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಲು ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು.

ಆರ್ಯರ ಕೃತಿಯಾದ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ಯಾಕುವರ' ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಣಿಕೆಯರು ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸಂತಾನಕಾ, ದಾಸಿಕುಮಾರಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ದೇವದಾಸಿಯ ಸಮನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದ ಬಳುವಳಿ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲೂ ನಂತರದ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜರ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗಳ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಗಣಿಕೆಯರ ಹಾಗೂ ನಾಯಕಸಾನಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಇವೆ.

ಕಾವ್ಯಯುಗ ಪತಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿ ತುಚ್ಛಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾಳೆ. ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಅವರು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕಳೂ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಪತ್ನಿಯರು ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು ಹೌದು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆಯ ಬೇಲಿ ಹಾಕಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾವಲುಗಾರನು ಹೊರಗೆ ಕಾವಲು ನಿಂತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅರುಣೋದಯದ ಮೊದಲು ಮಬ್ಬು ಕಿರಣಾವಳಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತನು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಕಾವಲುಗಾರನು ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಅಲ್ಬಾಸ್'ಳು ಪ್ರಾವೆನ್ಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಪ್ರೇಮಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸವತಿಯರ ಪ್ರವಾಹ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪರಿಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಹಸು ಎಮ್ಮೆ, ಕುದುರೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡ ತೊಡಗಿದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ 'ತ್ರಸದಸ್ಯು' ಸೌಭರ್ಯಕಣ್ವನಿಗೆ ೫೦ ಮಂದಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಕಕ್ಷಿವಾನ್, ಜಾಶಿ, ಕಕ್ಷಿ ವಾನ್, ಜಾಶಿಜ, ವತ್ಸ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಆಚಾರವಂತರಾದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಇಂಥ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಜನ್ಮ ತಳೆದರು.

ಋಷಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಕ್ಷಿವಾನನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ರಥಗಟ್ಟಲೆ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅನುಷ್ಠಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಆರ್ಯನಾರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ದಾಸಿಯರಿಗೂ 'ವಧೂ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದ್ದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಮದುವೆಯಾಗದೆಯೂ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾದ ಮಾತೃತ್ವದ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಶಿಲೆಯ ಪಾಟ್ನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ, ದಾಸಿಯರನ್ನು ಮಾರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೈಮೂರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಭಾರತದಿಂದ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ದಾಸರನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಏಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ೯೦ ಪೈಸೆಗೆ ಒಬ್ಬ ದಾಸಿ ಉಪಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ೩೦ ಪೈಸೆಗೆ ಉಪಪತ್ನಿ ದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಹೀಗೆ 'ದಾಸ' ಕಾಮದ ಸಾಧನವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಪುರೋಹಿತರು ಸೇವಿಸಿದ ದೇವರುಗಳ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲೇ ನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅವರ ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೀರರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದ್ದನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಾಂಡುರಾಜ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಡದಿಯರಾದ ಕುಂತಿ ಮತ್ತು ಮಾದ್ರಿಯರನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಜೊತೆ ಮಲಗಲು ಹೇಳಿದ. ಕುಂತಿ ತನ್ನ ಕೌಮಾರ್ಯದಲ್ಲೇ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದಳು, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಅಥವಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದಳು.

'ಬ್ರಹ್ಮ' ತನ್ನ ಮಗಳು 'ಶಾರದೆ'ಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ. ಮತ್ಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಯುಪುರಾಣಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. 'ಮನು' ತನ್ನ ಮಗಳಾದ 'ಇಳೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಹಾಗೆ ಜಹ್ನವು' ಮಗಳಾದ 'ಜಾಹ್ನವಿ'ಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ದಕ್ಷನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ದಕ್ಷನ ಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ಇದರ ಫಲವೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿನಾದ 'ನಾರದ'ನ ಜನನ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಕಂತೆಯಾದ ಪುರಾಣಗಳು ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಚರಿತ್ರಾಕಾರನಾದ ವ್ಯಾಸನು ಮಾನವ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೋತ ಮೂಲ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಾಯಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪುರುಷ ಚರಿತ್ರಕಾರ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರತಿ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ಓರ್ವ ಹೆಂಡಂದಿರಿದ್ದರು. ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಮುರಿದರೂ

[illegible]

ದ್ರೌಪದಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೌನದಿಂದ ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೇ ಪಾಂಡವರು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕೌರವನಿಗೆ ಪಣವಾಗಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಸುಭದ್ರೆ, ಅನಿರುದ್ಧನಿಂದ ಉಷಾ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಪಾರ್ವತಿ, ನಿಶುಂಭನಿಂದ ಭಾನುಮತಿ, ಅಂಬಿ ಅಂಬಾಲಿಕೆ, ಭೀಷ್ಮ ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಾನುಶ್ರುತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಜಾನುಶ್ರುತಿ ಎಂಬ ಅರಸನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಪಕ್ಷಿಗಳೆರಡರ ಸಂವಾದ ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶ ಲಭಿಸಿತು. ಅವು ರೈಕ್ವ'ನೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದುದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಆದರ ಹುಟ್ಟಿ ರೈಕ್ವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ತನಗೆ ಜ್ಞಾನಫಲಾದೇಶ ಮಾಡಲು ಕೋರಿದ. ಆಗ ರೈಕ್ವನು ನಿರಾಸಕ್ತನಾಗಿರಲು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ಉತ್ಸುಕನಾದ. ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪನ ಜ್ಞಾನತೃಷೆಗೆ ಶುಲ್ಕವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ದೇವದಾಸಿಯಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಉಪೋದ್ಘಾತದಂತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯತಿಯ ಮಗಳು ಮಾಧವಿಯ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಏಕಪತ್ನಿತ್ವದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗಿ, ಪುರುಷರ ಅನೈತಿಕ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆರ್ಯ ಸಮಾಜದ ಕಾನೂನುತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭಾವನೆಗಳಾಗಲಿ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗಳಾಗಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡಸಿನ ಆಸ್ತಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡನಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋದರೆ 'ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿ' ಮೂಲಕ ಯಾವನೇ ಆಗಂತುಕನನ್ನಾಗಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಥವಾ ಋಷಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವವರನ್ನು ಕೂಡಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವೇದವ್ಯಾಸರು ವಿಚಿತ್ರ ವೀರ್ಯನ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಕೂಡದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪಾಂಡವ ವಂಶದ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬೆಳಕನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೀರ್ಘತಮನು ಬಲಿಯ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಭಿಕಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶರದಂದ ಯಾವನನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಚಿರನೂತನ.

ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸುಳ್ಳು ಸೃಷ್ಟಿಗಳು

ಧರ್ಮ, ದೇವರು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಂಪರೆಯ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಭೀಕರವಾದ ಕಪ್ಪು ಕರಾಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಯವಾದ ದುರಾಚಾರ, ಅನಾಚಾರ, ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಭವ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅಳಿಸಲಾಗದಂತೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇವು

ಕಪ್ಪುಚುಕ್ಕೆಗಳಾಗಿ, ಕುರುಹುಗಳಾಗಿ, ಜಾತೀಯತೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಅಸಮಾನತೆ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ನಾರುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ ದೇವರ ಸುಗಂಧದ ಪರಿಮಳ ಲೇಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಜತ್ವವೆನಿಸುವ ಕರಾಳಪದ್ಧತಿಗಳೂ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯ, ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳು ಮುಗ್ಧ, ಅಜ್ಞಾನಿ, ಶೂದ್ರ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜನಾಂಗದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ಆಕ್ರಂದನ, ನರಳಾಟಗಳು ಚೀತ್ಕರಿಸುತ್ತಲೇ ಬೆಳೆದಿವೆ.

'ದೀಪದ ಕೆಳಗೆ ಕತ್ತಲು' ಎಂಬ ಅನುಭವದ ಗಾದೆಯಂತೆ 'ಸರ್ವೇಜನಾಃ ಸುಖಿನೋಭವಂತು ಎಂದು ಸಾರಿದ, ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ 'ದ್ವಿಜನಾಃ ಸುಖಿನೋಭವಂತು' ಎಂಬ ಅಟ್ಟಹಾಸದ, ದುರಾಚಾರದ ಕೀಳು ಆಚರಣೆಯು ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಪುರುಷನ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮನೋಭಾವದ ಕುತಂತ್ರದ ಫಲಗಳಾಗಿ ಜಾತೀಯತೆ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಕೃತ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ. ಇವು ಭವ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಳಂಕಗಳಾಗಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿದುಬಂದು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಮಿಲನದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಶಾಂತಿ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಚುತ್ತಾ ಈ ರೀತಿಯ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಕಾರಣ ಮನುಶಾಸ್ತ್ರ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಆದಿ ಪುರೋಹಿತನ ವೈದಿಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ಖನನ ಮಾಡಿದಾಗ ನಿಜವಾದ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಅಡಗಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. "ಯುದ್ಧ ಹುಟ್ಟುವುದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ" ಎಂಬಂತೆ ದೇವದಾಸಿ ಹುಟ್ಟಿನ ಬೀಜ ವೈದಿಕ ಮನಸ್ಸಿನ "ಬೆವರು ಸುರಿಸದೇ ಬೆಣ್ಣೆ ಹೊಡೆಯುವ, ಕೈಕೆಸರಾಗದೇ ಬಾಯಿ ಮೊಸರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದು ಕರಗಲು ಮಾಡಿದ ಕರಾಮತ್ತೇ ಈ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ"[೨೨] ಎಂದು ಡಾ. ಚೆನ್ನಣ್ಣವಾಲೀಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಾದರ ಯಾರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರರು ಎಂದು ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಮಾಯಾಜಾಲವಿದು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ನಿರ್ಗುಣ ನಿರಾಕಾರ ದೇವರಿಗೆ ಆಕಾರ ನೀಡಿ ಆತನಿಗೆ ಉಪಪತ್ನಿಯರನ್ನು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಕೃತ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳವ ಮಾಯಾಜಾಲವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ದೇವರ ಸೇವೆ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಮೇಲೆ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರ ಫಲಸ್ವರೂಪವೇ ದೇವರಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕಾಮುಕರ ಕಾಮಪಿಪಾಸೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರೆಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗೌರವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಈ ಪದ್ಧತಿ

ಬರುಬರುತ್ತಾ ಪಾತ್ರದವರು, ಬಸವಿಯರು ಸೂಳೆಯರು, ಗಣಿಕೆಯರು ಎಂಬ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದುರಂತದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಮುಟ್ಟಿತೆನ್ನಬಹುದು.

ಸಂಗಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಬಲವರ್ಧನೆ : ಭೂಮಿ ಸ್ತ್ರೀ ಅಂಗವೆಂದು ಇದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮರ, ಗಿಡ, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಮಾತೃಭಾಗ. ಇನ್ನು ಪುರುಷನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಭೂಮಿ ಸೂರ್ಯನ ಸಂಗಮ ಬಹು ಪವಿತ್ರವಾದದು. ಇದರ ಫಲವೇ ಸಮೃದ್ಧತೆ. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬಂದ ಮನುಷ್ಯ ಹೇಗೆ ಬಲಹೀನತೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದೇವರು ಬಲಹೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಸ್ತಾದ ದೇವರು ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರ. ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಂಗಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಫಲ ಕೊಡುವ, ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಮಾನವನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಬಲಹೀನನಾದ ದೇವರಿಗೆ ಬಲ ಕೊಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ 'ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ'ಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದನು. ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಂದೇಹರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ಸೂರ್ಯನ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪ್ರಪಂಚದ ಗತಿ ಏನು? ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಏನಾದವು? ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಬಲ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಲು ಉದಯ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಂದು ಸಂಧ್ಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಿ, ನೀರನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಆ ನೀರಿನ ಬಿಂದುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆ ಮಂದೇಹ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನು ತಡೆ ಇಲ್ಲದೇ ತನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇದರಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿ

ಅಮೂರ್ತನಾದ ದೇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅನೇಕ ದೇವರುಗಳು, ಉಪದೇವತೆಗಳು, ಅತಿಮಾನುಷ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ದುಷ್ಟಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳಿಗೆ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ದೇವರಿಗೆ ಮಾನವ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ದೇವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದು, ಅಶ್ಲೀಲವೆಲ್ಲವೂ ದೇವತಾರ್ಪಣೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಅಕ್ರಮ ಲೈಂಗಿಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೇವಾರ್ಪಣೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಸಂಗಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಕೊಡುವ ಭಗವಂತನ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಗಮವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರುಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮತ್ತು ಭೂತ ಪ್ರೇತಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸಂಗಮ ಎನ್ನುವುದು ಬಹು ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೆಲಸ, ದೇವರ

ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅದೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವರೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಬಲಹೀನತೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಹಾಸಂಗಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಹೀನತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಸ್ತಾದ ದೇವರು ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಲು ಬಡವಾಗಿರುವ ದೇವರನ್ನು ಪುರುಷಭಾಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ 'ಅಂಗ' ಎಂದು ಕರೆದು ದೇವರ ಪುರುಷ ಅಂಗ, ದೇವಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾಣೆಪಟ್ಟು ಯೋಗಿ ಈ ವಿಧಾನವೇ 'ಲಿಂಗ ಯೋನಿ' ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು. ಈ ಎರಡರ ಸಂಗಮದ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಗಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಪರಪುರುಷರ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ಸ್ತ್ರೀಯರು ದೇವದಾಸಿಯರಾಗುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ವಿವಾಹದ ನಂತರ ಶಿವನು ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಯನಾಗಿ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕ್ರೀಡಾಲೋಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಹಿಮವಂತ ರಾಜನು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ಶಿವನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ. ದಾರುಕಾವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಋಷಿಗಳ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಶಿವನಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ರೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಋಷಿಗಳು ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ಶಿವನು ತನ್ನ ಪುರುಷಾಂಗವನ್ನು ಆಕಾಶದವರೆಗೂ ಬೆಳೆಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಬಾನುಲಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಆ ಮಹಾಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಧಿಕ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ. ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನ ಅನುಪಮವಾದ ಈ ದಿವ್ಯ ಲಿಂಗವು ಅರ್ಚನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಂದಿನಿಂದ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಯಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಸುಳ್ಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ

ಇದನ್ನು ಅರ್ಪಣಾ ಭಾವದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವರು. ಮುಗ್ಧ ಕೂಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಇದರರ್ಥ. ಇದು ಕೇವಲ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲು ಮಾಡಿದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದ್ದು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇದು ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವ, ಅಮಾಯಕ ಬಡ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ತಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸುಖಭೋಗ ಪಡೆಯಲು ಈ ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪರಶುರಾಮ ರೇಣುಕೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲೆಂದು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡುವಾಗ ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಶಿವನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈಗಲೂ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಹೆಯೊಂದಿದ್ದು

ಅನಂತರ ಪರಶುರಾಮ ವರ ಪಡೆದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮಾತಂಗಿಯ ಮಗ ಬೀರಪ್ಪನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಬೀರಪ್ಪ ಕಾಮುಕರ ರಾಕ್ಷಸ. ಅವನ ತಾಯಿ ಮಾತಂಗಿ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣಗೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಇಂದಿಗೂ ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಬಂದ ಬೆತ್ತಲೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮಾತಂಗಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಹರಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭಕ್ತರು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಗ್ನರಾಗಿ ಮರ್ಮಾಂಗಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೇವೆಯೇ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಗಸರು ಗಂಡಸರು ತಾವು ಹೊತ್ತ ಹರಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ದೇವರಿಗೆ ಬೆತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವರದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದು, ಮೈ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಯ ಆಹ್ವಾನ ಆಗುವವರೆಗೆ ಕಾದು ಸುಮಾರು ೫ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರ ಓಡುತ್ತಲೇ ಎಂಟುನೂರು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ರೇಣುಕಾಂಬೆಯನ್ನು ಬೆತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ಇದರ ಒಳಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತು ಬೆತ್ತಲೆ ಪೂಜೆ ತಪ್ಪೆಂದು, ಅಮಾನವೀಯವೆಂದು ಈ ಜನರನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇದನ್ನು ಅಮಾನವೀಯ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯೆಂದು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಿವಿ ಕೊಡದೇ ಜನರು ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವರಂತೆ ತನ್ಮಯರಾಗಿ, ಇಂದಿಗೂ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆ ಡಿ.ವೈ.ಎಸ್.ಪಿ.ಯಂಥವರನ್ನು ಕೆಲವರು ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಸಿ ಖಾಕಿ ಸಮವಸ್ತ್ರ ಕಿತ್ತೆಸೆದು, ಉಳಿದ ಬೆತ್ತಲೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರ ಜೊತೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸ್ತ್ರೀ ಪೊಲೀಸರನ್ನು ಅವರು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕಮ ಬಳಿದು ಪೊಲೀಸರ ಹೆಲ್ಮೆಟುಗಳನ್ನು, ಪ್ಯಾಂಟ್‌ಗಳನ್ನು ಬಾವುಟದಂತೆ ಬೀಸುತ್ತಾ ಕಬ್ಬಿಣ ತ್ರಿಶೂಲಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿವಿಯುತ್ತ ಉನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಸಮೂಹಸನ್ನಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ರೇಣುಕಾಂಬೆಯ ಕೋಪದಿಂದ ಇದು ಉದ್ಭವವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ದೇವರೆದುರು ಚಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಫೋಟೊಗ್ರಾಫರ್‌ಗಳು ಪೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಇದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು "ಇಂತಹ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯನ್ನು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಉತ್ಕಟತೆಯನ್ನು ಆ ಬೆತ್ತಲೆಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಏಕೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ? ಇದಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಭಾವಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಾವು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಬೆತ್ತಲೆ ದೇಹ ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಕಾಣುವುದು ಅಪರೂಪವಲ್ಲವೆ?"[೨೪] ಎಂಬ

ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ಡಾ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ ಅವರು "ಇದನ್ನು ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಶಿಷ್ಟ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೇಳುವಂತಹದ್ದು, ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ದೈವಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟತೆಯವರಲ್ಲ. ಅವರ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಕಂದಾಚಾರ, ಅಂಧಾನುಕರಣೆಯ ಭೀತಿ ಭಕ್ತಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ.ಯು.ಆರ್ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಈಗ ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಇದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿ ಎಂದು. ಅಂದಿನ ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ಏರಿಳಿತಗಳ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಾರಾಸಾರ ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿದಿರು ಮರಸೇವೆ

'ಬಿದಿರು ಮರಸೇವೆ ಮತ್ತು ತೇರಡಿ ಸೇವೆಗಳು ಲೈಂಗಿಕಮುಕ್ತ ಸಮಾಜವೊಂದರ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳಾಗದ ಹೆಂಗಸರು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ದೇವಿಯ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾದ ಬಿದಿರುಮನೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಂಡಿಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಗಂಡು ದೇವದೂತ. ಅಂದು ಆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಂದಿನ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದಾದ ಮಗು ದೇವರ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕೊರಗ ಜನಾಂಗದವರು ಕಂಬಳದ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪನಿಕಲ್ಲಿನ(ಹನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು) ಆಚರಣೆಯು ಮುಕ್ತ ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನಾದಿಕಾಲದ ಆದಿವಾಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯಾಗಲಿ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೀಲದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದೂ ಸಹ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾಗರಿಕರ ಮಧ್ಯೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಲವು ಹತ್ತು ಕೆಳಸ್ತರದ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ, ಉರುಳುಸೇವೆ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿರುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಷೇಧವಿದ್ದು ಕೆಳವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಿರಿಸಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ, ದಶಾವತಾರ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ಮೋಕ್ಷ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಂಚಮುಖ ಶಿವ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ, ಏಳು ಹೆಡೆಯ ಆದಿಶೇಷ, ಹತ್ತು ತಲೆಯ ರಾಕ್ಷಸರು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೈಗಳ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ಬರೆದು ದಲಿತರನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ವಂಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪೌಂಡರೀಕ ಯಜ್ಞ: ವೇದ ಘೋಷ ಮಂತ್ರಪಠಣದ ನಡುವೆ ಬಂದು ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಕೆಳಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಧ್ವನಿಯ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ವೇದಘೋಷ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪೌಂಡರೀಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಹಾನುಭಾವ, ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಮಹಾದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಉತ್ತಮವಾದ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆ ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ

ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಬಹುಭದ್ರವಾಗಿ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಂಧ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೂ ಅದೃಷ್ಟವಂತರೂ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ಪತಿಪತ್ನಿ ಉತ್ಸಾಹಪೂರಿತರಾಗಿ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರು ಸಂಗಮಿಸಬೇಕು. ಆ ರೇತಸ್ಸು ಕೆಳಗಿರುವ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಆಹುತಿಯಾಗಬೇಕು. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಪೌಂಡರೀಕವೆಂಬ ಯಜ್ಞ ಪೂರ್ತಿಫಲ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ವಿಧಿಯಾಗಿ 'ನರಬಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಅಥವಾ 'ಬೀಜ ರೂಪದ ನರಬಲಿ' ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯುವರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನಂತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಪರಿಚಿತ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವೆಂದರೆ ವೈದಿಕರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಂಭಾಸಂಭೋಗ ದೊರಕುತ್ತಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಪರಮ ರಸಿಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೌಂಡರೀಕ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದ್ದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವುದು ಸತ್ಯಘಟನೆಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವರು ಪಾಪಾತ್ಮರು, ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವರು ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ದಿನಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸದ ಮಹಾಸೌಖ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. "ದುಷ್ಯಂತನ ಮಗನಾದ ಭರತನು ೧೩೩ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ." ಇದು ಅಮೋಘವಾದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯ. ಈಗ ಆ ಕಾರ್ಯ ಅಸಹ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮಹಾ ನೀಚವಾದ ಆಚಾರವೆಂದು ಇಂದಿನವರು ನಿಂದಿಸದೇ ಬಿಡಲಾರರು ಎಂದು ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್‌ಮುಲ್ಲರ್, ಜೋನ್ಸ್, ಮೋನಿಯೇರ್ ಮುಂತಾದ ಪಂಡಿತರು ಅದನ್ನು ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಅಪಕೀರ್ತಿನಿರಸನ, ನಿಂದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮ, ಧರ್ಮರಾಯ, ಜನಮೇಜಯರಾಜ ಇವರು ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಈಗ ಅವಾಚ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ತರಹದವಾಗಿವೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ.

ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವೆಂದರೆ ಕುದುರೆಯ ಲಿಂಗವನ್ನು ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳವುದು. 'ಅಂಬೇಅಂಬಾಲ್ಯಂಬಿಕೇ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ,

ರೇಷ್ಮೆವಸ್ತ್ರದಿಂದ ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಅಶ್ವವನ್ನು ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅದಾದ ನಂತರ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಜನಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನು ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಜನಮೇಜಯರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಅಶ್ವದೊಡನೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅಶ್ವವು ಕದಲಿತಂತೆ. ಹಾಗೆ ಕದಲುವುದು ತಪ್ಪು. ಅದರ ನಿಕೃಷ್ಟಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಜನಮೇಜಯನು ಇಂದಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಯಾರು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದನು. ಇದರಿಂದ ಧರ್ಮ, ಪುರಾಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸುಧಾರಣೆಯಾಯಿತು.

ಸಿರಿ ಆಚರಣೆ

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿಜಾತ್ರೆ' ಫಲವಂತಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಹೆಂಗಸರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ದೈವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಮತ್ತು ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಕುಣಿದು, ಕಿರುಚಿ, ಎದ್ದು, ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಮನದಾಳದ ಎಲ್ಲಾ ದುಗುಡವನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲ ಯಾವ ಬಗೆಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುವ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೇರು ಎಳೆಯುವ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ, ತೇರಿನ ಕೆಳಗೆ ಪರಪುರುಷನೊಡನೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಅಂದರೆ 'ತೇರಡಿಸೇವೆ' ಮಾಡಿದರೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬಂಜೆ ಎಂಬ ಶಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಯಕನಹಟ್ಟಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಹಲವು ಜಾತ್ರೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ಬಂಜೆ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳ ಸಂತಾನ ಇಲ್ಲದವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

"ಕಂದನ ಕೊಡು ಶಿವನೆ ಬಂಧನ ಪಡಲಾರೆ
ಹಂಗೀನ ಬಾನ ಉಣಲಾರೆ ಮರ್ತ್ಯದಾಗ
ಬಂಜೆಂಬ ಶಬುದ ಹೊರಲಾರೆ"[೨೫]

ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಳಲನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅವಿವಾಹಿತ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ದೇವರ ಸೇವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಗಂಡ ತನ್ನ ದೈಹಿಕ ದೋಷ ರಹಸ್ಯವಾಗಿಡಲು ಈ ಬಗೆಯ ಮಿಲನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ. ಸಮಾಜ ಕೂಡಾ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯೋಗ್ಯ ಸಮ್ಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಈಡೇರಿಕೆಗಾಗಿ ಪತಿಯೂ ಅಲ್ಲದ ಪ್ರಿಯಕರನೂ ಅಲ್ಲದ ಪರಪುರುಷನಿಂದ ಇಂಥಹ ಬಳಸುಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ಸೃಷ್ಠಿ

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವರ್ಗರಹಿತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದುದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ

'ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ, ಕ್ರಮೇಣ ಇದನ್ನು ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಿದರು. ಈ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ 'ದ್ವಿಜಜಾತಿಗಳಿಗೆ' ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸಿ, ಜನ್ಮತಃ ದಾಸವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಕೀಳುಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 'ಶೂದ್ರಜಾತಿಯ' ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಈ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಋಗ್ವೇದದ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ' ಧರ್ಮ, ದೇವರುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳುಸ್ಥಾನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವರುಗಳು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿರದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜನಿಸಿದ್ದು, ಇವರು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವರಾಗಿದ್ದು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಪುರೋಹಿತಿಕೆ ಮಾಡುವ ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದರು. ಎರಡನೆಯವರಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಾಹುವಿನಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಜನಿಸಿದ್ದು, ಇವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಇವರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನ ತೊಡೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಇವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು ಇವರನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರು, ದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಇವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೆಳಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಜಾತಿಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಜಾತಿಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮದ ಫಲ ಎಂದು ನಂಬಿ ನಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. 'ಜಾತಿ'ಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ ವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಹಲವಾರು ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿ, ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರು ವಾಸಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಆಕಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಬೆಣ್ಣೆಗಳ ಸೇವನೆ ಇಲ್ಲ. ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಾರದು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಕೆರೆ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಸ್ಮಶಾನದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಪವಿತ್ರ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದಾಗಲಿ, ಕೇಳುವುದಾಗಲಿ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡುವ, ದೇವರನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಿರುದ್ಧ ಚಕಾರ ಎತ್ತದಂತೆ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಶೂದ್ರರು, ಅಂತ್ಯಜರು, ಪಂಚಮರು ಪಾಪಯೋನಿಜರು ಎಂಬ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಅದನ್ನೇ ಈ ಮುಗ್ಧರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೂಢತನದಿಂದ ನಂಬುತ್ತಾ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜರು ತಮ್ಮ ವೈಭವ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ನಾಯಕಸಾನಿಯರ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ದಂಡನ್ನೇ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೭೦೦ರಲ್ಲಿಯೇ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸೇವೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಪುರೋಹಿತರು ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದ ಬಳುವಳಿಗಳು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲೂ ಅನಂತರದ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯರ, ಗಣಿಕೆಯರ ಹಾಗೂ ನಾಯಕಸಾನಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ವೈಭವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಈ ನಾಯಕಸಾನಿಯರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಅಂಶ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೫. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು:

ವೇದಗಳ ತರುವಾಯ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪುರಾಣಗಳು ಉದ್ಭವವಾದವು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ವೇದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಯಿತಾದರೂ, ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನೀತಿಬಾಹಿರ ಹಾಗೂ ತತ್ವವಿರೋಧಿಯಾದಂತಹ ಬರೀ ಪೊಳ್ಳುಕತೆಗಳಿಂದ ಹೆಣೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರುವಂತಹದ್ದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ನಾಯಕಸಾನಿಯರ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವೈಭವ, ಆನಂದಗಳಿಂದ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನದ ಪುರೋಹಿತವರ್ಗವು ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಒಪ್ಪಿಸುವ, ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪವಿತ್ರಕಾರ್ಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಬೆಳೆದು ಸ್ವರ್ಗ ಭೋಗದ ಬಗೆಗೆ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಆಶಾಸೌಧ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ 'ಪದ್ಮಪುರಾಣ' ಸೃಷ್ಟಿಕಾಂಡದ ಅಧ್ಯಾಯ ಚಂದದ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

'ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ' ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಇರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ, ಸೂರ್ಯ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಂದರ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಎಂದಿದ್ದು, ಇದರಿಂದ ರಾಜರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಕೆಳಜಾತಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ದೇವದಾಸಿಯರು ಗಣ್ಯರ ಉಪಪತ್ನಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಗಣ್ಯರಿಂದ ಉಪಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಲ್ಲಿಂದರೆ ಅದು ಆಕೆಯ ಜೀನವದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ರಂಬೆ' ಎಂಬ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವು 'ದೇವದಾಸಿ', 'ವಾರಾಂಗನೆ'ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭೋಗ ಜೀವನದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ರಂಬೆ ಇಂದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನದ ನೃತ್ಯಗಾತಿ ಮತ್ತು ದೇವಲೋಕದ ಸುರರ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ ತಣಿಸುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿ ಎಂದೇ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. 'ದೇವದಾಸಿ', 'ವಾರಾಂಗನೆ'ಯರು ರಂಭೆಯ ಹಾಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿ. ಹೆಣ್ಣು ಪುರುಷರ ಕಾಮಜೀವನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದವಳು."[೨೬] ಆಕೆಗೆ ಶಾರೀರಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಧಾನ. ಆಕೆಯ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಸ್ವಿತ್ವ ನಿರಾಕರಣೆಯೋಗ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದೆ. ಪತ್ನಿಯನ್ನು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸ್ತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕುರಿತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ

ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅನೇಕಾನೇಕ ದೇವರುಗಳನ್ನು, ಉಪದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ದುಷ್ಟ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳ ದುಷ್ಟ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ, ದೇವರುಗಳಿಂದ ಅಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪುರೋಹಿತ ಹೇಳುತ್ತಾ ದೇವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮತ್ತು ಭೂತಪ್ರೇತಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳೆಲ್ಲ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡು ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಗಂಡುಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಜನತೆಗೆ ಸಲಹೆ ಪುರಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡುತ್ತಾ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರು ನಿಯತವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ದೇವರ ಹೆಸರಿಗೆ ಬಿಡುವ ನಿರ್ಬಂಧನೆ ಹೇರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ಕಟ್ಟಿದರು.

ಹೀಗೆ ಭೂಲೋಕದ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಸುಖ ನೆಮ್ಮದಿ ಕಾಪಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕೆಯರಿಗೂ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿವೆ. ಗಂಡಸರು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿರುವುದೊಂದು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ನಮ್ಮ ಸನಾತನರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ತುಂಬಾ ಗಣಿಕೆಯರಿದ್ದು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು, ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ಸಮಯ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ನಮ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದವರ ಜೊತೆಗೂಡಿದ್ದು, ಬೇಡವಾದಾಗ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯ ಕಥೆಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನಮ್ಮ ದೇವದಾಸಿಯರು

ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ರಂಭೆ, ಊರ್ವಶಿ, ಮೇನಕೆಯಂತೆಯೇ ಇವರಿಗೂ ಹಾದರದ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಲೈಂಗಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳ ಕಾಟವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪೌರಾಣಿಕವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು(ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು) ಸೋಲಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ರಂಭೆ, ಊರ್ವಶಿ, ಮೇನಕೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದುದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಸಲ ದೇವೇಂದ್ರ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಈ ಮೋಹಿನಿಯರ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ರಾಜರು ವಿಷಕನ್ಯೆಯರನ್ನಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದು, ಶತ್ರುರಾಜರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಇವರನ್ನು ದಾಳಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಹಾಗೆ ರಾಜನು ಇವರನ್ನು ಕೆಲವು ಬಾರಿ ರಾಜಕೀಯ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತೆಂದು ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು.

ಇಂದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಂಭೆ, ಊರ್ವಶಿ, ಮೇನಕೆ ಮೊದಲಾದವರು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅತಿಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಕ್ಷಸರ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಲು, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ರಂಭೆ, ಮೇನಕೆ, ಊರ್ವಶಿಯರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮೇನಕೆ ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪಾಂತರವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ೪೩೨೦೦೦೦೦೦೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಸ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯರಾದ ಚೆಲುವೆಯರನ್ನು ಯೋಜಿಸತಕ್ಕದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ಸೆಣೆಸಿದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುನಿಯು ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ತಮ್ಮ ಕಾಮವನ್ನು ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸಲು, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮ ಭದ್ರತೆಗೆ, ಬಲಿಷ್ಠತೆಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ತಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಬಾಹಿರ, ನೀತಿಬಾಹಿರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ 'ಪುರಾಣ'ಗಳಂತಹ ರಂಜಕ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಗಳು ಶೋಷಕಸ್ಥಾನದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಮುಗ್ಧ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಯವಾಗಿ ವಂಚಿಸಿ ಶೋಷಣೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಕೆಲ ಪುರಾಣಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಲವನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಕೇಂದ್ರ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ರೇಣುಕೆ ಎಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದ್ದು ವಾಯುಪುರಾಣ, ಹರಿವಂಶ, ಭಾಗವತ, ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ, ತ್ರಿಪುರಾ ರಹಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಈಕೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

'ಎಲ್ಲಮ್ಮ' ದ್ರಾವಿಡರ ಜನಪದ ದೇವತೆ. ಈಕೆಯನ್ನು ರೇಣುಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜಮದಗ್ನಿಯನ್ನು ಗಂಡನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವನಿಗಿಂತ ಆಕೆ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಳಂಕಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವನಿಂದ ಶಾಪ ಕೊಡಿಸುವ, ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸುವ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಗ ಪರಶುರಾಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದಾಗ ಆಕೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿರುವ ಮರ ಹೊಕ್ಕಳಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆ ಮರವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗದ ಆಳಂದ ತಾಲೂಕಿನ ಚುಂಚುರು ಮಾಪುರದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಹುತ್ತವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಮುಂದೆ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಹುಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ದಾರಿ ಮಾಡಿ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗದ ಗುಡ್ಡ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಜನ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಮುಂದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಪರಶುರಾಮನಿಂದುಳಿಯಲು ಓಡಿ ಬಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಗುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಗುತ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಕೊನೆಗೆ ಮಗನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾಣ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವಳನ್ನು, ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕುತಂತ್ರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಿಷ್ಟ ಸಮಾಜದ ವಿಚಾರಗಳ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಅವಳನ್ನು ಲೋಕ ದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆಕೆಯ ಭಕ್ತರನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಸವದತ್ತಿ, ಚುಂಚೂರು, ಹುಲಗಿ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ರೇಣುಕೆ ಗಂಧರ್ವನ ಲೀಲೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುರಿತ ತಪ್ಪಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಪತಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕ್ರೂರಪದ್ಧತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರಸನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಗೌತಮಋಷಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮೋಸದಿಂದ ಬಂದು ಬೆಳಗಾಯಿತೆಂದು ಋಷಿಯನ್ನು ನದಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಈ ಕಡೆ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸಿ ಹೋದದ್ದು, ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಗೌತಮಋಷಿ ಅವನಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾಗುವ ಶಾಪ ನೀಡಿ ಹೆಂಡತಿ ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಸ್ವರಸ್ವತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯರು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗಗೊಳಿಸುವ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಯರನ್ನು ಅವಳಲ್ಲಿಗೆ ಕಪಟವೇಷ ಧರಿಸಿ ವಿವಸ್ತ್ರಳಾಗಿ ತಮಗೆ ಊಟ ಬಡಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಆಕೆಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಶೀಲವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಲು ಹೋಗಿ ಅನಸೂಯಾ ದೇವಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಪತಿವ್ರತಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುಗ್ಧ ಕಂದಮ್ಮಗಳಾಗಿ ಆಕೆಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದ್ದನ್ನು ನಾರದನಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ

ಪತ್ನಿಯರು ಪುನಃ ಅನಸೂಯಾಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಬಗ್ಗೆ ಪುರಾಣಗಳಿವೆ.

ಹಾಗೆ ತುಳಸಿ ಜಲಂಧರರ ಕಥೆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜಲಂಧರನೆಂಬುವನು ಭೂಲೋಕದ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯರ ರಾಜ. ಈತನ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಬೃಂದಾ. ಈಕೆ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಹಾಗೂ ಜಲಂಧರನಿಗೂ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸೋಲುಂಟಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಾಗ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವಂತಹ ಅಸಾಧಾರಣಶಕ್ತಿಯ ಜಲಂಧರನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿದಾಗ ಆತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಬೃಂದಾಳ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವವೇ ಈ ಜಲಂಧರನಿಗೆ ವಜ್ರಕವಚ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನ ಗೆಲುವಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬೃಂದಾಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗವಾಗದ ಹೊರತು ಜಲಂಧರನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡ ದೇವತೆಗಳು ಆಕೆಯ ಶೀಲಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಾಯಾವೇಷದಲ್ಲಿ ಜಲಂಧರನಂತೆ ಬೃಂದಾಳಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು, ಶೀಲವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುವನು. ನಂತರ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ಆಕೆಯು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವರೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕುರಿತು ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಳಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿದೆಯಾ, ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಹೋಗು ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗಲೂ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದೇ ಕಾಮಾಂಧನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಶಾಪದಂತೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಸಹ ತುಳಸಿಯಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಕ್ತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಂದು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಭಕ್ತ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆತನನ್ನು ಪುನೀತಗೊಳಿಸುವೆ. ಅಂತಹವನಿಗೆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ನೀಡುವೆ ಎಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತುಳಸಿ ಜಲಂಧರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಯಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಪುರಾಣಗಳು ತತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ಬರಿ ಪೊಳ್ಳುಕಥೆಗಳಿಂದ ಹೆಣೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಭಗವಂತನ ಜನ್ಮ, ರೂಪ, ಸ್ವಭಾವಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರ ಮಾನವರಾದ ನಮಗಿಂತಲೂ ಅದೆಷ್ಟೋ ಹೀನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಇಂತಹವರು ತಮಗಿಂತಲೂ ಆದರ್ಶ ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಹೇಗೆ ಆದರೂ? ಇಂತಹ ನೀತಿಗೆಟ್ಟ ಕತೆಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಂದೀತು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

[illegible]

ಪ್ರಾಚೀನ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. 'ವಾರಾಂಗನೆ', 'ಸೇವಕಿಯ ಮಗ', 'ಮದುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯ ಮಗ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದ ಪದಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಋಗ್ವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಅನಂತರದ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜರ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯರ, ಗಣಿಕೆಯರ ಮತ್ತು ನಾಯಕಸಾನಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳಿವೆ. ಋಗ್ವೇದದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಎಂಬಂತೆ ಭೋಗ್ಯಳಾದ ನಾರಿಯನ್ನು ವೇಶ್ಯೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ವೈಭವ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ನಾಯಕಸಾನಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಅಂಶ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರವಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ 'ಶಲ್ಯನ ಮುದ್ರರಾಜ್ಯವೇ' ಸಾಕ್ಷಿ. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕೆಯರ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ದೇವದಾಸಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಕ್ರಿ.ಶ.೩೦೦ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಈ ಗ್ರಂಥದ ೩ನೇ ಭಾಗದ ೨೭ನೇ ಅಧ್ಯಾಯನದಲ್ಲಿ 'ಗಣಿತಾಧ್ಯಕ್ಷ'ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸವಲತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ ದೊಡ್ಡ ಸಂಬಳದ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಚೇರಿಯ ನಿಯಮಗಳ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕೆಯರಿದ್ದರು. ಆ ನಿಯಮ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದಂಡ ವಿಧಿಸುವ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೌಟಿಲ್ಯ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಕೆಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದಾಗ ಅಥವಾ ರಥದಲ್ಲೋ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲೋ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಿನ್ನದ ಹೂಜಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಚಾಮರಗಳಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಾ, ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ, ನರ್ತಿಸುವಂತಹ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಗಣಿಕೆಯರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಪ್ರಕಾರ ನಾಲ್ಕು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಾರೆ. ೧. ಗಣಿಕೆಯರ ಮಕ್ಕಳು ೨. ಕೊಂಡುಕೊಂಡವರು ೩. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತಂದವರು ೪. ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಗಾದ ಕಳಂಕಿತ ಮಹಿಳೆಯರು.

ವಾತ್ಸಾಯನ ಕಾಮಸೂತ್ರ(ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೫೦)ದಲ್ಲಿ ವಾರಾಂಗನೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಹಾಡುವುದು, ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವುದು ಇವು ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಪ್ರೀತಿ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ಮದುವೆಯಾದ ಮಹಿಳೆಗೂ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ವೇಶ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ೬ ಬಗೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪೈಕಿ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾದವಳು 'ಗಣಿಕಾ'. ಆ ಬಗೆಯ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜರಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಬಹುಮಾನ, ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳ ಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನರು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾತ್ಸಾಯನ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ೩ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೧. ಗಣಿಕಾ: ಇವರು ಅತ್ಯಂತ ಚೆಲುವೆಯರಾಗಿದ್ದು, ೬೪ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದು, ಅರಸರು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರು.

೨. ರೂಪಾಜೀವೆ: ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ದರ್ಜೆಯ ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರಿಯರಿದ್ದು, ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೩. ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯೆಯರು: ಇವರು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬರುವವರೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ೫ ಬಗೆಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದುಂಟು.

೧. ರಾಜವೇಶ್ಯೆ: ರಾಜನ ಸೇವೆಗೆ ಮೀಸಲಿದ್ದವಳು.

೨. ನಾಗರೀ ವೇಶ್ಯೆ: ಪಟ್ಟಣದ ವೇಶ್ಯೆ

೩. ಗುಪ್ತವೇಶ್ಯೆ: ಗೌರವ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಈ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೪. ದೇವವೇಶ್ಯೆಯರು: ದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಗಳು.

೫. ಬ್ರಹ್ಮವೇಶ್ಯೆಯರು: ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸುವವರು.

ಹೀಗೆ ವಾತ್ಸಾಯನನ ಕಾಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿತರಾದ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಅವರು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

* ಕಾಳಿದಾಸನು ತನ್ನ ಮೇಘದೂತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನರ್ತಕಿಯರು ಹಾಜರಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

* ಬುದ್ಧಘೋಷನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು ಚನಾನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ(ಚನಾನ ೧೯೭೫-೭೦).

* ಶೂದ್ರಕನ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಉದಾರಿಯಾದ ವಸಂತಸೇನೆ ಎಂಬ ವೇಶ್ಯೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಮಾಗಮ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಗಣಿಕೆಯ ಮನೆಗೆ ಅವಳ ಮನ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

* ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಆತನ ಅನುಚರರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಹಾನ್ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘನಿಕಾಯ, ಮಜ್ಜಿಯ ನಿಕಾಯ ಮತ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ ನಿಕಾಯ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳು

ನಮೂದಿಸುತ್ತವೆ. ವೇಶ್ಯೆಯಾದ ಆಮ್ರಪಾಲಿಯು ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಆತನ ಅನುಚರರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಔತಣದ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದು, ಅವಳು ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾವಿನ ತೋಪನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ನಾಲವತಿಯ ಮಗಳು ಸಿರಿಯಾ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಗೆ ೧೦೦೦ ಕಾರ್ಶಪಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ರೂಪ ಯೌವನ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವೇಶ್ಯೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರು ಎಂತಹ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆಗೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಕುರಿತು ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಯಾದ 'ಕುಟ್ಟನೀಮತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು

ಕ್ರಿ.ಶ. ಆರಂಭದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜರು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೫೦೦ರ ಕದಂಬರ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನರ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಮಟ್ಟ ಪಟ್ಟ ದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯವಿದೆ. ಆ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಮಹಾಮುನಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವೂ ಆಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಆ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೬ರ ತಾಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಮಹದೇವನ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದದ್ದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು.

"ಅಶೋಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಾಸನ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧಕ ಜೆ. ಬ್ರಾಕ್ ಅವರು ವಿಂದ್ಯ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಘರ್ ಬಳಿಯ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾಪಗಳಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿತ್ರಕಾರನಾದ ಹರೆಯದ ದೇವದಿಮ್ಮ ದೇವರ ಗುಲಾಮ ಹುಡುಗಿ 'ಸೂತನಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ."[೨೭]

ಮುಂದೆ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲೆ ವೇಶ್ಯೆ ದೇವದಾಸಿ ಮತ್ತು ಅದೇ ಮಾದರಿಯ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಈ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯ 'ಸೂತನಕ' ಪದವನ್ನು ಬಳಸಲಾಯಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರು, ಮಧುರೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಇರುವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇದ್ದು ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ಅಂಗಭೋಗ ಮತ್ತು ರಂಗಭೋಗದ ಸೇನೆಯವರು ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ದೇವರನ್ನು ಮಾನವರಂತೆ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅವನಿಗೂ ತಮ್ಮಂತೆ ಅಂಗ, ರಂಗ ಭೋಗಗಳ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗ ಮಂಟಪಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗೆ ಮುಡಿಪಾದ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವರ ಮನರಂಜನೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ

[illegible]

ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದು ಈ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಒಂದು ಹೊಸ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಥವಾ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದಾಗ, ಆ ನಾಡಿನ ನಗರದಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಬ್ಬಳಂತೆ ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಗುಡಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡುವುದು ರಾಜರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕುರುಹಾಗಿದ್ದಿತು.

ಆದ್ದರಿಂದ ನೂರು ಅಥವಾ ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೪೫೦ರಲ್ಲಿ ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಾಳಗುಂದದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಘೋಷ ಗಾಯನಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದರಿಂದ ಹದಿನಾರು ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವಾಲಯವು ಹೊಂದಿರುವ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ನಮಗೆ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ, ಸೂಡಿಕಾಳಿದೇವ ದೇವಾಲಯದ ಪಾತ್ರದ ಸಿರಿಯಷ್ಟೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫), ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಿಕ ದೇವಾಲಯದ ಪದ್ಮವತಿ ಹುಣಿಗಾರ್ ಮಾದೆವ್ವ, ಆನೆಯ ಮಾಳವ್ವೆ, ನಾಗವ್ವೆ, ಚಂದ್ರವ್ವೆ, ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪಾತ್ರದ ದೇವವ್ವೆ, ಹಾಡುವ ಕಾಯವ್ವೆ ಆ ಪೈಕಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಾತನ ದೇವದಾಸಿಯರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ 'ದೇಗುಲದ ಸೂಳೆ' ಒಂದು ಕುದುರೆಯ ರಥ ಮತ್ತು ಒಂದು ಆನೆಯ ರಥವನ್ನು ನೀಡಿದಳು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಭುವನೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕನಾರಕ್(ಕೋಣಾರ್ಕ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೂರ್ಯ ದೇವಾಲಯ, ಅಲ್ಲಿನ ಕಿಂಕರ ದೇವತೆಗಳ ಕೆತ್ತನೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಲೋಕವನ್ನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ, ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧವಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ನಿರ್ಜೀವವಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲು ಸತತವಾಗಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ವಾಚಾಳಿಯಾಗಿರುವ ಮಾನವನನ್ನು ಮೂಕವಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಶೃಂಗಾರಪೂರ್ಣ ಮೈಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಆಕರ್ಷಕ ಅನುನಯ ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆ ವಿಶಾಲ ಶಿಲಾ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಾನವ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಮುಕ ಚಿತ್ರಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯು ೬ ಮತ್ತು ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ಖಜುರಾಹೋವಿನ ಚಂದೆಲ ಮಂದಿರ, ಎಲ್ಲೋರದ ಕೈಲಾಸನಾಥ ದೇವಾಲಯ, ಕಾಶಿಯ ನೇಪಾಳಿ ಮಂದಿರ ಇವೆಲ್ಲಾ ಈ ಬಗೆಯ ಶೃಂಗಾರಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಗ್ನ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಕುಶಾಣರ ಮತ್ತು ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರ ಕಾಮ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪರಿವಾರ ಹುಲಸಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ.

ಪುರುಷನ ವಿಷಯ ವಾಸನಾಜನ್ಯ ಕಾಮುಕತೆ ಭಾರತದಿಂದಲೇ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾರಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿದೆ. ಅವನನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತು ನಾರಿ ನಗ್ನ ತಾಂಡವವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧ ಸಂಘಕ್ಕೆ ನಾರಿಯರು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳು ನಗ್ನರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿವೆ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ವಜ್ರಯೋಜಿಗಳ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಮೋತ್ತೇಜಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಬಳಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳು ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿಯು ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಗರ, ಪಟ್ಟಣ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಸ್ಥಾನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಧಂದೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸ್ಥಾನದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಲವಾರು ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಕಲಾರಾಧನೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಧನಸಹಾಯ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಉಂಟು. ಈ ಕಲಾವಿದೆಯರು ರಾಜನ ಮನಸ್ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಬೇಹುಗಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ರಾಣಿವಾಸದ ಪೆಂಡವಾಸಿ, ಪೆಂಡವಾರದ ಸೂಳೆಯರು, ವಾರಾಂಗನೆ, ಗಣಿಕೆ, ಪಣ್ಯಾಂಗನೆ, ಎಡಗಂಬದ ಸೂಳೆ, ಬಲಗಂಬದ ಸೂಳೆ, ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ನಡುಗಂಬದ ಸೂಳೆ, ಬಾಗಿಲದ ಸೂಳೆ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ "ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೮೫ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ ಏರಿದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಚೋಳ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೪೦ರಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತಾಳಿ ಚೇರಿವೆಂಡುಗಳ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ."[೨೮] ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನಿಗೆ 'ವೀನಾ ಪೋಟಿ ಎಂಬ ದೇವದಾಸಿ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೯೭೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ (Ec VII Hi 64, 974 Ad). ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಎಡಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಮೊದಲ ದೆಸೆಯ ಬಿಟ್ಟಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಬೈಗೆದು ೧೧ ಪೆರ್ಗಡ ಬಾಳಮೂಕಯ್ಯಂಗೆ ಮು.೧೫ ಬದಲ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ಬೈಗೆದು ೧೫

ಅಲ್ಲಿಯ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ಅಸಗಬ್ಬೆಗೆ ೧೩ ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ದೇವಗಬ್ಬೆಗೆ ೧೩ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ ಗುಬ್ಬಿಯ ಚಾವುಂಡಬ್ಬೆಗೆ ಮತ್ತರ್ ಬಲದ ದೆಸೆಯ ಬಿಟ್ಟೆಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಬೈಗೆಯ ೧೨ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ ಜೆಟ್ಟಿಯಬ್ಬೆಗೆ ೧೨ ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಪಾತ್ರಂ ಸೂಳೆಗಾರ್ಬಚ್ಚೆಗೆ ೧೨ ಎಡಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಸೂಳೆ ಮೈಲಬ್ಬೆಗೆ ೧೨ ಬಲ ಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಸೂಳೆ ಅಕ್ಕಬ್ಬೆಗೆ ಮತ್ತರಂ ೧೨ ಇಂತೀ ಮರ್ಯಾದೆಯರ ತಪ್ಪದೇ ಪ್ರತಿಪಾಳಿ **(ECXVp 821054 AD).**

ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು, ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡಿವೆ. ಅನೇಕ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮನ್ನು ವೇಶ್ಯಾಭುಜಂಗ, 'ವಿಟ'ರೆಂದು, 'ವಿಟಚಕ್ರವರ್ತಿ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಕೋಚ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಛಾಯೆ ಇದೆ. ಬಹುಶಃ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಮಾನಕರೆಂದು ಜನರು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಸೂಳೆಯರ ಹಾವಭಾವಾದಿಗಳನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿರುವ ಶಾಸನಗಳೂ ಇವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೪ರ ಮಂಗಳೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಕೂತಾಡುವ ಬಾಕನಂಗೆಯರು ಅಂದರೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕ್ರಮ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ದಿನ ನಿತ್ಯವೂ ನರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ."[೨೯] ಚೋಳ ಸಾಮ್ರಾಟರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ತಮಿಳು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೮೫ರಲ್ಲಿ ಚೋಳರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಸಿಂಹಾಸನ ಏರಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೪೦ರಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ನೂರು 'ತಾಳಿ ಚೇರಿವೆಂಡಗಳು' ಅಥವಾ 'ದೇವಾಲಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಂಶವನ್ನು ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಸುತ್ತ ಇರುವ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ"[೩೦] ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಇಡೀ ಚೋಳ ದೇಶವು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತಂಜಾವೂರು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ನರ್ತಕಿಯರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಶಾಸನ ನೀಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನರ್ತಕಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಆಕೆ ಯಾವ ದೇವಾಲಯದ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದವಳು, ಆಕೆ ಪಡೆಯುವ ಸಂಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ(ಪಟ್ಟಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕರು). ಸಂಗೀತಗಾರರು, ನೃತ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಹಾಡುಗಾರರು, ಛತ್ರಿ ಹಿಡಿಯುವವರು ಮತ್ತಿತರ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವಕರ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪಾಲಿನ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ಸೊಂಡಿಯ ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನದ ಭಾಗ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ, ದೇವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಪಿರಿಯವಾಳದ ಸೂಳೆಗೆ, ಮತ್ತರ್

[illegible]

೩೦ ಪೆರ್ಗಡೆವಾಳ ಸೂಳೆಗೆ ಮತ್ತರ್ ೧೫ ಬಲವಕ್ಕದೆಡವಕ್ಕದ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯರ ನಾಲ್ವರ್ಗ್ಗಂ ಮತ್ತರ್ ೪೮ ಬಲಕ್ಕೆ ವಡೆವಕ್ಕದ ಭೋಗದ ಸೂಳೆಯೊಬ್ಬರ್ಗ್ಗಂ ಮತ್ತರ್ ೨೪ ಎಂದು ಈ ಶಾಸನ ನಾಗೇಶ್ವರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ನಾಗದೇವಯ್ಯನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಳೆಗೇರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು ಎಂದು ಆದೇ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ "ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಂಡನಾಥ ಅನಂತಮಯ ಸ್ವಯಂಭೂ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸೂಳೆಗೇರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರ ಪಾಮಳಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಸೂಳೆಯರಿಗೂ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷ್ಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚೇಬ್ರೂಲು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೩ಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದಲೇ ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನರ್ತಕಿಯರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಶಾಸನವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.[೨೧] ದಕ್ಷಿಣ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಿದರೆ ನಾವು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೆಲುಗು ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು 'ಬೋಗಮ್'ಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮದೀಯ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಇವರು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೂ ಬಸವಿಯರಿಗೂ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ದೇವದಾಸಿಯರ ವೃತ್ತಿಯು ತಲೆ ತಲಾಂತರ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗಿಯ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ದೇವರಿಗೆ ಬಸವ ಅಥವಾ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಬಸವಿಯರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಸವಿಯೂ ಕೂಡ ದೇವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯೇ ಆಗಿದ್ದು, ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೦ವರೆಗಿನ ಯಾವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಸವಿ ಎಂಬ ಪದಬಳಕೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಪಾತ್ರ ಪದಮಾವತಿ ಸೂಳೆಯ ಹೆಸರಿದೆ. ಇವಳು ದೇವದಾಸಿಯೂ ಹೌದು, ನರ್ತಕಿಯೂ ಹೌದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು ಗೀತೆ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಸುಂದರಿಯರೂ ಇದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹವರಿಗಾಗಿ ಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದಂತೆ, ಅವರನ್ನು ದೇಶದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿ ತಂದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತಂಜಾವೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ರಾಜರಾಜನು ೪೦೦ ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು ಹಾಗೆ ಆರಿಸಿ ತಂದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತಂಜಾವೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರನ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ, ರಾಜರಾಜನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ಚಮೂಪತಿಯು ಇಟ್ಟಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಾದೇವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ರತಿ, ರಂಭೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಾಮಿನಿಯರನಾಯ್ದು ಪುರವರ್ಗದ ಸೂಳೆಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವದಾಸಿಯರು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಸೂಳೆಯರ' ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪಡೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಇದ್ದಂತೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸೂಳೆಯರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಇರಬಹುದು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರ ಪಟ್ಟಿಯು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ

೧. ಎಡದ ಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಮೂಲ ಬಲದ ದೆಸೆಯಬಿಟ್ಟ ದೆಸೆಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಮರದ ಸೂಳೆ.

೨. ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ಬಲದ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ.

೩. ಕಂಬದ ಸೂಳೆ.

೪. ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ.

೫. ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆ, ಬಲದ ದೆಸೆಯ ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆ.

೬. ಎಡದ ಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಸೂಳೆ, ಬಲದ ಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಸೂಳೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಕೇರಿ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ದೇವದಾಸಿಯರು ವಾಸಿಸುವ ಬೀದಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 'ಮಾಡ' ಎಂಬುದು ಇದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಚಾಮರ ಹಾಕುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ನರ್ತಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಂಬಗಳ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವ ಬಹುಶಃ ಹಾಡುವ ನರ್ತಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು, ಅವರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು, ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ರೀತಿಯ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಎರಡನೆಯ ವಿವರಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮ್ಮತ. ಆ ದೇವಾಲಯದ ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಂಬಗಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸೂಳೆಗೂ, ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

೧. ಎಡದ ಪಕ್ಕದ ಕೇರಿಯ ಮೊದಲ ಬಲದ ದೆಸೆಯ ಬಟ್ಟೆಯ ಚಾಮರ ದೆಸೆಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ.

೨. ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ಬಲದ ದೆಸೆಯ ಮೊದಲ ಕಂಭದ ಸೂಳೆ.

೩. ಕಂಬದ ಸೂಳೆ.

೪. ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ.

ಎರಡನೆಯವಳು ನೃತ್ಯದ ಅಭಿನಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವಳು. ಪಾತ್ರದವಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಂಬದ ನಾಲ್ವರನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸೂಳೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರದಾಕೆಗೆ ಎಂಟು ಮತ್ತರು, ಸೂಳೆಗೆ ಮೂರು ಮತ್ತರು ಜಮೀನು ದತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸೂಳೆಗಿಂತ ಪಾತ್ರದವಳು ಮೇಲಿನವಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರದವಳು ಬಹುಶಃ ನರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವಳು ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸಮರ್ಥಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೂ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು? ಬಿಟ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಹಣವನ್ನು ತಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆಗೂ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗಿದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದೇ ಸೊಂಡಿಯ ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನದ ಭಾಗವು ಈ ರೀತಿಯೇ ಇದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು, ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಅಲ್ಟೇಕರ್' ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. "ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕೆಯರ ಹೆಸರು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹುಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ. ೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಮಹಾಕಾಲ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾಳಿದಾಸ ತನ್ನ ಮೇಘದೂತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ"[೨] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿಂದೂಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ವಿಧದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

೧. **ದತ್ತಾ:** ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಯಾವುದಾದರೂ ದೇವಾಲಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವಳು

೨. **ವಿಕ್ರೀತಾ:** ದೇವಾಲಯದ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಂಡವಳು.

೩. **ಭೃತ್ಯಾ:** ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದವರ ಪೋಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯಾದವಳು.

೪. **ಭಕ್ತಾ:** ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿ ಭಾವಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವಳು.

೫. **ಹೃತ:** ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದ ಹೆಣ್ಣು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಬಂದವಳು.

೬. **ಅಲಂಕಾರ:** ರಾಜ ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಯಾವ ಯುವತಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿತ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ದಕ್ಷತೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಂಥ ಯುವತಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

೭. **ರುದ್ರಗಣಿಕ ಅಥವಾ ಗೋಪಿಕಾ:** ನಿಯಮಿತ ವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ವೇತನ ಪಡೆದು ನಾಟ್ಯ ಗಾಯನ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವಳು.

[illegible]

೬ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು ಪಟ್ಟಣ ನಗರಗಳು, ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಧಂದೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಗಣಿಕಾ, ರೂಪಜೀವಾ, ವೇಶ್ಯಾ, ಮದಾಕೀ ಇವರು ರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಕೆಂಪು ದೀಪ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಿದ್ದವು. ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳು ರಾಜಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ನೆರವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡವು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ 'ಮುಲ್ತಾನ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯಕಿಯರನ್ನು ಕಂಡದ್ದಾಗಿ ಹ್ಯೂಯನ್‌ತ್ಸಾಂಗ್ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಜತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಗುಜರಾತಿನ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ೫೦೦ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ೧೦೨೯ರಲ್ಲಿ ಘೋರಿ ಮಹ್ಮದ್‌ನ ದಾಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಸುಖ ಸಮೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂತು. ದೇವರ ಸೇವೆಗಿದ್ದವರು ರಾಜನ ಸೇವೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ವಿವರಣೆ ಪ್ರಕಾರ "ಗುಜರಾತ್ ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ೪೦೦೦ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಡುವೆ ೨೦೦೦ ದೇವದಾಸಿ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದರು. ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಚೋಳರ ಅರಸ ರಾಜರಾಜ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ತಂಜಾವೂರು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ೪೦೦ Talichri Pendeegal ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದತ್ತಿ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು."[೩]

ಅಕ್ಬರನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ(೧೫೫೬-೧೬೦೫) ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಬ್ದುಲ್ ಫಜಲ್ ತನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿಯಾದ ಐನ್-ಐ-ಅಕ್ಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

"ರಾಜ್ಯದ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸೈತಾನ್‌ಪುರ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಎಣಿಕೆಗೂ ಸಿಗದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ದರೋಷಾ ಎಂಬ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಗುಮಾಸ್ತೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿ ಬಂದವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಂಕದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಜನರು ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ನೃತ್ಯದ

ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ”[೩೪] ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಬರನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಗೀತಗಾರನಾದ ತಾನ್‌ಸೇನ್‌ನು ಈ ನೃತ್ಯದ ಹುಡುಗಿಯರ ಸ್ವಂತ ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದನು. ಕ್ರೂಶ್ ಎಂಬುವವನು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ ನೃತ್ಯ, ಗಾಯನ ಹಾಗೂ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ 'ತವೈಫ್' ಹಾಗೂ ಪಾತರದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಜಹಂಗೀರ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೦೫–೧೬೨೭) ಮತ್ತು ಷಹಜಾನ್(ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೨೮–೧೬೫೮) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಭವ, ಆಡಂಬರ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. “ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಾಶ ಪಡಿಸಲಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಹಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಅವನು ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಿದ. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ನೃತ್ಯದ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ. ಒಪ್ಪದಿದ್ದವರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದ.”[೩೫]

ಔರಂಗಜೇಬನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಅರಾಜಕತೆಯ ಕಾಲ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ರಾಜಕುಮಾರರ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಹಂತವನ್ನು ತಲಪಿತು. ಇಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಗಾರಿಕೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂರ ಆಕ್ರಮಣ, ಆನೈತಿಕತಯು ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ನೃತ್ಯಗಾತಿಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳು ನಾಪತ್ತೆಯಾದವು. ಅವರು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯೆಯರಾದರು. ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಖಾಸಗಿ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಲು ಅಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯಾ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದರ ಮುಂದುವರೆಯುವಿಕೆಯೇ ಆಯಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ

ಚೀನಿ ಯಾತ್ರಿಕ 'ಚನ್–ಚು–ಕ್ವ' ತನ್ನ ಕೃತಿ 'ಚು–ಫಾನ್–ಚೆ'ನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ನರ್ತಕಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದೇ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಮೊದಲ ವರದಿ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ೧೨ ಮತ್ತು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಚೀನಿ ಮತ್ತು ಅರಬ್ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗುಜರಾತಿನ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಬೌದ್ಧ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ೩೦೦೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನರ್ತಕಿಯರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೂವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವಾಗ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಅವನು ಕಾಂಬೋಡಿಯದಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರನ್ನು 'ಅ ನಾನ್' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಮಾನವಕುಲ ಸಂಬಂಧಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ೧೯೦೯ರ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ಧವಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಲಿಯರು' ಎಂಬ ತಲೆಬರಹದ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾವಂತವಾಡಿ ಅಥವಾ ಮಾಳ ಪ್ರಮುಖರ ಹೆಣ್ಣು ಸೇವಕಿಯರ ಮೂಲದವರೆಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಗುರುತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು. ದೇವಾಲಯದ ದೇವರ ದೀಪದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಗಸು ಭಾವಿನ್‌ಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭಾವಿನ್ ಹುಡುಗಿಯು ಋತುಮತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆಕೆ ಶೇಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಅವಳು ದೇವದಾಸಿಯರಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಮೂಲಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ, ಬೆರಕೆಯ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಪುರಿಯ 'ಜಗನ್ನಾಥ' ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇಂದಿಗೂ ದೇವದಾಸಿಯರು ನೆಲೆಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕೊಲಂಬಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ (ಮಾರ್ಗ್ಲಿನ್ ೧೯೮೫) ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಂಶವಾಹಿನಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೧೫ರ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಾದ್ರಿ ವಾರ್ಡ್ ಪುರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆತನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. "ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೀಳು ನಡತೆಯುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದೆ ನರ್ತಿಸಲು ಮತ್ತು ಹಾಡಲು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಹು ದೃಢವಾದ ಸಂಗತಿ. ಅವರು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸದೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ನೋಡಲ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ಹೆಂಗಸರೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ."[೫೬] ಅಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗ ಆ ದೇವದಾಸಿಯರೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತರದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ 'ಕಸ್ಬಿ'ಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾರಂಭಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆರ್.ವಿ. ರಸೆಲ್ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ : ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವಂತೂ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕೇಂದ್ರ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಚಟುವಟಿಕೆ ತೀವ್ರಗೊಂಡವು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೭ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಸೂರ್ಯ ದೇವಾಲಯವು ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ತಂಡೋಪತಂಡಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಈ ತೆರನಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಡುವ, ನರ್ತಿಸುವ ಹುಡುಗಿಯರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದವು. ಹೀಗೆ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ 'ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಂ'ನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೋಳರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದು, ಶಿವನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ 'ಖಂಡೋಬ' ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದು ದೇವತೆ ಪೂನಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಜೆಜುರಿ' ಖಂಡೋಬನ ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಳ. ಸತಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಳಿ ಎಂಬಲ್ಲೂ ಒಂದು ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಖಂಡೋಬ ದೇವತೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ 'ಮುರುಳಿಗಳು' ಎಂದು ಹೆಸರು. "ಮೋಸ ಹೋದ ಬಡ ಹೆಂಗಸರು, ಖಂಡೋಬನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರುಣಿಸೆಂದು ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಖಂಡೋಬನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಅವಳ ಕತ್ತಿಗೆ ಏಳು ಕವಡೆಗಳ ಸರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಖಂಡೋಬ ಅಥವಾ ಕಠಾರಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಕೆ ತನ್ನ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಕೀಳು ಬದುಕನ್ನು ಸವೆಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೆಳಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುರುಳಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು"[೩೭] ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

"ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಜನರೂ ಖಂಡೋಬನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರು ಪೂಜಿಸುವ ವಿಧಾನವೇ ಬೇರೆ ಆಗಿದೆ. ಅವರು ಖಂಡೋಬನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಳಜಾತಿಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಹಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ"[೩೮]

ಪುಲ್ಲರ್ ಅವರು "ಜೆಜುರಿ ಒಂದರಲ್ಲೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಅಥವಾ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಾಗುವುದು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೮೦ ಮುರುಳಿಯರಿರುವರೆಂದು ಪೋಲಿಸರು ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಬದುಕಿಗೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿರುವ ನೂರಾರು ಹುಡುಗಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳು ತೀರಾ ಕಮ್ಮಿಯಾದವು." ಪುಲ್ಲರಳ ದಾಖಲೆಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. 'ಮಾರ್ಕೊಪೋತಿ' ತಂಜಾವೂರಿನಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗತವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೯೦ರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮಲಬಾರ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಕೆಲವು ಭವ್ಯವಾದ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸಮರ್ಪಣೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. "ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ದೇವಾಲಯದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ದೇವರಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಈ ಮದನಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ನೀಡಲು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕೂಡಾ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ಅರ್ಥ ಆ ಮದನಿಕೆಯರು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದೇವರು ತಾವು ತಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುವವರೆಗೆ ಆ ಮದನಿಕೆಯರು ಹಬ್ಬದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಗಾಳಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಹಾರದ ಸಾರವನ್ನು ತಿಂದುಹೋಗಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವರು ನೈವೇದ್ಯದ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆಗೆದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಮದನಿಕೆಯರೆಲ್ಲಾ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ದೇವರು ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಮಾತು ಕತೆಯನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಶಾಂತಿ ಏರ್ಪಡದಿದ್ದರೆ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ತಮಗೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳ ಎದುರು ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಬಂದು ಹಾಡಿ, ನರ್ತಿಸಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಈ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ತಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಾಗೆಯೇ ದುಬಾಯಿಸ್ ಒಬ್ಬ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕನಾಗಿ ೧೭೭೨ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನು. "ಹಿಂದೂ ನಡತೆಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು" ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ನರ್ತಿಸುವ ಹುಡುಗಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. "ನರ್ತಿಸುವ ಹುಡುಗಿಯರು ಮೊದಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿ ಅನಂತರ ಸಾರ್ವಜನಿಕರನ್ನು ಮೋಹಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆಯುವ ಈ ಕೀಳು ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಎಂಟು, ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ನರ್ತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಾಡುವುದು ಅವರ ಅಧಿಕೃತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಅವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ದೇವರ ಆಶೀರ್ವಾದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಾದರೂ ಅವರ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಕಾಮೋತ್ತೇಜಕವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಭಂಗಿಗಳು ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ದೇವಾಲಯಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೆಲವು ಕಾಮಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು

ವರ್ಣಿಸುವ ಅಶ್ಲೀಲ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ವೃತ್ತಿ ಅನೇಕ ಸಮಾರಂಭಗಳ ನಂತರ ಸಿಗುವ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪವಿತ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕೂಡಾ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಕೀಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಪೈಕಿ ಕೆಲವರು ಗೌರಯುತರಾದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೆರಿಗೆ ಆಗಲೆಂದು, ಹರಕೆ ತೀರಿಸಲು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಾದರೆ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವೆ"[೫] ಎಂದು ಹರಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಓದಲು, ನರ್ತಿಸಲು ಮತ್ತು ಹಾಡಲು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶವಿದ್ದು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆದರಿದರು. ಹೀಗೆ ಭಾರತದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಈ ಕಲಿಕೆಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಈ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪುದುಕೋಟೆಯ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಕುಲೋತ್ತುಂಗ ಚೋಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ(೧೦೭೦-೧೧೨೦) ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ನಡೆಯುವಾಗ ನರ್ತನ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಬಂದ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಮಾಣಿಕ್ಯ ದೇವದಾಸಿಯ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿತ್ತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಚುಕೋತ್ಸವ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮುಕ್ತ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ನಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವಂತಿದ್ದು, ಈ ಹಬ್ಬದ ದಿವಸ ಊರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ರವಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ರಾಶಿ ಹಾಕುವರು. ಅನಂತರ ಊರ ಗಂಡಸರ ಬಳಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ರವಿಕೆಯನ್ನು ತಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು ಆ ರವಿಕೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಅದನ್ನು ತಗೆದುಕೊಂಡವನ ಜೊತೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವಳೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ತುಳುವ ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, "ಮೊಯಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ತನ್ನ ಗಂಡನಿಂದ ಬೇಸತ್ತ ಮಹಿಳೆ ಅಥವಾ ಕನ್ಯತ್ವದಿಂದ ಬೇಸತ್ತವಳು ವಿಧವೆ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಅಸಮರ್ಥಳಾದವಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ತಿನ್ನುವಳು ಅನಂತರ ಅವಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಂದೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಅವರು ಅವರ ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವಳ ಈ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವರು. ಅವಳು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಳಾಗಿದ್ದರೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಲು ಇಲ್ಲವೆ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು. ಅವರು ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡರೆ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವಳಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಉಡಲು ಒಂದಿಷ್ಟು ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುವರು. ಅವಳು ದೇವಾಲಯದ ಕಸ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸಬೇಕು. ಅವಳ ಪ್ರಣಯವೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು ಬಯಸದ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ಕೆಳಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರು ತಾವು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಉತ್ತಮ ಮನೆತನದ ಯಾವನೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ಸೇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಅರ್ಧವನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕು”[೪೦] ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ಬಂಧ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂದು ದಾಖಲೆ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿಯ ನಿಲುವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಅರಸು ಮುಟ್ಟಲು ದಾಸಿ ರಂಭೆಯಾದವಳು ದೇವ ಪರಶು ಮುಟ್ಟಲು ಲೋಹ ಸ್ವರ್ಣ ಗೋವಿಂದ.”[೪೧] ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ವಾರಾಂಗನೆಯಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. “ದೇವದಾಸಿಯರು ಕುಟುಂಬದ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉನ್ನತ ಜಾತಿ ಜನರು, ಶ್ರೀಮಂತರು ಹಾಗೂ ಊರಿನ ಗಣ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಲಾಸೇವೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಅವರು ಲೈಂಗಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರು ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾರಾಂಗನೆಯರು ರಾಜಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಲಾಪ್ರೌಢಿಮೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲಾವಿದೆಯರಾಗಿದ್ದು, ಸಮಾಜದ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅತೃಪ್ತ ಕಾಮಿಗಳನ್ನು ತಣಿಸುವವರು ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.”[೪೨]

ಆಂಧ್ರ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಈಗಲೂ ಇದೆ. ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ರಾಮೇಶ್ವರದ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅರ್ಚಕರೊಡನೆ ಒಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಣಿಯಂತೆ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ‘ಮುರೈಕಾರಿ’ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಗೋವಾದಲ್ಲಿನ ಮಂಗೇಶ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಸೋಮವಾರದ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿದ ಹಬ್ಬದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ‘ಮಲ್ಯದ ವಿಷ್ಣು ದೇವಸ್ಥಾನ’ದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಭಾವಿನ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಗೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ

ಹೋಗಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ದೀಪದಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಪರ್ಶಿಯಾದ ರಾಯಭಾರಿ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್‌ನ ವರದಿಯಂತೆ ಪ್ರಬಲರಾದ ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನರ್ತಕಿಯರ ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯದ ಮುಖ್ಯ ಆಕರವಾಗಿತ್ತು. "ನಿಜ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ೧೨೦೦೦ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಗ್ರ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಸೂಳೆಯರ ಆದಾಯದಿಂದ ಬಂದ ಹಣದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು."[೪೩] ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಪ್ರವಾಸಿಗ ಡೊಮಿಂಗೊ ಪೆಯಾಸ್‌ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಅರ್ಪಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಗ್ರಹದ ಎದುರು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ದೇವತೆಯ ಅರ್ಚನೆ ನಡೆಯುವಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಅನೇಕ ದೇವದಾಸಿಯರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು, ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆ ಬೆದುಬಾಯಸ್ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ (೧೯೨೮, ೮೦೧) ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಗಳಾದಾಗ ಸುಂದರ ಕನ್ಯಾಮಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕ ಮೈಮಾಟವಿರುವ ವಿಷಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಪರಿಪಾಠವಿತ್ತು.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಚರಣೆ ಮುತ್ತು ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಪುಲ್ಲರ್ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಮದ್ರಾಸ್, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಇದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರ ಬರಹಗಳಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭಾರತವು ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಅನಂತರ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಳಿಮುಖವಾಯ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯಗಳಂತಹ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹಭಂಜಕರು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸಿ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಸೀದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೂ ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹರಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿ, ಇದು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು ನೆಲೆಯೂರಿತು. ಕೈಗಾರೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣ ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ 'ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್'ನ

ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ತನ್ನ ವೈಭವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು, ಕೀಳು ಸ್ಥಾನ ಅಲಂಕರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೬. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದುದ್ದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ 'ದೇವದಾಸಿ' ಎಂಬ ಪದ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು 'ಸೂಳೆ' ಎಂಬ ಪದ ಬಂದಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ "ಅಭಿಲಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ"ಯಲ್ಲಿ(ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೯-೩೦) ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದೆ. 'ಗ್ರಹಂ ಗ್ರಾಮಸ್ತಥಾ ಭೂಮಿರ್ದಾಸಿಕಾದ್ಯಾ ವಿಭೂಷಣಂ' ಇಲ್ಲಿ 'ದಾಸಿಕ' ಎಂದರೆ 'ದೇವದಾಸಿ' ಎಂದರ್ಥ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೭೮-೭೯ರ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವು "ದೇಗುಲದ ಸೂಳೆಯೊಬ್ಬಳು ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಲೋಕ ಮಹಾದೇವಿಯರ ದೇಗುಲದ ಸೂಳೆ ಗೋವಿಂದ ಪೊಡ್ಡಿಯ ಮಗಳು ಬಾದಿ ೪ ಪೊಟ್ಟೆಯೆಂಬೋಳ್ ಉತ್ತಮ ಗೋಸಾಸಮಿಟ್ಟೋಳ." ಇಲ್ಲಿ ಪೊಡ್ಡಿ ಎಂಬುದು ಹೊಸಗನ್ನಡದ 'ಬೊಡ್ಡಿ' ಅಂದರೆ ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೮೦೨ರ ತಾಮ್ರಪಟವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಭವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವೀರ ವಿಲಾಸಿನೀ ವಿರಚಿರ್ ಗೀತ ವಾದ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೪೫೦ರಲ್ಲಿ ಶಿಕಾರಿಪುರದ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಘೋಷ, ಗಾಯನಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಲನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ದೇವದಾಸಿ' ಪದದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನ ಎನ್ನಲಾಗಿದ್ದು[೪೪] ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ 'ಸೂಳೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ರಾಣಿವಾಸ', 'ಪೆಂಡವಾಸ', 'ಪೆಂಡವಾಸದ ಸೂಳೆಯರು', 'ವರವಧು', 'ಗಣಿಕೆ' ಈ ಬಗೆಯ ಗುಣವಾಚಕಗಳು 'ಸೂಳೆ ಪದಕ್ಕೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅರಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮೇಲಿನ ಪದಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 'ರಾಜವೇಶ್ಯೆಯರು' ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಅರಮನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಗೊಂಕ' ಎಂಬ ರಾಜ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ

ದೇವಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜವೇಶ್ಯೆಯು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಡಲು ಪ್ರಾರಂಬಿಸಿದ ಕಾಲ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಂಶದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೭೨೨-೩೪) ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪೂರ್ವ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕ ಮಹಾದೇವಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಲೋಕೇಶ್ವರ ದೇಗುಲದ ಗೋಯಿನ್ದಪೊಡ್ಡಿ, ಬಾದಿಪೊಡ್ಡಿಯರೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಥಮ ದೇವಾಲಯದ ಸೂಳೆಯರು. ಅಂದಿನಿಂದ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ನಾಗಮಂಡಲ ತಾಲೂಕಿನ ಮಂಣೆ, ಹೊನ್ನಾಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ನ್ಯಾಮತಿ, ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಸೂಡಿ, ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಹರಪ್ಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬಾಗಳಿ, ಹಿರೇಮ್ಯಾಗಳ ಕೇರಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೋರಿಗೇರೆ, ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ, ಹಳಿಗೊಂಡಿ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ ತಾಲೂಕಿನ ನಾಲತವಾಡ, ಹುನಗುಂದ ತಾಲೂಕಿನ ಅರಸಿ ಬೀದಿ, ನಂದ ವಡಗಿ, ರಾಣೆ ಬೆನ್ನೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಹೊಳೆ ಆನವೇರಿ, ಹೊವಿಹಳ್ಳಿ, ಮುಂಡರಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊರಲಹಳ್ಳಿ, ಶಿಗ್ಗಾಂವ ತಾಲೂಕಿನ ಬಂಗಾಪುರ, ದಾವಣೆಗೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಬೇತೂರು, ಆದೋನಿ ತಾಲೂಕಿನ ಚಿನ್ನತುಂಬಳ, ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಿರಗುಪ್ಪಿ, ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಕುಕನೂರು, ಕಾರೂರು, ರಾಯಚೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಇಟಗಿ, ಹೀರೆಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಗಿನೆಲೆ, ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ದೇವರನಾವದಿಗಿ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಬೇಲೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಹಳೇಬಿಡು, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಂಬಾಳು, ಮಂಡ್ಯ ತಾಲೂಕಿನ ಬಸರಾಳು, ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸಂಪಿಗೆ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

೯ನೇ ಶತಮಾನದ ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ಜಿನಭವನ ವಾರವಿಲಾಸಿನೀ ವಿರಚಿತ ನೃತ್ಯ ಗೀತ ವಾದ್ಯ ಬಲೀಲೇಪನ ದೇವಪೂಜಾ ನಮಕರ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನಾಥ ದಾನ ಬಿಡಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದುಗಳ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜೈನರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ(೧೯೯, ಪುಟ ೧೮೨). ಅನಂತರದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೯೭೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಹನ್ನೆರಡು ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯಲ್ಲಿ 'ಪಾತ್ರ' ಮತ್ತು 'ಸೂಳೆ' ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೯೨೫ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಐವರು

[illegible]

ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಅದೇ ೧೯೬೬, ಪುಟ ೧೮೨).

ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನಿಗೆ 'ವನಾಪೋಟಿ' ಎಂಬ ಸೂಳೆಯು ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಪದುಮಾವತಿ ಸೂಳೆಯ ಹೆಸರಿದೆ. ಇವಳು ದೇವದಾಸಿಯೂ ಹೌದು ನರ್ತಕಿಯೂ ಹೌದು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

Another inscription Records (EILV -P-87,105 OAD) that Noted general of vikramaditya VI Anantaram aiab made grant for the maintanance of the gwaraters of Dancing girls (sulegeri) Constructed by him the sulegeri was attached to the temple of somes wara at phligeri which has been indentied laxmeswer to day in dharwad district 82."

ತಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನರ್ತಕಿಯರ ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದನೆಂಬುದು ಇದರ ಸಾರವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮಾಳಕೆರೆಯ ಒಂದು ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯ ಸಚಿವ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಕರ್ಣಮ್‌ಗಳು ಮಣಳಕೆರೆ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ನೀಡಿದ ವಿಷಯವಿದೆ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳು. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನರು. ಸಮಾಜದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತಹ ಅನಿಷ್ಟದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಗತಿಪರ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿನ ಕೀಳರಿಮೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಯಾರ ಹಂಗು ಮತ್ತು ದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಯಕಜೀವಿಗಳಾಗಲು ಕರೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವದಾಸಿಯರು ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದರು. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿ, ವೇಶ್ಯೆರಾಗಿ, ಸೂಳೆಯರಾಗಿ, ಕಾಮಾಂಧರಿಂದ ನಿರಂತರ ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೊಳ್ಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶರಣರು ದುಡಿದರು.

ದೇವದಾಸಿಯರು ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಅವರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವರೂಪಿಗಳು, ಜಂಗಮರೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಟುವರ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಧರ್ಮದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಷಟ್‌ಸ್ಥಳ ಸಾಧನೆಗೈದು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ಅರಿವು, ಆಚಾರ, ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿ, ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಶರಣರ ಸಂಕುಲದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ, ಪೂಜನೀಯ ಸ್ಥಾನ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ (ಸಿದ್ಧಣ್ಣ, ೧೯೮೯). ಆರ್.ಸಿ. ಅರ್ತಾಳ್ ಅವರು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. "ಮಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಲಿಂಗಾಯತ ಜಂಗಮ ಅಥವಾ ಅಯ್ಯಪಟ್ಟದಪ್ಪನವರು ಅಥವಾ ಹಿರೇಮಠದ ಚರಮೂರ್ತಿಗಳು ಹುಡುಗಿಯ ಕತ್ತಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟದ ತಾಯಿತವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಿರೇಮಠದಯ್ಯ ಅವರ ಕನ್ಯತ್ವದ ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವರು ಲೇಖನದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.[೪೫] "ಲಿಂಗಾಯಿತೇತರ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವ ಜಂಗಮರು ಅಥವಾ ಲಿಂಗಾಯತ ಪೂಜಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಮದಾಸೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿರಬಹುದೆಂದು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಕ್ತರ ಮನೆಯ ಊಟ, ಬಸವಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಎಂಬ ಗಾದೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಬೊಂಬಾಯಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಬಸವಿಯರನ್ನು 'ಬಾಲಬಸವಿ'ಯರು ಹಾಗೂ 'ಬಿಟ್ಲ ಬಸವಿ'ಯರೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೇ ಬಗೆಯವರು ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆನಿಸಿದ 'ಮಹರ್' ಜಾತಿಯಿಂದ ಬಂದವರು. 'ಬಾಲ' ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳು ಅಥವಾ 'ಕನ್ಯೆ' ಎಂದರ್ಥ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರು ಜೀವನವಿಡೀ ಕನ್ಯೆಯರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹೆಂಗಸರ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುವ ಕಾಲಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂಬ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ 'ಬಟ್ಲ ಬಸವಿ'ಯರು ಅವರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು, ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕ. ಇವರು ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ಅದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದ ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ಎಂಬ ವೀರಶೈವ ತತ್ವನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬ರಲ್ಲಿ ಉದಯವಾದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ರಚನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. "ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು, ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಆ ಸೂಳೆಗೇರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಿತವಿತ್ತೆಂದು 'ಅಮುಕ್ತ ಮಾಲ್ಯದ'ದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೃತ್ಯವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿ, ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದರು. ವೇಶ್ಯೆಯರೆಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಗೌರವಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಧನಿಕರು ಅವರನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಕುಸ್ತಿ ಸಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ನೃತ್ಯ ಕಲಿಸುವ ಗುರುಗಳಿಗೆ ರಾಯನು ಅನೇಕ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೊಂಡರೆಂಬ ಕಾಡು ಜನಾಂಗದ ನೃತ್ಯ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ 'ಗೊಂಡನಿ'[೪೬] ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಾಗೆಯೇ 'ಅಮುಕ್ತ ಮಾಲ್ಯದ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಾರಾಂಗನೆಯರ ಸುಂದರವಾದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಜಿ.ಎಸ್. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಅವರು ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ವಿಜಯನಗರದ ವಾರನಾರಿಯರು ಅಥವಾ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಯತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನಾದರೂ ಝಲ್ಲೆನಿಸುವಷ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯರು, ಸರಸಿಗಳು, ನರ್ತನ ಕುಶಲರು, ಸದಾ ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರು. ಅರಮನೆಗಳಂತಿರುವ ಸೌಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವಾಸ. ಅವು ರಾಜರ ಹೊರಗಿನ ಅಂತಃಪುರಗಳಂತಿದ್ದವು. ಅವರು ಹಲವು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾವ್ಯ ವಾಚನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥರು. ಮುತ್ತಿನ ಆಭರಣಗಳು, ತೆಳುವಾದ ನಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಕಸ್ತೂರಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಲೇಪನ. ಹೂವಿಗಿಂತ ಸುಗಂಧ ಪೂರಿತವಾದ ಧೂಪವೇ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಅವರು ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ವೀಣಾವಾದನದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಪುಣರು. ಅಲ್ಲಿನ ದೇವದಾಸಿಯರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವವರು. ದೇವರ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಮೇಳವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾರನಾರಿಯರಿಗೆ, ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತು."[೪೭]

ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್‌ನು ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ "ದರಾಜ್‌ಖಾನೆಗೆ ಎದುರಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಮನೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾವಲು ಕಾಯುವ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಜನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಫನಂ ಸಂಬಳ. ಈ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಣ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ."[೪೮]

ವಿಜಯನಗರ ಸೈನ್ಯವು ೮ ಲಕ್ಷ ಸೈನಿಕರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪ್ರವಾಹದಂತಿತ್ತು. ೪೦,೦೦೦ ಕುದುರೆಗಳು, ೬೦೦ ಆನೆಗಳು, ೩೦೦ ತೋಪುಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರ ಸುಲ್ತಾನನ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಈ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಬಹುಮಂದಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಆಟಗಾರರು, ವೇಶ್ಯೆಯರೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಸೈನ್ಯ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೈನಿಕರು ಅವರನ್ನು

ನೋಡಿ, ಮೋಹಗೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಅಭ್ಯುದಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೀರಕೇಸರಿಯವರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜ ತನ್ನ ದ್ವಾರದೊಳಗೆ ೪೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನೃತ್ಯಗಾರ್ತಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ರಾಜನ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಮತ್ತು ಅರಮನೆಯೊಳಗಡೆ ರಾಜನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊರುವ 'ಬೋಯಿಗಳು' ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುಸ್ತಿ ಆಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ, ಕಣಿ ಹೇಳುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ದ್ವಾರಗಳೊಳಗೆ ಖರ್ಚುಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವವರು, ಹಾಡುವವರು, ರಾಜನ ಹೆಂಡಂದಿರೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಿರುವರು. ರಾಜನಿಗೆ ಊಟ ಬಡಿಸಲು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಬೀಜವೊಡೆದ ಪುರುಷರಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ರಾಜ ತನಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೨೦ರಲ್ಲಿ 'ಡೋಮಿಂಗ್ ಪೇಯಸ್' ಎಂಬ ಪೋರ್ಚುಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಸಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅದು ಬಹು ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

'ಪಗೋಡ'ಗಳೆಂಬ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಅನೇಕ ಬಗೆಯವು. ಪುರುಷರು, ಮಹಿಳೆಯರು ವೃಷಭಗಳು, ಕೋಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮಂಡನೆಯ ಆಕಾರದವುಗಳು. ಇವನ್ನು ಅವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಡಾರ್ಚ್‌ದ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಕಾರದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅದರ ಮುಖವು ಸೊಂಡಿಲು ಮತ್ತು ದಂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಮೂರು ಮೂರು ತೋಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆರು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆ ಪೈಕಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಾಲ್ಕು ಹಾಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಬಿದ್ದು ಹೋದಾಗ ಜಗತ್ತು ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಇದು ಆಗೇ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಪ್ರವಾದಿ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಂಬಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಮೆ ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವರು ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪಗೋಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರು ನೈವೇದ್ಯ ಅರ್ಪಿಸಿದ ನಂತರ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮುಂದೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೀಳು ನಡತೆಯುಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ನಗರದ ಪ್ರಮುಖ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಬೀದಿಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಲು ಮನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಗೌರವವಿತ್ತು ಮತ್ತು ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೆಂಡತಿಯರೊಂದಿಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ನಿಂದೆ, ಬೈಗುಳಗಳಿಲ್ಲದೆ ಗೌರವಯುತವಾದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಅವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು.

"ರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೇ ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಅರಮನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದು ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಯ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ"[೪೯] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

'ಪೇಯಸ್'ನು ನರ್ತಕಿಯರು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು "ಈ ಕುರಿತು ನರ್ತಕಿಯರು ಧರಿಸಿರುವ ಆಭರಣಗಳ ಐಸಿರಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯಗಳ, ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳ ಕೊರಳಪಟ್ಟಿ, ತೋಳ್ಬಂದಿ, ನಡುಪಟ್ಟಿ, ಕಾಲ್ಗಡಗ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇವರಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಐಶ್ವರ್ಯ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿಗಳಿವೆ"[೫೦] ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

"ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನರ್ತಕಿಯರಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಳದಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು 'ಹುಜೂರು ಮೇಳ'ದವರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಂದು ದೇವದಾಸಿಯರು, ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಿದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು(ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-೧೩೫). ಪುಟ್ಟತಾಯಿ-ಜಮಖಂಡಿ ಚೆನ್ನ ಎಂಬುವವರು ಮಠವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು"[೫೧] ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಲಿತಕಲೆ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿದ್ದು ಗಣಿಕಾಜೀವನಕ್ಕೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕ ಪರಿಕರವೆಂಬ ಪುರಾತನ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚವರ್ಗದ ಗಣಿಕೆಯರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೂಳೆಯರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಣಿಕೆಯರು ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದೆಯರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವದಾಸಿಯರ ಗುರುಗಳಿಗೆ 'ನಟುವರ್'ಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ, ನೃತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. "ಗಣಿಕೆಯಾದವಳು ದೇಹ ಸೌಷ್ಠವಕ್ಕೂ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ನೀಡಿ ಭರತ ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣೆಯರಾಗಿದ್ದರು. ತಂಬೂರಿ, ವೀಣೆ, ತಾಳ, ಮುದ್ದಳೆ ಮುಂತಾದ ಸಂಗೀತೋಪಕರಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಗಡೆಯಾಟ, ಚದುರಂಗದಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದು ಎತ್ತಿದ ಕೈಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ದೂತ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕರು (ವಿಟರು) ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದರು. ನಗರವಾಸಿಗಳಾದ ಈ ಗಣಿಕೆಯರು ವಿಲಾಸಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ."[೫೨]

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸವದತ್ತಿಯು ತೊಟ್ಟಿಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೇಣುಕಾಯಲ್ಲಮ್ಮಳಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೀದರಿನ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ ತಾಲೂಕಿನ

'ಬಗದುರಿ' ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಗುಲ್ಬರ್ಗದ ಆಳಂದ ತಾಲೂಕಿನ 'ಚುಂಚುರು ಮಾಪುರ ತಾಯಿ', ಹಡಲಗಿಯ ಯಲ್ಲಮ್ಮ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರೋಲಿ, ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಹುಲಿಗಿ, ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಹರಪ್ಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಚ್ಚಂಗಿ ದುರ್ಗ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭೇದದಿಂದ ಜನರ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುವವೇ ಹೊರತು ಮೂಲ ಝರಿ ಮಾತ್ರ ಸವದತ್ತಿ ಯಲ್ಲಮ್ಮಳಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯ ಆಳಕ್ಕಿಳಿದಾಗ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಯಲ್ಲಮ್ಮ ಆದಿಮಾನವರ ದೇವತೆ ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವರ ಆದಿದೇವತೆ. ಈ ಕಾಡುಜನರ ಬುಟ್ಟಿ, ಮೊರ ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಬುಟ್ಟಿ ತುಂಬಲಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೇವತೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಅವರು ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಾಗಿ, ಪಶುಪಾಲನಾ ವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿ ಮುಂದೆ ಗ್ರಾಮೀಣರಾಗಿ, ಕಾಡು ಬಿಟ್ಟು ಊರು ಸೇರಿದರು. ತಮಗೆ ಆಹಾರ ಸಿಗದೆ ಕೊರತೆಯಾದ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ದೇವತೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗಿರುವಳೆಂದು ಬಗೆದು ಇಂಥ ಮೈಲಿಗೆಯಾದ ದೇವತೆಗೆ ಊರೊಳಗೆ ತರುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಗುಡಿಯನ್ನು ಊರ ಗಡಿಯಲ್ಲೇ, ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಯಲ್ಲಮ್ಮಳಾದಳು. ಇಂದಿಗೂ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಏಲೈವಿ ಡಾ. 'ರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಳೆಂದು ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸವದತ್ತಿಯ ಕಥೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ.೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ಜೈನ ದೊರೆಗಳಾದ ರಟ್ಟರ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರು ಸವದತ್ತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯಾಗಿ ಬದಲಿಸಿದರು. ದೇವತೆಯ ದಾಸಿಯರಾಗಿದ್ದ ಕಡಾಲಿಕರ ಸೇವೆಗಿದ್ದ ಬಸವಿಯರನ್ನು ಮತಾಂತರಿಸಿ, ಜೈನ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ೯ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಆಳಿದ ರಟ್ಟರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಭಕ್ತರು ಹೆಚ್ಚಾದರು. ರಟ್ಟರ ರಾಜ್ಯ ಮುಂದೆ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಪಾಲಿಕರು, ಹೆಂಗೂಳಿಗಳಾದ ಬಸವಿಯರು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದರು. ೧೧ ಮತ್ತು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕಾಪಾಲಿಕರ ಪ್ರಭಾವ ಕುಗ್ಗಿತು. ಸವದತ್ತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಕ್ಕಯ್ಯ ಮತ್ತು ಜೋಗಯ್ಯ ಇವರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ, ಜಂಗಮ ಮಠಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಕಾಪಾಲಿಕರನ್ನು ವೀರಶೈವ ಮತಪ್ರಚಾರಕವಾದ ಜಂಗಮರನ್ನಾಗಿ, ಅವರೊಡನಿದ್ದ ಬಸವಿಯರನ್ನು ಜೋಗಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ

ಮತ್ತು ಶಕ್ತರ ಕಾಪಾಲಿಕರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹಳೆಯ ಮಾತೃದೇವರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತೆ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದರ ಹಿಂದೆ ಬಸವಿಯರು ಬಂದರು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೇಗಾರರು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಅರಸರು ವೈಷ್ಣವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ದೇವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನದ ನಂತರ ಸವದತ್ತಿಯು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಸುಲ್ತಾನನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೀಡಿದನು. ಗುತ್ತಿಗೆ ಪಡೆದವರು ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ತರುವ ಮಾತೃದೇವತಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಂದರೆ ಯಲ್ಲಮ್ಮ ಮತ್ತು ಬಸವಿಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದರು. ನಂತರ ಸಾತಾರದ ಮರಾಠರು ಪ್ರಬಲರಾದಾಗ ಈ ನಾಡನ್ನು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ನೇರಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಶಕ್ತಿದೇವತೆ 'ರೇಣುಕಾಯಲ್ಲಮ್ಮಳಾಗಿ' ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಸರಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಬಸವಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಈ ರೀತಿಯಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸವದತ್ತಿ ಯಲ್ಲಮ್ಮಳ ಕಥೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪುರಾಣ, ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬರಬರುತ್ತಾ ದೇವದಾಸಿಯರ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ೧೯ ಮತ್ತು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿನಿರತ ನರ್ತಕಿಯರು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ನಟುವರ' ಅಥವಾ 'ನಟುವ' ಎಂಬ ವರ್ಗದ ಜನರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಟಿ. ನರಸೀಪುರ, ಮುಳಬಾಗಿಲು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನರ್ತಕಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ಬಹುತೇಕ ದೇವದಾಸಿಯರು. ಇವರು ಒಂದೊಂದು ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ನೃತ್ಯಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕು ಆಗಿತ್ತು. ಈ ನರ್ತಕಿಯರಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿತ್ತು. ರಸಿಕ ಜನರು ಇವರ ಸ್ನೇಹ ಸಹವಾಸಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನರ್ತಕಿಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೌರವಸ್ಥಾನವಿದ್ದಿತು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ನರ್ತಕಿಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಾದರಗಳು ಕುಗ್ಗಿ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಹೀನಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ

[illegible]

ನಿಷಿದ್ಧವೆನಿಸಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಗದೇ ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿಯರು ಮತ್ತು ನಟುವ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿದ್ದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮುಳಬಾಗಿಲಿನಂತಹ ಊರಿನ ಒಂದೇ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ೧೪ ಜನ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದು, ದೇವರಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನೃತ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ

ದೇವದಾಸಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪದಗಳು ಬಳಕೆಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧. ಸೋಮೇಶ್ವರನ 'ಅಭಿಲಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨. 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಾಣನಾಯಕಿಯರು ದೇವದಾಸಿಯರ ನೆನಪು ತರುತ್ತಾರೆ.

೩. ಪಂಪಭಾರತದ ನೀಲಾಂಜನೆ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯ ಸಂಗತಿ ಇದೆ.

೪. ಕನ್ನಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು.

೫. ಸಂಗಮ ವಂಶದವರ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

೬. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೂ ಇದೆ.

೭. ಕನಕದಾಸರ 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ'ಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೭. ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಲವಾರು ಸಾಹಿತಿಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಶೋಷಣೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೊದಲ ಆಯ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಲೈಂಗಿಕತೆ, ಈ ಲೈಂಗಿಕತೆ ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಅಸಮ್ಮತ ಎಂದು ಎರಡು ತೆರನಾಗಿದ್ದು,

೧. ಸಮಾಜದ ಅಸಮ್ಮತವು ಅತ್ಯಾಚಾರ, ವ್ಯಭಿಚಾರಗಳಿಂದ(ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯ ಲೈಂಗಿಕತೆ) ಬರುವವು. ಇವು ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧ.

೨. ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತವು ಪತ್ನಿ ಪತ್ನಿಯೇತರ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ಪತ್ನೇತರ ಸವಲತ್ತುಗಳು. ೧. ವ್ಯಕ್ತಿಸೂಳೆ, ೨. ದಾಸಿ, ೩. ದೇವರ ಸೂಳೆ, ೪. ದೇವಾಲಯ ಸೂಳೆ, ೫. ರಾಜಾಲಯ ಸೂಳೆ, ೬. ಅರೆಸೂಳೆ, ೭. ಸಮಾಜ ಸೂಳೆ ಎಂದು ೭ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವು ಸಮಾಜಸಮ್ಮತ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳಾಗಿವೆ.

೧. **ವ್ಯಕ್ತಿಸೂಳೆ(ಉಪಪತ್ನಿ)** : ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪುರುಷರು ರೂಪಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದಾಗಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವಳು ಅವಿವಾಹಿತೆ, ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆ, ಇಲ್ಲವೇ ವಿಧವೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಲ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತವರು ಮನೆಯವರು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಅವಿವಾಹಿತೆಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಸೂಳೆಯನ್ನು ಆದಾಯದ ಮಾಧ್ಯಮ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

೨. **ದಾಸಿ:** ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇವಳು ಖರೀದಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದು ಒಡೆಯ ಇವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತಿ ನೀಡಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಾಶವಾಗಿದೆ.

೩. **ದೇವರ ಸೂಳೆ:** ಇವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಲೈಂಗಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಿಳಿಯುವ ಅವಿವಾಹಿತ ಹೆಣ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿ, ಮುರಳಿ, ಲೇಸಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಎತ್ತು ಬಸವ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಈ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ 'ಬಸವಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಯಾವುದೇ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೂ ಬಳಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ. ಇಂಥವರನ್ನು ಸವದತ್ತಿ ಯಲ್ಲಮ್ಮನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಜೋಗತಿ ಎಂದು, ಮಂಗಸೂಳಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ 'ಮುರಳಿ' ಎಂದು, ಮೈಲಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ 'ಲೇಸಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೪. **ದೇವಾಲಯ ಸೂಳೆ:** ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಗಭೋಗ, ರಂಗಭೋಗ ಸೇವೆಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅವಿವಾಹಿತೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿರುವವರು. ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗಭೋಗದವರು ದೇವಪೂಜೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಲೇ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ತೇಯುವ, ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟುವ, ಪೂಜಾ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೆಟ್ಟಿಲು, ಕಂಬ, ಮಾಡಗಳ ಹತ್ತಿರ ವಿಗ್ರಹದ ಹಾಗೆ, ನೃತ್ಯ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲು, ಲಘು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಜಿನಾಲಯಕ್ಕೂ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

೫. **ರಾಜಾಲಯ ಸೂಳೆಯರು:** ರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರಾಗಿ ಅಂಗಭೋಗದವರಂತೆ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿಧೆಯರಾಗಿ ರಂಗಭೋಗದವರಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅರಮನೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತಲೇ ಅವಿವಾಹಿತರಾದ ಇವರು ಸಮಾಜದ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಾಳಾದ ವಿಜಯನಗರ, ಕೆಳದಿ, ಮೈಸೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ವರ್ಗದವರು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

೬. **ಅರೆಸೂಳೆ:** ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಸಂತೋಷಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ರಂಗ ನಟಿಯರಾಗುತ್ತಾ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು. ದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ರಾಜಾಲಯದ ಸೂಳೆಯರೇ ಇರಲಿ, ಭಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆ ರಾಜಸೇವೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ(ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೆಣ್ಣು ಆಗಿಯೇ ಮುಂದುವರೆಸುವ ನೀಚ ಪದ್ಧತಿ ಇದಾಗಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ದೈವಿ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಕಲಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಆರೋಪಿಸಿದರೂ ಪತಿವಿರಹಿತ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಅಂತಿಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಅಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ, ಸಮಾಜದ ಸೂಳೆಯರಾಗುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೭. **ಸಮಾಜಸೂಳೆ:** ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಕಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದವರು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದವರು ಹೊರಸು ಹಾಸಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸಂತೆಯಿಂದ ಸಂತೆಗೆ, ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ತಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಘರವಾಲಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಸೂಳೆಕೇಂದ್ರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೫ರ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸೂಳೆಯರಾಗಲು ಅಜ್ಞಾನ, ಬಡತನಗಳೇ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಇವು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮಾತ್ರ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಶುಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶಿ ಪದ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೇವಲ 'ಸೂಳೆ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಗೌರವಾನ್ವಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಈ ಪರಂಪರೆ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಂಗಭೋಗ, ರಂಗಭೋಗವೆಂದು ಕವಲೊಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೫ರ ಹೆಬ್ಬಾಳಿನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭೋಜಲ್ಯರಸಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಭೂಜೇಶ್ವರ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಐವರು ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಪಾತ್ರದವಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಎರಡು ಕವಲು ಸಮೂಹಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದವು.

೧. **ಅಂಗಭೋಗ:** ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸೇವಕ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂದರೆ, ದೇವನ ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದು ದೇವರ ಸ್ನಾನ, ಅಭಿಷೇಕ, ಗಂಧಲೇಪನ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಪುಷ್ಪ, ಪೂಜಾ, ನೈವೇದ್ಯ, ತಾಂಬೂಲಗಳ ಸಮರ್ಪಣಾಕಾರ್ಯ ಅಂಗಭೋಗದವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಇವರನ್ನು ದೇವರಾರತಿ ಸೂಳೆ, ದೀಪದ ಸೂಳೆ, ಗಂಧದ ಸೂಳೆ, ಹೂವಿನ ಸೂಳೆಯರೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು 'ಪೆರಿಯರವಾಳ' 'ಪೆರ್ಗಡೆವಾಳ' 'ತೆರೆಯಸೂಳೆ, ತೆರೆಯ ಮರೆಯ ಸೂಳೆ, ತೆರೆಯೊಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಸೂಳೆ, ಪರುಕೆರಗ ಬೋಗದ ಸೂಳೆಯರೆಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಬಳಸಿವೆ.

ರಂಗಭೋಗದ ಸೂಳೆಯರಿಗಿಂತ ಇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವರಾಗಿರಬೇಕು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಂತಸ್ತು ಅಲ್ಲಿರುವ ಉಪಗರ್ಭಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಸೂಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ದೇವರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅಂಗಭೋಗದ ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨. **ರಂಗಭೋಗ ಸೂಳೆಯರು:** ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರಿಂದ ನಡೆಯುವ ದೇವರ ಸೇವೆಗಿರುವ ಗೀತನೃತ್ಯಗಳು, ರಂಗಭೋಗಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಮಂತ್ರದ ಸೂಳೆ, ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ, ಜಲಗದ ಸೂಳೆ, ಕಂಬದ ಸೂಳೆ, ಎಡಗಂಬದ ಸೂಳೆ ಬಲಗಂಬದ ಸೂಳೆಯರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

೧. **ಕಂಬದ ಸೂಳೆ:** ರಂಗಭೋಗದ ಸೂಳೆಯರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾದ ಸೂಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕಂಬದ ಸೂಳೆ ಒಂದು ಅಂಗ ಅಥವಾ ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಂಗಮಂಟಪದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಂಬಗಳ ಹತ್ತಿರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇವರ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಕೆಲ ಸೂಳೆಯರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಅದೇ ಕಂಬದ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲೂಬಹುದು. ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಂಬದ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯರ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಹುಶಃ ರಂಗಮಂಟಪದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಹತ್ತಿರ ನಿಲ್ಲುವವರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೆಲವು ಚಾಮರದ ಸೂಳೆಯರೂ ಈ ಕಂಬದ ಹತ್ತಿರ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಲಭಾಗದ, ಎಡಭಾಗದ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಸಮಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಬಲಭಾಗದ ಮೊದಲ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯರ ಸಂಭಾವನೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದುದು ಅವರ ಮಹತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

೨. **ಮಾಡದ ಸೂಳೆ:** ಶಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವವಳು ಮಾಡದಸೂಳೆ. ಇಲ್ಲಿಯ 'ಮಾಡ' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ 'ಮಹಡಿ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರದೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ 'ಗೂಡು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಇರಬೇಕು. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಎಡ ಬಲ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಡಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳ ಹತ್ತಿರ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಶಾಸನಗಳು 'ಮಾಡ'ದ ಸೂಳೆಯರೆಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು.

೩. **ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ:** ದೇವರಿಗೆ ಚಾಮರಸೇವೆ ಮಾಡುವವಳು ಚಾಮರದ ಸೂಳೆ. ಇವಳು ರಂಗಮಂಟಪದ ಮಿಕ್ಕ ಕಂಬಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸೊಂಡಿಯ ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇಗುಲದ ಶಾಸನ ಮಾತ್ರ ಬಲವಕ್ಕ ದೆಡವಕ್ಕದ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯರಂತೆ ಬಲವಕ್ಕ ದೆಡವಕ್ಕದ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಚಾಮರದ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಈ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಆಗಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಜನರಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ವರಮಾನವಿದ್ದಿತ್ತು. ಒಂದೇ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇಬ್ಬರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸೊಂಡಿಯ ಅಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿ ಮನೆತನದ ಚಾವುಂಡಬ್ಬೆ ಕಂಬದ ಸೂಳೆಯಾಗಿದ್ದನ್ನು ಗುಬ್ಬಿಯ ಕೇತಬ್ಬೆ ಎಡದ ದೆಸೆಯ ಕೇರಿಯ ಚಾಮರದ ಸೂಳೆಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

೪. **ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆ:** ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಭೋಗದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದವಳು ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆ. ವಾರವಿಲಾಸಿನೀ ವಿರಚಿತ ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತವಾದ್ಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ತಾಮ್ರಪಟ(ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೨) ಈ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಪಾತರದವರು ಉಳಿದೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿದವರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಆಡುವ ತನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಸಮುದಾಯ ನಿವೇದನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವವಳು ಪಾತ್ರದವಳು. ಹೀಗಾಗಿ ನಟುವರು ಮತ್ತು ಪಾತರದವರಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಪಾತರ ಎಂದರೆ ಕುಣಿತ, ನರ್ತನೆ, ನಾಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ದೇವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನರ್ತನ ಸಂಗೀತ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ, ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ನಾದವೇ ಸಂಗೀತದ ತಳಹದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಪ್ರಣಯಾಸಕ್ತ ಭಾವನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತಹದಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ, ದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಅವುಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಆವೇಶಗೊಂಡು ಕುಣಿದು ಹಾಡಿದ. ಆ ಮೂಲಕ ಆವೇಶಗೊಂಡು ಕುಣಿದು

ಹಾಡಿದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆದ. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ. ಇವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜನೆಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ವೈಭವ ತನ್ನ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಪೋಷಣೆ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿತ್ತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತ ಎನ್ನುವುದು ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿಸಲು ಕಾರಣರಾದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು, ಭಕ್ತರು ಸಂತರು, ರಾಜರು, ಸತ್ಪುರುಷರು ಒಂದು ಕಡೆ ಅದು ಮನರಂಜನೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಇಂತಹ ಪಾತ್ರದ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬೆಳೆದುಬಂದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಟರಾಜನ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಚಾಲನೆಯ ಸಂಕೇತ ಆತನ ಭರತನಾಟ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ನಟರಾಜನು ವಿಗ್ರಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಚಕ್ರಾಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮಾಯಾಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ಆತ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ತಿರೋಭಾವ, ಅನುಗ್ರಹ ಈ ಪಂಚಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿದೆ. ಮೇಲುಗಡೆಯ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಡಮರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಾದ ವಿನ್ಯಾಸ ದ್ಯೋತಕವಾದದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿ ಲಯಕಾರದ ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತ. ಕೆಳಭಾಗದ ಬಲಗೈ ವಿಜಯ ಸಚರಾಚರವಾದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಎಡಗೈ ಅನುಗ್ರಹಸೂಚಕ ಅಭಯಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ನರ್ತನಾ ಭಂಗಿಯಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿರುವ ಕಾಲುಗಳ ತಾಮಸವನ್ನು ಕಳೆದು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಊರ್ಧ್ವಗಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಟರಾಜನ ವಿಗ್ರಹದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಅರ್ಥ ಸೂಚಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಾಟ್ಯದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಿವೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ಲಾಸ್ಯ, ಶಿವನ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯ, ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ನರ್ತನ, ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಮುಖವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು.

ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಕಿನ್ನರರು, ಯಕ್ಷರು(ಗಣಪತಿಯೂ) ಸಹ ನಾಟ್ಯ ವಿಶಾರದೆಯರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪುರುಷಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲುಷಿತವಾಗಿರಿಸಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದು ದೇಹ ವಿನ್ಯಾಸ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಕಲೆಯಾದುದರಿಂದ ಭಾವತ್ವದಿಂದ ರಸತ್ವಕ್ಕೇರುವುದು ಕಷ್ಟ. ಭಾವನೆ ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ ನೃತ್ಯವೆಂಬುದು ದೇವದಾಸಿಯರ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆಲಸಿಗರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳ ತೃಪ್ತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಳಿದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಪಾತರದವರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಪಾತರದವರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಊರಿನವರೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅವಳ ಜೀವಿತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಯಾ ಗ್ರಾಮದವರೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರಾಮನಾಥದೇವರ ಪಾತ್ರ ಕೇತವ್ವೆಯನ್ನು

ನಾಲ್ಕಾರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರಮುಖರು ಕೂಡಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅವಳ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಡಗಿಗಳು, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು, ಕಂಚಗಾರರು, ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂತೆ ಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದು(ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆಯ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೭೨) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫. ಓಲಗದ ಸೂಳೆ: ದೇವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವವರನ್ನು ಶಾಸನಗಳು 'ಓಲಗದ ಸೂಳೆ' ಅಥವಾ 'ಪಾಡುವವರು' ಎಂದು ಕರೆದಿವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ನರ್ತನ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಹಿಮ್ಮೇಳದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಒದಗಿಸಲೋ ಅಥವಾ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಗೀತ ಸಭೆಗೋ ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುವವರೆಂದರೆ, ವಂಶಿಗ(ಕೊಳಲು ನುಡಿಸುವವ), ಪರೆಕಾರ(ಹಲಗೆನುಡಿಸುವವ), ಮದ್ದಳಿಗ(ಮೃದಂಗ ನುಡಿಸುವವ) ಮುಂತಾದವರು ಮಹಿಳೆಯೋರ್ವಳು ವಾದ್ಯಗಾರ್ತಿಯಾದ ಉಲ್ಲೇಖ ಕರ್ನಾಟಕದ ಯಾವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಲಿದೇವರ ತೊತ್ತು ನಾಗವ್ವೆಯ ಮಗಳು. ಹಾಡುವ ಕಾಲುವೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಾಗಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಇರುವ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ವಾದ್ಯಗಾರರಾಗಿರುವ ವಂಶಿಕ, ಪರೆಕಾರ, ಮದ್ದಳಿಗರು ಇರುವುದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೬. ಬಸವಿ: ಸೂಳೆ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಎಂಬುದು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಭೋಗಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವರು ಇದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಬಸವಿಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಸ ಗುಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಈ ಬಸವಿಯರು ಕೆಳಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಮೈಮಾರಿಕೊಳ್ಳುವವರು. ಅದರಿಂದ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹರಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇವರು ಬಸವಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಸ್ತರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ದೇವಸೂಳೆಯರಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅಂಗಭೋಗ ಮತ್ತು ರಂಗಭೋಗದವರೆಂದು ಎರಡು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಈ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸೂಳೆಗೇರಿ: ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಅದರ ಸುತ್ತ ಗಾಯಕರು, ಸೂಳೆಯರು ಮೊದಲಾದವರ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ದೇವರಾಪುರ' ಎಂದು ಶಾಸನಗಳು ಕರೆದಿವೆ. ಈ ಪುರದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಸೂಳೆಗೇರಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಯಾತ್ರೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರು ಒಂದೂರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂಳೆಗೇರಿಗಳು ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲುವೆಯರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ನಾಗವಾಸ: ಸೂಳೆಗೇರಿ ಸೂಳೆಯರ ವಾಸಸ್ಥಳವಾದರೆ ನಾಗವಾಸ ಸೂಳೆಯರ ಕಲಾ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ದೇವರ ಭೋಗದ ನಾಗವಾಸದ ಸೂಳೆಯರ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಸರಾಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಅಂದರೆ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸೂಳೆಯರ ದಾನ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದು ಸಹಜ. ಪ್ರತಿ ಸಮಾಜವೂ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಾಜಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಪರಿಸರ, ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾನಾ ತೆರನಾದ ಸಮಾಜಗಳು, ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಜನಜೀವನದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಭಿನ್ನತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆರಂಭದ ಬಗ್ಗೆ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದುಬರುವ ಸತ್ಯಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಆ ಸಮಾಜ ಹೊಂದಿದ ಜನ ಸಮುದಾಯದಂತೆ ರೂಪಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಂದರೆ, ಪ್ರಬಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುತ್ವ ಹೊಂದಿದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಅನುಕೂಲತೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಡಾ. ಕೆ.ಜಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿಯವರ 'ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಎಂಬ ಭಗವತ್‌ಶರಣ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೆ ಮಹಾನ್ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಏಂಗೆಲ್ಸ್, ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಮ್ಯಾಕ್ಸ್‌ವೇಬರ್ ಮೊದಲಾದವರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಹಾಗೆ ಆಳುವವರ ಅನಿಸಿಕೆ, ಇಷ್ಟು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ, ನಿಯಮಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅಭ್ಯಾಸಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರೂಪಿತವಾಗುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹುಟ್ಟನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ದ್ರಾವಿಡರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಬಂದ ಆರ್ಯರು ಸೆಣಸಿ ಸೋಲಿಸಿ ಕೆಲ ದ್ರಾವಿಡರನ್ನು ಕೊಲೆಗೈದು ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ದಾಸದಾಸಿಯರೆಂದು ಕರೆದು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಅದರ ಮೂಲಕ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದ ದಾಸದಾಸಿಯರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು, ಅನಾಗರಿಕರು, ಅಸಂಸ್ಕೃತರು ಎಂದು ಅವರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವಿಕೃತಗೊಳಿಸಿ, ಹೀಯಾಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಹಿಂದೆ ದ್ರಾವಿಡ ಸಮಾಜದ ಪವಿತ್ರ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಪೂಜಾರಿಣಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಕೃತ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಈ ಹುನ್ನಾರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು.

[illegible]

ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಮಾನವನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ, ತೋರುಂಬುವ ನೀತಿಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ದೇಹಗಳನ್ನು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಇದು ಆ ಮುಗ್ಧ ಮೌಢ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ನಿತ್ಯ ಸುಮಂಗಳೆಯರು, ದೇವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರೆಂಬ ಹುಸಿನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ, ಆ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಲವಾರು ಕವಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದು ಹಲವು ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದರೆ; ಅದು ಕೇವಲ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಲ್ಲಿನ ಏರಿಳಿತಗಳ ಪರಿಣಾಮವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ ಕಾಡಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ದಮನಕಾರಿ ನೀತಿ, ಆಕ್ರಮಣಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಡಾ. ಕೆ.ಜಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ, ಪು. ೧೪, ೧೯೯೭.

೨. ಚ.ನ.ಶಂಕರರಾವ್, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಪು. ೨೦೨, ೧೯೯೫.

೩. ಪ್ರೊ. ಎನ್. ಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೨೧೮-೨೧೯, ೨೦೦೨.

೪. ಅದೇ, ಪು. ೨೨೨.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೨೨೧.

೬. ಕೆ. ವೈ.ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ, ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಫಲವಂತಿಕೆ, ಉಲ್ಲೇಖ : ಶ್ರೀಮತಿ ಕೋತ್ಲಮ್ಮ, ಪು. ೨೬, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ೨೦೦೦.

೭. ಡಾ. ಶೈಲಜಾ ಹಿರೇಮಠ, ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕಲ್ಪನೆ, ಪು. ೫, ೨೦೦೦.

೮. ಫ್ರೇಜರ್ ೧೯೨೮ ಮತ್ತು ಟಾಪ್ಸಿ ಹಾಗೂ ಪೆಂಜರ್ ೧೯೨೫, ಉಲ್ಲೇಖ: ಜೋಗನ್ ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೮೫, ೧೯೯೩.

೯. ವಾರ್ಡ್, ೧೯೧೦ : ೧೬೧, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೧, ೧೯೯೩.

೧೦. ಎಲ್ಲಿಸ್, ೧೮೯೦, ಪು. ೧೪೦, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೬, ೧೯೯೩.

೧೧. ಬಾರ್ಟನ್, ೧೯೩೦, ಪು. ೬೭೫, ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೭೦, ೨೦೦೧.

೧೨. ಟಾಮ್ವಿ ಮತ್ತು ಪೆಂಜರ್ ೧೯೭೪ ಸಂ. ೧, ೨೭೫, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೪, ೧೯೯೩.

೧೩. ಟಾಮ್ವಿ ಮತ್ತು ಪೆಂಜರ್, ೨೭೬, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೫, ೧೯೯೩.

೧೪. ಫೆನರ್ಝುರ, ೧೯೬೮, ೨೩೩–೨೭೬, ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೭೦, ೨೦೦೧.

೧೫. ಫ್ರೆಜರ್, ೧೯೫೮, ಪು. ೧೪೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೬೮, ೨೦೦೧.

೧೬. ಬರ್ಟನ್, ೧೯೩೦, ಪು. ೬೭೫, ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೭೦, ೨೦೦೧.

೧೭. ಟಾಮ್ವಿ ಮತ್ತು ಪೇಜರ್: ೧೯೨೪ : ಸಂ. ೧, ೨೭೬, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೯, ೧೯೯೩.

೧೮. ಗಾರ್ಲ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಅನು: ಡಾ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಸುಜಾತ, ಸೀತೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ನಾಟಕ, ಪು. ೧೯, ೧೯೮೬.

೧೯. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೨೭, ೨೦೦೧.

೨೦. ಡಾ. ಹೆಚ್.ಆರ್. ಕಮಲಾ ಹಮ್ಮಿಗೆ, ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು.೮೧, ೧೯೯೮.

೨೧. ಡಾ. ಶೈಲಜಾ ಹಿರೇಮಠ, ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಪು.೨೨.

೨೨. ಎಸ್.ಎಸ್. ಹಿರೇಮಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆ, ಭಾಗ–೩, ಪು. ೧೮೫, ೧೯೯೩.

೨೩. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೧೩೧, ೨೦೦೧.

೨೪. ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಬೆತ್ತಲೆ ಪೂಜೆ ಯಾಕೆ? ಕೂಡದು, ಪು. ೨೩, ೧೯೯೬.

೨೫. ವೈ.ಸಿ.ಭಾನುಮತಿ, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ, ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಚಿಕೆ, ಮಹಿಳಾ ಫಲವಂತಿಕೆ, ಪು. ೨೮, ೨೦೦೦.

೨೬. ಶ್ರೀಧರರಾವ್ ಪಿಸ್ಸೆ, ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟ, ಪು. ೨೫೬-೨೫೭, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೬.

೨೭. ಬ್ಲಾಕ್, ೧೯೫೦, ೧೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೫೪, ೧೯೯೩.

೨೮. ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೩, ೧೯೯೩.

೨೯. ಡಾ. ರಮೇಶ್ ಕೆ.ವಿ., ೧೯೭೮, ಪು.೬೯, ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜ, ಪು. ೨೦೫, ೧೯೯೦.

೩೦. ಹುಲ್, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಶಾಸನಗಳು, ಸಂ. ೧೧, ಭಾಗ-೧೧೧, ಉಲ್ಲೇಖ: ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಡಾ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪು. ೨೦೬, ೧೯೬೬.

೩೧. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೫, ಎ.ಕೆ., ೧೦೫, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೭, ೧೯೯೩.

೩೨. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೧೭೧, ೨೦೦೧.

೩೩. ಫೆನ್‌ಝುರ್: ೧೯೬೮: ೨೪೭: ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೮೩, ೮೮, ೨೦೦೧.

೩೪. ಬ್ಲಾಕ್‌ಮನ್ ಮತ್ತು ಜರ್ರೆಟ್: ೧೮೭೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೫೭, ೧೯೯೩.

೩೫. ಎಲಿಯಟ್, ೧೮೬೭: ೨೮೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೫೭, ೧೯೯೩.

೩೬. ವಾರ್ಡ್ ೧೮೧೫, ಸಂ. ೧: ೩೨೭, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೬೩, ೧೯೯೩.

೩೭. ಫುಲ್ಲರ್ ೧೯೦೦: ೧೦೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೦, ೧೯೯೩.

೩೮. ಫುಲ್ಲರ್ ೧೯೦೦: ೧೦೩, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೧, ೧೯೯೩.

೩೯. ಸಿ.ಎಫ್. ಹೋಲಿಸಿಯೂಲ್ ಮತ್ತು ಗಾರ್ಡಿನರ್ ೧೯೦೫, ಸಂ. ೧೧, ೨೫೬, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೪೪, ೧೯೯೩.

೪೦. ಡುಬಾಯ್ಸ್ : ೧೯೦೬: ೫೮೫-೫೮೭: ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೫, ೧೯೯೩.

೪೧. ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್ ೧೯೦೭: ೨೦೭: ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೭೭, ೧೯೯೩.

೪೨. ಶ್ರೀಧರರಾವ್ ಪಿಸ್ಸೆ, ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟ, ಪು. ೨೫೬, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ., ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೬.

೪೩. ಸರಸ್ವತಿನಾಣಯ್ಯ, ೧೯೯೨, ಪು. ೧೫೨, ಉಲ್ಲೇಖ: ಶ್ರೀಧರರಾವ್ ಪಿಸ್ಸೆ, ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟ, ಪು. ೨೫೬, ೨೦೦೬.

೪೪. ಎಡ್ವರ್ಡ್, ೧೯೨೪: ೭೬: ಉಲ್ಲೇಖ: ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೧೭೧, ೨೦೦೧.

೪೫. ಎಫಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಖ್ಯೆ ೯೭, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೮೨., ೧೯೯೩.

೪೬. ಡಾ. ಕಮಲಾ ಹೆಮ್ಮಿಗೆ, ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಹಾಗೂ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು. ೮೮, ೧೯೯೮.

೪೭. ಸಿದ್ಧಣ್ಣ ಲಂಗೋಟಿ, ೧೯೮೯, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೮೮, ೧೯೯೩.

೪೮. ಅರ್ತಾಳ, ೧೯೧೦, ೯೯, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೯೦, ೧೯೯೩.

೪೯. ಅಮುಕ್ತ ಮೌಲ್ಯದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಿರುಪಮಾ ಪು. ೩೩, ೧೯೯೪.

೫೦. ಜಿ.ಎಸ್. ದಿಕ್ಷೀತ್, ೧೯೯೭, ಪು. ೮೦, ಉಲ್ಲೇಖ: ಅಮುಕ್ತಮೌಲ್ಯದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಿರುಪಮಾ, ಪು. ೧೭೧, ೧೯೯೪.

೫೧. ನಾಗೇಗೌಡ ಹೆಚ್.ಎಲ್., ಉಲ್ಲೇಖ: ವಸಂತಕುಮಾರ, ಬಸ್ರೂರ್ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು. ೨೮, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೨.

೫೨. ಆರ್. ಸಿಟೆಲ್, ೧೯೮೨, ೨೪೧, ೨೪೨, ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೬೭, ೧೯೯೩.

೫೩. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್.ಎಲ್. ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಪು. ೨೬೦, ೧೯೬೬.

೫೪. ಕೆ.ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ್, ಉಲ್ಲೇಖ: ವಸಂತಕುಮಾರ, ಬಸ್ರೂರ್ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು. ೨೯, ೨೦೦೨.

೫೫. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ.ಕೇಶವಭಟ್ ಎಂ. ಉಲ್ಲೇಖ: ವಸಂತಕುಮಾರ, ಬಸ್ರೂರ್ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು. ೩೦, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೨.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ

೩.೧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ

೩.೨ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು

೩.೩ ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ

ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮ. ಅದೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಈ ದಿನ ಏನಿದೆಯೋ ಅದು ನಾಳೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದಷ್ಟು ಕಾಲಾವಧಿಯ ನಂತರದ ವೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹಾಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಸಹ ಸೆಕೆಂಡುಗಳ ಅಂತರವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ದಶಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರವಾಗಿಬಹುದು.

ಗಿಡಮರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ, ಕೊನೆಗೆ ಒಣಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಮಾನವರೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೊನೆಗೆ ಅವಸಾನ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ನದಿ ಸಾಗರಗಳೂ ದಟ್ಟ ಅಡವಿಗಳೂ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳೇ ಆಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಮಾನವನ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದುದು. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗದಿರುವ ವಸ್ತು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಗಳೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ಸಹ ಕಾಲಾನುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆದಿವಾಸಿ ಸಮಾಜಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಈಗಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜವು ಸಹ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜವು ನಿತ್ಯ ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲವಾದದು. ಅದು ಒಂದು ಜೀವಂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಮಾನವನ ಅಗಾಧ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ರಚನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನ ಸಮಾಜಗಳ ಪ್ರಭಾವ. ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾಗುವ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮಾಜಗಳು ತೀರ ಸರಳವಾಗಿದ್ದವು. ಆಗ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದವು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತರ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇಂದು ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸ್ವರೂಪ

೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ನಿರಂತರವಾದುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ನಿರಂತರವಾದುದು. ಆದು ಸತತವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ನಿಂತ ನೀರಿನಂತಿರದೆ ಸದಾ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರವಾಹದಂತಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವನ ಸಮಾಜದ ಇತಿಹಾಸ ಆರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

೨. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಲ, ದೇಶ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ, ಅರ್ವಾಚೀನ, ಆಧುನಿಕ, ಆದಿವಾಸಿ, ನಾಗರಿಕ, ಅನಾಗರಿಕ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾದುದು.

ಅದು ಕಾಲದ ಮೂಲಕವೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೇ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಹೊಸದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಗತಿಸಿದಂತೆ ಕಾಲಬಾಹಿರವಾದುದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ನವಮಾದರಿಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಣನೀಯ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಕಾಲ ಉರುಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಜೈವಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂದರೆ ಮಾನವ ಪರಿವರ್ತನೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂದರೆ ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳೇ ಆಗಿರುವುದು. ವೃದ್ಧರು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದವರು ಮರಣವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸಬರು ಶಿಶುಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಹಳೆಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕಡಿದುಹೋಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಸಮಾಜದ ಮಾನವರೂ ಕಾರಣರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಮಾಜದ ಮಾನವರ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.

೫. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ರೂಪ ಮತ್ತು ಗತಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಗತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸಹ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯು ಸಹ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಗತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ.

೬. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸರಮಾಲೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು.

ಮಾನವನ ಶರೀರದ ಒಂದು ಅಂಗದಲ್ಲಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಇಡೀ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಆಗಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಸಮಾಜದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೭. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಶ್ಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಯಾವ ನಿಗದಿತ ನಿಯಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

೮. ನಿಯೋಜಿತ ಮತ್ತು ಅನಿಯೋಜಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ನಿಯೋಜಿತವಾಗಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಅನಿಯೋಜಿತವಾಗಿರ ಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ರೂಪ, ಗತಿ, ಪರಿಮಾಣ ಮೊದಲಾದವು ಮಾನವನ ವತಿಯಿಂದ ಯೋಜಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನಿಯೋಜಿತ ಸಾಮಾಜಿತ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ವತಿಯಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ರೂಪ, ಗತಿ, ಪರಿಮಾಣ ಮೊದಲಾದವು ಮಾನವನ ವತಿಯಿಂದ ಯೋಜಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅನಿಯೋಜಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭೂಕಂಪ, ಭೂಕುಸಿತ, ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ಬಿರುಗಾಳಿ, ಪ್ರವಾಹ, ಅತಿವೃಷ್ಟಿ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗರುಜಿನಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವತಿಯಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು.

೯. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಒಂದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಒಂದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಹಾಗೂ ಖಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ನೈಜ ಅಂಶಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ.

೧೦. ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು.

ಕೆಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶೋಭಾಚಾರಗಳು ಅಥವಾ ನೀಟುಗಾರಿಕೆಗಳು. ಇಂತಹವುಗಳನ್ನು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಸಾವಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದಷ್ಟು ಅವಧಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದ ಸಂಭವವಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾರ್ಲ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ರಂತಹ ಮಹಾನ್ ಚಿಂತಕರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಕಂಡುಬಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ.[೧]

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯು ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಆ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದು.

೨. ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುರಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಗಹನವಾದುದು.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಪ್ರಗತಿಯು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜನರಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಅಭಿಲಾಷೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಪ್ರಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೫. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲವಾದುದು. ಇಂದು ಪ್ರಗತಿಯ ಸಂಕೇತವೆನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ನಾಳೆ ಹಿನ್ನಡೆಯ ಕುರುಹು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೬. ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ಮಾನದಂಡಗಳಿಲ್ಲ. ಪ್ರಗತಿಯು ಮನೋನಿಷ್ಠವಾದ ಹಾಗೂ ಅಮೂರ್ತವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ.

೭. ಹೆಚ್.ಟಿ. ಮಜುಂದಾರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ದಿ ಗ್ರಾಮರ್ ಆಫ್ ಸೋಷಯಾಲಜಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಆರು ಘಟಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ.

೧. ಮಾನವನ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

೨. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ.

೩. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದಾಹ ಹಾಗೂ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ.

೪. ಮಾನವ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ.

೫. ಈ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಮ.

೬. ಸರ್ವರಿಗೂ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವ ಸಮಾನತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜೀವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲಿರುವ ಅನುಕೂಲ."[3]

ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ದರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಯು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಂದಗತಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ದರ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ.

ಜಾನ್ಸನ್ ಹ್ಯಾರಿ ಎಂ. ಜಾನ್ಸನ್ ತಮ್ಮ "ಸೋಷಿಯಾಲಜಿ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕಾರಣಗಳು ಮೂರು ಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

೧. ಇಡೀ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಇಲ್ಲವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿನ ಮೂಲತಃ ಬಂದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣಗಳು.

೨. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದುಂಟಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕವಲ್ಲದ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದುಂಟಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ. ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಯೋಗಗೊಂಡು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಭವಿಸಲು ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ,

೧. ಜೈವಿಕ ಅಂಶಗಳು.

೨. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು.

೩. ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು.

೧. ಜೈವಿಕ ಅಂಶಗಳು

ಜನಸಾಂದ್ರತೆ, ಅದರ ರಚನೆ, ಜನಾಂಗ, ಅನುವಂಶೀಯತೆ, ಜನನ ಪ್ರಮಾಣ, ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಫಲವತ್ತತೆ ಮೊದಲಾದವು ಜೈವಿಕ ಅಂಶಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು, ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ, ವಿವಾಹ, ಜನಾಂಗ ಮಿಶ್ರಣ, ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಜನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಮಾನವನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಯೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ತದ್ರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯೂ ವಿನೂತನ ಪ್ರಾರಂಭವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತು ನಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದೈಹಿಕ ಆಕಾರ, ಮನೋಭಾವ, ಒಲವು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ: ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷನ ಪುರುಷಾಣು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಡಾಣುಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದ ಸಂಯೋಗಿ ಜೀವಕಣ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡಾಣು ಶಕ್ತಿಗಳ ಸೇರುವಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಜೀವಿಯ ಉಗಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೊಸಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾನವಜೀವಿಗಳು ಕೂಡಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ಮತ್ತೊಂದಷ್ಟು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ರಚನೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಏರುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ. ಬಡತನ ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಅರೆಉದ್ಯೋಗ, ಮಕ್ಕಳ ದುಡಿಮೆ, ಗರ್ಭನಿರೋಧಕಗಳ ಬಳಕೆ, ಯುದ್ಧಗಳು, ಸ್ಪರ್ಧೆ, ಸಂಶ್ಲೇಷಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮೊದಲಾದವು ಜನ್ಮ ತಾಳುತ್ತವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಹದಗೆಡುತ್ತದೆ. ಶಿಶುಗಳ ಮರಣ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳಾದ ಅನ್ನ, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಸತಿಗಳೂ ದೊರಕದಾಗುತ್ತವೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮನರಂಜನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಬಲವಂತ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಶಿಶುಹತ್ಯೆ, ವಿಳಂಬ ವಿವಾಹ, ಗರ್ಭಪಾತ, ಜನನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಗಳಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಜನನ ದರವು ಇಳಿಮುಖವಾದರೆ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ವೃದ್ಧರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸರಬರಾಜು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪನ್ನ ಕುಂದಿ ಆರ್ಥಿಕ ದುಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ವಯಸ್ಕರು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ವೃದ್ಧ ಪೀಳಿಗೆಯವರು ಉತ್ಪಾದಕ ವರ್ಗದವರಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುವುದರ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಸರಾಸರಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳುಂಟಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಜಾಸ್ತಿ ಇದ್ದಾಗ ಪುರುಷರೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಏಕಪತ್ನಿತ್ವ, ಮತ್ತು ಬಹು ಪತ್ನಿತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಂಡಂತೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಗಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂದು ಪ್ಲೇಟೋ, ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ರೂಸೋ, ಆಡಂ ಸ್ಮಿತ್ ಮೊದಲಾದ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಅತಿಯಾದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣ:

೧. ಅಧಿಕ ಜನನ ದರ.

೨. ಅಧಿಕ ಮರಣದರ.

೩. ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು.

೪. ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರು.

[illegible]

೫. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಧವೆ ಹಾಗೂ ವಿಧುರರು.

೬. ಅಸಮತೋಲನ ಪ್ರಮಾಣದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ.

೭. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಶಕ್ತರು.

೮. ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು.

೯. ಅಧಿಕ ದರದ ಶಿಶುಗಳ ಮರಣ

ಈ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಸ್ಫೋಟದಿಂದಾಗಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬಡತನ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ನೀತಿಯ ಅಧಃಪತನ ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಸ್ಫೋಟ ನಿಯಂತ್ರಣಗೊಂಡರೆ ಜನರಿಗೆ ಎತ್ತರದ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವ ಯಂತ್ರವಾಗುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೊಡಲು ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದಾಗುವುದರಿಂದ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗಬಲ್ಲದು. ಪತಿ ಪತ್ನಿಯರ, ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮ ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಶಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಅಬಲರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ನೆರವು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿವೆ.

೧. ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದು. ೨. ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತೆಗೆದುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಾತ್ ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅದು ಮರಣದರದ ಮೂಲಕ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಿಯರ್‌ಸನ್ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

೧. ಗುಣಗಳು ಬದಲಾಗುವಂತವು.

೨. ಗುಣಗಳು ಅನುವಂಶೀಯವಾದವು.

೩. ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮರಣದ ಮೂಲಕ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

೪ ಮರಣದರವು ಆಯ್ಕೆಯಾತ್ಮಕವಾದುದು.

ಆದರೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಆಧುನಿಕ ಮಾನವನ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಶವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿರುವ ಜನರಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಣಗೊಂಡ ಬಲಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ. ಆರ್.ಎಂ. ಮೆಕೈವರ್ ಮತ್ತು ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಎಚ್. ಪೇಜ್ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ "ಮಾನವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಬಲಗಳು ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುವುದರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಯ ದರಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ."

ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಮಾನವನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಸಂಯೋಗಗೊಂಡು ಉಂಟಾದ ಬಲದಿಂದ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾಗರಿಕತೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾನವನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೆಚ್ಚುವರಿಗೊಂಡಂತೆ ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಸತತವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲವಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಜೀವಿಸಲು ಅರ್ಹನಾಗಲೇ ಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಬಹುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ೧. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ, ೨. ಪರೋಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ.

೧. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣದರಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ, ಗರ್ಭನಿರೋಧಕಗಳ ಬಳಕೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ, ಗರ್ಭಪಾತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜನನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು. ಕರವಿನಾಯಿತಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಬಳ ಕೊಡುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜವು ಮರಣದರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಪರೋಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆ

ಪರೋಕ್ಷ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣದರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಇಲ್ಲವೇ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಪಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಗುರಿಯು ಸಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗರು ಕ್ಷಯ ರೋಗದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವುದು. ಸೀಸದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರ ಮಕ್ಕಳು ಬದುಕುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಗಳಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು

೧. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಮರಣದರದ ಮೂಲಕ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಜನನದರದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

೨. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮರಣ ಎಂಬ ಎರಡೇ ಮಾರ್ಗಗಳು. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಅನೇಕ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವೂ ಹೌದು.

೩. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಪರಿವರ್ತಿಸಬಹುದಾದ್ದು ಅತ್ಯಲ್ಪ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು.

೪. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮತ್ತು ಘರ್ಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಔದಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

೫. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನೇಕ ಪರಿಸರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

೬. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಥವಾ ಭೌತಿಕ ಅಂಶಗಳು

ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಭೂಮಿ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟ, ಪರ್ವತ, ನದಿ, ಸರೋವರ, ಸಾಗರ, ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಭೂಗರ್ಭಸಂಪತ್ತು, ಭೂಕಂಪ, ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು. ಇವು ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತವಾದವುಗಳಲ್ಲ, ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದವು. ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಬಿರುಗಾಳಿ, ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ಪ್ರವಾಹ, ಭೂಕಂಪ, ಭೂಕುಸಿತ, ಅತಿವೃಷ್ಟಿ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿರುವ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಜೀವನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಇಳಿತ, ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು, ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಗಂಗಾ, ಯಮುನ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿ ಮಾದರಿಗ್ರಾಮಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿವೆ. ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಭೀಕರ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಪ್ರವಾಹ ಉಂಟಾದ ಕಡೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ರಕ್ಷಣಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಓಪಾನ್ ಯಕೋ ಹ್ಯಾಮ್‌ದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಸಿಡಿತದಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ನಷ್ಟದಿಂದ ಜಪಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶೈಲಿಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಲಂಡನ್ ನಗರದ ಬೆಂಕಿ ಅನಾಹುತದಿಂದ ಹೊಸ ನಗರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಮೆಸೊಪೊಟೋಮಿಯ ಮತ್ತು ಈಜಿಪ್ಟ್‌ನಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ನಿರ್ನಾಮವಾದುದು. ಹವಾಗುಣದ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ೨೦೦೫ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೆಲವಾರು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ "ಸುನಾಮಿ"ಯಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿ ಸಾವಿಗೀಡಾದರು. ಅಪಾರ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು.

ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಮಾನವನ ಜೀವನವನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಭಾಗ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯವಿರುವ ಕಡೆ ಜನರು ಉತ್ತಮ ಕೃಷಿಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಶುಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಲವಣ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಕಡಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊರತರುವುದು, ಹಡಗು ಕಟ್ಟುವುದು ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಅರಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅರಸುವುದು, ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯ ಧ್ರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮರುಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಸಂದಣಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನಗರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಆಗದು. ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತು

[illegible]

ಒಂದು ರಾಷ್ಟದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಲ್ಲದು. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಕಬ್ಬಿಣ, ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಮೊದಲಾದವು ದೊರೆಯದಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ. ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತು, ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ, ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆ, ಜೀವನಮಟ್ಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲವು. ಅದು ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಕಡೆ ಬೃಹತ್ ನಗರಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಜನರು ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮದಿಂದಲೇ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಸಂಪತ್ತಿನ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೆ ಜನರ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ನೀತಿ ನಿಯಮ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರ ಆಹಾರ, ಉಡುಪು, ವಸತಿ, ವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಆ ಬಗೆಯ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಿತಕರವಾದ ವಾಯುಗುಣವಿರುವ ಕಡೆ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ದೃಢಕಾಯರಾಗಿಯೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿಯೂ, ಚಟುವಟಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅತಿಯಾದ ಶೀತ ಇಲ್ಲವೇ ಉಷ್ಣವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಂದಣಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಹವಾಮಾನದಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪಂಥದ ಪ್ರಮುಖರು "ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವೊಂದೇ ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಮಾಂಟೆಸ್ಕೋ ಲಿಪ್ಲೆ, ಡಿಮೋಲಿನ್ಸ್ ಜರ್ಮನಿಯ ಎಫ್. ರಾಟ್ ಝಲ್, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹೆಚ್.ಟಿ. ಬಿಲ್, ಅಮೆರಿಕದ ಇ.ಜಿ ಡೆಕ್ಚವರ್, ಇ.ಸಿ ಸೆಂಪಲ್ ಮತ್ತು ಇ.ಹೆಚ್. ಹಂಟಿಗ್ಟಾನ್ "ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ನಾಶ ವಾಯುಗುಣವನ್ನವಲಂಬಿಸಿವೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು. ಜೀನ್‌ಬ್ರುನ್ ಹೇಸ್ ತಮ್ಮ "ಮಾನವ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾನವ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಆರು ಮುಖ್ಯ ಮಾದರಿಗಳೆಂದರೆ:

೧. ನೆಲೆ ಮತ್ತು ವಸತಿ

೨. ರಸ್ತೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಹೋಗುವ ದಿಕ್ಕು

೩. ಸಸ್ಯಗಳ ಕೃಷಿ

೪. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ತಳಿ

೫. ಗಣಿಗಳ ಶೋಷಣೆ

೬. ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿನಾಶ

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿವೇಚನಾಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಉಪಯುಕ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳೇ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಜನಸಾಂದ್ರತೆ, ಅವರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಪಂಥ ಹಾಗೂ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಅವರ ವಿವೇಚನೆ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಏಕಮುಖವಾದುದು.

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದಾಗಿನಿಂದ ಮಾನವ ಅನೇಕ ಭೌಗೋಳಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಆಧುನಿಕ ಮಾನವ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನು. ಭೋರ್ಗರೆದು ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಭೂಗರ್ಭದಿಂದ ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ತನ್ನ ಸುಖಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಡಲಿನ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅರ್ಥವರಿತು ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀರಾವರಿ, ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಯ ಬೀಜ, ಕೃತಕಗೊಬ್ಬರ, ವಿಶೇಷ ಉಪಕರಣಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮಿಶ್ರತಳಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ಸೆಕೆಯಾದಾಗ ತಂಪು ಹವೆಯನ್ನು ಚಳಿಯಾದಾಗ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಹವೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಸಾಧಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ಅಂಶಗಳಾಗಿರುವುವು. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವನ ಜೀವನದ ಬಹುಪಾಲು ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ, ತುಂಗಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದೆ.

ಆದರೂ ಸಹ ಮಾನವನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲಲಾಗಿಲ್ಲ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳು ಇಂದೂ ಸಹ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಹಠಾತ್ತನೆ ವಿಘಟಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಮಾನವ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ

ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿರುವುದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಂತೂ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಕೇವಲ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ವಾದಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರೆ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳೂ ಸೇರಿವೆ.

೧. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವೆಬರ್ "ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಲೋಕಾಚಾರಗಳು, ನೈತಿಕನಿಯಮಗಳು, ಧರ್ಮ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮಾನವನ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಗುಣ ವರ್ತನೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಜೀವನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು. ಸಮಾಜದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಮಾನವ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ಅದು ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಾಜದಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೂ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ ಸಾಧಕವಾದದ್ದು.

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನಶೀಲವಾದುದು. ಅದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ತನ್ನ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಇದು ಅಗತ್ಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿವರ್ತನಶೀಲ ಗುಣ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಲೋಕಾಚಾರ, ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳು, ಧರ್ಮ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಿಂತಲೂ ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಪರಿವರ್ತನೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು

ಭಾಗ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಆದರೂ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶದಪಡಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಭಾಷೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಅಂಗ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವರ್ಗವು ಉದಯಿಸಿದರೆ ಆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆದರಿಂದ ಮಾಲೀಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಎಂದರೆ ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವರ್ಗದ ಉದಯದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ನಮ್ಮ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಪರಸ್ಪರ ನಿಕಟಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿವೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸತತವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ನಾಗರಿಕತೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಎನ್ನುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವ ಗುಣವಿರುವುದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವವರು, ಶ್ರಮಿಸುವವರು ಮತ್ತು ವರ್ತಿಸುವವರು ಮಾನವರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮೂಹದ ನೂತನ ಆದರ್ಶಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾರ್ಲ್ಸ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿದೆ. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವೆಬರ್ ತಮ್ಮ 'ಧರ್ಮದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟಂಟ್ ನೀತಿಯು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ನಮಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಜನರ ಮನೋಭಾವ, ನಂಬಿಕೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಉನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಉದಾತ್ತ ಚಿಂತನೆ ದಾರ್ಶನಿಕತೆ ಆದರ್ಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ.

ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಔಚಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಎಲ್.ಟಿ. ಹಾಬ್‌ಹೌಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುವ ಮನೋಭಾವಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ತಾಂತ್ರಿಕಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಅದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನದ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ ಆದರ್ಶ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಾವು ಹೊಂದಬೇಕೆನ್ನುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಣುಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಣುಬಾಂಬ್‌ಗಳ ರಚನೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಸಿಡಿಸಿ ಇಡೀ ಮಾನವಕುಲವನ್ನೇ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೇ ಅದೇ ಅಣುಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸುಖಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಸಬಹುದು. ಆಹಾರೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಂದನವನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕನ್ನು ಬಂದೂಕು, ಟ್ಯಾಂಕರ್ ಮೊದಲಾದ ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ನೆರವಾಗುವ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಳಸಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವಿಜ್ಞಾನದ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಅಣುಶಕ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾನವಕುಲದ ಒಳಿತಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾನವ ಬದುಕಿ ಬಾಳಲು, ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಡಾಸನ್ ಮತ್ತು ಶೆಟ್ಟೀಸ್ ತಮ್ಮ 'ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಪೀಠಿಕೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ತೀವ್ರತೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಜಾನ್ಸನ್ ಜನರನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುವಿಕೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಪ್ರೌನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಾಜ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ. ಪೀಟರ್ ವರ್ಸ್

ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮಾಜವನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು.

ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಾನವನಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದುದು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನೊಬ್ಬ ಅನಾಗರಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವ ನಿಜಮಾನವನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವೇ ಅವನನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿಯನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕೀಳುಪ್ರಾಣಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವನು ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅವನು ಪಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮ್ನರ್‌ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಗುವಿಗೆ (ಶಿಶುವಿಗೆ) ಒಂದು ಸಮೂಹದ ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿ ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬಬಾರದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ."

ಡರ್ಖಿಂಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಶಿಕ್ಷಣವು ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇದು ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಸಂವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಈ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ" ಎಫ್.ಜೆ. ಬ್ರೌನ್ ಮತ್ತು ಟಿ.ಎಸ್. ಕಾಸೆಕ್ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಮಗು ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ನಡತೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಪಡಿಸುವ ಅನುಭಾವದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಎ.ಡಬ್ಲ್ಯು. ಗ್ರೀನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಯಸ್ಕ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮಗುವಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ. ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ಔಪಚಾರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ."

ಮಾಂಟಿಸೋರಿ ಎಂಬ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ಪ್ರಕಾರ 'ಅನುಭವದಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಕಲಿಯುವುದು ಅಥವಾ ಶಿಶುವಿನ ಜೀವನವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸಹಾಯವೇ ಶಿಕ್ಷಣ, "ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಜನರು ಹಿಂದುಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಸಂಸ್ಕೃತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಜವು ನಿಂತ ನೀರಿನಂತೆ ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸದಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಸಂಜೀವಿನಿ". ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಪುನಾರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕಜ್ಞಾನಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಬಂಜರುಭೂಮಿಯನ್ನು ಫಲವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಬೇಸಾಯವು ಮಾನವನ ತೋಳ್ಬಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಧಿಕ ಇಳುವರಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಔಷಧಿ ಸಿಂಪಡಿಸುವುದು, ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು, ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉತ್ಪನ್ನ ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಇಂದು ವಿವಿಧ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಸ್ತ್ರೀ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಗೃಹಕೃತ್ಯ, ಶಿಶುಗಳ ಪಾಲನೆ, ಪೋಷಣೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿರತಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇಂದು ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುರುಷನಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಗೂ ಸಮಾನತೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣವು ಜನರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿತವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇರೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಭಾತರದಂತಹ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸ್ವತಂತ್ರವೂ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಳುವಳಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂಶಗಳಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಲೋಕಾಚಾರ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒರೆ ಹಚ್ಚಿ ನೋಡಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ ಮತ, ಜಾತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡದಿರಲು ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮೇಲುಕೀಳು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯಂತಹ ಅಮಾನವೀಯ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಸಹನೆ, ಸಹೃದಯತೆ, ಅನುಕಂಪ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂತರೀಕರಣಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿರುವ ಒಂದಷ್ಟು ಸಾಧನೆ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಆಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು, ಹಿಂದುಳಿದವರನ್ನು, ದೀನ ದಲಿತರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವ ಮನೋಭಾವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

೩. ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು :

ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಮೆರಿಕ ದೇಶದ

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಥೆರೆಸ್ಟೀನ್ ವೆಬ್ಲೆನ್ ಅವರು "ವಿಶ್ವದ ಸಕಲ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳೇ ಕಾರಣ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಯಂತ್ರ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಡಿ.ಬೋನೋರವರು ಯಾವುದಾದರೂ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಗೊತ್ತು ಗುರಿಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು. ಜ್ಞಾನವು ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವು ಅದರ ಫಲವಾಗಿದೆ.

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಇಂದಿನ ಯುಗವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಯುಗ, ಕೃತಕ ಉಪಗ್ರಹಗಳ ಯುಗ, ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಯುಗ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ಗಳ ಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ರಹಸ್ಯಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮಾಜದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಮಾನವನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವುದೇ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ. ನಾವು ಕ್ರಮೇಣ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮ ಪರಿಸರಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ."

ಸಮಾಚಾರ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ನಿರ್ಧಾರಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಚಾರವೂ ಒಂದು. ಅದರ ಕೌಶಲವು ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಸಂಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳು ಸಮಾಚಾರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೌಶಲಗಳು ಆದರೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಮುದ್ರಣ, ದೂರವಾಣಿ, ಟೆಲಿಗ್ರಫಿ, ರೇಡಿಯೊ, ಟೆಲಿವಿಷನ್, ಚಲನಚಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂದು ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮನರಂಜನೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಆಗ್‌ಬರ್ನ್ ರೇಡಿಯೋದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮನರಂಜನೆ, ಸಾರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಧರ್ಮ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವ್ಯಾಪಾರ, ವೃತ್ತಿ, ಸರ್ಕಾರ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತಿತರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಸಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣದ ಮೇಲೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ೧೫೦ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರೇಡಿಯೋ, ಟೆಲಿವಿಷನ್‌ಗಳ ಸದುಪಯೋಗದಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಭಾಷೆ, ಸಂಗೀತವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ರೈತರಿಗೆ, ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಯುವಜನರಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ, ದಿನದಲಿತರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ. ದುಡಿದು ದಣಿದು ಬಂದ ದೇಹ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಬೇಸರನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಾರಿಗೆಯ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ

ಸಾರಿಗೆಯ ರೀತಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಸಾರಿಗೆಯ ಸಾಧನಗಳು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಸಮೂಹದ ಸದಸ್ಯರ ನಡುವಿನ ಬಾಂಧವ್ಯವೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ನಡಿಗೆ, ಎತ್ತು, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೋಟಾರು, ರೈಲು, ಹಡಗು, ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿಗಳು, ವಿಮಾನ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳು ಯಂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ಸಾಗಾಣಿಕಾ ಕಾರ್ಯ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವೇ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಖಂಡಗಳು ಹತ್ತಿರವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ದ್ವೇಷ ಅಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಸಹಕಾರ ಸೌಹಾರ್ದಗಳನ್ನು ರೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧವು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುದುರಲು ಅನುವಾಗಿದೆ.

೩.೩. ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು

ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯ ದಿಕ್ಕು

೧. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಪಾದ್ರಿಗಳಿಂದ

೨. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ

೩. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ

೪. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ

೫. ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಂದ

೬. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು

೭. ವೈಚಾರಿಕಾಂದೋಲನಗಳಿಂದ

ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಮಾಜ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಲಾ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯ ದಿಕ್ಕು. ಮತ್ತು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಫಲದಿಂದ

೧. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯವರ ಆಕ್ರೋಶ.

೨. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘ, ಅಥಣಿ.

೩. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ.

೪. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ.

೫. ಮಹಿಳಾಪರ ಹೋರಾಟಗಳು.

೬. ಬೀದಿನಾಟಕಗಳಿಂದ.

೭. ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತು ಚಲನಚಿತ್ರ ನೋಡಿ ಈ ಜನ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡಿತು.

ಸರಕಾರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ

೧. ಊಟ, ವಸತಿ, ಬಟ್ಟೆಬರೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದು.

೨. ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡಿದ್ದು.

೩. ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸಿದ್ದು.

೪. ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಒದಗಿಸಿದ್ದು.

೫. ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡಲು ಗೈರ್‍ಯಾಣ ಜಮೀನು ನೀಡಿದ್ದು.

೬. ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದು.

೭. ಮದುವೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದು.

೮. ಸಭೆ, ಸಮ್ಮೇಳನ, ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ, ಕಮ್ಮಟ, ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ ನಡೆಸಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಮಾಡಿದ್ದು.

೯. ಕಾನೂನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿದ್ದು.

೧೦. ಅನಾಥಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದ್ದು.

೧೧. ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದ್ದು.

೧೨. ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು.

೧೩. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು.

೧೪. ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಈ ಜನಗಳ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ನೀಡಲು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮವು ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ದೇವದಾಸಿಯರ

ಪುನರ್‌ವಸತಿಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು"[೫] ಯೋಜನೆ ಸಹ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿರುವ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸದರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ದೇವದಾಸಿಯರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಗಮದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿರುತ್ತದೆ.

೧. ಜಾಗೃತಾ ಶಿಬಿರಗಳು.

೨. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

೩. ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

೪. ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರ್ವಸತಿ

ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ ಮಾರ್ಚ್-೧೯೯೧ರಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೯೪ರವರೆಗೆ

೧. ಜಾಗೃತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

೨. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

೩. ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು, ವಾಹನ ತರಬೇತಿ, ಬೆರಳಚ್ಚು ತರಬೇತಿ, ಮಹಿಳಾ ತರಬೇತಿ, ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ.

ಜಾಗೃತಿಗಳು

೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೨. ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೩. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೪. ಆರ್ಥಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೫. ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿ.

೬. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೭. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಗೃತಿ.

೮. ಸರಕಾರದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಜಾಗೃತಿ.

೯. ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಜಾಗೃತಿ.

೧೦. ನಗರೀಕರಣದಿಂದ ಜಾಗೃತಿ.

೧೧. ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಜಾಗೃತಿ.

೧೨. ಏಡ್ಸ್ ರೋಗದಿಂದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಮುಖ.[೬]

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಕೆ. ಭೈರಪ್ಪ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು, ಭಾಗ-೨, ಪುಟ ೧೭೨, ೧೭೩, ೨೦೦೭.

೨. ಅದೇ, ಪುಟ ೧೭೪, ೧೭೭.

೩. ಅದೇ, ಪುಟ ೧೮೨.

೪. ಅದೇ, ಪುಟ ೧೮೮, ೨೦೧.

೫. ಡಾ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೫೨೫.

೬. ಅದೇ, ಪು. ೬೦೧-೬೦೩

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೪.೧ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೪.೨ ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳು

೪.೩ ಬಂಧುತ್ವ

೪.೪ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ

೪.೫ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

೪.೬ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಕೈಮಗ್ಗ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ೨೨೫ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿಗಮವು ಕಾರ್ನಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿತ್ತು. ಅವರ ೮೬ ಮನೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಇವುಗಳು ಅತಿ ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವರದಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನಿಗಮವು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ತನಿಖೆ ನಡೆಸಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ. ಆಗಿರುವ ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬುವಂತೆ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾರ್ನಿಕ್ ಕಳಪೆ ಗುಣವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ರೀಪೇರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನುಳಿದ ೧೩೯ ಮನೆಗಳನ್ನು ಯೋಜನೆ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಫಲಾನುಭವಿಗಳೇ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ ಪ್ರಕಾರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಮನೆಕಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದ ಗೌಂಡಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನುಳಿದವರಿಗೆ ರಾಜೀವ್‌ಗಾಂಧಿ ವಸತಿ ನಿಗಮ, ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿ/ ವರ್ಗದ ನಿಗಮಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೪೮೬ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯೋಜನೆಯು ನಿವೇಸನ ಹಾಗೂ ವಸತಿ ಇಲ್ಲದವರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ವರೆಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿ, ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಇಂದಿಗೂ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂದುವರೆಸಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ವಸತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ಬಡತನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಂಧಕಾರತ್ವ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ನೋವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯಾಯ, ಅತ್ಯಾಚಾರ, ಮುಂತಾದ ಕೃತ್ಯಗಳು ಇವರ ಮೇಲೆ ನಡೆದುಹೋಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇಂದು

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಇವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯ ವಸತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಬಂಧುತ್ವ, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೧. ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ದೇವದಾಸಿಯರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯದ ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರಗಳು, ಬಂದ ಭಕ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳು ಕಾಣದೆ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಅವರ ಮನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ನಂತರ ಈ ಪದ್ಧತಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳು, ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗಗಳನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸರ, ಸಾಮಂತ, ಸರದಾರರ ಸೇವೆಗೆ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಅವರ ಬದುಕು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಬೀದಿ ಪಾಲಾಗಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಲೈಂಗಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬಂದಿರುವ ಹಣದಲ್ಲೇ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಆದಾಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನದಲ್ಲಿ ನೊಂದು ಬೆಂದು ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದೇ ಬಹು ಕಷ್ಟಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಗಳು ಗುಡಿಸಲುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾಲಿಕರು ಇವರಿಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಿದವು. ಅವು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದವು. ಆಗ ಸರ್ಕಾರ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡು ಪುನರ್ವಸತಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇವರಿಗೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಹಣ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ವಸತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಇವರಿಗೆ ಮನೆಕೊಡಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಜಗಳದಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮಾಲಿಕರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾರಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿದ್ದವು. ಇವರಿಗೆ ಮನೆ ಕೇವಲ ವಾಸಕ್ಕಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಘಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು.[೨] ಹೀಗಾಗಿ ಇಂದು ಅವರ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಮೊದಲಿದ್ದ ಗುಡಿಸಲು ಮನೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಇಂದು ಅಂದಚೆಂದದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಇತರರಿಗಿಂತ

ನಾವೇನು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತಹ ಬದುಕು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಈ ಹಿಂದೆ ಪೂನಾ, ಮುಂಬೈ, ಸಾಂಗ್ಲಿ, ಮೀರಜ್‌ಗಳಂತಹ ನಗರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಈಗ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೪.೨. ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳು

ಅಧಿಕಾರ, ವಂಶವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ವಿಧಾನ, ಸಂಗಾತಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಎಂಬ ಎರಡು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಅನೇಕವಿರುತ್ತವೆ.[೧] ಹಾಗೆಯೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಈ ಹಿಂದೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಂದು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ

ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನಿ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಧಿಕಾರ ವಂಶಪರಂಪರ್ಯವಾಗಿ, ತಾಯಿಯಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಮಾದಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಾಕಿಸಲಹುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ಮನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾ, ತಂದೆ ತಾಯಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದ್ವಿಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ' ಸಂಭ್ರಮಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗುವನ್ನು ಬಹು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಸಾಕಿ ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮಗು ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಯಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ನಮಗೆ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಆಗುವ ಕುಲ ದೀಪಿಕೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡುಮಗುವಿನ ಹುಟ್ಟು ಆಲಸ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಮನೋಧೋರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಅವಳ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಹಲವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಗೊಂಡು, ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾತೃಸ್ಥಾನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು

ತೊರೆದು, ತಮ್ಮ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬದ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬದ ಬದಲು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ

ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ಮಹಿಳೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅತಿಯಾದ ಬಡತನ. ತಂದೆಯಾದವನು ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಲಹಲು ಆಗದಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅವಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಪುರುಷ ಕೇವಲ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಜಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳು ಸುಶಿಕ್ಷತರಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನೆ ಬಿಡಿಸಿ ತಾವು ಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಇವತ್ತಿಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

೪.೩. ಬಂಧುತ್ವ

ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ಅಕ್ಕ, ತಮ್ಮ, ಬಂಧುಬಳಗದವರ ಜೊತೆಗೆ ಬಹಳ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಅಥವಾ ತಮ್ಮನ ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮನೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ ವಿಟಪುರುಷನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಹಿಡಿಸದೇ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಜಗಳಗಳುಂಟಾಗಿ ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಏನೇ ಆಗಲಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳ ಜೊತೆ ನನ್ನವರು ತನ್ನವರು ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ.

ಒಳಬಾಂಧವ್ಯ

ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೇ ಆಗಿರಲಿ, ರೋಗಿಯಾಗಿರಲಿ, ಮುದುಕನಾಗಿರಲಿ, ಅವರ ಜೊತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮದುವೆಯಾಗದೆ, ಗಂಡನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬೇಸರದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಆಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು

ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಉಚಿತ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿ ೩೦೦೦ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ವರವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊರಬಾಂಧವ್ಯ

ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಬಾಂಧವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಮೊದಲು ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೋ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನ್ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಅಂತರ್‌ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದು ಕ್ವಚಿತ್ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೪.೪. ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ

ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಬಸವಿಯರು, ಜೋಗತಿಯರು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೀನ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಡತನ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಕುಟಿಲತನ ಹಾಗೂ ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಸುಶೀಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಅನೀತಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇವರನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಮದುವೆ ರೂಪವಾಗಿತ್ತು. ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಹಲವಾರು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೂ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಿದ್ದವು. ಅರ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ಅರ್ಹತೆಗಳು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಗೆ ಜೋಗತಿ ಬಸವಿ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವರಿಗೆ (ದೇವಿಗೆ) ಬಿಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು, ಮಕ್ಕಳಾಗದೇ ಇರುವವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರೆ ಜೋಗಿತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಕೂಸು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಹೆತ್ತಿರುವವರು ಗಂಡು ಸಂತಾನವಾಗಲೆಂದು, ಹುಟ್ಟಿರೋ ಮೊದಲೇ ಮಗಳನ್ನು ಜೋಗತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾದಾಗ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡು ತಾಯಿ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಇನ್ನೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವವರು ಮುಪ್ಪಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆನ್ನುವ ಮಹಾದಾಸೆಯಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸಿಗೆ ನೆತ್ತಿ

ಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿದರೆ ದೇವಿ ಬೇಡಿದ್ದಾಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಜೋಗತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮನೆಯ ಕಿರಿಯ ಜೋಗತಿ ತೀರಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಂತರ ಜಗ ಪೂಜೆ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಇರಬೇಕೆಂದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿನ ಜನ ಪೂಜಾರಿ ಹತ್ತಿರವೋ, ಜಡೆ ಒಡೆದ ಗರತಿ ಮುತ್ತಿನ ಜೋಗತಿಯರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಬಂದು, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ಜೋಗತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೇ ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡದೇ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜೊತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಈ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಹರಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಹುಡುಗಿ ಋತುಮತಿಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ, ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿವಸ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್-ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಐದು ಹಿರಿಜೋಗತಿಯರು ಚೌಡಕಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ, ಹುಡುಗಿಗೆ ಹಸಿರು ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ, ಹಸಿರುಬಳೆ, ತೊಡಿಸಿ ಭಂಡಾರ ಹಚ್ಚಿ ದೇವಿ ಮುಂದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಎರಡು ಕೆಂಪು, ಮೂರು ಬಿಳಿಮುತ್ತನ್ನು ಹಸಿ ನೂಲಿಗೆ ಪೋಣಿಸಿರುವ ಸರವನ್ನು ಪೂಜಾರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಜೋಗತಿಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರು, ಹಸಿನೂಲಿನ ಮುತ್ತಿನ ಸರವನ್ನು ಹುಡುಗಿಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುತ್ತುಕಟ್ಟುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸತ್ತಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಮುತ್ತನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಮೈನೆರೆದವರ ಮನೆಗೆ ಐದು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಊಟ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೀಪ ಆರಿದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ತನಕ ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೋದಿಲ್ಲ. ಹಡೆದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೀಗೆ ನಿಯಮಗಳು ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಅವರಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಐದು ಜನ ಜೋಗತಿಯರಿಗೆ, ಪೂಜಾರಿಗೆ, ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಅಕ್ಕಿ ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಣವಿಟ್ಟು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜೋಗತಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಪಡ್ಲಗೆ ತುಂಬಿಸಿ, ಊಟ ನೀಡಿ, ಒಂದು ನೂರ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಇವರನ್ನು ಜೋಗತಿಯರೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹುಡುಗಿಗೆ

ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಕೇರಿಯ ಜನರಿಗೆ ಊಟ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕೋಣದ ಮಾಂಸ ಅಥವಾ ಸಿಹಿ ಊಟ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಗಂಡುಹುಡುಗನ ಹಾಗೆ ಹಕ್ಕು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಸೆಮಣೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮತ್ತು ಇಡೀ ಆ ಕೇರಿ ಜನರೆಲ್ಲ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೩] ಇದಾದ ನಂತರ ಋತುಮತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕನ್ಯತ್ವ ಸಮಾರಂಭ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಈ ಕನ್ಯತ್ವ ಒಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು ದೇವಾಲಯದ ಪೂಜಾರಿಗೆ ಇತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರು, ಜಮೀನ್ದಾರರು ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಇವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡ್ಕೆ(ಕನ್ಯತ್ವ) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಸೆ ಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಗೆ ಆಗುವಷ್ಟು ರೇಶನ್, ಬಟ್ಟೆ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ರೆ ಉಳಿದ ದುಡ್ಡು, ವಾರದ ರೇಶನ್ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೂಡ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುರುಷರು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದವರೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಯಾವ ಜಾತಿಯವನಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಮುದಕನಾದರೂ ಸರಿ, ರೋಗ ರುಜಿನ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ಆದರೆ ಅವರು ಮನೆ ನಡೆಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ್ಕೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡುವುದು. ಸೆರ್ಗು ಹಿಡಿಸೋದು ಎಂದು ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಂತ್ರ ಓದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರನ್ನು ಮಾಲೀಕರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಾಲೀಕ ಕೊನೆಯತನಕ ಜೊತೆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೂಡ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ ಆಮಿಷಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಮೊದಲಿದ್ದವಳ ಮನೆಗೆ ರೇಷನ್ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು, ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಬರುವುದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲಾ ಒಂದು ನೆವ ತೆಗೆದು ಕಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ಕಷ್ಟ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸುರುವಾದಾಗಲೇ ಅವರ ತಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೂಡ್ಕೆ ಮಾತು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯವನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬ, ಮಗದೊಬ್ಬ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಡೆಯತನಕ ಒಬ್ಬನ ಜೊತೆ ಬಾಳು ಮಾಡಿರೋದು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪರರ ಸಂಗ ಮಾಡಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿ ಕೆಲವು ಜನ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಸೂಳೆತನ ಮಾಡಿದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಪೂನಾ, ಮುಂಬೈ ಕೆಂಪು ದ್ವೀಪ, ಕೋಲಾಪುರ, ಮೀರಜ್, ಗೋವಾಗಳಂತಹ ನಗರಗಳಿಗೆ ಧಂದೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೈಂಗಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿ ಧಂದೆ ಮಾಡಿದ ಅನುಭವ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಯಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಣ್ಣು

[illegible]

ಕೇರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹುಡುಗಿಯರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಹುಡುಗಿಯ ಅಪ್ಪ ಅಮಂದಿರ ಕಷ್ಟದ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾದು ಐದೋ, ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಸಾಲ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೇ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿ ನೆಂಟರ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆವೆಂದು ಅವಳನ್ನು ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.[೪] ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ಶೀಲಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಸೂಳೆ ಎನ್ನುವ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರು. ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನರಳಿ ನರಳಿ ಹಲವಾರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಿಂತಕರಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯುಕ್ತ ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಈ ಪದ್ಧತಿ ಆಂತರಿಕ ಒಳಹೊರಗುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಇವರ ಮದುವೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ, ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಸಹಾಯ ಧನ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದು ವಿವಿಧ ಜಾಗೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡಿ, ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗದಲ್ಲೇ ಯಾಕೆ ಇರಬೇಕು. ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೇಕೆ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೧ – ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ: ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಸರಕಾರದ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅರಿವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಫಲಿತಾಂಶದಿಂದ, ದೇವದಾಸಿಯರು ವಿವಾಹವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂದರ್ಶಿಸಲಾದ ದೇವದಾಸಿಯರು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಈ ರೀತಿಯಿದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ	**ಪ್ರಮಾಣ**	**ಶೇಕಡ**
ಅವಿವಾಹಿತರು	೬೧	೩೦.೫
ವಿವಾಹಿತರು	೧೦೧	೫೦.೫
ವಿಧವೆಯರು/ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವರು	೨೦	೧೦.೦
ಸ್ವಂತ/ವಿಚ್ಛೇಧನ	೧೮	೯.೦
ಒಟ್ಟು	೨೦೦	೧೦೦

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವಿವರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮದುವೆಯಾದವರು ಶೇ ೫೦.೫ ಶೇ.೩೦.೫ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರು ಅವಿವಾಹಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೦ರಷ್ಟಿದೆ. ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಯ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ಮುಖಂಡರ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತಿಯಾದ ಬಲವಂತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಯುವತಿಯರು ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಲಾದ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಈ ಕೆಳಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪದ್ಧತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮಕೈಗೊಂಡು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು ಹಾಗೂ ಸಮೂಹ ಮಾದ್ಯಮಗಳು, ಲೇಖಕರು, ಸಂಶೋಧನಕಾರರು ಇವರ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಆ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಜನರಿಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದರು. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಗಳು ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ ನಡೆಸುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಯ ಭೀತಿ ಜಾಗೃತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು ಇವರ ಜಾಗೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರ, ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆಗಳು ದೂರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸರ್ಕಾರ, ಪೊಲೀಸರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ, ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದಿಂದಲೂ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಹಾಯಧನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಇಂದು ಸಹಾಯಧನ ಹತ್ತು ಸಾವಿರದವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹುಡುಗ ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿ ವಿಚ್ಛೇದಗೊಂಡು ಅಥವಾ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಧನ ಸಹಾಯ ಮರುಪಾವತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತುಂಬಾ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಬಗ್ಗೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ರೋಷ, ಆಕ್ರೋಶಗಳಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಸಂಶೋಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ನಿದರ್ಶನಗಳು ಹೀಗಿವೆ. (ಅ) ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗ್ಯಾಕ ಬಿಡಬೇಕ. ಅವರು ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಚೆಂದ ಇರತಾರ. ಹಂಗೆ ಅವರ ಅಕ್ಕಾ ತಂಗೆಯರಿಗ್ಯಾಕ ಬಿಡಂಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಬ) ಆಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಮಗ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲರೀ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಾದು ಗೊತ್ತಿದ್ರು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಗದೀ ಸಣ್ಣವರು. ಅದು ಹ್ಯಾಂಗ್ ಮಾಡ್ತಾರ, ಯ್ಯಾನ್ ಮಾಡ್ತಾರೋ ಹಿಂಗ್ಯಾಕ ಮಾಡ್ತಾರೋ, ಇದು ನಮಗ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸವದತ್ತಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗತ್ತಿದ್ರು ನಾವು ಹೋಗತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇದೆಲ್ಲ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದ್ರ ನಾವ ಕೇಳತ್ತಿದ್ದೇವು, ಯಾಕನ ಮಗ ಹಿಂಗ್ ಬಿಡ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ ಅಂತ. ತಿಳಿವಳಿಕೇನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏನ ಮಾಡದ್ರೀ, ಎಂದು

ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಗೋಳು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು. (ಕ) ಈಗ ಅವ ಅಪ್ಪನ ಬೈತಿವು ಅಳತೇವು ಕರಿತೇವು ನಮಗ ಲಗ್ನನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬ್ಯಾಡದೇನ ಅಂತೇವ. ಅವರ ಸತ್ತಸತ್ತ ಹೋದ್ರು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗ ಉರ್ಲ್ ಹಾಕಿ ಹೋದ್ರು ಎಂದು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿ ಶಾಪ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗ ಬಿಟ್ರ ನಮ್ಮಂಗ ಆದಿತಲ್ಲಾ ಅಂದು ಈಗ ಮೊದಲ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸ್ತಿದ್ದೆವ್ರೀ, ಅದು ಈಗಿನ ಯಾಳ್ಯಾಕ ಹೊಲಸ್ರಿ. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡೊದು ಸ್ವಚ್ಚರೀ, ಅದೇ ಬೇರೆ ಇದೆ ಬ್ಯಾರೆ ಎಂದು ತನಗಾದ ಅನುಭವದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ವರ ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲೇ ವರ ನೋಡಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹಾಗೇ ವರನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಕೊಡುವ ಹೆಣ್ಣು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನವೊಂದನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿ, ಕೇರಿಯಲ್ಲಿಯ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಯಾವುದೇ ಅಶುಭ ಘಟನೆಗಳು ಘಟಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೂವು, ಕುಂಕುಮ, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಂಟತ್ತು ಜನರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡ ವಧು ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಬಂದವರ ಎದುರು ಕಂಬಳಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡುವ, ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ಯೆ ತಮಗೆ ಪಸಂದ, ಇಷ್ಟ ಅನಿಸಿದರೆ ಹುಡುಗನ ಮನೆತನ ನೋಡಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸಿದರೆ, ನಿಶ್ಚಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ವರನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಓಣಿಯ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಮನೆಗೊಬ್ಬರಂತೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಧು ಇದ್ದಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ 'ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಆದರೆ, ಆ ದಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗುವಳು ಎಂದರ್ಥ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಮದುವೆಯಾದಂತೆಯೆ. ವರನ ಕಡೆಯವರು ವಧುವಿಗೂ ಮತ್ತು ವಧುವಿನ ತಾಯಿಗೂ ಸೀರೆಯನ್ನು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ತೆರವು' ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು, ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಷ್ಟು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ವರನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಧುವಿನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ವಧುವಿಗೆ ಮತ್ತು ತಮಗೆ ಏನೇನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ ಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ, ಪಡೆಯುವ ಹಣ–ವಸ್ತು–ಒಡವೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಯಾದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಹಾಸಿದ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಡುತ್ತಾರೆ. ವರನ ಪಕ್ಷದವರು ವಧುವಿನ ಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ

ಅವರು 'ಇದು ಎದರ ಎಲಿ ಅಡಕೀರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಲು ವಧುವಿನ ಕಡೆಯವರು ಇದು ಇಂಥವರ ಮಗಳನ್ನು ಇಂಥವರು ಇಂಥವರಿಗೆ ತೊಗೊಂಡಾರ್ರಿ, ಅದರ ಎಲೆ ಅಡಕೀರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲೆ–ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲೆಅಡಿಕೆ ಹಂಚುವರು. ಇದನ್ನು 'ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ತಾವು ತಂದ ಸೀರೆಯನ್ನು ವಧುವಿಗೆ ಉಡಿಸಿ, ಕೈ ತುಂಬ ಹಸಿರು ಬಳೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕುವರು. ವಧುವಾದವಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಳು. ಅನಂತರ ಹೋಳಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿ ಬೀಗರು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ತೆರಳುವರು.[೫]

ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯ

ಕನ್ಯೆ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಶುಭ ಮೂಹೂರ್ತವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ವರನ ಪಕ್ಷದವರು ಮದುವೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅನೇಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಹೀಗಿವೆ.

೧. ಮದುವೆ ಪೂರ್ವದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೧. ಹಿರೇರಿಗೆ ಮಾಡುವುದು.
೨. ಒರಳುಕಲ್ಲು ಪೂಜೆ.
೩. ಹಿಟ್ಟುಹಾಕಿ ಗಂಟು ಕಟ್ಟುವುದು.
೪. ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಕಳಿಸುವುದು.
೫. ಹಂದರ ಹಾಕುವುದು.
೬. ದೇವರಿಗೆ ಮಾಡುವುದು.
೭. ಹಸಿಕಟ್ಟೆ ತಯಾರಿಸುವುದು.
೮. ಎಣ್ಣೆಪತ್ಲ ಒಯ್ಯುವುದು.

೨. ಮದುವೆ ದಿನದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೧. ಬೀಗರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವುದು.
೨. ಐರಾಣಿ ತರುವುದು.
೩. ಸುರಗಿ ಸುತ್ತುವುದು.
೪. ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕುವುದು.
೫. ಮೋಜಿನಾಟಗಳು.
೬. ಊಟ.
೭. ಮೆರವಣಿಗೆ.
೮. ಸುರಗಿ ಸಾಮಾನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು.

೩. ಮದುವೆ ನಂತರದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೧. ಹಂದರ ಇಳಿಸುವುದು.

೨. ಬಾಸಿಂಗ ಬಿಡುವುದು.

೩. ಮೊದಲಗಿತ್ತಿಯ ಆಗಮನ.

೪. ಕುಬಸದ ಕಾರ್ಯ

೧. ಕಳ್ಳಕುಬಸ.

೨. ದೊಡ್ಡಕುಬಸ.

೩. ಉಡುಕಿ.

ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮದುವೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಬದಲಾಗಿವೆ. ಅವು ಈ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಅವು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲಾ ದೇವದಾಸಿ ಸಮೂಹದವರು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢರಾಗಿದ್ದವರು ವರ ಮತ್ತು ವಧು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು, ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪ, ವರನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಕೆಲವು ಜನ ವಧುವಿನ ಕಡೆಯವರೇ ಅವರ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿ ಶುಭ ಹಾರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೪.೫. ದೇವದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಇವರನ್ನು ಗೌರವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು. ಜೋಗತಿ, ಬಸವಿಯರಾದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮದುವೆಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಹಸು ಹಾಕಿದರೆ ಅದರ ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಮಾಡಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೋಗತಿಯರು ತುಪ್ಪ ತಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾಲನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಜನ ಮದುವೆ ಮದುವಣಿಗನಿಗೆ ಉಟ್ಟಿಗೆ ಉಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಉಟ್ಟಿಗೆ ಉಟ್ಟ ನಂತರ ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮಾಡಿದರೆ, ಹೋಳಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕಿ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.[೬]

ದೇವಿ ರಂಡಿಯಾಗುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿವಸ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಎರೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊರದೇವಿ ಮುಂದೆ ಕುಣಿದು ಕೈತುಂಬಿರುವ ಬಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಊರಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೋ ಅಥವಾ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತಿರವೋ, ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ಬರುವತನಕ ರಾಶಿ ಮಾಡಿದವರು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರ ತುಂಬ ಜೋಳ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಿ ರಂಡಿಂಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಂದು ಬರಿಕೈಯಿಂದ ಕಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.[೬] ಹೀಗೆ ಶೋಷಣೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕಾಲ ಗತಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಅದು ಒಂದು ಕಸುಬಾಗಿ, ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು, ಇದರಿಂದ ಹಲವಾರು ಮಹಿಳೆಯರು ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಕೇವಲವಾಗಿ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಾಕು ಸಮಾಜ ಕಾಮದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೇ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಕೊನೆಯ ತನಕ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬೇಡವೆನಿಸಿದಾಗ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜ ಕೀಳಾಗಿ ಸೂಳೆ ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ಗುರ್ತಿಸತೊಡಗಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆ ಊರೊಳಗೆ ತಲೆ ತುಂಬಾ ಸೀರೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಓಡಾಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನ ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಅವಮಾನ ನಿಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಇವಳೇನು ಗಂಡುಳ್ಳ ಗರತಿ' ಎಂದು ತುಚ್ಛ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಸು ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳಾದವರ ಪಾಡು ಬೇರೆ! ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರ ತಂದೆ ಯಾರು? ಅಂತ ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಪ್ಪ ಎಂದು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಸರು ತೆಗೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಕೇಳುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಾವೇ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮಂದಿರುಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೆಸರು ಸೇರಿಸುವಾಗ ತಂದೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಹೆಸರು ಬರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ತಂದೆ ಇಲ್ಲದವರು ಎಂದು ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಆಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮೋಸಗೊಂಡು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ಇರಲಾರದೆ ಒಂದು ರೀತಿ ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿ ಬದುಕು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಮಾಜದ ನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ಇವರನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸುಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಹಲವಾರು ಹೋರಾಟ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವುದರ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸುಜ್ಞಾನದ ಕಡೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮೀಟಿಂಗ್ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ವರ ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇತರರ ಹಾಗೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಬದುಕು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡತೊಡಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢರಾಗಿ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಬಡತನವಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಜೀವನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪಣ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಂಧುಬಳಗದವರ ಜೊತೆಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಇರಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಸಮಾಜದ ನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ನೊಂದು ಬೆಂದು ಅವರೇ ಸ್ವತಃ ತಾಯಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನಿಂತು ಆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿಯರು ದೇವದಾಸಿಯರೆಂದು ಗುರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾವು ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲ ಕಲಾವಿದೆಯರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ, ಗೀಗೀ ಪದ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕಲಾರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಲ್ಲವ್ವ ದುರುಗಪ್ಪ ರೊಡ್ಡಪ್ಪನವರ ಕಲಾರಂಗದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ನಾಡೋಜ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೋಕಟನೂರ ಗ್ರಾಮದ ಸುವರ್ಣ ಮಾದರ ಎಂಬ ಯುವತಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಈ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೬. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳು

ಅಮಾಯಕ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಂಧಕಾರತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜನರನ್ನು ದೇವರ ದಿಂಡರ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿ ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರದಂತೆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಅಳಿಸದಂತೆ ಅಂಕುರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೇವಲ ಚಟ ತಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸುಖಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐಶಾರಾಮಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೋಸ್ಕರ ಬಡ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬಾಳನ್ನೇ ಹಾಳುಗೆಡಿಸಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬರ ನಂತರ

[illegible]

[illegible]

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೀಗೆ ಮೊಗದೊಬ್ಬ ಕಾಲನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ಇಳಿದು ಇಂದಿಗೂ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸವಾಲುಗಳಾಗಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧. ದೇವದಾಸಿ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಜನ ಅವರನ್ನು ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಜುಗರವಾಗಿದೆ.

೨. ಅಪ್ಪನಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದು.

೩. ಗಂಡನಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳು ಹೆತ್ತವಳೆಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಂದನೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು.

೪. ಪತಿಯಿಲ್ಲದ ಬದುಕು ಸೂಳೆ ಎನ್ನುವ ಕಳಂಕ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಬದುಕು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

೫. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಹೆಸರು ಬಳಸುವ ಬದಲು ತಾಯಿ ಹೆಸರು ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೬. ಬಂದು ಹೋದವರು ಮಕ್ಕಳು ಕೊಟ್ಟು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿಭಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕೊರಗು ಸದಾ ಕಾಡುತ್ತಲಿದೆ.

೭. ತಮ್ಮದಲ್ಲದ ತಪ್ಪಿಗೆ ನೋವನ್ನೆ ಉಣ್ಣುತ್ತಿರುವುದು.

೮. ಬಡತನ ಅಜ್ಞಾನ ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಂಧಕಾರತ್ವ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

೯. ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರ ಕೈಗೆಟುಕದೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿರುವುದು.

೧೦. ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೪೦೦ ರೂ. ಮಾಶಾಸನ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿಗೆ ಸಾಕಾಗದೆ ಕಷ್ಟದ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧೧. ಸರ್ಕಾರ ಕೇವಲ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕೈ ಬಿಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಲು ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಯೋಜನೆಗಳು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

೧೨. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಂತಭೂಮಿ ಇರದೆ ಜಮೀನ್ದಾರ ಹತ್ತಿರ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಅವರಿಂದಾದ ಅನ್ಯಾಯ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು.

೧೩. ಜನ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ನಿಭಾಯಿಸುವವರಾರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೧೪. ಹೊಲಸು ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆ ಹಸರಾದ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೊತ್ತಿನ ಕೂಳಿಗೂ ಗತಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇವರ ಕೊರಗಾಗಿದೆ.

೧೫. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಸೋತು ಸೊರಗಿ ನಾಯಿಯ ಬದುಕಿಗಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಬದುಕು ಕಟ್ಟ ಕಡೆದಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೋವಿನಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೧೬. ತಾವು ಏನೆಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದ ಹಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ತಿಂದು ಮತ್ತೆ ಇವರನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು.

೧೭. ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರುಗಳ ಮದುವೆಯಾಗುವ ತನಕ ಒಂದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಮದುವೆ ನಂತರ ಇವರನ್ನು ಹೊರ ದೂಡುತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧೮. ಯೌವ್ವನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪುರುಷರ ಜೊತೆಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಏಡ್ಸ್ ರೋಗಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಬದುಕಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೯. ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿ ಭೀಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಜನರ ಬೈಗುಳಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು.

೨೦. ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳಲ್ಲದೆ ಗುಡಿಸಲು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨೧. ದೇವದಾಸಿಯರು ತೀರಿ ಹೋದರೆ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಇವರದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಹಳ್ಳದ ದಂಡಿಗೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨೨. ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಜನ ಸೂಳೆ ಮಗ ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನೂ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳು ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಚ.ವಿ.ಮುಳಗುಂದ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮೂಹಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪು. ೧೯, ೧೯೭೮.

೨. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹೀಗೊಂದು ಪಯಣ, ಪು. ೭,೮.

೩. ಅದೇ, ಪು. ೧೦.

೪. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ, ದಲಿತರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು. ೫೮–೫೯.

೫. ಅದೇ.

೬. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹೀಗೊಂದು ಪಯಣ, ಪು. ೩೪.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ದೇವದಾಸಿಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ದೇವದಾಸಿಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಅದೆಷ್ಟೋ ದೀನ ದಲಿತರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದೇ ಕಡು ಬಡತನದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಆಸೆ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನ, ಅನಕ್ಷರತೆಯಿಂದ ಮೌಢ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾದರು. ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ಗುಲಾಮರಾಗಿ, ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರದೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದೇವರು ಧರ್ಮಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ಭೋಗದ ವಸ್ತುಗಳಂತಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆದರು. ಆದರೂ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಒಳಹೊಳಹುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧಕರು, ಚಿಂತಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಈ ಸಮಾಜದ ಜನತೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಅವರ ಸುಧಾರಣೆಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿದವು. ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನ ಕುರಿತು ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಅವರ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಪ್ರಚೋಚನೆ ನೀಡಿದವು. ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಮಾಜದ ಇತರರ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವದರ ಮೂಲಕ ಅವರು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಬದುಕು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತುತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೫.೧. ಆರ್ಥಿಕ ಬದುಕು

ದೇವದಾಸಿಯರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಆಸ್ತಿ ಅಂತಸ್ತು ಇರದೇ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಆದಾಯ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಡುಬಡತನದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಒಂದೊತ್ತು ಊಟಕ್ಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಪರದಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು. ದೇವದಾಸಿಯರು ಅಂತಹ ಬದುಕು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಅವರನ್ನು ತುಂಬಾ ಅನೀತಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾದು ಕುಳಿತು ಬಡ ಮಹಿಳೆಯರ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕುತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬದುಕು ಹಸನಾಗಿಸುತ್ತಾಳೆನ್ನುವುದರ ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಶೋಷಣೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಇವರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರ ಬದುಕು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆ ಸುಖ ಕೊಡುವಂತಾದರು. ಹೀಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಬಡತನ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ಮೌಢ್ಯತೆಗಳಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜ ತುಂಬಾ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಇವರ ಬದುಕನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆದಾಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ ಕೈಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಯ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಶಿಬಿರಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ತಪಾಸಣೆ ಶಿಬಿರಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆಗಾಗಿ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಸಾಲ ನೀಡಿಕೆ, ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಶೇ.೬೦ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸಬ್ಸಿಡಿ ನೀಡುವುದು ಉಳಿದ ಶೇ.೪೦ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಾವತಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರಾಗುವ ಆಚರಣೆ, ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು, ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕು ನಡೆಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ನೆರವಾಗಲು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಉತ್ತೇಜಿಸುವವರನ್ನು ಉಸ್ತುವಾರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿ ಗೌರವಧನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಾಶಾಸನ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ, ತಿಂಗಳಿಗೆ ೪೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳು ನೀಡಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರೇತನ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೨ – ವೃತ್ತಿ: ಈ ಹಿಂದೆ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವದಾಸಿಯರು, ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ

[illegible]

ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ವಉದ್ಯೋಗದತ್ತ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣದತ್ತ ವಾಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿವರಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ	**ಪ್ರಮಾಣ**	**ಶೇಕಡ**
ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು	೫೨	೨೬.೦
ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು	೬೫	೩೨.೫
ಋತುಮಾನ ಉದ್ಯೋಗ	೩೪	೧೭.೦
ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ	೨೨	೧೧.೦
ಇತರೆ	೨೭	೧೩.೫
ಒಟ್ಟು	**೨೦೦**	**೧೦೦**

ಶೇ.೩೨.೫ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಶೇ.೨೬ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶೇ.೧೭ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರು ಋತುಮಾನ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಕೇವಲ ಶೆ.೧೧ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾತ್ರ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಬಹುತೇಕರು ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಿವರಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ

ಜೀವನದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲು, ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು, ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ತೆರೆಯಲು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ ಯೋಜಿಸಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨೦ರಷ್ಟನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ

೧೮ರಿಂದ ೨೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿ ಧನಸಹಾಯ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷಾವಧಿಯ ತರಬೇತಿಗೆ ೧೫೦೦೦ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ೧೯೮೫-೮೯ರ ಸಾಲಿಗೆ ನಿಪ್ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಯುವುದು, ಕರಕುಶಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಬೆರಳಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ತರಬೇತಿ, ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ೧೫ ರೂ.ಗಳ ಸ್ಟೈಫಂಡ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕಬಹುದು.

ಸ್ವಂತ ಉದ್ದಿಮೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಉದ್ದಿಮೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಅನುದಾನವನ್ನು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಹಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ದೇವದಾಸಿ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೈನುಗಾರಿಕಾ ಘಟಕ ಆರಂಭಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿ ಈ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ೨೦ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಪ್ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಬೀಡಿ ತಯಾರು ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ ರೂಪಿಸಿದೆ.

ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಒಂದು ಆಶ್ರಯ ನೀಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ವಸತಿ ಗೃಹಗಳಾಗಿ ಶೇ.೭೫% ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಶೇ.೭೫ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ವಸತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ವಾರ್ಡನ್ ಅವರ ವೇತನ, ಗೃಹಭತ್ಯೆ, ಮನರಂಜನೆ ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು, ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು, ಅನಾಥ ಮಹಿಳೆಯರು, ನಿರಾಶ್ರಿತ ವಿಧವೆಯರು ಸೇರಿ, 'ಸಾವಳಿ' ಎಂಬ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ೧೯೮೮ನೇ ಸಾಲಿನ ಜೂನ್ ೪ರಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯು ಎಲ್ಲ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿ ೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ ಶಿಶುಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದೆ.[೧]

ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಆಂತರಿಕ ಸಾಲಗಳು

ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಸಾಲ ಕೊಟ್ಟು ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರು ಕ್ರಮೇಣ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಮೈರಾಡ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಬಡ್ಡಿರಹಿತ ಸಾಲವಾಗಿ ೩,೭೪,೦೦೦.೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು

ನೀಡಿ ಸಂಘಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಾಲ ಕೊಡಲು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಸಂಘಗಳು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನಿಂದಲೂ ನೇರ ಸಾಲ ಒದಗಿಸುವ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸಾಲ ಪಡೆದು (ಒಟ್ಟು ರೂ. ೧,೦೬,೫೫೦/–) ಸರಿಯಾಗಿ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಮರಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವರು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅರ್ಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವಶ್ಯ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಂತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಆಯ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ನಬಾರ್ಡ್ ದರಪಟ್ಟಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಲ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೫ ಬಾರಿಯಾದರೂ ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಅಲೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಂಜೂರಾತಿ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಯೋಜನೆಯ ಶೇ.೬೦ರ ಸಹಾಯಧನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಬರೆದು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಹಾಯಧನ ತರಿಸಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಸಾಲ ಮಂಜೂರಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಉತ್ತೇಜಕಿ, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಹಸು, ಎಮ್ಮೆ, ಕುರಿ ಅಥವಾ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತರಕಾರಿ, ಕಾಳು, ಹಗ್ಗ, ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಎಮ್ಮೆ, ಆಕಳು, ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಹಗ್ಗ ಚಾಪೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಲು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಾಲು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕುರಿತು ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಯಿಂದ ೨೪೩೦ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರೂ. ೯೦,೫೬,೬೩೨/– ಮೊತ್ತದ ಸಾಲ ಹಾಗೂ ರೂ. ೧,೫೬,೫೪,೩೨೮/– ಸಹಾಯ ಧನ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವರು ಈಗಾಗಲೇ ಹಳೆಯ ಸಾಲ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಂಘಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉದ್ಯೋಗಾವಾಕಾಶ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಸಾಲ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಧನ ಹಣವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಡೆದ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿಗೆ ಸಂಘಗಳು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತೇಜಕಿಯರು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸಹ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನಡುವೆಯೂ ಸಮಾರು ೪೦ ಮಹಿಳೆಯರು ಮೂರು

ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಖರೀದಿಸಿದ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಹಸುಗಳನ್ನು ಮಾರಿದ್ದರು. ಈ ವಿಷಯ ಅದೇ ದಿನ ಯೋಜನೆಗೆ ತಿಳಿದು ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಅವರವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸಭೆ ಕರೆದು ವಿಷಯ ಚರ್ಚಿಸಿ ಹಸು ಮಾರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಣದಿಂದ ಮೂರನೇ ದಿನವೇ ಮತ್ತೆ ಹಸುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಂಘಗಳು ದಂಡ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮದವರಿಗೆ ಯೋಜನೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯಿತು. ಮರುಪಾವತಿ ಶೇ.೯೫ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಸಾಲದ ಬಳಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಿಗೆ ೧೯೯೫ರ ವೇಳೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬೆಳೆದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೇ ಅರ್ಜಿಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಲ ಕೊಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಗುರುತಿಸಿದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದವು.

ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು: ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ನಿರಂತರ ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸುವಂತಹ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಯೋಜನೆಯೇ ಗುರುತಿಸಿ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಉತ್ಪಾದನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೈಮಗ್ಗ ನೆಯ್ಗೆ: ಯೋಜನೆ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಮಹಿಳಾ ನಿಗಮವು ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮದೊಂದಿಗೆ ೧೦೦೦ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕೈಮಗ್ಗ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ನೆಯ್ಗೆ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಕರಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ತರಬೇತಿ ನಂತರ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತು ನೀಡಿ, ನೆಯ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಜೂರಿ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಟ್ಟೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ಸಹ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಮಹಿಳಾ ನಿಗಮವು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಗತಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆಯ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಜನೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಘಟನೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಒಂದು ತರಬೇತಿಗೆ ೨೦ ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೧೬ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ೧೫ ಬೇರೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ತರಬೇತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವೇತನವನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮದ ಮಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದ್ದು, ತರಬೇತಿ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಕೈಮಗ್ಗ, ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನಿಂದ ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲಾನುಭವಿ ಪರವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಸಾಲ ಇರುವಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಮಹಿಳಾ ನಿಗಮವು ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನೀಡಿತು. ಇವರ ಮಗ್ಗಗಳನ್ನು ಇಡಲು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಂದ

[illegible]

ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ನಿವೇಶನ ಕೊಡಿಸಿ, ಕಾರ್ನಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಮೂಲಕ ೨೨೫ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಾಯಿತು.

ನೆಯ್ಗೆ ಈ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುಲಕಸುಬಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯುವಾಗ ಬರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕೌಶಲ ಇವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಡಿಮೆ ದರ್ಜೆಯದ್ದೆಂದು ಮಜೂರಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೆಯ್ಗೆ ಕುಲಕಸುಬಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಆದಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಲಿತ, ಹೊಸ ಕೌಶಲದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಆದಾಯ ಪಡೆಯುವುದು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದುಸ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಯೋಜನೆಯ ಸ್ವಂತ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮುಂದುವರಿದ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಶೇ.೫೦%ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮವು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುವನ್ನು(ನೂಲು) ನಿರಂತರವಾಗಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೆಯ್ಗೆಯೇ ಕುಲಕಸುಬಾಗಿದ್ದ ನೇಕಾರರೂ ಸಹ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ಕೊರತೆ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನೂಲಿನ ಭಿಮು ಅತಿ ದೊಡ್ಡದಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಾರಿ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ರಾಮದುರ್ಗ ರಬಕವಿ, ತೇದಾಳದಿಂದ ತರುವುದು ಒಂದು ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ತರಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಮುಗಿಯದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಆಗರವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ನಿಗಮವು ಕೈಮಗ್ಗ ನಿಗಮದೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ಸಭೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸಹ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ೨೨೫ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನಿವೇಶನ ಮತ್ತು ವಸತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟೇ ಲಾಭವಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಾಲವನ್ನು ಮಹಿಳಾ ನಿಗಮವೇ ತುಂಬಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ರೂ. ೮೨,೯೨,೮೫೫/– ಮೊತ್ತವನ್ನು ನಿಗಮದಿಂದ ಮತ್ತು ರೂ. ೯,೦೧,೭೦೨/–ಗಳನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕ್/ಮೈರಾಡದಿಂದ ಸಾಲ ಭರಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದರ ಪ್ರತಿ ಘಟಕದ ವೆಚ್ಚ ಬೇರೆಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಿದ್ದೂ ಸಹ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಮಹಿಳೆಯರು ಉದ್ಯೋಗ ಹೊಂದಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಪು/ಚಾಕ್‌ಪೀಸ್(ಬರೆಯುವ ಸೀಮೆಸುಣ್ಣ), ಅಗರಬತ್ತಿ, ಖಾದಿ ನೂಲು, ಕರ್ಪೂರ, ಚರ್ಮದ ಚಪ್ಪಲಿ, ಸಿದ್ಧಉಡುಪು ತಯಾರಿಕೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿಖರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಹಾಗೂ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ೬೦೫ ಮಹಿಳೆಯರು ರೂ. ೨೭,೨೫,೯೬೪/–ಗಳ ಸಹಾಯಧನದಿಂದ ಮತ್ತು ರೂ. ೧೦,೪೧೭೭೫/– ಸಾಲದ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಅನುಕಂಪ ಮತ್ತು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದು ನಿಜವಾದ ಬೇಡಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಕೆಲ

[illegible]

ಕಾಲದ ನಂತರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಕುಸಿಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದ್ದು ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವೆಚ್ಚ ದುಬಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಚಿಕ್ಕಗಾತ್ರದ ಘಟಕಗಳ ಸಣ್ಣ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದರ ಮಾರಾಟದ ಬೆಲೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಘಟಕದೊಂದಿಗೆ ಪೈಪೋಟಿ ಮಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಈ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ತನಕ ಮಾರಾಟ ನಡೆದಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ಆದಾಯ ಪಡೆದರು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಯೋಜನೆಯ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಇದು ಸುಸ್ಥಿರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿರದ ಕಾರಣ ಈ ಘಟಕಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಅವರೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಯಿತು.[೨]

ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಾಲ ಪಡೆದು ಸ್ವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಲಾವಿದೆಯರಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮೂಲ ಕಸುಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಕೂಲಿ ಮಾಡಿಯಾದರು ಸ್ವಾವಲಂಭಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೫.೨. ಕಸುಬು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳು

ಕಸುಬು

ದ್ರಾವಿಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ: ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂತೆ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಸ ಗುಡಿಸಲು, ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಲು, ನೀರು ತರಲು, ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಹೀಗೆ ದೇವರಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ದೇವದಾಸಿ ಅದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ: ಆರ್ಯರ ಪುರಾಣಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಅವನತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ(ಬಸವಿ) ಪದ್ಧತಿ ಆರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಅದನ್ನವರು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಸುರರು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತೆಗಳೆನಿಸಿದ ರಾಜರು ಉಪಭೋಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಪರವಾನಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

೧. ದ್ರಾವಿಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಆರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪವಿತ್ರಗೊಂಡಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬರುವ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಆದರಾತಿಥ್ಯ ಸುಖ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು.

೨. ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಸುಖ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದ್ರಾವಿಡರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

೩. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮೂಲಕ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಕೆಳವರ್ಗಗಳನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಎ. ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಸುಖ ನೀಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು.

ಬಿ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ತಮಗೆ ಸುಖ ಒದಗಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು.

ಸಿ. ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಧತಿ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ನಾಶ ಮಾಡಿತು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ: ದ್ರಾವಿಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಗಷ್ಟೇ ಮುಡುಪಾಗಿದ್ದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಆರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರ ಸೇವೆಗೆ ಬಂತು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸರ, ಸಾಮಂತರ, ಸರದಾರರ ಸೇವೆಗೆ ಬಂತು

ಅ. ದೇವರಿಗೆ ಅಂಗಭೋಗ, ರಂಗಭೋಗ ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ದೇವದಾಸಿ, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜ, ಸಾಮಂತ, ಸರದಾರರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದ ಧನಕನಕ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಜನರನ್ನು ಐಶಾರಾಮಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಹಚ್ಚಿತು.

ಇ. ರಾಜರು ತಮ್ಮ ವೈರಿಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ. ರಾಜನ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಈ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉ. ಅರಸರ ಸೈನಿಕರ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ದೇವದಾಸಿಯರಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಊ. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸಲು, ಸಂತೋಷ ನೀಡಲು ಊರಿಗೆ ಮಂಗಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ಈ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಋ. ತಮ್ಮಂತೆ ದೇವರನ್ನು ಭೋಗಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದಕ್ಕೆ

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ: ಹಿಂದಿನ ಕಾರಣಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳು ಕಾಲ ಪರಿಸರ, ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ.

೧. ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಬೇಸತ್ತು.

೨. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಉಣಲುಡಲು ತಂದು ಹಾಕಲಾರದಕ್ಕೆ.

೩. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಕಾಡುವಳೆಂಬ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ.

೪. ಬಡತನಕ್ಕೆ, ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಬರಗಾಲ, ದಿವಾಳಿತನ, ಕುಟುಂಬದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಲು.

೫. ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಉಚ್ಚ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಜನ ಅಲಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಉಂಟಾದ ಅನಾಥಪ್ರಜ್ಞೆ.

೬. ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುವ ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಘರ್‌ವಾಲಿಗಳು.

೭. ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುದಿ ಜೋಗತಿಯರು ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಆಸೆ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು.

೮. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಬಡಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಮತ್ತೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವರು.

೯. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಕುಡಿಯಲು, ತಿನ್ನಲು, ಸುಖಿಸಲು.

೧೦ ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖ, ದುಡಿಯಲಾರದೆ ಆರಾಮವಾಗಿರಲು ಬರುವುದೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ

೧೧. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿಗಿಂತ ಹೆಣ್ಣು ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಇದ್ದದ್ದಕ್ಕೆ.

೧೨. A place without a temple unsuitable for human habitation ಈ ರೀತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆಸಿ ದೇವರ ಗುಡಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳ ಮಾನವ ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಗುಡಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿದಕ್ಕೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿಮೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ಲಂಗೋಟಿ, ಸಿದ್ಧಣ್ಣ ಲಂಗೋಟಿಯವರು, ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣಗಳು ಆಲೋಚಿಸುವಂತಿವೆ.

೧. ಕಲೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದೆಯಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರ ಫಲ ಸ್ವರೂಪವೇ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವಾಗಿದೆ. ದೇವರು ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಜಡಮೂರ್ತಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಸುವ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕಾಮುಕ ಪಿಪಾಸೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ನರ್ತಕಿಯರು, ಗಾಯಕಿಯರು, ಕಲಾವಿದೆಯರು,

ಸಂಗೀತಗಾರ್ತಿಯರು ಎಂದೇ ಗೌರವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಪಾತ್ರದವರು, ಬಸವಿಯರು, ಸೂಳೆಯರು, ವೇಶ್ಯೆಯರು, ಗಣಿಕೆಯರು ಎಂಬ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದುರಂತದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

೨. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬರುವಂತಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುರುದ್ದೇಶ ಸದುದ್ದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಸುಂದರ ಕೆಳವರ್ಗದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಸ್ವತಃ ರಾಜರೇ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

೩. ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಧರ್ಮದೇವರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಸವಿಯರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋರಿ ಕರುವನ್ನು, ಗೂಳಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೆಣ್ಣು ಕರುವನ್ನು ಕಪಲಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಸವಿಯಾಗಿಸುವ, ದಾಸಿ ಸೂಳೆಯಾಗಿಸುವ, ಮುತ್ತುಕಟ್ಟುವ ಪರಂಪರೆ ಸಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೪. ಶೂದ್ರರು–ಶೂದ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಅಂತ್ಯಜರು, ಪಂಚಮರು, ಪಾಪಯೋನಿಜರು ಎಂಬ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಅದನ್ನೇ ಈ ಮುಗ್ಧರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಮೌಢ್ಯತನದಿಂದ ನಂಬುತ್ತ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೫. ಅಂದು ರಾಜಭಯ, ಧರ್ಮಭಯದ ಕರಾಳಕೈಯಲ್ಲಿ ನರಳಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಬಡತನ ಅಜ್ಞಾನ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿವು, ಬಟ್ಟೆ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಳೆಯರಾಗಿ ನರಳಬೇಕಾದ ದುರಂತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೬. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯ ಕಾಮುಕ ಪುರುಷ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಮುತ್ತೈದೆ, ಚಿರಸುಮಂಗಲೆ, ಸದಾ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟು ಹೊಗಳುತ್ತಲೇ ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಕರಾಳ ಪಾಪಕೂಪಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೭. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕವಾದ ಕಾಮೋತ್ತೇಜಕ ನಗ್ನ ಮೈಥುನಗಳ ಕಾಮಕೇಳಿಗಳ, ವಿಶೇಷ ಭಂಗಿ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾನವನ ಕುಟಿಲೋಪಾಯ, ಅನಾಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿವೆ. ದೇಶ ವಿದೇಶೀಯರ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಾರಂಭ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕ್ರಮೇಣ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿ ಕಸುಬಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಂದು ಆ ಮೂಲ ಕಸುಬನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಂಡು, ಒಳ್ಳೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದುಕು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ವೃತ್ತಿಗಳು

೧. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮಾರುವ ವೃತ್ತಿ

೨. ಕಟ್ಟಡ ಕೆಲಸ

೩. ನಗರಸಭೆಯ ಕೆಲಸ

೪. ಬಯಲಾಟ

೫. ಗೀಗಿಮೇಳ

೬. ಸಿನೇಮಾ ಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ಗೇಟ್ ಕೀಪರ್

೭. ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿ

೮. ಕೋರ್ಟ್ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಲರ್ಕ್

೯. ಸಿನೇಮಾಗಳಲ್ಲಿ ನಟನೆ

೧೦. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ

೧೧. ಚಿತ್ರಕಲೆ

೧೨. ನಾಟಕ

೧೩. ರಾಜಕೀಯ ರಂಗ

೧೪. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ

ಹೀಗೆ ಇಂದು ಹಲವಾರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕಸುಬು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೫.೩. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ದೇವದಾಸಿಯರು ಈ ಮೊದಲು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಡತನ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಕುರಿತು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡದೇ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಇವರನ್ನು ತುಂಬಾ ಅನೀತಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪುರೋಹಿತರು, ಅರ್ಚಕರು, ಜಮೀನ್ದಾರರು, ಇವರೆಲ್ಲ ಆಸ್ತಿ ಅಂತಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸದೃಢರಾಗಿದ್ದರು. ಹಣದ ಆಸೆ ಆಮಿಷಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ದೇವರ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವಂತೆ ಹುನ್ನಾರ ಮಾಡಿ ಅವರ ಜೊತೆ

ಸಂಭೋಗಿಸಿ ಸುಖ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತೆಂದು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿ ಅಂತಹವರನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಬಟ್ಟೆ, ಪುಸ್ತಕ, ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿವೆ.

ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಯೋಜನೆಗಳು

೧. ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ ಓದು ಬಿಟ್ಟಿರುವ, ಓದಬೇಕೆನ್ನುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದೆ. ೧೮ರಿಂದ ೩೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತರಗತಿ, ಏಳನೆಯ ತರಗತಿ, ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವದಿಂದ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು. ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯಲು ಬರುವವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೫೦೦ ರೂ. ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಬರುವವರಿಗೆ ೨೦೦ ರೂ.ಗಳಂತೆ ಭತ್ಯೆ ಕೊಡುವರು.

೨. ಅನಾಥಾಲಯ:

ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳು ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಕೂಲಿ ನಾಲಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮತ್ತೆ ತಾಯಂದಿರ ವೃತ್ತಿ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸರಕಾರ ಹೀಗಾಗದಿರಲೆಂದೇ ಅನಾಥಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ೫ರಿಂದ ೧೮ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅನಾಥಾಲಯದ ಖರ್ಚನ್ನು ಶೇಕಡಾ ೯೦ ಭಾಗ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಯ ದೈನಂದಿನ ಖರ್ಚನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಅನುದಾನವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

೩. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಕ್ಕಳ ನಿಧಿ

೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಚೈನಾ ಮತ್ತು ಜಪಾನ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದಾಗ ಅನೇಕರು ವಸತಿ

ಹೀನರಾದರು. ಮಕ್ಕಳು ಪಡಬಾರದ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟವು. ಮಕ್ಕಳ ಗೋಳಾಟವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ರಿಚ್‌ಮಂಡ್‌ನ ವರ್ಜೀನಿಯಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ದಿ. ಡಾ.ಕ್ಯಾಲವಿಟ್, ಜೆ. ಕ್ಲಾರ್ಕ್ ಎಂಬುವವರು 'ಚೀನಾ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ಸ್ ಫಂಡ್' ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಧನ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ ಸಫಲಗೊಂಡು ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ 'ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ಸ್ ಫಂಡ್' ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತರ ದೇಣಿಗೆಯೂ ಸಲ್ಲತೊಡಗಿತು. ಮಕ್ಕಳ ವಸತಿಗೃಹಗಳು, ಕುರುಡ ಕಿವುಡರ ಶಾಲೆಗಳು, ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು, ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ವಿಶ್ವದ ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ಬೆಳೆದು ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಜೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆ, ಹಲ್ಲುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ ಆಹಾರ, ಉಡುಪು, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಡಾಲರ್‌ಗಳ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ.

೧. **ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ:** ಯೋಜನೆ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೮೭೫ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಶೇ.೪೭ ಇದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಶೇ.೪೯% ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಿದ್ದರು. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇ.೫೯ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಿದ್ದರು. ಏಳನೇ ತರಗತಿಯವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಓದಿದ್ದು(ಶೇ೭೨) ಹೈಸ್ಕೂಲ್‌ತನಕ ಓದಿದವರು ಕಡಿಮೆ (ಶೇ.೧೮) ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರು ಅತಿಕಡಿಮೆ(ಶೇ.೧೦) ಇದ್ದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಕೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೇ.೨.೭ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು(ಎರಡನೇ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು) ಉತ್ತಮ ಸೂಚಕವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಯಸ್ಸಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುವಂತೆ ಪ್ರತಿ ಮಾರ್ಚ್/ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘ/ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹರಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮೊದಲ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು ಶಾಲೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಹಾಜರಿ ವಿವರ ಪಡೆದು ಶೇ.೮೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಜರಿ ಇದ್ದವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ರೂ.೨೫ನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೆಲವು ತಾಂತ್ರಿಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ನಿಗಮವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ನಂತರ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಇಲಾಖೆಯು ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡುವ

ಶಿಷ್ಯವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಚಿತ ವಸತಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ವರ್ಗದ ನಿಗಮಗಳು ನಡೆಸುವ ಉಚಿತ ವಸತಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ೫೨೩ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಾಲೆ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಜರಾದ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ತಯಾರುಗೊಳಿಸಿ ಉತ್ತೀರ್ಣಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಐದು ಅಥವಾ ಎಂಟನೇ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೨ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಡಿಸಲಾಯಿತು.

೨. ವಿಮೋಚನ ಸಂಘ, ಅಥಣಿ

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಕುಟುಂಬದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವೋ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರು ಅದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಾರರು. ಯಾವ ಪರಿಸರವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಪ್ಪು ದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಯಾವ ಪರಿಸರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಜಾಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ತೊಡಗುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊರತಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗ್ರಾಮ ಮಲಬಾದ ಎಂಬ ಊರಿನ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಲ್. ಪಾಟೀಲರು ವಸತಿಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ४೫ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಶಾಲೆಯು ಈಗ ೬೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇತ್ತು. ನಂತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ತದನಂತರ ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಂಡಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಡಿಮೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಈಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ೩೦ ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೀಟು ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇವದಾಸಿ ತಾಯಂದಿರು ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಂಡಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿ, ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಸತಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಂದು ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಾಯಂದಿರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಯೋಜನೆ

ದೇವದಾಸಿ ಎಂಬ ಭೀಕರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಪಣ ತೊಟ್ಟ ಬಿ.ಎಲ್.ಪಾಟೀಲರಿಗೆ ನೂರು ಆನೆಯಬಲ ನೀಡಿದ್ದು ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್.(ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ ಫಂಡ್)

ಎಂಬ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ(ಈಗ ಅದು ಸಿ.ಎಫ್.ಐ. ಎಂದು ಬದಲಾಗಿದೆ). ೫೦೦ ಜನ ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ವಿಮೋಚನದ ಮೂಲಕ ಪೋಷಕತ್ವ ನೀಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಾಗ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ FCRA (Foreign Contribution Registration Act) ನೋಂದಣಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ FCRA ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪೋಷಕತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಮಕ್ಕಳ ಭಾವಚಿತ್ರ ತೆಗೆದು ಅಮೆರಿಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಗಾರ ಶುಗರ್ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶಿರಗಾಂವಕರ್ ಅವರು ೫೦೦ ಮಕ್ಕಳ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದುಕೊಡುವ ಖರ್ಚನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದರು. ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲಕಲ್ಲದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಹಾಂತರು ೨೭೦೦೦/- ರೂ. ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು.

ಸಮಾರು ೧೦೨೪ ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉಚಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿ ಅವರ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ನೀಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವಿದೇಶಿ ಫಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು, ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ತಾವು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದೇ ಸಾಕು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮಂತಾಗಬಾರದು. ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಬಂಧು ಬಳಗದವರ ಜೊತೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಇಂದು ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೫.೪. ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕು

ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಪುರುಷ ಸಮಾಜದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೇವಲ ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡು ಹೇಳಿದ್ದೇ ಕೊನೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡದೆ ಅವಳನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ಈ ಪುರುಷ ಸಮಾಜ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನೊಂದು ಬೆಂದು ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಸುಧಾರಣೆಯ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಹಲವಾರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಮಾನತೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ದೇಶದ ಅಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮತಾಂಧರ ಒತ್ತಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನೆಹರೂ ಅವರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್

ಬಿಲ್ ಅನ್ನು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲ ಒಂದನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ ಅವರು ಎರಡನೇ ಫಾರ್ಮ್ ಮಂಡಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮಸೂದೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಹಿಂದೂವಾದಿಗಳು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪದೇ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಬಾರದೆನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಛಲ ಬಿಡದೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲದೆ ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸಂವಿಧಾನದ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಿಧಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ೩೯ನೆಯ ವಿಧಿಯು ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ಒದಗಿಸುವಂತೆ, ದುಡಿಯುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆರಿಗೆ ಭತ್ಯೆಯಲ್ಲದೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಜೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಿಧಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಸಮಾನವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೂಡಾ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇಂದು ರಾಜಕೀಯ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್, ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಡೆಸುವದಕ್ಕಾದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳು ತಾವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮೊರೆ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಊರಿನ ಗೌಡ ಮತ್ತು ಮುಖಂಡರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ದುಡ್ಡು ತಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನು ತಾವೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಡವರನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೇ ನಂಬಿ ಈ ಜನ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಖಂಡರು ನಮಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಂತೋಷ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರು ವಿಚಾರವಂಚರಾಗಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರ ಏಳ್ಗೆಗೋಸ್ಕರ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದರಿಂದ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜಾಗೃತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ,

ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರರಂತೆ ಬದುಕುವ ಧೈರ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿ ಇವತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಎದುರು ನಿಂತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಡಾ. ಕಮಲಾ ಹೆಮ್ಮಿಗೆ, ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಹಾಗೂ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪು. ೧೧೯-೧೨೧

೨. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಹೀಗೊಂದು ಪಯಣ, ಪು. ೧೦೬-೧೧೧.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೬.೧ ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು

೬.೨ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆ

೬.೩ ಉಟೋಪಚಾರ

೬.೪ ಹಬ್ಬಗಳು

೬.೫ ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು

ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಮಾನವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವಿತ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮುದಾಯವು ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ದೇವರು ದಿಂಡರುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಹಾಗೇ ಅವರ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ, ಊಟೋಪಚಾರ, ಹಬ್ಬಗಳು ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯಾಗದೆ ಇರುವ ಅಂಶಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೬.೧. ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು

ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅನುವಂಶೀಯತೆಗಳಿಂದ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಯ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಎಲ್ಲಾ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ದೇವರೇ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಮನೋಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ರೀತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ.

೧. ಕುಷ್ಠ ರೋಗವನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

೨. ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಲೆಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ.

೩. ಮಳೆ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

೪. ಬೆಳೆಯನ್ನು ಹುಲುಸಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

೫. ಮಕ್ಕಳಾಗದೇ ಇರುವವರಿಗೆ ಈ ದೇವಿ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತವೆ.

೬. ದೈವಕ್ಕೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅದು ನಿಜವಾದರೆ ದೈವಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಆಕಳು ಕೋಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೭. ಎಲ್ಲಮ್ಮನನ್ನು ಮನೆ ದೇವರಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿನಿಂಲ್ಲಿ ಉಪದ್ರವ ಇಲ್ಲ. ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲ.

೮. ಗಂಡು ಕೂಸಿಗಾಗಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸಿಗಾಗಲಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಡೆ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಸೇವೆಗೆ ಕರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಜನ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಗುವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

೯. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಸಂತತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೆತ್ತ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಪುರುಷತ್ವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತವರು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು.

೧೧. ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತರಾದವರು ದೈವದ ಭಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೧೨. ತಾಯಿ ಮೊಲೆಹಾಲು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ.[೧] ಇಂತಹ ಅನೇಕ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ಬಲಿಯಾಗಿ ಇಡೀ ಜೀವನವೇ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩– ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ: ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಬಿಡುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಇದು ದೇವದಾಸಿಯರು ಒತ್ತಡದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಾಹಿತಿ ಈ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ	**ಅನುಪಾತ**	**ಪ್ರತಿಶತ**
ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆ	೮೪	೪೨.೦
ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ನಂಬಿಕೆ	೯೨	೪೬.೦
ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರು	೨೪	೧೨.೦
ಒಟ್ಟು	೨೦೦	೧೦೦

ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಶೇ.೪೨ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದು ಶೇ.೪೬ರಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಪ್ರಮಾಣದ ನಂಬಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೇ.೧೨ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದು ಬೇರೆಯವರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಯೋಜನೆ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಕಾರ ೩೪೦೦ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಆಧಾರಿತ ಕಾರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

* ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ೨೬.೪೧

* ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆಂದು ೨೬.೬೪

* ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಕಾರಣ ೧೩.೯೧

* ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ದೇವರ ಕಾಟವೆಂದು ೧೧.೨೧

* ತಂದೆ ತಾಯಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ೩೦.೦೫

* ಜೆ.ಟೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ೨.೯

* ಜಗಪೂಜಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ೨.೫೨

* ಬಡತನ/ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ೧೦.೨೭

* ಇತರ ಕಾರಣಗಳು ೨.೭ (ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಶೇಕಡಾವಾರು ಇರುತ್ತದೆ.)[೨]

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೆ ಮೂರು ವಿಧದ ಹರಕೆ ತೀರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು(ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು). ಅವು ಅರಿಶಿಸಿನ ಹರಕೆ, ಕುಂಕುಮದ ಹರಕೆ, ದೀಪದ ಹರಕೆ, ಮೀಸಲು ಕಟ್ಟುವ ಹರಕೆ, ಉಪ್ಪಿನ ಹರಕೆ, ಮುಡುಪು ಹರಕೆ, ಈ ಹರಕೆಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಹರಕೆಗಳು ಬೇರೆ. ಉರುಳುಸೇವೆ, ಪಾದಯಾತ್ರೆ, ಉಪವಾಸ, ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ, ಬಲಿ ಅರ್ಪಣೆ ಹರಕೆಗಳು, ಕೊಡ ಪೂಜೆ ಪಾದುಕೆಗಳ ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಮೊದಲು ಜಗಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವು ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ನಂಬಿಕೊಂಡ ನಂತರದಲ್ಲಿ ತೀರಿಸುವ ಹರಕೆಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅನೇಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿ ಮುಂತಾದ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಿತ ಜನ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೂಡಾ ಪದ್ಧತಿ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ದೇವರೂ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಿ ಗೋಳಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದು ಈಗ ಅವರ ವಾದವಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲೇ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವಂತೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಮಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವೇ...! ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡಿ ಅವರ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದರೆ

ತಕ್ಷಣ ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಯಿ ಕರ್ಪೂರ ಪಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯಾಗಲಿ, ಉರುಳುಸೇವೆಯಾಗಲಿ, ಇನ್ನಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ದೇವದಾಸಿಯರು ಈ ಹಿಂದೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಇಂದಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಆಚರಣೆಗಳು

ಈ ಆಚರಣೆಗಳು ದೇವದಾಸಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವು ಕೂಡಾ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಯಕೆ, ಮಗುವಿನ ಜನನ, ಹೆಣ್ಣು ಋತುಮತಿ ಆದಾಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳು, ಮದುವೆ, ಶೋಭನ, ಮರಣ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಜನನ ಸಂಸ್ಕಾರ

ಜೀವವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ವಿವಾಹದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಂತಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. 'ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾದ ಈ ಅವಧಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಲಾಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಚೊಚ್ಚಲ ಬಸುರಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಅವಳಿಂದ ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಅವಳ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ಅಜ್ಜಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಗರ್ಭವತಿಯಾದಾಗ ದೇವದಾಸಿಗೆ 'ಸೀಮಂತ'ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು 'ಹೂಮುಡಿಸುವುದು' ಅಥವಾ 'ಬಯಕೆ ತೀರಿಸುವುದು' ಎಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಏಳು ತಿಂಗಳು ತುಂಬುವಾಗ ಈ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುವುದು. ಈ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅಂದು ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಅಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವನು(ಮಾಲೀಕ)ನು ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸಬಟ್ಟೆ, ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂದು ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆ ಉಡಿಸಿ ಕೈ ತುಂಬ ಬಳೆ ಮತ್ತು ಆಭರಣ ತೊಡಿಸಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಯಕೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಹೂಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿಂಗಾರದ ಹೂವನ್ನು ಬಳಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ನಂತರ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ

ಐದು ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಉಡಿ ತುಂಬಿ, ಆರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಲು ತುಂಬಲು ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ 'ಗರ್ಭಿಣಿ' ಬಯಸುವ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಯಾರಿಸಿ ಉಣಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರಿದ ತಿಂಡಿಗಳಾದ ಚಕ್ಕಲಿ, ಉಂಡೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಆಕೆಯ ಶಾರೀರಿಕ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅನುಭವಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಗು ಗಂಡೋ, ಹೆಣ್ಣೋ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಆಗುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಕುಲದೈವಕ್ಕೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ಪ್ರಸವ ವೇದನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೇರಿಯ ನುರಿತ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಆಕೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮತ್ತಿತರರು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿಶು ಜನಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಮಯವನ್ನು ಗುರುತು ಹಾಕಿ ಊರಿನ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಜನನದ ಗಳಿಗೆಯ ಒಳಿತು ಕೆಡಕುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ 'ಜನನ ಕುಂಡಲಿ'ಯನ್ನು ಬರೆಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಜನಿಸಿದರೆ ಸಂಭ್ರಮ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಮಗು ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ದೇವರೇ ನೀಡಿದ ಮಗು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಆದರ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು.

ಐದೇಶಿ

ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಐದನೆಯ ದಿನ ಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಯೇ ಐದೇಶಿ. ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಅಮಂತ್ರಣ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಬಂದು ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗುಂಡುಕಲ್ಲನ್ನು ತೊಳೆದು ಒರೆಸಿ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೋಗುಳ ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಣಂತಿಯ ತಾಳಿ, ಕುಂಕುಮ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲ್ಲೇ ಶೆಟಗವ್ವ ಇದನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ 'ಗುರಕವ್ವ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶೆಟಗವ್ವನ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮೊರವೊಂದನ್ನು ಬೋರಲು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಏಳು ಅಥವಾ ಐದು ಗೋದಿ ಕಣಕದ ದೀಪದಾರತಿಗಳನ್ನು ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಇಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಇಡುವರು. ನಂತರ ಊದ ಹಾಕುವರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಲ ಶೆಟಗವಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಡುಗೋಲನ್ನು ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ಗೋದಿ ಪಣಿತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿಗೆ ಮಾಡಿ, ಬಚ್ಚಲ ಶೆಟಗವಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಜೊತೆಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವರು. ಐದೇಶಿಗೆ ಹಾಲು ಮೊಲೆಯ ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಮಂತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬರುವಾಗ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಳ ಇಲ್ಲವೆ ಗೋದಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಶೆಟವಿ ಮುಂದೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಬಾಣಂತಿಗೆ 'ಸೆಸಿ' ಇಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕೂಸನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಾಣಂತಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವರು. ಆಗ

ಹೆತ್ತವಳು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಗೆ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮೈತುಂಬ ಹೊದಿಸಿ, ದೀಪಗಳಿರುವ ಮೊರವನ್ನು ಆರದಂತೆ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಸಿಹಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಇದುವೇ ಐದೇಶಿ ಆಚರಣೆಯಾಗಿತ್ತು.[೨] ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಇಂದು ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ನಂತರ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಮಕರಣ

ಇದನ್ನು ಹೆಸರಿಡುವುದು, ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದು ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ಹನ್ನೊಂದು ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ ನಾಮಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹದಿಮೂರು, ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಆಗ ಮನೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕುವರು. ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಳೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧಪಡಿಸುವರು. ಆರೇಳು ತರಹಗಳ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಗುಗ್ಗರಿ ಹಾಕುವರು. ಜೊತೆಗೆ ಶೆಟವಿ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕಡಬು ಇಲ್ಲವೆ ಹೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ಗುರಕವ್ವ'ನನ್ನು ಐದೇಶಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳ ಮುಂದೆ ತಂಬಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ತುಂಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಬಂದವರಿಗೂ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯವರಿಗೂ ತಪ್ಪದೇ ಬರಲು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೇರಿಯ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ಹೆಸರಿಡಲು ಬರುವಾಗ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಳ, ಗೋದಿಕಾಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತಂಬಿಗೆಯ ಸುತ್ತ ಹಾಕುವರು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಹೊಸಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸೋದರತ್ತೆಯಾದವಳು ಕಂಚಿನ ಪರಾತ ಇಲ್ಲವೆ ತಾಟು(ತಟ್ಟೆ) ಒಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೊದಲು ಮನೆದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ನಂತರ ಜನ್ಮದ ಹೆಸರು, ಅನಂತರ ಕರೆಯುವ ಹೆಸರನ್ನು ಕರೆದು 'ಕುರ್ರ್' ಎಂದು ಪರಾತವನ್ನು ಬಡಿದು ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಸರಿಡುತ್ತಿರುವ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಬಾರಿಸಲೆಂದೇ ಅನೇಕ ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಕೈಗಳು ಬಳೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸೋದರತ್ತೆ ಐದು ಸಲ ಕುರ್ ಅಂತ ಹೆಸರಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನು ಚೆರ್ ಎಂದು ಉರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮೋಜಿನ ಪ್ರಸಂಗವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೆಸರಿಡುವರು. ನಂತರ ಮುತ್ತೈದೆಯರೈವರು ಶೆಟವಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬಾಣಂತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ನೆಲದ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ಐದು ಸಲ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎತ್ತಿ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಇಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಐದು ಗಂಡು ಸಾಕು ಬೇಕು ಎಂದು ಬಾಣಂತಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬಾಣಂತಿ ಸಾಕು ಎನಲು, ಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಗುಗ್ಗರಿ ಸಿಹಿ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಕೂಲವಿದ್ದವರು

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮನಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ಕೆಲವರು 'ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವವರಿಗೆ 'ಒಡಪು' ಹಾಕಿ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.[೪] ಹೀಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ದಲಿತ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಆಧುನೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಮಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಿತ ಜನ ಮಗುವಿನ ಜನನವಾದ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ದೇವರು ದಿಂಡರನ್ನು ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರ ಮಾಡದೇ ಕೇರಿಯವರನ್ನು ಕರೆದು, ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿಸಿ ಈ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಗುಗ್ಗರಿ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕಿ ಅಳ್ಳು(ಮಂಡಾಳನ್ನು) ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢರಾಗಿರುವವರು ವೈಭವೀಕರಣದಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಿಹಿ ಊಟದ ಔತಣಕೂಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದು

ದಲಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಗೆ ಹರಕೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಗು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಅಥವಾ ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರವೂ ಬಿಡಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಪಣೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಯಾರನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅರ್ಪಣೆಯಾದವಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು ಜೋಗತಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ಸರ್ಕಾರವು ದೇವದಾಸಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ದೇವಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಅಥವಾ ದೇವಿಗೆ ಬಿಡುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಥಳೀಯ ಹೆಸರುಗಳಾಗಿವೆ. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಗಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಾರ್ಯ ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಹರಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹುಡುಗಿಯು ಋತುಮತಿಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರು ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೊಸ ಹಸಿರು ಸೀರೆ, ಹಸಿರು ಬಳೆ ತೊಡಿಸಿ ಹಸೆ ಹಾಕಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ದೇವಿ ವಿಗ್ರಹ ಅಥವಾ ದೇವಿಯ ಜಗದ ಮುಂದೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವಳಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಹಚ್ಚಿ ಚೌಡಿಕೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಸಿನೂಲಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿರುವ ಮೂರು ಬಿಳಿ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಕೆಂಪು ಗಾಜಿನ ಮಣಿಗಳ (ಇವುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ) ಸರವನ್ನು ದೇವಿಯ ಪೂಜಾರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಹಿರಿಯ

ಜೋಗತಿಯರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಜೋಗತಿಯರು ಹುಡುಗಿಗೆ ಜೋಗತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಬಿಳಿ, ಕೆಂಪು ಮಣಿಗಳ ಸರವನ್ನು ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ದೇವಿಯ ವಿಗ್ರಹವಿರುವ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಜಗ(ಜಗತ್ತು ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಐದು ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪೂಜಾರಿಗೆ ಹೊಸ ಉಡುಗೆ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿ, ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಯವರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂತರ ಹುಡಗಿಯ ಮನೆಯವರು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಹಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿ, ಕನಿಷ್ಠ ರೂ. ೧೦೧ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದ ನಂತರವೇ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಹುಡುಗಿ ಜೋಗತಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಆ ನಂತರವೇ ಗ್ರಾಮದವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೇರಿಯ ಜನರನ್ನು ಕರೆದು ಸಿಹಿ ಅಥವಾ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಊಟವನ್ನು ಮನೆಯವರು ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಊಟ ನೀಡಿದ ನಂತರವೇ ಜೋಗತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕು(ಆಸ್ತಿ ಪಾಲು) ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಯ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ರೂ. ೧೦೦ ರಿಂದ ೫೦೦ದ ತನಕ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಯಾದ ನಂತರ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಈ ಆಚರಣೆ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಜೋಗತಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದವು. ಗುಪ್ತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರಿಗೆ ಹಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಸಿ ಸಣ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಲೇಬೇಕು. ಜೋಗತಿಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಗರತಿ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿದವರು, ಸೂಳೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರು, ಪುರುಷ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಜೋಗಮ್ಮಗಳು. ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಜೋಗಪ್ಪಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ದಲಿತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಸೂಳೆ ಮುತ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅವಳನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರುವುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪೋಲಿಸ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಘವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವ ತಾಣಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ಪೋಲಿಸರಿಗೆ ದೂರು ನೀಡಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಭಯ ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ.

೩. ಋತುಶಾಂತಿ (ಋತುಮತಿ)

೧೦ರಿಂದ ೧೪ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಮೊದಲ ಸಲ ಮುಟ್ಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಮೈನೆರೆದಳು, ದೊಡ್ಡವಳಾದಳು, ಋತುಮತಿಯಾದಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವೇ ಋತುಶಾಂತಿ. ಮುಟ್ಟಾದವಳಿಗೆ ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಡಿಸಿ ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆ ಎಲ್ಲೂ ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗಬಾರದು ಮತ್ತು ಮೂರು ದಿನಗಳಾಗುವವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಅವಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿಲ್ಲ. ೯-೧೧-೧೭-೨೦ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅಂದೇ ಪಂಚಾಗ ತೆಗೆಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ೧೧-೧೨-೨೧ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಓಣಿಯ ವಾರಿಗೆಯ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿದಿನ ಎಡೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಮೈನೆರೆದವಳಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಲೆ ತುಂಬ ಹೂ ಮುಡಿಸಿ ದಂಡೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟು ದಿನ ಕೂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೋ ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೋಬಾನದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನವೊಂದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂದು ಮೈನೆರೆದವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೀಗರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇರಿಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಂಟಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ.[೩] ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ದಲಿತ ದೇವದಾಸಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಇದ್ಯಾವದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಯಾದ ಆಚರಣೆ ಆಚರಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಕೂಡಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೂಢಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಆಚರಣೆ ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಕನ್ಯತ್ವ ಒಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯ

ಈ ಆಚರಣೆ ಋತುಮತಿಯಾದ ನಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೂಳೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜೋಗತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ಯಾವುದೇ ಪುರುಷ ಅವಳ ಪೋಷಕರಲ್ಲಿ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವಳ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥ, ಬಟ್ಟೆ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಭರಿಸಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಆತನನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಮಾಲೀಕ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಖರ್ಚು ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಖರ್ಚು ಭರಿಸಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷ ಸಿದ್ಧನಿರುವಾಗ ಮೊದಲ ಪುರುಷನ ಸಂಬಂಧ ಮುರಿದು, ಎರಡನೇ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಕಾರ ೩೪೦೦ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ

* ಒಂದೇ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಶೇ.೬೨

* ಒಬ್ಬನ ನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಶೇ. ೪.೬

* ಇಬ್ಬರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಶೇ. ೦.೫

* ಮೂವರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಶೇ. ೦.೯

* ಹಲವು ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಶೇ. ೧೯.೯೫

* ವಿವಿಧ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಶೇ. ೧೧.೨೪

* ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿಲ್ಲ ೧.೬೨

(೧೯೬೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ಮೈರಾಡವು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ)

ಈ ರೀತಿ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಪುರುಷರು ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ/ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದು ಮದುವೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ವಯಸ್ಸಾದವರಿರಬಹುದು. ಈ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಈ ಹುಡುಗಿ/ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷ ಸಮೂಹದ ಲೈಂಗಿಕ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯಾದ ನಂತರ ಸತ್ತವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಕೊರಳಿನ ಮುತ್ತು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು, ಋತುಮತಿಯಾದವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಐದು ದಿವಸ ಹೋಗದಿರುವುದು ಹಾಗು ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ದೀಪ ಆರಿ ಹೋದರೆ ಮುಂಜಾವಿನ ತನಕ ಊಟ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಹಸುವಿನ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಕರುವನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಾರದು, ಎಂಜಲು ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು ಇತ್ಯಾದಿ ಜೋಗತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇವರು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಜಾತ್ರೆ, ಗೃಹಪ್ರವೇಶ, ಮದುವೆ, ನಾಮಕರಣ, ಬೆಳೆಕುಯ್ಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ, ಹೊಸ ಉಡುಗೆ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ಮೊತ್ತದ ದಕ್ಷಿಣೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಹಡಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಗದ ಪೂಜೆ ನೆರವೇರಿಸಿ ಹಡಲಿಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಶುಕ್ರವಾರ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವಾರ ಜಗ ಹೊತ್ತು ಚೌಡಿಕೆ ನುಡಿಸುತ್ತಾ, ದೇವಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜೋಗ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪುರುಷ ಸಮೂಹದ ಲೈಂಗಿಕ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮೂಲಕ ತಾವು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಮಾಲೀಕರ ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳೂ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ತಂದೆಯೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಇತರ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೂ ತಂದೆ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಂದೆಯನ್ನು

ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜೋಪಾನ ಮಾಡುವ ನೈತಿಕ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಹೊಣೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಸಮಾಜವು ಕೂಡ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅವರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕುಟುಂಬಗಳ ವರನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಮಾಡುವುದು ವಿರಳವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಾವು ಓದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾನ್ವಿತರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಮತ್ತು ಕನ್ಯತ್ವ ಒಡೆಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ವರ ನೋಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಮರಣಸಂಸ್ಕಾರ (ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ)

ಭೂಮಿ ಮೇಲೆ ಜನಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಗೂ ಸಾವು ಖಂಡಿತ. ಹಾಗೇ ಮಾನವಜೀವಿ ಕೂಡ ತನ್ನ ಜೀವಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾವು ಖಚಿತ. ರಾಜ ಮಹಾರಾಜ, ಕೋಟ್ಯಧಿಪತಿ, ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಾವು ತಬ್ಬಿದ್ದಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಂದ, ಕೆಲವೊಬ್ಬರು ಅಪಘಾತಕ್ಕೀಡಾಗಿ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ, ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೀಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೊತ್ತಾಗಿ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳು ತಗುಲಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವನೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇದ್ದು, ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕೊನೆ ಉಸಿರೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಸುಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೂಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೋಗತಿ ಮಾಡುವ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಿದ ತಾಳಿ ತೆಗೆಯಲು ನೆಲ ಸಾರಿಸಿ, ಒಂಬತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಸೆರಗು ಪಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೈತೊಳೆದು ಹೆಣ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಕೆಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಕಳಸಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ದಾರ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣ ದೇವಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತೆಂದು ನಂಬಿ, ಆಗ ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಮಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದು

[illegible]

ಮರೆಯಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಇತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭೂಮಿ ಇರದೇ ಇವತ್ತಿಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಗೈರಾಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೬.೨. ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳು

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಹಾರ, ನೀರು, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸುವುದು ಅತಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅದು ಅನಾಗರಿಕತೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಆದಿ ಮಾನವರು ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಬೆತ್ತಲೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅರಿವು ಮೂಡತೊಡಗಿದಾಗ, ದೇಹದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಿಡ ಮರಗಳ ತಪ್ಪಲುಗಳು ಸರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾದರು.

ಹೇಗೆ ಮಾನವರು ಅನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ಮೊದಲು ಹಸಿರುಸೀರೆ, ಹಸಿರು ಕುಪ್ಪಸ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈನೆರೆಯುವ ಪೂರ್ವ ಹುಡುಗಿಯರಾಗಿದ್ದಾಗ ಬಿಳಿಪತ್ತಲ ಉಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಡಿಜೈನರ್ ಸೀರೆಗಳು, ಕುಪ್ಪಸ, ಹುಡುಗಿಯರ ಚೂಡಿದಾರ ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು ತೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ತೊಡುಗೆಗಳು ಮೊದಲು ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಮುತ್ತು ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಮುತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಸರವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಜೋಗತಿಯಾಗಿರುವವರು ಕವಡೆಸರ, ಬಳೆ, ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಣೆಗೆ ಭಂಡಾರ ಅಗಲವಾಗಿ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಇವೆಲ್ಲ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಕೊರಳಲ್ಲಿರುವ ಮುತ್ತನ್ನು ತೆಗೆದು ತಾಳಿ ಗೋರಮಳಸರ, ಲಾಕೇಟ್, ಕಾಲುಂಗರ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊಸವಿನ್ಯಾಸದ ಉಂಗುರ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಅವರ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೬.೩. ಊಟೋಪಾಚಾರಗಳು

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮಾಂಸಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೇಸಾಯ ಗೊತ್ತಿರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದೇವತೆಗೂ ತಾನು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರವನ್ನೇ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಬಲಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ದುಷ್ಟ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ

ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ. ದೇವತೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ಎಂತಹ ಬಲಿಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಪಾಲಿಕರು ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಪಳಗಿಸಬಹುದಾದ ಕೋಣ, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಕೋಳಿ ಮೊದಲಾದವು ಬಲಿ ಪಶುಗಳಾದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯ ಸ್ವಕಾರ್ಯ ಎರಡು ಆಗುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸಹಾರಿ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಗರು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಸ್ಯಹಾರವಾದರೂ ಸಾಕು ಎಂದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮಾಂಸಹಾರಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಸ್ಯಹಾರಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ದೇವತೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ದೇವತೆಯ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯೂ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ.ಎಲ್ಲ ಮರಗಮ್ಮ, ದುರಗಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳು ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಕೋಣ, ಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.[೬] ಹಾಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾಂಸಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳು ಹೌದು. ಸಸ್ಯಹಾರಿಗಳು ಹೌದು ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗದೆ ಮಾಂಸ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ಆಹಾರ ಎರಡನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನೋಡಿದರೆ ಮೊದಲಿರುವ ಆಹಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೬.೪. ಹಬ್ಬಗಳು

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಇತರ ಸಮಾಜಗಳು ಆಚರಿಸುವ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನೇ ದೇವದಾಸಿಯರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುಗಾದಿ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಕಾರಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಹೋಳಿ, ರಕ್ಷಾಬಂಧನ ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲದೇವತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಮನೆ ದೇವತೆಗಳಾದ ಕರೆವ್ವ, ಮರಗವ್ವ, ದುರಗವ್ವ, ಕೆಂಚಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಶೆಟಗವ್ವರುಗಳ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಿಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಾರ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಊರ ಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಊರು ಹಾಗೂ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಿಯ ಗುಡಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದು ತಮ್ಮ ಮನೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಸಾರಿಸಿ, ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಹಂದರ ಹಾಕಿ ಡೊಳ್ಳಿನ ವಾಲಗ ಕರೆಯಿಸಿ, ದೇವತೆ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜಿಕ ಅನ್ನ ಸಾರನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾಂಸಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಕುರಿ-ಕೋಳಿ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡಿ ಸಂತಸಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ದೇವದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಹಬ್ಬವೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಜಾತ್ರೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದುಂಟು. ತಾವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದೇವರುಗಳು ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಬ್ಬ ಮಾಡಿ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳ ಹಬ್ಬವಾದರೆ ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಂತೆ ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಲವರಾದರೂ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಹರ್ಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದುಡಿದು ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದ್ದಾಗ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಾಳೆಯ ಚಿಂತೆ ಇಂದೇಕೆ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಓಕುಳಿ ಆಡುವ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಐವರು ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಹನುಮಪ್ಪನ ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿರುವ ಹೊಂಡವನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಅದರ ತುಂಬ ತಿಳಿಯಾದ ನೀರು ತುಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅರಿಶಿಣ ಪುಡಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸುವರು. ಅನಂತರ ಉದ್ದನೆಯ ಬಿರುಸಾದ ಲಕ್ಕಿಯ ಪೋಕ(ಕೋಲು)ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವರು. ಇವುಗಳಿಗೆ 'ಓಕುಳಿ ಬೆತ್ತ', 'ಓಕುಳಿ ಕೋಲು' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹೊಂಡವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವರು. ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆ ಕೊಡುವಾಗ, ಓಕುಳಿ ಕೋಲ ತರುವಾಗ, ಹಲಗೆ ಕಹಳೆ, ಸನಾಯಿ, ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯ ಮೇಳವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇರದಿದ್ದರೆ ಪಕ್ಕದ ಊರಿನ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಓಕುಳಿಯಾಡಲು ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಒಪ್ಪದೇ ಇದ್ದರೆ ಓಕಳಿಯಾಟವೇ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸವರ್ಣೀಯರ ಗಂಡಸರ, ದಲಿತ ಹೆಂಗಸರ ನಡುವಿನ ಆಟ ಇದಾಗಿದೆ.

ಓಕುಳಿಯಾಟ ನಡೆಯುವುದು ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ಇದ್ದೂರು ಹಾಗೂ ಪರ ಊರಿನ ಜನಸಮೂಹವೇ ನೆರೆದಿರುತ್ತದೆ. ವಾದ್ಯಸಮೇತ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಂದ ಹೊಂಡದ ಪೂಜೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರು ಗಂಡಗಚ್ಚೆ ಹಾಕಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೋಲು ಹಿಡಿದು ಹೊಂಡದ ಸುತ್ತ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರು ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಕೇಟನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯರ ಅನುಮತಿ ನಂತರ ಹನುಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನೀರು ಹೊಡೆಯುವರು ಹೆಂಗಸರ ಮೈಗೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕು, ಹೆಂಗಸರು ಗಂಡಸರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಗಂಡಸರು ಹೊಂಡದಿಂದ ಮೇಲೆ

ಬರಬಾರದು. ಹೆಂಗಸರು ಹೊಂಡದ ಒಳಗೆ ಇಳಿಯಬಾರದು. ಈ ನಿಯಮಾವಳಿ ಒಪ್ಪಿತವಾದ ನಂತರ ಗಂಡಸರು ದೇವದಾಸಿಯ ಮೈಗೆ ಜೋರಾಗಿ ನೀರು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನೀರು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದವನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೆಂಗಸರು ಹೊಡೆಯುವರು. ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದು ತಾಸಿನಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸುಗಳವರೆಗೂ ನಡೆಯುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲವೆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿನ ನೀರು ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಮುಖರ ಅನುಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಆಟ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ವಾದ್ಯಗಳ ವಾದನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಓಕುಳಿಯಾಡಿದವರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು. ಬಂದ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಚಿಮುಕಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತೆರಳುವರು. ಈ ಓಕಳಿ ಆಟವು ಇಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೇ ಅದೇ ರೀತಿ ಮಹಾನವಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಯುಗಾದಿಯಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಳಿಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೂ ಹರಿಜನರಿಗೂ ತುಂಬಾ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿವೆ. ತನಗೆ ಹಬ್ಬವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಿವನ ಹತ್ತಿರ ಗಂಡನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಂಡಸರ ಸಲುವಾಗಿ ಹೋಳಿಹಬ್ಬ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಕಾಮನ ಸುಂದರ ಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಿ ಶೃಂಗರಿಸಿ ಕಾಮನಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಡುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಮನ ಹಬ್ಬವೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವನು ತನ್ನ ಉರಿನೇತ್ರದಿಂದ ಕಾಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗಂಡಸರ ಹಬ್ಬವಾಗಿದ್ದರೆ, ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಸೇರಿ ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಇದು ಮೂಲತ ಶಿಶ್ನಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚರಣೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಇದು ಫಲವಂತಿಕೆಯ(Fertility) ಆರಾಧನೆ.

ಕಾಮನ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ, ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಇದು ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಯ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮೂರನೇ ದಿನದಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಕುಳ್ಳುಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹ, ಅಶ್ಲೀಲ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಹಲಗೆ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಲಬೋಲಬೋ ಎಂದು ಹೊಯ್ಕೊಳುತ್ತಾ ಕಾಮದಹನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮುಖಂಡರ ಆಶಯದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿ ಬೇವಿನ ಹೂವಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವರು, ತಾವೂ ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಕಾಮದಹನಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳು–ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಹಳೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರಿಗೆ 'ಕಾಮನ ಮಕ್ಕಳು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮನ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಒಂದು ಕೋಲು ನೆಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಳೆಯ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಡಬ್ಬುಹಾಕಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೋಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿ ಕಾಮನನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎಡಗಡೆ 'ರತಿಯನ್ನು'

[illegible]

ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವರು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳ್ಳು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಫಳಾರ ಹಂಚಿದ ನಂತರ 'ಕಾಮದಹನ' ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಮದಹನಕ್ಕೆ ದಲಿತರ ಮನೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ ತರುವ ರೂಢಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಮಾದಿಗರು ಹಲಗೆ ಬಾರಿಸುವರು, ಕೊರವರು ಸನಾದಿ ಊದುವರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ 'ಕುಣಿತ' ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ 'ಹಾಡುಗಳು' ಸುರಿಮಳೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ದಲಿತರ ಮನೆಯಿಂದ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಉರಿಯ ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ಊರಿನ ಗೌಡನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವರು. ಆತ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಮಣ್ಣನನ್ನು ಐದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ಮಳೆಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರಲಿ, ಊರಿಗೆಲ್ಲ ಸುಖ ಸಿಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕಾಮನಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವನು. ಆಗ ನೆರೆದ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ 'ಓ' ಎಂದು ಕೂಗುವರು, ಹೊಯ್ಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಓ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಕಾಮಣ್ಣ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಡುವವರೆಗೂ, ಕಾವಲು ಮಾಡುವರು. ಮರುದಿನ ಬೂದಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ಲಾಭಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು ಜನರ ನಂಬಿಕೆ. ಮರುದಿನ ಕಾಮನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೇ ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು ಬಣ್ಣದೋಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತರು ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯಕಾರರು ಹಾಗೂ ಆರಾಧಕರು ಆಗಿದ್ದರು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೋಹರಂ ಹಬ್ಬವನ್ನು ತುಂಬಾ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಚಂದ್ರ ಕಂಡನೆಂದರೆ ಗುದ್ದಲಿ ಬಿದ್ದ ನಂತರ ಅಲಾಯಿ ಕುಣಿ ತೋಡುವುದು, ಗಂಧದ ದಿನ ದೇವರುಗಳು ಎದ್ದಾಗ ದೀವಿಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ದೇವರು ದಪನವಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಕುಣಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ದಲಿತರೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ದಲಿತರು ತಾವು ಫಕೀರರಾಗಿ ಕುರಿ-ಕೋರಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಜೊತೆಗೆ ಚಕೋಲಿ ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಹುರುಪು-ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಲಿತರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ದಲಿತರು ಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಜಾತಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೂಡ ಅವರು ಜಾತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಿಮೀತಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹಿಂದೆ ಹಲವಾರು ಹಬ್ಬಗಳು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರು ಸುಶಿಕ್ಷತರಾಗಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್‌ರಂದು ಡಾ.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ

[illegible]

ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ಜಾಗೃತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದು ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಸಿಹಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ತಿಂದು ನಂತರ ಸಂತಸಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಲವಾರು ಗೊಡ್ಡು ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪ – ವಯೋಮಾನ : ಸಂದರ್ಶನಗೊಂಡ ದೇವದಾಸಿಯರ ವಯೋಮಾನವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ದೇವರ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂದರ್ಶಿತ ದೇವದಾಸಿಯರ ವಯಸ್ಸು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ.

ವಯಸ್ಸು	**ಪ್ರಮಾಣ**	**ಪ್ರತಿಶತ**
೧೮ ವರ್ಷದ ಕೆಳಗೆ	–	–
೧೯–೨೫ ವರ್ಷ	೧೨	೬.೦
೨೬–೪೦ ವರ್ಷ	೩೯	೧೯.೫
೪೧–೫೦ ವರ್ಷ	೬೩	೩೧.೫
೫೦ ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ	೮೬	೪೩.೦
ಒಟ್ಟು	೨೦೦	೧೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದನ್ವಯ ೫೦ ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇ. ೪೩ರಷ್ಟಿದ್ದು ೪೧ ಮತ್ತು ೫೦ ವರ್ಷಗಳ ನಡುವಿನ ವಯೋಮಾನದವರು ಶೇ. ೩೧.೫, ೨೫–೪೦ ವರ್ಷದವರು ಶೇ. ೧೯.೫ ಮತ್ತು ೧೯–೨೫ ವರ್ಷದವರು ಕೇವಲ ಶೇ.೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಾದವರಾಗಿದ್ದು ಯುವತಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಕೊನೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ.

೬.೫. ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳು

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸವದತ್ತಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಆರು ಕಿ.ಮೀ. ಸಮೀಪವಿರುವ ಎತ್ತರದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾದೇವಿ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈ ದೇವಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವಳು ದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ನೆರೆ ರಾಜ್ಯವಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದಲೂ

ಭಕ್ತರು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ದಸರಾ ಸಮಯದಿಂದ ಸುಮಾರು ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದ ತನಕ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಜಾತ್ರೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಸಹಸ್ರಾರು ಭಕ್ತರು ದೇವಿ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷದ ಇತರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೂರಾರು ಭಕ್ತರು ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ದೇವರಂತೆ ಈ ದೇವಿಯೂ ಸಹ ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾಳೆಂದು ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವ ಇವಳು ದೇವದಾಸಿ ಪರಂಪರೆಯ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸವದತ್ತಿ ಅಥವಾ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ಹಿಂದೆ ಸುಗಂಧವರ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ರಟ್ಟ ವಂಶದವರು ಇದನ್ನು ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಆಳಿದರೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ವಿಚಾರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ಸಣ್ಣ ಗುಡಿಗಳು ಹರಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಮಾತಂಗಿ ಹಾಗೂ ಸತ್ಯವ್ವರ ಗುಡಿಗಳು, ಏಕನಾಥ ಜೋಗಿನಾಥರೆಂಬ ಸಿದ್ಧರ ಮಠಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಪರಶುರಾಮ ಜಮದಗ್ನಿಯರ ಗುಡಿಗಳೂ ಇವೆ.

ಉತ್ಸವಗಳು

ಮಂಗಳವಾರ: ಮಂಗಳವಾರ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ನೀಡುವ ದಿನವಾದರೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತು ಕೊಡುವ ದಿನ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಶುಕ್ರವಾರವೇ ಬರುವುದು. ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಪಾದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರು, ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ದೇವಿ ಪೂಜೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಮ್ಮದೇವಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಪ್ರವಾಸ: ಸವದತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಮ್ಮದೇವಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹಲವಾರು ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ನೂರಾರು ಕುಟುಂಬಗಳು ಚಕ್ಕಡಿ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿ ಜಗವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಚಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರವಾಸ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ೧೫ ದಿನಗಳ ತನಕ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಗುವ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಚೌಡಕೆ ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಜನವಿರುವ ಚಕ್ಕಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮದೇವರಿಗೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೊರ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುವ ಆನಂದದ ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಯುವಕರು ಅಗಾಗ್ಗೆ ತಮಟೆಯ ತಾಳಕ್ಕೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗುವರು. ಆಗ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯುವತಿಯಾಗಿರುವ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಯುವಂತೆ

ಬಲವಂತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಣಿಯುವಾಗ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಅರಿಶಿಣ ಎರಚುತ್ತಾ ಎಳೆದಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಪದ್ಧತಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಪ್ರವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕಡಿಗಳ ಬದಲಾಗಿ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮದ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ: ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಗಳಾದಾಗಲೂ ಸಹ ದೇವಿ ಅಥವಾ ದೇವರ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಚೌಡಿಕೆ ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕು. ಜಾತ್ರೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮಟೆಯ ವಾದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಿನಿಮಾ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ನರ್ತಿಸಿಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಳ್ಳಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನದಂದು ಅಥಣಿಯ ಕೊಕಟನೂರು(ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ವಾಡಿ) ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದಿರುವ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನವಿರುವ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ಜಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಮೆರಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕೆಂಡ ತುಳಿದು ನಂತರ ತಮ್ಮ ಕೈ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಬಳೆ ಒಡೆಯುವುದನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ನೋಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಧಿಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಊರಿನ ಗಂಡಸರು ಮತ್ತು ಯುವಕರು ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು. ಅವರ ಮೇಲೆ ಅರಿಶಿಣ ಚೆಲ್ಲುವುದು. ಚಿಲ್ಲರೆ ಬಿಸಾಡಿ ಅದನ್ನು ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ತೆಗೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬೀಳುವುದು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಧದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ: ಇಡೀ ದಿನ ಕುಣಿತ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು, ಬೇಡಿಕೊಂಡವರು, ಮಾತಂಗಿಯರು ಹಡಲಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕೂಡಿರುವ ದೃಶ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಡಬು ಹಿಂಡಿ ಪಲ್ಲೆ, ಹೋಳಿಗೆ, ಅನ್ನ ಭಾಜಿ ಮುಂತಾದವು ಇವರ ಹಡಲಿಗೆ ತುಂಬುವುದು. ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯ ತನಕ ನಡೆಯುವ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಜನರು ಇರುವೆಯಂತೆ ನೆರದಿರುತ್ತಾರೆ.

ರಂಡಿಹುಣ್ಣಿಮೆ; ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯೇ ರಂಡಿಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಜನ ಒಡೆಯಿತು ಎನ್ನುವಂತೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಬದುಕು ನುಚ್ಚುನೂರಾದ ದಿನ ಅದು. ಆ ಇಡೀ ದಿನ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಗುಡ್ಡವೇ ಗೋಳಿಡುತ್ತದೆ. ಜನ ಚೌಡಕಿ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಪದ ಹಾಡುತ್ತ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಹಾಕಾಣಿಕೆಯೆಂದರೆ ಚೌಡಕಿ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಕುಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ: ಆ ದಿನದಂದು ವಿವಿಧ ಕಡೆಯಿಂದ ಜನರು ಬಂದು ಸೇರಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ದವನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನೇ ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಎಂದರೆ ಬಹುಜನರು ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಜನಪದರು 'ತಲಿಕಟ್ಟು ಹುಣ್ಣಿಮೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಕಾರಣ ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಥವಾ ಹೊಸ್ತಿಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಸತ್ತಾಗ ಮುಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಥವಾ ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಕಟ್ಟಿದಳು ಎಂದು ಅವರು ನಂಬುವುದು. ಇದು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದ್ರೌಪದಿಯ ಅವತಾರ ಎಂಬ ವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯ: ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿದರೆ ಜೋಗತಿಯಾಗುವವಳ ಬದುಕು ಮುತ್ತೇ ಆಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ರಂಡಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಸಮಯವನ್ನು ಶೋಕದ ಅವಧಿ ಎಂಬಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಭಕ್ತರ ಸಂದಣಿ ಅಪಾರ. ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಲಗೆ ಡೊಳ್ಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ದೇವಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆ ಗುಂಡದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಹಸಿರು ಸೀರೆಯುಡಿಸಿ ಏಳು ಮುತ್ತು(ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುವ) ಮೂಗುತಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಪೂಜಾರಿಯು ಆಕೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಏಳು ಮುತ್ತು ಪೋಣಿಸಿದ ಸರ ಕಟ್ಟಿ ಹಡಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು 'ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಹಲವಾರು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಜಾತ್ರೆ ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಅನಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳು ನರವೇರುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ, ಅಸಹ್ಯಕರ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಾಡುವುದು ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ. ಗ್ರಾಮಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡದಂತೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿ ನೀಡಿದರು. ಗ್ರಾಮಜಾಗೃತ ವೇದಿಕೆಗಳು, ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಆಂದೋಲನಗಳು, ಆಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಆಂದೋಲನ, ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ, ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪೋಷಿಸುವ ವಿಧಿಗಳ ನಿಷೇಧ, ಕೈಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ, ಬಟ್ಟೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು, ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪಿನ ಉಟ್ಟಿಗೆ ನಿಷೇಧ, ದೇವರು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಣಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಮುಂದುವರೆಯದೇ ಕೇವಲ ಜಾತ್ರೆ ಮಾತ್ರ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

೧. ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಪು. ೩೭.

೨. ಲೇಖಕರ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ (ಮಾಸ್), ಬೆಳಗಾವಿ, ಹೀಗೊಂದು ಪಯಣ, ಪು. ೪೨

೩. ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಪು. ೧೮-೧೯

೪. ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ, ದಲಿತರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು. ೫೨-೫೩.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೫೩-೫೪.

೬. ಅದೇ, ಪು. ೫೬-೫೭

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳು

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

೭.೧. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕಾಲದ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

೭.೨ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

೭.೩ ಮಧ್ಯಯುಗದ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

೭.೪ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

೭..೫ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

೭.೬ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳು

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಇವರ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂಬ ಕಳಂಕದ ಜೊತೆಗೆ ಜೀವನವಿಡೀ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳ ಶಕ್ತಿ ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಿಫಿಲಿಸ್, ಗೊನೇರಿಯಾ, ಏಡ್ಸ್‌ನಂತಹ ಮಾರಣಾಂತಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತದೆ. ನೈತಿಕ ಅಧಃಪತನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಿರ್ಮೂಲನ ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ದೃಢ ಖಾತರಿಯಿಂದ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪುರುಷವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕೆಳ ವರ್ಗದವರಿಗಿಂತ ಮೇಲುವರ್ಗದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದರೆ, ಸ್ತ್ರೀವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮೇಲು ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ವಿಲಾಸ ಜೀವನ ತಮಗೂ ದಕ್ಕಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ರಾಜರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಆ ಹುಡುಗಿಯರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಿತವಾದ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ನೆರವೇರುತ್ತಿತ್ತು, ಜೊತೆಗೆ ಖುಶಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿರಲಿ, ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕೂಡಾ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಚಾಣಕ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, "ನಗರಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಅನುಪಾತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಗಾತ್ರದ ಕಾಮಾಟಿಪುರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಗರಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ನಗರದಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರ ಇರಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣ ಬರುವಂತಹ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಪರವಾನಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರಬೇಕು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೭.೧. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಕಾಲದ ನಿವಾರಣಾಕ್ರಮಗಳು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಆಂದೋಲನ ಮಾಡಿದ ಮಹಾವೀರ ಗೌತಮ ಬುದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಷಣೆ, ಜಾತೀಯತೆ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷ ಲಭ್ಯ ಎಂದು ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಲು ಸಂಘಟಿತರಾಗಲು ಒಂದು ಅವಕಾಶ ಬಂದಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಆಮ್ರಪಾಲಿ ಎಂಬ ದೇವದಾಸಿಯು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಬಳಿ ಬಂದು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಅವರ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಿ ತಮ್ಮಿಂದ ನಾನು ಪರಿವರ್ತಿತಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಅನಿತ್ಯವೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಬೆಳಕನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದಿರಿ. ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಆತಿಥ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು, ನನ್ನನ್ನು ಪಾವನಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಆಗಬಹುದೆಂದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬ 'ಗುರುಗಳೇ ಅವಳು ರಾಜನರ್ತಕಿ, ನೂರಾರು ಧನಿಕರನ್ನು, ರಾಜರನ್ನು, ಯುವಕರನ್ನು ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡವಳು. ಅವಳೊಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆ, ಅವಳ ಅಪ್ರತಿಮ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಹಗೊಂಡು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ಮಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ಸಂಸಾರಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವಳ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಕಳವಳ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. "ನನಗವಳು ಒಂದು ಜೀವಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಜೀವಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ." ನೀನು ಅವಳನ್ನು ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ ನೀನು ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿರಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮಾನವೀಯತೆಯಿಂದ ಕಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕೀಳುಭಾವನೆ ಸಲ್ಲದೆಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೭.೨. ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗ ದುಡಿಯಲಾರದೆ, ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಐಷಾರಾಮ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು, ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರ ಶೋಷಣೆ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಹುಡುಕುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಶರಣರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮುಖಂಡತ್ವದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಈ ಆಂದೋಲನವು ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

[illegible]

ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡ ಧೀಮಂತೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರಂತೂ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವ ಛಲ ಶರಣರಿಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಆಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಗ್ರ ತಿರಸ್ಕಾರ ತೋರಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

"ದೇವನೊಬ್ಬ ನಾಮ ಹಲವು
ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಗಂಡನೊಬ್ಬ
ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆರಗಿದರೆ ಕಿವಿ ಮೂಗು ಕೊಯ್ವನು !
ಹಲವು ದೈವದ ಎಂಜಲ ತಿಂಬವರನೇನೆಂಬೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವ"೧

"ಕೂಸುಳ್ಳ ಸೂಳೆ ಧನದಾಸೆಗೆ ಬತ್ತೆಯ ಕೊಂಡರೆ
ಕೂಸಿಂಗಲ್ಲ, ಬೊಜಗಂಗಲ್ಲ!
ಕೂಸನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಂತೈಸುವಳು ಬೊಜಗನೊಮ್ಮೆ ನೆರೆವಳು
ಧನದಾಸೆ ಬಿಡದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ"೨

ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ವೇಶ್ಯೆಯಾದವರ ಸ್ಥಿತಿ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆ, ಲೋಭಿಗಳಾದ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಿಜ್ಜಳ ರಾಜನರ್ತಕಿಯಾಗಿದ್ದ ರೂಪವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗಣಿಕೆಯೋರ್ವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆನಂತರ ಆಕೆ ತನ್ನ ನರ್ತನೆ ಕೇವಲ ಶಿವನಿಗೆ ಮೀಸಲು ಎಂದಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಬಿಜ್ಜಳನಿತ್ತ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು, ಈಗ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ದಾಖಲೆ(ಟಿ.ವಿ.ಸಿಂಗ್ ಠಾಕೂರ್ ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ಚಲನಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದೆ). ಬಸವಣ್ಣನವರು ೧೨ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಯಕ ಮಾರ್ಗಾವಲಂಬಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ನರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮಾಯಾದೇವಿ ಎಂಬ ನರ್ತಕಿ(ದೇವದಾಸಿ)ಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಹರ ಕವಿಯ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯ ಕಾಮಲತೆ, ಅಲ್ಲಮರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಇವರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿಗಳು, ಸಮಾಜ ಚಿಂತಕರು, ಸುಧಾರಕರು, ಸಂತರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹರಿಸಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

[illegible]

೭.೩. ಮಧ್ಯಯುಗದ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾಕ್ರಮಗಳು

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಪ್ರಬಲವಾದ ಧರ್ಮಾಂಧತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ನೆಲಸಮವಾದಾಗ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ತಡೆ ಬಿತ್ತು. ಔರಂಗಜೇಬನು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು, ಹಿಂದುಗಳ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದ. ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. ಹಾಡುವುದು, ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಿ, ನೃತ್ಯದ ಹುಡುಗಿಯರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ. ಒಪ್ಪದವರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದ (ಎಲಿಯಟ್, ೧೯೬೭–೨೮೩). ಈ ಕಾರ್ಯ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಾಶಪಡಿಸಲು ನೆರವಾಯಿತು.

೭.೪. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಬಂದು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿನ ಅಭದ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕುಟಿಲನೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಇವರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ನೀತಿ ಸಮಾನತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವೈಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಜಾತ್ಯತೀತ ಮುಂತಾದ ಧೋರಣೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸುಧಾರಿಸತೊಡಗಿದವು. ಪುರುಷರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗ, ವಿವಾಹ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವಿಧವಾಪುನರ್ವಿವಾಹ, ಸತಿಸಹಗಮನ, ಪರದಾ ಪದ್ಧತಿ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ದೇಶವು ಅಧೀನವಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ "ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹುಡುಗಿಯರ ವಯೋಮಾನ ಇಂತಿಷ್ಟು ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಬಂದದ್ದು. ಆದರೆ ತಪ್ಪು ವಯಸ್ಸನ್ನು ಬರೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಯಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ."[೩]

ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಿವೃತ್ತ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಬಡಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಸಮರ್ಪಿಸುವಂತಹ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ೧೮೬೦ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸಿದೆ. ತಾವು ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಲು

ಮಾಡಿದ ಫಿರ್ಯಾದುಗಳನ್ನು ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಸಾರಾಸಗಟಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ೧೮೬೬ರಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಪಗೋಡ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಾರಸುದಾರಳಾದ ತನಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಲು ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು, ದಾಸಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಆ ವೃತ್ತಿಸಂಬಂಧೀ ಮಾನ, ಮರ್ಯಾದೆ, ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ಹೇರಬೇಕೆಂದು ಆಕೆ ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದರ ಪರಿಣಾಮ ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೇ ನೀಡಿದ ಪರಿವಾನಗಿಯಾದೀತು ಎಂಬ ಭೂಮಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋರ್ಟ್ ಅವಳ ದೂರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕಿತು.

೭.೫. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಕೈಗೊಂಡ ನಿವಾರಣಾಕ್ರಮಗಳು

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸಲು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಕಂಕಣ ಬದ್ಧರಾದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಹುಟ್ಟಿದರು.

೧೯ನೇ ಶತಮಾನವನ್ನು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಶತಮಾನ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ರಾಜಾರಾಮ ಮೋಹನರಾಯ್, ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ, ಮಹಾದೇವ ಗೋವಿಂದ ರಾನಡೆ, ಕರ್ವೆಯವರಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾಪುರುಷರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ಮದ್ರಾಸ್ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆರ್. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿದರು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ ಹಾಗೂ ಪಾನ ಸಂಯಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ 'ಸಮಾಜ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಚಳವಳಿ'ಯೊಂದನ್ನು ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಬೊಂಬಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದರೂ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದುದರ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಈ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಗಳು ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವಂತೂ ತೀರಾ ಅತ್ಯಲ್ಪ.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ನಂದಿ ಭೋಗನಂದೀಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ರಥೋತ್ಸವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾಫೆಸೇವೆ ಅಥವಾ ನೃತ್ಯಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೃತ್ತಿನಿರತ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅವರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಈ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ೧೮೯೨ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿತು" ಇದರಿಂದ ಉಳಿತಾಯವಾದ ಹಣವನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾದ ನೈರ್ಮಲ್ಯ

ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಉಳಿದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ತಸದಿಕ್ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ೧೮೯೯ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ದೇವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದ ನೃತ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾಫೆಸೇವೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಾರದೆಂದು ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಭತ್ಯವನ್ನು ಅವರ ಜೀವಮಾನ ಪರ್ಯಂತ ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕೆಂದು, ಆ ಹುದ್ದೆಗಳು ಅವರ ಸಾವಿನಿಂದ ತೆರವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶವಿತ್ತರು. ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೦೯ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ನೇಮಿಸಿದ್ದುದರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನೀತಿಯುತವಾದ ನಡೆವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದುದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೇವೆಯು ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ೧೫ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೂ ಜನರು ಅಂತಹ ಸೇವೆಯ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ತಾಫೆಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇನಾಮಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಇನಾಮುಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮುಜರಾಯಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯವು ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಷೇಧಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ೧೮೮೦ರಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಮೀಷನರು ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. 'ಸಿಡಿ' ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಂಬದ ತುದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಬಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಮರ(ತೊಲೆ)ವನ್ನು ತಿರುಗಣಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅಡ್ಡಕಂಬದ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಕ್ಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹಗ್ಗದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಿರುಗಣಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ೧೯೨೭ರ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದತ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮದ್ರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಅದುವರೆಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಮನೆತನದ ಅರಸರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬುಡಸಮೇತ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ನಂದಿಬೆಟ್ಟದ 'ಯೋಗನಂದಿಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರ್ತಕಿಯ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರಿನ

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ರದ್ದು ಮಾಡಿತು. ಅವರಿಂದ ಉಳಿದ ಹಣ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಮಾಡಿತು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ ಸಾರಲಾಯಿತು. ೧೯೦೬, ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನೀತಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಒಂದು ಶೃಂಗಸಭೆ ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಸನ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರ, ಕೊಚ್ಚಿ, ತಿರುವಾಂಕೂರುಗಳ ಅರಸರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ತಂದರು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೦೬-೦೭ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶ್ವರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸರಿ ಅದನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಪನ್ನು ಈ ಸಂಕಿಣರ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂವರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಮಾಣಿಕಜಿ, ದಾದಾಭಾಯ್, ಮುಧೋಳಿಕರ್, ಹಾಗೂ ಮೆಡಕಿಯವರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವೈಸ್‌ರಾಯ್‌ರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು.[೫] ಈ ಮಸೂದೆಯ ಪರವಾದ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿದ ಅನಂತರ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೊಸದೊಂದು ಮಸೂದೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಎದುರು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿತು. ಈ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾನೂನು ಅಧಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ನಿಧಾನಗೊಳಿಸುವುದು ಬಹುಶಃ ಅದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾದದ್ದೇ ನೆಪವಾಗಿ ಈ ಮಸೂದೆಯು ದಶಕದಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬೆಳಕನ್ನೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಗೋಕಿಯವರು ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಸೂದೆ ತಯಾರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದರು. ಎಷ್ಟೋ ದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆಗಳ ನಂತರ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಕಾನೂನು ಅಧಿನಿಯಮಗೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸುಧಾರಕರು ಈ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಯಾಥರಿನ್ ಅವರ ಮದರ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತು 'ಸ್ಲಮ್ಸ್ ಆಡ್‌ದಿಗಾಡ್ಸ್' ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಿತ್ರ ಮೌಢ್ಯ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಬೆದುಬಾಯ್ಸ್ ಅವರ 'ಹಿಂದೂ ಮ್ಯಾನರ್ಸ್ ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಸೆರಮೊನೀಸ್' ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು 'ಸೂಳೆ'ಯರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಆನಿಬೆಸೆಂಟ್ ಎಂಬ ತರುಣಿ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಸಹಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೊಂದನ್ನು ತರಲಾಯಿತು. ೨೭೨ ಹಾಗೂ ೩೭೩ನೆಯ ಕಲಮಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪೂಜಾ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಅನೈತಿಕವಾದುದು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಯಾರೇ ಆದರೂ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಕಡಿಮೆ ವಯೋಮಾನದವರನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಮಾರುವುದು, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಿನ ಅವಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಸಾರುವುದು, ಈ ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ತೊಡಗುವವರು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧೨ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯ ಈ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇಂತಹ ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯೊದಗಿಸಿತು. ಕನ್ಯೆಯರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರೆನಿಸಿದವರು ಇದನ್ನು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಗಾಯನ ನರ್ತನಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೂ ಅವಳಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ತುಂಬುವವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದು ಆ ಕೂಡಲೇ ಅವಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಪಾಟ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲರ್ಧ ಭಾಗದವರೆಗೂ ಶ್ರೀ ಇ.ವಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರಂತಹ ಸಮಾಜ, ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತಕರ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯರನ್ನು ಜನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ 'ಪೆರಿಯಾರ್' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೆರಿಯಾರ್ ಆರಂಭಿಸಿದ ಆತ್ಮಗೌರವ ಚಳವಳಿಯು ದೇವದಾಸಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಅಪಾರವಾದ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪುರಸಭೆಗಳು ಸಹ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೀಡದ್ದವು.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ-ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸುಧಾರಣೆ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಮಾನವೀಯತೆಯ ಆಧಾರಗಳ ಹವ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡದಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ಲೈಂಗಿಕತೆ ಕುರಿತು ಅವರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇವಾಲಯ ಅರ್ಪಣಾನಿಷೇಧದ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಡಾ.ಎಸ್.ಮುತ್ತುಲ ಸ್ವಾಮಿರೆಡ್ಡಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಜಾಣ್ಮೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಯ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ

ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ೧೯೩೪ರ ದೇವದಾಸಿ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಯಾವೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿಸುವುದು ದಂಡನಾರ್ಹ. ಇಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಅನಾಚಾರವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ "ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ವುಮೆನ್ಸ್ ಕಾನ್‌ಫೆರೆನ್ಸ್" ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ವಿಧೇಯಕವೊಂದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.

ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಖಂಡ ತುಂಡವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈನ ದಾಮೋದರ ಥ್ಯಾಕರ್ಸ್ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ತಾವು ಹೀನಾಯ ಜೀವನವನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕು ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಣ ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ. ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಸಹೋದರಿಯರೆ, ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಹೇಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಂತಹ ಹೀನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಹೀನ ಪದ್ಧತಿ ತೊರೆದು ಗೌರವದ ಬಾಳು ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

೧೯೪೨ರ ಜುಲೈ ೨೦ರಂದು ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ೨೫ ಸಾವಿರ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. 'ಕೆಟ್ಟಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಿ ನೀವು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷರರನ್ನಾಗಿಸಿ. ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವುದು ಅಪರಾಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಮಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಬದುಕುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಇದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಗುಲಾಮಳು ಎನ್ನುವುದು ಮನುವಿನ ಮಾತು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಕೂಡ ಗುಲಾಮರಾಗಿರುವುದು ಬೇಡ. ಗಂಡನ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟು ಆತನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಸುಖ ದುಃಖ ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ದೇವರು ಕಾರಣ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀವೇ ಕಾರಣ. ದುರ್ಬಲವರೆಂಬ ಭಾವನೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದುಕು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೇ ಮಹಿಳೆಯ ಬದುಕು ಉದ್ಧಾರ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.[೬]

ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧಿವಾದಿಯಾದ ಗಣೇಶ ಗೋವಿಂದ ಕಾರಖಾನೀಸ್ ಅವರು ದೀನದಲಿತರ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವೆಂದು ಶಾಸನ ಮಾಡಿಸಲು ಅಪಾರವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ನೂಕಲ್ಪಡುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಅವರು ಗೌರವಯುತ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೋದ್ಧಾರ ಮಂದಿರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

೧೯೨೯ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆತ್ಮಗೌರವ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷಾವಧಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲೂ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿತು. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಕಾನೂನುಗಳು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಒತ್ತಾಯ ತಂದರೂ ಹುಡುಗಿಯರ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದನಂತರ ಕೆಳಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಯುವಕರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ.

೭.೬. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳು

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಕುಟುಂಬಗಳ೦ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುದುವೆಯಾಗಿ ಅನಂತರ ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಅನುಕಂಪದ ಮೇಲೆ ಬದುಕಬೇಕಿದೆ. ೨೩೭೮೭ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದೇವದಾಸಿಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರ್ವಸತಿಯನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು ಈ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. "ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕರ್ನೂಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆದೋನಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮನೆಗಳ ಬಡಾವಣೆಯೊಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಇಂತಹ ವಿಶೇಷ ಬಡಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು."[೬]

ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿ(ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ) ಕಾಯ್ದೆ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಮಸೂದೆಯನ್ನು ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ದೇವತೆಗೆ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ, ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು, ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ನಿಷೇಧಗೊಂಡಿದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡಿದರೆ,

ಅಂತವರಿಗೆ ರೂ. ೨೦೦೦/–ದಿಂದ ರೂ. ೫೦೦೦/–ಗಳವರೆಗೆ ದಂಡ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವವರಿಗೆ ರೂ.೨೦೦೦/–ಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಹಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಲ್ಲದೇ ಅವರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಯೋಜನೆಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಈಗ ರೂ. ೧೦,೦೦೦ವರೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧನ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇದರ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿವೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ರೂಢಿಯು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದು, 'ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ'ಯು 'ವ್ಯಾಪಾರಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ'ಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿದೆ. ತಾನು ಏನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ದೇವರ ಸೇವೆಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜೊತೆಗೆ ಬಡತನದ ಕಾರಣವೂ ಸೇರಿದೆ. ಮುಂಬಯಿಯಂಥ ಮಹಾನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಪುದೀಪದ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ವೇಶ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ೧/೩ಪಾಲು ವೇಶ್ಯೆಯರು ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ವೇಶ್ಯೆಯರಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಹಾಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ವಿಸ್ತೃತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಅವರ ಬಂಧನದಿಂದ 'ವಿಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಈ ಅನಿಷ್ಟಕರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಬೇಕಾಗುವುದು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಬಸವಿಪದ್ಧತಿ, ಜೋಗತಿಯರ ಪದ್ಧತಿ, ಪಾತ್ರದವರ ಪದ್ಧತಿ, ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವಿಧವಾ ಪುನರ್‌ವಿವಾಹ ನಿಷೇಧ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ದ್ವಿಪತ್ನಿತ್ವ, ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ವೇಶ್ಯಾಸಮಸ್ಯೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವುದು ಅವಶ್ಯ. ಇದರ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಾನೂನುಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. "ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ"ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿ (೨೫೪, ೩೬೬, ೩೭೩, ೩೭೫ ಮತ್ತು ೪೯೫) ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅನೈತಿಕ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದಂಡಾರ್ಹವಾದ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ "ಅಪರಾಧ"ವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ೧೮ ವರ್ಷಗಳ ಒಳಗಿನ ಕನ್ನೆಯರನ್ನು ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ,

ಮಾರುವವರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ೧೦ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಾರುವುದನ್ನು ಕೂಡಾ ಇದೇ ರೀತಿ ದಂಡಿಸಲಾಗುವುದು.

೨. ಮುಂಬೈ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೨೩ : ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ದಂಡನಾರ್ಹವಾದ ಅಪರಾಧಗಳೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಸಂಘದ ಪಾತ್ರ : ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಸಂಘವು ೧೮೭೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಲೈಂಗಿಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು 'ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಈ ಸಂಘದ ಒತ್ತಡದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೈನಿಕರ ಲೈಂಗಿಕ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಹಾಗೂ ಜಪಾನೀ ಕನ್ಯೆಯರ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿತು.

ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಂತರ ೧೯೫೧ರಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ನೈತಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಅದು ಹಲವಾರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ದೇಶದ ಹಲವಾರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಲೈಂಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ನಿಗ್ರಹ ಕಾಯ್ದೆಗಳ ಲೋಪದೋಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಈ ಸಂಘವು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು. ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಈ ಸಂಘದ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು.

೪. ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಅನೈತಿಕ ಮಾರಾಟ ನಿಗ್ರಹ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೬ ಇದು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಅನೈತಿಕ ಮಾರಾಟ ನಿಗ್ರಹ ಕಾಯ್ದೆಯು ೧೯೫೮ರ ಮೇ ೧ರಿಂದ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಆಚರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

೫. ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ, ರೇಣುಕಾಂಬಾ ದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಬಂದು 'ದೇವರಸೇವೆ' ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯ ರೇಣುಕಾಂಬಾ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯ ದಿನ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಾತ್ರೆಯಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ನೂರಾರು ಯುವತಿಯರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು ದೇವಾಲಯದ

ಪಕ್ಕದ ಹರಿಯುವ ನೀರು ಅಥವಾ ಕೆರೆಯಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಬಂದು ದೇವರಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿಯನ್ನು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಹೇರಿದ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು.

ದೇವದಾಸಿಯರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೫ರಿಂದ ೧೫ವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಟಿಫೈಡ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ೧೮ರಿಂದ ೩೫ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿ ಅಥಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಟೇಟ್ ಹೋಮ್ಸ್ ಮತ್ತು ಮನೊಲಿ, ಕಟಕೊಳಿ ಯಾದವಾಡ ಮತ್ತು ಕೌಜಲಗಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತಿತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬೀದರ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಶೇಷ ಘಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಸೆರೆಮನೆವಾಸ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಅಥವಾ ದಂಡ ವಿಧಿಸಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದವರಿಗೆ ೫ ವರ್ಷ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸ ಹಾಗೂ ೫ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದಂಡ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೯೦-೯೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ೧.೫ ಕೋಟಿ ರೂ. ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಡಿಗೆ ಸೇರಿದವು. ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೂ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೇಲಿನ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆ, ವಸತಿ, ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಸುಧಾರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧. ಅನಾಥಾಲಯ

ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳು ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಬೀದಿಪಾಲಾಗಿ ತಾಯಂದಿರ ಧಂದೆಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. "ಸರಕಾರ ಹೀಗಾಗದಿರಲೆಂದೇ ಅನಾಥಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ೫ರಿಂದ ೧೮ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅನಾಥಾಲಯದ ಖರ್ಚನ್ನು ಶೇ.

೯೦ರಷ್ಟು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ." ಈ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಯ ದೈನಂದಿನ ಖರ್ಚನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

೨. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಕ್ಕಳ ನಿಧಿ

೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಚೈನಾ ಮತ್ತು ಜಪಾನ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದಾಗ ಅನೇಕರು ವಸತಿ ಹೀನರಾದರು. ಮಕ್ಕಳು ಪಡಬಾರದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರು. ಮಕ್ಕಳ ಗೋಳಾಟವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ರಿಚ್‌ಮಂಡ್‌ನ ವರ್ಜೀನಿಯಾ ನಗರ ದಿ.ಡಾ.ಕ್ಯಾಲಿನಿಟ್ ಜೆ.ಕ್ಲಾರ್ಕ್ ಎಂಬುವವರು 'ಚೀನಾ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ಸ್ ಫಂಡ್' ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಧನ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ ಸಫಲಗೊಂಡು ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ 'ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ ಫಂಡ್' ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತರ ದೇಣಿಗೆಯೂ ಸಲ್ಲತೊಡಗಿತು. ಮಕ್ಕಳ ವಸತಿಗೃಹಗಳು, ಕುರುಡ ಕಿವುಡರ ಶಾಲೆಗಳು, ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು, ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ವಿಶ್ವದ ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ಬೆಳೆದು ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಜೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆ, ಹಲ್ಲುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ ಆಹಾರ, ಉಡುಪು, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಡಾಲರ್‌ಗಳ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ೩೦೦೦೦ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ೫೨೦ ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

ತನ್ನ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಪೋಷಕರಾಗುವಂತೆ ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಮನ ಒಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಪೋಷಕರು ತಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಗುವನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗಾಗಿ ೧೦ ಡಾಲರ್ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪೋಷಕ ಹಾಗೂ ಮಗುವಿನ ನಡುವೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವಿರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸು ಎಂಬುದೇ ಈ ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಉದಾತ್ತ ತತ್ವ. ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್.ದ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಿದ್ದು ಶ್ರೀ ಸಿ.ಎಸ್. ಗೋಜೇರ ಅವರು ಅದರ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೩. ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ ಓದು ಬಿಟ್ಟಿರುವ, ಓದಬೇಕೆನ್ನುವ

ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದೆ. ೧೮ ರಿಂದ ೩೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತರಗತಿ, ಏಳನೆಯ ತರಗತಿ, ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೂ ಮತ್ತವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವದಿಂದ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು. ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವವರಿಗೆ, ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಲು ಬರುವವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೫೦೦ ರೂ. ಕೊಡುವರು. ವಸತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಬರುವವರಿಗೆ ರೂ. ೨೦೦, ವಸತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಕೇವಲ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ ೯೦ ರೂ.ಗಳಂತೆ ಭತ್ಯೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೪. ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ

ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯು ೧೮ರಿಂದ ೩೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಧನಸಹಾಯ ಒದಗಿಸುವರು. ೧೫೦೦೦ ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವರು. ೧೯೮೫-೮೬ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಪ್ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಸುವುದು, ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಬೆರಳಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ತರಬೇತಿ, ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಕೊಡುವರು. ೧೫೦ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸ್ಟೈಫಂಡರಿ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವರು. ಇಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಜೀವನ ನಡೆಸುವರು.

ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯ ಸ್ವಂತ ಉದ್ದಿಮೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು. ಅನುದಾನವನ್ನು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಿಮೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ನೀಡುವುದು. ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಹಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ದೇವದಾಸಿಯರ ಏಳೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯ ಘಟಕ ಆರಂಭಿಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ೨೦ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡುವರು.

ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಆರಂಭಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಅನುದಾನ ನೀಡುವುದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯು ಇಂಥ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಪ್ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಒಂದು ಬೀಡಿ ತಯಾರು ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದೆ. ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ವಸತಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಶೇ. ೭.೫%, ರಾಜ್ಯ

ಸರ್ಕಾರ ಶೇ. ೧೨%ರಂತೆ ಹಣವನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವರು. ವಸತಿಗೃಹದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ವಾರ್ಡನ್ ಅವರ ವೇತನ, ಗೃಹಬಾಡಿಗೆ, ಮನರಂಜನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತುಂಬುವರು. ಒಟ್ಟು ೧೦೦೦೦/–ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಅನುದಾನ ಕೊಡುವರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು, ದೇವದಾಸಿಯರು ಸಂಘಟಿತರಾಗಲು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ದೇವದಾಸಿಯರು, ಅನಾಥ ಮಹಿಳೆಯರು, ನಿರಾಶ್ರಿತ ವಿಧವೆಯರು ಸೇರಿ 'ಸಾವಳಿ' ಎಂಬ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ೧೯೮೪ನೇ ಸಾಲಿನ ಜೂನ್ ೪ ರಂದು ನೊಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯು ಎಲ್ಲ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿ ಶಿಶು ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದೆ.

೫. ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ

ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಲ್ಲಿ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯರಲ್ಲಿ, ಬಡವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗುವರು. ಈ ಜನ ದಲಿತರಲ್ಲಿ, ಹಿಂದುಳಿದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಗುವರು. ಇವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೬. ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ

ದೇವದಾಸಿಯರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವರಿಷ್ಠ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಪಂಗಡದ ಆದಿಮ ಜಾತಿ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಇರುವರು.

ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ದೇವದಾಸಿ ಎಂಬ ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ವಿಚಾರವಂತರು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಜನತೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೊಂದ ನೋವು ನೋಯದವರೆತ್ತ ಬಲ್ಲರೆಂಬಂತೆ ನೋವಿನಿಂದ ಬಂದ ಜನ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದರ ಅಳಿವು ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುವುದು.

೧. ಅಥಣಿಯ ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘ

ಅಥಣಿ ವಿಮೋಚನಾ ದೇವದಾಸಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸಂಘ ದೇಶದ ಏಕೈಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂಬ

[illegible]

ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಮುಗ್ಧ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಮಾನವೀಯ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದು ಅಥಣಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಜೋಗನ್ ಶಂಕರ್ ಅವರು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ಹಸಿವು, ಬಡತನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಮೂಢಭಕ್ತಿ, ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಚೋದನೆ, ನಿರಕ್ಷರತೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅಥಣಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಣ್ಣ ಉತ್ನಾಳ, ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಕೀಲರಾದ ಬಿ.ಎಲ್.ಪಾಟೀಲ, ಎಂ.ಬಿ.ಪಾಟೀಲರ ನೆರವಿನಿಂದ ೨೩.೦೩.೧೯೮೫ರ ವಿಮೋಚನಾ ದೇವದಾಸಿಯರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಈ ಸಂಘದ ಸಾಧನೆಗಳು

೧. ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್.ನ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ೫೨೧ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಾಲವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ೪೪೩ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮೂಗ ಹಾಗೂ ಕಿವುಡರ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ರೋಗ ಪ್ರತಿರೋಧಕ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ನೀಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಫಲಾನುಭವಿ ಮಕ್ಕಳ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಉಚಿತ ಔಷಧೋಪಚಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಏಡ್ಸ್‌ರೋಗ ತಪಾಸಣಾ ಶಿಬಿರ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

೨. ಸಂಘದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳು, ನಾಲ್ಕು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ನಾಲ್ಕು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ಶಾಲೆಗಳು, ಎರಡು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವಿಮೋಚನಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪುಸ್ತಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕ, ಒಂದು ಹೊಲಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ.

೩. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾದಿನ ಶಿಬಿರ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುವುದು. ಈ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಪರಸ್ಪರ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಆಟ, ಪಾಠ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ, ಸಂಗೀತ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಹೊಸಹೊಸ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವರು.

೪. ಸಪ್ತಸಾಗರ ಮಂಜುಳಾ ಕರಣಿ ಎಂಬ ಫಲಾನುಭವಿ ಮಗುವಿನ ಅಣ್ಣ ವಿಠಲ ಕುರಣಿ ಎಂಬ ೨೨ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಯುವಕನಿಗೆ ಇದ್ದ ಹೃದಯನಾಳದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಮೀರಜ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

೫. ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿತ್ತು. ಸಾಕ್ಷರತೆ ೩೦% ಹಾಗೂ ೯% ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ದಾಖಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆರೋಗ್ಯವು ಕ್ಷೀಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರು ಬಹಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಟಿ.ಬಿ.,

ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದವು, ಬಡತನ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಳೆದ ೨೧ ವರ್ಷಗಳ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂದು ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆದ ಪರಿಣಾಮ, ಪರಿವರ್ತನೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

* **ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ**

ಸಾಮಾನ್ಯ	:	೩೫.೦೩%
ಮೊದಲ ಗ್ರೇಡ್	:	೫೦.೩೯%
ಎರಡನೇ ಗ್ರೇಡ್	:	೧೪.೫೬%
ಮೂರನೇ ಗ್ರೇಡ್	:	ಇಲ್ಲ

* **ಸಾಮಾನ್ಯ ಆರೋಗ್ಯ ಜ್ಞಾನ**

ವಾಂತಿ ಭೇದಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ	:	೯೭%
ಮಕ್ಕಳ ಉಸಿರುಗಟ್ಟುವಿಕೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ	:	೯೪%
ಶುದ್ಧಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಜ್ಞಾನ	:	೯೬%
ಶೌಚಕೂಪಗಳ ಬಳಕೆ	:	೪೪%

* **ಸಾಕ್ಷರತೆ** : ೫೩%

ಮಹಿಳೆಯರು	:	೭೫%
ಪುರುಷರು ಶಾಲಾ ದಾಖಲೆ ಪ್ರಮಾಣ	:	೯೯%

* **ಇದುವರೆಗೆ ಸೇವೆ ಪಡೆದ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ** – ೧೮೦೦

* ೫ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೃದಯ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

* ೨ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಗುಣಮುಖರನ್ನಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

* ೭೦ ಮಹಿಳೆಯರು ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಗರ್ಭಾಶಯಗಳ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

* ಎಚ್.ಐ.ವಿ/ ಏಡ್ಸ್ ಜಾಗ್ರತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರುಷ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಬಳಲುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

* ೨೫೦೦ ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ತಾಯಿ–ಮಗುವಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

* ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯ ಧನಸಹಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮಹಾ ನಗರದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳಾ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ವರದಿ(೧೯೯೧) ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

* ೧೮೦ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

* ೬೦ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ರಿಪೇರಿಗಾಗಿ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

* ೧೮೦ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದೆ.

* ೨೪೦ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೊಲಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

* ೬೫೦ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶಗಳ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಶೇ. ಬಂಡವಾಳ ರೂ. ೫ ಲಕ್ಷವಾಗಿದೆ.

* ೩೩ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು ರೂ. ೩೧೦೦೦೦/-ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

* ಸಿ.ಸಿ.ಎಫ್. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಾಯಧನದಿಂದ ಪರಶುರಾಮ ಕಾಂಬಳೆ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಿ.ಇ. ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಸೈನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ರಾಜು ಕಾಂಬಳೆ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ನಂತರದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಎನ್.ಟಿ.ಟಿ.ಎಫ್.) ಕೋರ್ಸನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದು ಇದುವರೆಗಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಭಾಗದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಾಧನೆ ಆಗಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಬಿಎಡ್/ಡಿ.ಎಡ್. ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿ ಸಂಘದ ಮೂಲ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವಾದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯನ್ನು ಆಯ್ದು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೫೪ ಹುಡುಗಿಯರ ಮದುವೆಯನ್ನು ಅವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲೇ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತಂದು ಗೌರವಯುತವಾದ ಬಾಳುವೆಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಮೋಚನಾ ವಸತಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ

ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮಲಾಬಾದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜುಲೈ ೨೭, ೧೯೯೦ರಂದು ೫ನೇ ತರಗತಿಯಿಂದ ೪೧ ಮಕ್ಕಳು, ಈರ್ವರು ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಓರ್ವ ಅಡಿಗೆಯಾಳು ಇವರಿಂದ ಶ್ರೀಮತಿ ಶೇವಂತಾಬಾಯಿ ಲಖಮಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ(ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಲ್.ಪಾಟೀಲ ಅವರ ಮಾತೋಶ್ರೀ) ಅವರು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಶಾಲೆಯು ಇದು ೧೦ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳೆದು ೩೮೩ ಮಕ್ಕಳು ೧೫ ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರು ಓರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಕೆ ೫ ಜನ ಅಡಿಗೆಯಾಳು ಹಾಗೂ ಈರ್ವರು ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ

ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಸಜ್ಜಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇದುವರೆಗೆ ಫಲಿತಾಂಶದೊಡನೆ ೧೨ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ತಂಡಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ.

ಕಿರಿಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ನಂತರ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಥಣಿಯ ಗಣ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಪಿ.ರಣಮೋಡೆ ಅವರು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಪದವಿಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಲು ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ದೇಣಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಅವರ ಆಶಯದಂತೆ ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿ ಸೌ.ಚಂದ್ರಕಲಾ ಭೀಮರಾವ್ ರಣಮೋಡೆ ಅವರ ನಾಮಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು (ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ) ೨೦೦೨-೦೩ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ೧೦೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ೮ ಜನ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರನ್ನು ಈ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಶಾಲೆಗೆ ಜನವರಿ ೪, ೨೦೦೧ರಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಘನತವೆತ್ತ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ವಿ.ಎಸ್. ರಮಾದೇವಿಯವರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳ ದಾಸೋಹ ನಿಧಿಗೆ ರೂಪಾಯಿ ೧೨೦೦೦/- ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೇಣಿಗೆ ನೀಡಿ ಮಾನವೀಯತೆ ಮರೆದರು.

ವಿಮೋಚನಾ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ

ಜರ್ಮನಿಯ ಕ್ಯಾಸೆಲ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಪೂಜ್ಯ ಎಬ್ರಾರ್ಡ್ ವಿಲ್ ಎಂಬುವರು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು. ದೇವದಾಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ವಿಮೋಚನಾ ಫಲಾನುಭವಿ ಮಕ್ಕಳು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಬದಲಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಾದರೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಾರಿ ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಚರ್ಚ್ ಮೂಲಕ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಧಾರವಾಡದ ರುಡಶೆಟ್ಟಿ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮೋಚನಾ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

* ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ರಿಪೇರಿ ಮತ್ತು ಮೋಟರ್ ರಿವೈಂಡಿಂಗ್
* ಹೈನುಗಾರಿಕೆ
* ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ
* ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಗೃಹಾಲಂಕಾರ

* ಕೋಳಿ ಸಾಗಾಣಿಕೆ
* ಸಿದ್ಧ ಉಡುಪುಗಳು/ಲಂಬಾಣಿ ಕಸೂತಿ
* ರೇಡಿಯೋ, ಟಿ.ವಿ. ರಿಪೇರಿ ಹಾಗೂ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕಲ್ ವೈರಿಂಗ್
* ಊದುಬತ್ತಿ ಮೇಣಬತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಪೂರ ತಯಾರಿಕೆ ತರಬೇತಿ
* ಸೌಂದರ್ಯ ವೃದ್ಧಿ (ಬ್ಯೂಟಿ ಪಾರ್ಲರ್) ತರಬೇತಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ವಿಮೋಚನಾ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ನರ್ಸಿಂಗ್: ೨೦೦೧-೦೨ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ವಿಮೋಚನಾ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ನರ್ಸಿಂಗ್‌ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನರ್ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಮಿಡ್ ವಾಯಫರಿ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಕೋರ್ಸನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿನ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನೇಕ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಂದ ದೂರಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಈ ಚಿಂತನೆಗೆ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ ಕೊಡಲಾಯಿತು.

೧. ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ

ಅನಾಗರಿ ಕತೆಯ ನಿರಂತರ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ, ವಿಶ್ವದ ಮಾನವಪರ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಮಾಧ್ಯಮ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪ್ರಕಟಣಾ ಕೆಲಸವು ಡಾ.ಕೆ.ಜಿ.ಗುರುಮೂರ್ತಿಯವರು 'ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ' ಗ್ರಂಥದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದದವರೆಗೆ ೫೧ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚುಟುಕು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಥಾಸಂಕಲನ, ಕವನಸಂಕಲನ, ಪ್ರಬಂಧ, ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಗಳು, ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನವೋದಯ, ನವ್ಯ, ಪ್ರಗತಿಪರ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಲಸು ಮೇಲೋಗರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿಂದ, ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮೂಲ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾಶನ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಈ ೫೧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಕೃತಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗಳ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ದು.ನಿಂ. ಬೆಳಗಲಿ ಅವರ ಮುಳ್ಳುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿರಿದ ಹೂಗಳು, ಎಂಬ ಕಥಾಸಂಕಲನವು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಎಂ.ಎ. ಅಂತಿಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾದದ್ದು ಪ್ರಕಾಶನದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ.

೨. ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ, ಮೈರಾಡ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ

ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ೧೯೯೧ರಿಂದ ೨೦೦೦ವರೆಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಘಟಪ್ರಭಾದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಆರಂಭದೊಂದಿಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಬಗೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸುವುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಯೋಜನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದೆ.

೩. ಮಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ

ಯಾವುದೇ ಯೋಜನೆಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪಾಲುದಾರರಾಗಬೇಕೆ ಹೊರತು ಫಲವನ್ನಷ್ಟೇ ಅನುಭವಿಸುವ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಾಗಬಾರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ನಂತರವೂ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬ ಸದಾಯಶದೊಂದಿಗೆ ೨೦ ಜನ ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆ(ಮಾಸ್) ಆರಂಭಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿಡಸೋಸಿ ಮಠದ ಶಿವಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಮೈರಾಡ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಗೌರವ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ಮತ್ತು ಮೈರಾಡ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ದೇವದಾಸಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಯೋಜನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ದೇವದಾಸಿಯರಿಂದ, ದೇವದಾಸಿಯರಿಗಾಗಿ, ದೇವದಾಸಿಯರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಮಾಸ್' ಸಂಸ್ಥೆ ದೇವದಾಸಿಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ತುಂಬುತ್ತಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ತೊಡಕಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ.

ಮಾಸ್‌ನ ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ನಮಗೆ ಬಂದ ದುಸ್ಥಿತಿ ನಿಮಗೆ ಬರಬಾರದು ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿಯಾಗುವವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಬಗ್ಗದವರು ಪೊಲೀಸ್ ಠಾಣೆ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೀದಿನಾಟಕ, ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಳೆ ಒಡೆಯುವುದು, ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ, ಅರೆಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ, ಪ್ರಾಣಿಬಲಿ, ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮುಂತಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುವಂತೆ ಜನರ

ಮನವೊಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾನೂನು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸ್ವ-ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಆದಾಯ ತರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳ ಫಲ ಕೂಡಾ ನೇರವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಸ್ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ.

೪ ಸ್ವ-ಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳು

ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅವರವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವ ಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿದೆ. ಬೀದಿನಾಟಕ, ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿ, ಗೋಡೆ ಬರಹ, ವಿಡಿಯೋ ಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಕರಪತ್ರ ಹಂಚುವುದು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರುಗಳಿಂದ ಜಾಗೃತಿ ಸಂದೇಶ ಮೂಡಿಸುವುದು, ಬಳೆ ಒಡೆಯುವುದು, ಜೋಗತಿ ಬಿಡುವುದು, ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ, ಅರಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ, ಪ್ರಾಣಿಬಲಿ, ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮುಂತಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುವಂತೆ ಜನರ ಮನವೊಲಿಸುವ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಯಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿಷೇಧಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ, ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

೫. ಮಹಿಳಾ ಸಾಂತ್ವನ ಯೋಜನೆ

ಸಮಾನ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಮಹಿಳೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲು ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆ 'ಸಾಂತ್ವನ'. ನೊಂದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮನಕ್ಕೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಶಾಂತಿ, ತಂದುಕೊಡುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ಶೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಹಾರ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಶ್ರಯ, ಮುಂದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಂತ್ವನ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಕ್ಷೋಭೆಗಳ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಆಕೆಗೆ ಸ್ನೇಹಹಸ್ತದ ಅಭಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೊಳಗಾದ ಮಹಿಳೆ ಕೂಡಲೇ ತನಗೆ ನೆರವು ಯಾಚಿಸಲೆಂದು ಮಹಿಳಾ ಸಹಾಯವಾಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಹಾಯವಾಣಿಗೆ ದೂರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಿಳೆಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಸೂಕ್ತ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ನೆರವು ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನೆರವನ್ನು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೊಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಕಾನೂನು ನೆರವು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮಹಿಳೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ೫ರಿಂದ ೧೦ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯಿಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಗೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಸೂಕ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೬. ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಯೋಜನೆ

ಮಹಿಳೆಯರು ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಂತ ಆದಾಯ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ಯೋಜನೆಯೇ 'ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ'. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ ಯೋಜನೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಲಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತಂದು ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಗುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಫಲ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ, ರೋಗನಿರೋಧಕ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೦ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸದಸ್ಯರಿರುವ ೭೫,೫೧೨ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ರಚನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗುಂಪುಗಳ ಸದಸ್ಯರು ೪೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಲೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೭. ಜನನಿ ಸುರಕ್ಷಾ ಯೋಜನೆ

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಬಡ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಜನೆ. ಸುಷ್ಮಾ ಸ್ವರಾಜ್ ಅವರು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸುತ್ತಾ, ಇದು ಬಡ ತಾಯಂದಿರಿಗೊಂದು ರಕ್ಷಾಕವಚ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಶುಮರಣ, ಬಾಣಂತಿಯರ ಮರಣದ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಒಂದು ದೇಶದ ಪ್ರಗತಿಯ ಅಳತೆಗೋಲೆಂದು ಯುನಿಸೆಫ್ ಹೇಳಿದ್ದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳ ಸರಕಾರಗಳು ಶಿಶು ಹಾಗೂ ಬಾಣಂತಿಯರ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ತಗ್ಗಿಸಲು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ನಡೆಸಿವೆ. ಈ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕಾರ ಬಡ ಗರ್ಭಿಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರೆ, ೧೦೦೦/– ರೂ. ಹಾಗೂ ಗಂಡು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರೆ ೫೦೦/– ರೂ. ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಬಡ ಮಹಿಳೆಯರ ಸುರಕ್ಷಿತ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾವು ನೋವುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆರು ಜನ ಹುಡುಗಿಯರು ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕಂದಿರು ಹೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರ್ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ಬಡಗರ್ಭಿಣಿಯರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಜನನಿ ಸುರಕ್ಷಾ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೮. ಮಾನವಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘ

ಮೈಸೂರಿನ ಒಡನಾಡಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು, ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಯುವತಿಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ವೇದಿಕೆ ಇದಾಗಿದೆ. 'ಮಾನವಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘ'ದ ವತಿಯಿಂದ ಮಾನವಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕೇಂದ್ರ(ಬ್ಯೂಟಿಪಾರ್ಲರ್) ಮಾನವಿ ಟ್ರಾವೆಲ್ ಏಜನ್ಸಿ ಎಂಪೋರಿಯಂ ಹಾಗೂ ಅಮೂಲ್ ಪಾರ್ಲರ್ ಈ ನಾಲ್ಕು ಘಟಕಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಅವು ಲಾಭವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಾನವೀಯ ಸೇವೆ, ಕಾಳಜಿ ಇದೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಧೈರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ಅವರು ನರಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ತರಹದ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವ ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ತುಂಬಿ ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಖದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕೆಟ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಮಾನವಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮಾನವಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಲಿತ ಬಹಳಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಾದರೂ ಅದರ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಮಾನವೀಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದ ನಿಲುವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾನವಿ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

೯. ಜೀವನ್ಮುಖಿ ಸಂಸ್ಥೆ

ದೇವದಾಸಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಏಡ್ಸ್ ಸೋಂಕಿತರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಛಲ ತುಂಬಲೆಂದೇ

[illegible]

ಜೀವನ್ಮುಖಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿದೆ. ಊರು ಊರುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಇಂಥ ಹೆಂಗಳೆಯರಿಗೆ ಹೊಸಬದುಕು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಕನಸು ಸಂಸ್ಥೆಯದು. ಅಂಥವರೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ರೋಗ ಹಾಗೂ ರೋಗಗ್ರಸ್ತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಸೋಲಿಸುವ ಕನಸಿನೊಂದಿಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೦. ನವಜೀವನ ಯೋಜನೆ

ಬಡತನರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ, ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಲು ಸಹಾಯಧನ ನೀಡುವುದು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

೧೧. ವಿಕಾಸಿನಿ ಯೋಜನೆ

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಧನಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯವಾದ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಅದರಲ್ಲೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೨. ಜಾಗೃತ ಯೋಜನೆ

ಪ್ರಾಯಪೂರ್ವ ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಪೋಷಣೆ, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ, ಮಗುವಿನ ಆರೈಕೆ ಮತ್ತು ಗೃಹ ನಿರ್ವಹಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು, ಪ್ರಾಯಪೂರ್ವ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಯಪೂರ್ವ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಬರುವ ತಾಯ್ತನ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಅವಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶಾಲಾಪೂರ್ವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಂಗನವಾಡಿ, ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಜರಾತಿ, ಶಿಷ್ಯವೇತನ, ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫೫ – ಅರಿವು ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು : ಸರಕಾರದ ಜಾಗೃತ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ	ಪ್ರಮಾಣ	ಪ್ರತಿಶತ
ತಿಳಿದಿದೆ	೫೬	೨೮.೦
ಇಲ್ಲ	೧೪೪	೭೨.೦
ಒಟ್ಟು	೨೦೦	೧೦೦

ಮೇಲಿನ ವಿವರದಂತೆ ಸರಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಇರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇ. ೨ ರಷ್ಟಿಸಿದ್ದು ಅರಿವಿಲ್ಲದಿರುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೭೨ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿವರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಸರಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳು ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸರಕಾರದ ಹಣದ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಪಡಿಸಲು ಸರಕಾರೇತರ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೇವದಾಸಿ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳು, ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದರೂ ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು 'ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನವು' ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿಯೇ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ,

೧. ೧೮೨೯ – ಸತಿಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನು

೨. ೧೮೫೬ – ವಿಧವಾ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಕಾಯ್ದೆ

೩. ೧೮೬೮ – ಭಾರತೀಯ ವಿಚ್ಛೇದನಾ ಕಾನೂನು

೪. ೧೮೭೨ – ವಿಶೇಷವಿವಾಹ ಕಾಯ್ದೆ

೫. ೧೯೨೯ – ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ನಿರ್ಬಂಧನಾ ಕಾಯ್ದೆ

೬. ೧೯೩೭ – ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಆಸ್ತಿ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಕಾಯ್ದೆ

೭. ೧೯೩೯ – ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕಿನ ಕಾಯ್ದೆ

೮. ೧೯೪೮ – ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕಿನ ಕಾಯ್ದೆ

೯. ೧೯೪೯ – ಬಹುಪತ್ನಿ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ

೧೦. ೧೯೫೫ – ಹಿಂದೂ ವಿವಾಹ ಕಾಯ್ದೆ

೧೧. ೧೯೫೫ – ನಾಗರಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ

೧೨. ೧೯೫೬ – ಹಿಂದೂ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ ಕಾಯ್ದೆ

೧೩. ೧೯೫೬ – ಹಿಂದೂದತ್ತಕ ಮತ್ತು ಜೀವನಾಂಶ ಕಾಯ್ದೆ

೧೪. ೧೯೫೬ – ಸ್ತ್ರೀ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ

೧೫. ೧೯೬೧ – ವರದಕ್ಷಿಣೆ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ

೧೬. ೧೯೬೧ – ವೈದ್ಯಕೀಯ ಗರ್ಭಪಾತ ಕಾನೂನು

೧೭. ೧೯೮೦ – ಮಹಿಳಾ ಅಸಭ್ಯ ನಿಷೇಧ ಅಧಿನಿಯಮ

ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಸನಗಳು ಕೂಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ

೧. ೧೯೮೬ – ಜುವೆನೈಲೆ ಜಸ್ಟಿಸ್ ಅಧಿನಿಯಮ

೨. ೧೯೫೮ – ಅಪರಾಧಿಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ

೩. ೧೯೫೬ – ಅನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ

೪. ೧೯೮೧–೧೯೮೨– ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಅಧಿನಿಯಮ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು: ಸಂ. ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳ ಶಿವಲಿಂಗಪ್ಪನವರು, ಉಲ್ಲೇಖ : ಡಾ. ಎಂ.ಬಿ. ಹೂಗಾರ ಶರಣ ಆಂದೋಲನ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ: ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ. ಕೊತ್ಲಮ್ಮ: ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಧ್ಯಯನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೭.

೨. ಅದೇ. ಪು. ೧೭೧.

೩. ಎಚ್.ಎಂ. ಮರುಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪು. ೪೭೬.

೪. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಜೆಟಿಯರ್ ಭಾಗ–೨, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ, ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು, ಡಾ. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಯು ಕಾಮತ್, ಪು. ೧೮೮.

೫. ಎಚ್.ಎಂ. ಮರುಳುಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪು. ೪೭೭.

೬. ಡಾ. ಜೋಗನ್‌ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪು. ೧೯೪, ೧೯೩.

೭. ಡಾ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರು : ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೪೦೯, ೪೧೦, ೨೦೦೧.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಟು

ಬದಲಾವಣೆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಟು

ಬದಲಾವಣೆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು

ದೇವರು, ಧರ್ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆ ದುಃಖಿಗಳ ದುಃಖ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ. ಅಂಥದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಆ ದೇವರು ಧರ್ಮಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮುಗ್ಧ, ಅಮಾಯಕ, ಬಡ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಶೋಷಣೆಗೀಡು ಮಾಡುವುದು ನಿಜವಾದ ದಾರ್ಶನಿಕ, ಚಿಂತಕ, ಕಳಕಳಿಯ ಮನಸುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಘಾತಕರ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಈ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಬಂಡಾಯದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯತನಕ ಈ ಹೀನ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ದೇವರು ಧರ್ಮಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದುದರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಅವು ಹೀಗಿವೆ.

೧. ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೌರವಸ್ಥ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂದು ಕೆಲ ಆಚಾರ್ಯರು ದನಿ ಎತ್ತಿದರೂ ಆಳರಸರ ಮುಂದೆ ಇವರಾಟ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

೨. ದೇವರಿಗೆ ಅಂಗಭೋಗ, ರಂಗಭೋಗ ಸಲ್ಲಿಸಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಉಳಿದವರು ಅದನ್ನು ಪಡೆಯತೊಡಗಿದಾಗ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾಗಾರಿಕೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ನೋಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಅರಸರೇ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಅದು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.

೩. ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪರದೇಶದವರ ದಾಳಿ ಆಗುವತನಕ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂತು. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಘಜನಿ ಮಹಮ್ಮದ್, ಘೋರಿ ಮಹ್ಮದರ ದಾಳಿ ಆರಂಭವಾದಾಗ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿ ನೆಲಸಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೪. ಹೂಣರು, ಚಂಗೇಜ್ ಖಾನರು ಬರೀ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಹೋದರೆ ಬಾಬರ್ ಮನೆತನ ಇಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕೊನೆಯ ಅರಸ ಔರಂಗಜೇಬ ಈ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿಸಿದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೊರಟುಹೋದರು.

೫. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಆಚಾರ್ಯರು ಇದು ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂದು, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಇದು ಸಮಾಜಘಾತಕ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಹಾಗೆ ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಬರೆದ ಭಾರತೀಯರು ಇದೊಂದು ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದರು.

೬. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಂಟು ಅನಿಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರಾಜಾರಾಮ ಮೋಹನರಾಯ್ ವಿರೋಧಿಸಿ ಕಾನೂನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರ ಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರರಂಥ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಬರತೊಡಗಿತು.

೭. ೧೮೩೮ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಧುರೀಣರು ಸಮಾಜದ ಇಂಥ ಅನಿಷ್ಟ ನಾಶ ಮಾಡಲು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರು.

೮. The Anti nautch Compaigners began their Atlack on the Devadasi system in 1882 the fully made use of their declamatory and popblistic Skills. They oranized seminars and confernce to create a public opinion against the devadasi system. In the later part of 1892 a appel was made to the viceroy and governor general of india to the governor of Madras. The appeal arice a large unmber of signatares of the edcated class with the hope of gaining their praticle help and infuence in Sogreate a moral uestion this appeal also detines the position of the anti nautch movement ಮದ್ರಾಸಿನ ಜನ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸ್ ಗವರ್ನರ್‌ನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಹಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. (Devadasi cult Jogan Shankar, ಪುಟ ೧೩೮, ೧೯೯೦).

೯. ೧೮೮೫ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಇಂಡಿಯನ್ ಜನರಲ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಯೋಚಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆಯುವುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ೧೮೮೭ರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಜಿ.ರಾ ನಡೆಯುವರು 'ಇಂಡಿಯನ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೋಸಿಯಲ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಇದರ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಾಶ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

೧೦. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ಮಸಿ ಬಳಿಯುವಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಂದು ಪಂಡಿತ ಮದನ ಮೋಹನ ಮಾಲವೀಯ ಅವರು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೧. ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಮನೆತನದ ಅರಸರು ಈ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬುಡಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ನಂದಿಬೆಟ್ಟದ ಯೋಗಿನಂದೀಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರ್ತಕಿಯ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ಸರ್ಕಾರ ರದ್ದು ಮಾಡಿತು. ಆದರಿಂದ ಉಳಿದ ಹಣ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ನೀಡಿತು. ೧೮೯೯ರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನರ್ತನ ಸೇವೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಆದೇಶ ನೀಡಿತು. ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವೇತನವನ್ನು ಅವರು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು, ಅವರು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಆ ಹುದ್ದೆಗಳು ತುಂಬಬಾರದೆಂದು ಆದೇಶ ನೀಡಿತು.

೧೨. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ ಸಾರಲಾಯಿತು. ೧೯೦೬, ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಅನೀತಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಒಂದು ಶೃಂಗಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

೧೩. ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಒಂದು ಶಾಸನ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಮುಂದೆ ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರ, ಕೊಚ್ಚಿ, ತಿರುವಾಂಕೂರುಗಳ ರಾಜರು ಈ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಶಾಸನ ಮಾಡಿದರು.

೧೪. ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಉನ್ನತ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಇದು ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೆಂದು ಮೈಸೂರು ಅರಸರು ನಿಷೇಧಿಸಿದರು.

೧೫. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಬ್ರಿಟಿಷರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಥರಿನ್ ಮೇಯೊ ಅವರ ಮದರ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತು ಸ್ಲೇವ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಗಾಡ್ಸ್ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಿತ್ರ್ಯ ಮೌಢ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಬಿದುಬಾಯ್ ಅವರ ಹಿಂದೂ ಮ್ಯಾನರ್ಸ್, ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಸೆರೆಮೊನೀಸ್ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ಸೂಳೆಯರು ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೬. ೧೯೨೨ರ ಸುಮಾರು ಬ್ರಿಟನ್‌ನಿಂದ ಕುಮಾರಿ ಆ್ಯನಿಬೆಸೆಂಟ್ ಎಂಬ ತರುಣಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಸಹಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು.

೧೭. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಸರೂರ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿ ಕುಟುಂಬದವರು ೧೯೪೫-೪೭ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡಿದರು. ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೌರವದಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅನೇಕರು ಯಕ್ಷಗಾನ, ನಾಟಕ ಕಂಪನಿ, ಸಿನೆಮಾ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಬಿಸಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಂತರ್ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೂ ಬಸರೂರಿನ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.

೧೮. ಡಾ. ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀರೆಡ್ಡಿಯವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯಲು ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

೧೯. ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿತು.

೨೦. ಹಿಂದೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ರಿಲಿಜನ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಚ್ಯಾರಿಟಬಲ್ ಎಂಡೋಮೆಂಟ್ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ದಂಡನೀಯ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು.

೨೧. ೧೯೩೪ರ ದೇವದಾಸಿ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಯಾವೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ದಂಡನಾರ್ಹ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದರೆ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಔರಸಪುತ್ರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು.

೨೨. ಸಾಮಂತವಾಡ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರ ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತು.

೨೩. ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ವುಮೆನ್ಸ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಅನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ತರವಾದ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿತು. ಸಂಘ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಮೇಳಗಳು ನಡೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿತು.

೨೪. ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯ ೩೭೩ ಮತ್ತು ೩೭೫ನೇ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿತು.

೨೫. ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ವಿಧೇಯಕವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು.

೨೬. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು.

೨೭. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಗಣೇಶ ಗೋವಿಂದ ಕಾರಖನೀಸ್ ಅವರು ದೀನದಲಿತರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಬಲವಾದ ಚಳುವಳಿ ನಡೆಸಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವೆಂದು ಶಾಸನ ಮಂಡಿಸಲು ದುಡಿದರು.

೨೮. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮುದ್ದಟನೂರು ಮತ್ತು ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲುಕಂಭ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕುಲದ ಗಂಡಸರು ದೇವದಾಸಿಯರ ಮೇಲೆ ಬಣ್ಣದ ನೀರನ್ನು ಎರಚುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಓಕುಳಿ ಆಟದ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪೋಲಿಸರು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨೯. ೧೨೫೨ರಲ್ಲಿ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ನೂಕಲ್ಪಡುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಗೌರವಯುತ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೋದ್ಧಾರ ಮಂದಿರ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

೩೦. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣಗಾಲ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಗೆಜ್ಜೆ ಪೂಜೆ ಚಲನಚಿತ್ರ ಈ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಜನಮನದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು.

೩೧. ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡಾಯ ಹೂಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಪಶುವಾಗಿದ್ದ ಗೌರಿಬಾಯಿ ಸಲ್ವಾದೆಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು. ದೇವದಾಸಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸಮ್ಮೇಳನ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಈಚಲಕರಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮ ಜ್ಯೋತಿ ಬಾಫುಲೆ ಸಮತಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಪ್ಪಾಣಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

೩೨. ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇದ ಅಧಿನಿಯಮ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು.

೩೩. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ೧೯೮೩ರಿಂದ ೧೯೮೫ರವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಶಾಸಕಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾವಿತ್ರ ಗುಂಡಿಯವರು, 'ಅಬಲೆ' ಎಂಬ ಚಲನಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಸಲು ಅದರ ನಿರ್ಮಾಪಕರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದರು. ಚಿತ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಚಿತ್ರದ ಯಶಸ್ವಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

೩೪. ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯವರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವ, ಬೆತ್ತಲೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿ ಈ ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಯತ್ತ ಸರಕಾರದ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಅದು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸ್ಥಳಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

೧. ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಡಲಗಿ ಮತ್ತು ಚುಂಚೂರನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಮತ್ತು ಬಸವಿಪದ್ಧತಿ.

೨. ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನ್ವಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅರೋಲಿ ಹುಲಿಗಮ್ಮ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹುಲಗಿ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಮತ್ತು ಬಸವಿಪದ್ಧತಿ.

೩. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಪಣಾ ಪದ್ಧತಿ.

೪. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಕೊಟ್ಟೂರು, ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಪಣಾ ಪದ್ಧತಿ.

೫. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಗುತ್ತೆವ್ವನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಮತ್ತು ಬಸವಿಪದ್ಧತಿ.

೩೫. ಈ ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಗತಿ ಪರ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಶಾಲೆ–ಕಾಲೇಜು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ಪರಿಷತ್ತು–ಆಕಾಡೆಮಿಗಳು ಸಭೆ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸಿ ಈ ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಳಿದು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿವೆ.

೩೬. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಸುಧಾ, ತರಂಗ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ಉದಯವಾಣಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಸಾಧನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈ ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಿವೆ.

೩೭. ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಆಕಾಶವಾಣಿ, ದೂರದರ್ಶನಗಳು ಇದೊಂದು ಮಾನವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಯ ವಿಷಯ ಎಂಬಂತೆ ಭಾಷಣ, ನಾಟಕ, ಧಾರಾವಾಹಿ, ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಂದ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಜನಮನ ಸಿಡಿದೇಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಪೂರ್ವವಾದುದು.

೩೮. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥಣಿಯ ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘದವರು ನಡೆಸಿದ ಅಹರ್ನಿಶಿ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಅರಿವು ಮೂಡಿತು.

೩೯. ಪಂಚಶೀಲ ಗವಾಯಿಗಳಾದ ಕಾಶೀನಾಥರಾವ ಹಿಲಾಲಪುರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಹಾಡುಗಳಿಂದ, ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಹೇಳದೆ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳ ರಚನೆ: ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಶಕ್ತತೆ ತರುವ ಯಶಸ್ವಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದವು. ನಿರಂತರ ಭೇಟಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಸಹಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಸುಮಾರು ೨೨೦೦ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ೧೬೦ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನು ಯೋಜನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದು ಸಂಘಟನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು, ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘ ರಚಿಸಲು ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಟು ಜನವಾದರೂ ಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯೂ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಹತ್ತಿರದ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಸುಮಾರು ೧೪ ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸಭೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮುಖಾಂತರ ನಡೆದರೆ, ನಂತರದ ಸಭೆಗಳು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸೂಚಿಸಿದ ಅವರದೇ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮನೆ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ಸೇರಿದರೆ, ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳು ಪ್ರತಿವಾರ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಸಣ್ಣ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸಂಘದ ಇಂತಹ ಉಳಿತಾಯ ಹಾಗೂ ಸಾಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಪ್ರತಿವಾರ ಒಂದೆಡೆ ನಿರಂತರ ಸೇರಿಸಲು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಘಗಳು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಒರೆಹಚ್ಚಿ ಶೋಧಿಸಿ, ಹುದುಗಿರುವ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಲು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ವೇದಿಕೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಪ್ರತಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೊದಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಳೆಯರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅವರ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೇವಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು, ಅವಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತೆ? ಬಡತನ, ಕಷ್ಟಗಳು ಬೇರೆ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನೇಕೆ ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ? ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಏಕೆ ಬೇಡಿದಳು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು

ಮೂಕರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಸದಸ್ಯರ ಮೈಮೇಲೆ ದೇವಿ ಆಹ್ವಾನಿತಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ತಪ್ಪು. ನನಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ಸಮರ್ಥನೆಯ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ವಯಸ್ಸಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ದೇವಿ ಕಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಸಭೆ ನಂತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಸದಸ್ಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಪೋಷಕರನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಮಧ್ಯೆ ಜಗಳ ನಡೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಕೇವಲ ನೆಪವಾಗಿದ್ದು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ವೈಷಮ್ಯಗಳು ಇವರ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಸಭೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅವರ ಮನದಾಳದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿರಂತರ ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆ, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಮತ್ತು ಜಗಳಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸುವ ತಂತುವಾಗಿ, ಯಾರಿಗೂ ಉತ್ತರಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದ ನಾವೇ ಏಕೆ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವೆಡೆಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ರೂಪಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಂಘ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ ಅವು ಹೇಗೆ ಅವರವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಏನು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರ ಹೊಣೆ ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಘ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಗಳಾಗಿ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ದೂರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೋ, ಎರಡೋ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರಾಸರಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾಗಿ, ಅವರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸಾಮರ್ಥ್ಯವರ್ಧನೆ ತರಬೇತಿಗಳು : ವಿಚಾರ ಮಂಥನಗಳು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪಕ್ವಗೊಳಿಸಲು ರಚನಾತ್ಮಕ ತರಬೇತಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ದೇವದಾಸಿ/ಜೋಗತಿ ಪರಂಪರೆಯ

ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ ಸಂಘದ ನಿರ್ವಹಣೆ ನಾಯಕತ್ವ, ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನೊಂದಿಗೆ, ಇತರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಇಂತಹ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಂಘ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಮಧ್ಯೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ೩೦ ಉತ್ತೇಜಕಿಯರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಸಂಘದ ಸಭೆ ನಡೆಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವುದು, ತರಬೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು. ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಘಕ್ಕೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ತರುವುದು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಇಲಾಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಘವು ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಸಹಾಯ ನೀಡುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇಲಾಖೆ ಸಹಾಯದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ತಾವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧೨೫ ರೂ.ಗಳ ಗೌರವಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಘಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಗತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಿ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳ ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೆಲಸವೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಸೇವೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಸೇವಕಿಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮಾಸಿಕ ಗೌರವಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರು ಸರಾಸರಿ ನಾಲ್ಕು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸಂಘ, ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ನಿರಂತರ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟು ೬೦ ಸ್ವಯಂಸೇವಕಿಯರಿದ್ದು, ಇವರಿಗೆ ಸಂಘದ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವ ತರಬೇತಿ, ಸಂಘದ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹಾಗೂ ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳ ಸಂಪರ್ಕ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಕಳೆದ ತಿಂಗಳು ಆದ ಕೆಲಸಗಳು, ಎದುರಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಹೊಸ ಘಟನೆಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ವಿಧಾನ, ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸ್ವಯಂಸೇವಕಿಯರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಬರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇವರು ನೀಡುವ ಸೇವೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು.

[illegible]

ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಬರದಿರುವ ಕಾರಣ ಸಂಘದ ಲೆಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯಲು ಅವರು ಸ್ವಯಂಸೇವಕಿಯರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಓದು ಬರಹ ತಿಳಿದಿರುವ ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ದಸರಾ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಮಕ್ಕಳು ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮಸಭೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸದಸ್ಯರು, ಊರಿನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಾಯಕರು, ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪರ/ವಿರೋಧವಿರುವ ಜನರಂತೂ ಸಭೆಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಮೊದಲಿನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹುಡುಗಿಯೂ ದೇವದಾಸಿ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರದಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ಸಭೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಕಾರವೇ ಸಾಲ ಸಹಾಯಧನ ಕೊಟ್ಟು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾವೇಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ನಕಾರದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಅಂತಹ ಪದ್ಧತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಜೀವಂತ ಇದ್ದಾರಲ್ಲ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಮರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಸೀರೆ, ರವಿಕೆ ಹಣದ ಆಸೆಗೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವವರು ಈ ಜೋಗತಿಯರೇ ಹೊರತು ನಾವಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು, ನಾವು ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡು ಅಂತ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲ್ಲ. ಅವರಾಗೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ನಾವು ಮಾಡ್ತೀವಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾದರೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿ ಅಂತ ಹೇಳುವವರಾರು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ "ಯಾರು ಹೇಳಲ್ಲ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ ಕಾಳು ರೊಕ್ಕ ಅಂತ ಇವರಿಗೆ ಇನ್‌ಕಮ್ ಬರುತ್ತೆ. ಅದರ ಮ್ಯಾಲೆ ಕೊಡಾಕೆ ಇವರ ಮಾಲೀಕರು ಇರ್ತಾರಲ್ಲ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಗಂಡಸರತ್ತ ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿ ಏನಪ್ಪಾ ಏನಂತಿಯಾ ಅಂತ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ಗಂಡಸರು, ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೇನಂತೆ ಬ್ಯಾರೆ ಊರಾಗೆ ಕೊಡ್ತೀರಲ್ಲ... ಎಂದು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡಸರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಗುವುದು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂಗೆ ಅಸಹ್ಯ ಮಾಡಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನ ಸಭೆಗೆ ಕರೆತರೋರನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು, ನೋಡಿ ಇವರೆಲ್ಲಾ ಊರ ಕೆಡುಸ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ

[illegible]

ಗಂಡಸರು ಇವರಿಂದಲೇ ಹಾಳಾಗೋದು, ಇವರಿಗೆ ಸಬ್ಸಿಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ಹಾಳು ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದೀರಾ, ನೀವು ಸರಿಯಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ನಿಮ್ಮ ಗಂಡನ್ನ ನೀವ್ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ, ನಾವೇನು ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಲ್ಲ. ಅವರೇ ಕೇಳ್ಕಂಡು ಬರಾದು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಊಟಿಕೆ ಉಡುಸ್ತೀವಿ, ಎಮ್ಮಿಕರ ಹಾಕಿದೆ, ತುಪ್ಪಾ ಉಣ್ಣಾಕೆ ಬನ್ನಿ ಅಂತೆಲ್ಲಾ ಕರಿಬೇಡಿ ಎಂದುತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವರು, ಇಂತಹ ಸಭೆಗಳು ಸಭ್ಯರಿಗಲ್ಲ ನಾವಿರಬಾರದು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು!

ಇದೇ ರೀತಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ದಲಿತ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಕೊನೆಗೆ ಜಾತಿಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಭೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ಹಿರಿಯರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೇಳಿ ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯದಿತ್ತು. ಜೋಗತಿಯರು ಮೀರಾಬಾಯಿಯಂತೆ ಸನ್ಯಾಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ, ದೇವದಾಸಿಯರು ಇರುವುದರಿಂದ ಊರಿನ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಇದೆ. ಗಂಡಸರಿಗೆ ಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುಣಿಸುವ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಸಿನಿಮಾದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಏಕೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಅತಿವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಇವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ದೇವಿಯ ಭಕ್ತಿ, ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಕೊನೆಗೆ ಕಡೆಯ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಮ್ಮನಾದ ಆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ. ಯಾಕೆ ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡು ಅಂತ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಕೇಳಿದರೂ ಇವರನ್ನೇ ಯಾಕೆ ಬೇಡಿದಳು? ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅದೇಕೋ ಏನೋ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಿಮ್ಮೇಳವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಹ ಕೇಳಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡು ಅಂತ ಆ ದೇವಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನು? ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವಂತಹ ಅನುಭವವಾಗಲಿ ಅವರ ಕೌಶಲ್ಯವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಛಲ ಬಿಡದೇ ಅವರನ್ನು ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಫಲರಾದರು. ಹಲವು ಸಭೆಗಳ ಚರ್ಚೆ ನಂತರ ಸುಮಾರು ೧೬೫ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತೀರ್ಮಾನ ತಗೆದುಕೊಂಡರು.

* ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಲು ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು. ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿ

ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದರೆ ಯೋಜನೆ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಾಯ್ದೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಕರಣ ದಾಖಲು ಮಾಡುವುದು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವಂತಹ ವಿಧಿ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಯಾರೂ ಕರೆಯಬಾರದು ಅಥವಾ ಅವರು ಹೋಗಲೂಬಾರದು.

* ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದರೆ(ಮಾಲೀಕರಿಂದ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯವರಿಂದ) ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಬೇಕು.

ಮೇಲಿನ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಶೇ.೮೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವು. ಮೊದಲನೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಗಳು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದು ಯೋಜನೆ ಸಹಕಾರದಿಂದ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ಆಗುವ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ ತರಲು ಯೋಜನೆಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವದಾಸಿ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಧಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಗ್ರಾಮದವರು ಈ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ವಯಸ್ಸಾದ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬಂದವರು ಜೋಗ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅವರ ಚೌಡಿಕೆ ಕಿತ್ತು ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ ಸಹ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲದ ಅಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಯಸ್ಸಾದವರು (ದೇವದಾಸಿಯಲ್ಲದವರು) ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂದಿಗೂ ಜೋಗ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ಹಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಸಲು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಯಸ್ಸಾದ ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಇನ್ನು ಜೋಗ ಬೇಡಲು ಮತ್ತು ಹಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವುದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ತಮ್ಮೂರಿನ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ದೇವದಾಸಿ ವಿಧಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಆಂದೋಲನಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳು ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾಡಳಿತ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಕೂಡ ಉತ್ತಮ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಅಗಾಗ್ಗೆ ಸುತ್ತೋಲೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೀದಿನಾಟಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿ : ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಬೀದಿನಾಟಕ ಮಾಡಿಸಲು ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಟಕ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಅನುಭವಿ ನಾಟಕಕಾರರಿಂದ ಬೀದಿ ನಾಟಕದ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಜೋಗತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತಹ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಹ ತರಬೇತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರಿಂದಲೇ ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಗುವ ಶೋಷಣೆ, ಅವರ ಬದುಕು ಬವಣೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿರುವ ವರ್ಗವು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದನ್ನು ಸಹ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ದೇವಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನೇಕೆ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ದೇವದಾಸಿಯ ರೋದನವು ಇಡೀ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಟಕವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ, ಜನರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದ ನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ಈ ನಾಟಕವು ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಂತೂ ಅದನ್ನು ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನೋಡಿ ಭಾವುಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳು ನೇರವಾಗಿ ತಲುಪಿ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಜಟೆ(ಜಡೆ) ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಏಡ್ಸ್ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಡಿಯೋ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಟಿ.ವಿ. ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕರಪತ್ರ ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ನಾಟಕ ತಂಡವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವದಾಸಿ ಬಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವ ಹಾಗೂ ದೇವದಾಸಿ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರ ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಆದೇಶ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಗ್ರಾಮಜಾಗೃತಿ ವೇದಿಕೆಗಳು : ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ದಲಿತ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸುಮಾರು ೧೫೬ ಜಾಗೃತಿ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ವೇದಿಕೆಗಳ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ವೇದಿಕೆಗಳು ತಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಘಗಳೇ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಸಂಘದ ಮಹಿಳೆಯರು ಈಗಾಗಲೇ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ವೇದಿಕೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಆಂದೋಲನಗಳು

ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದವು. ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಲು ಆಂದೋಲನಗಳ ಹುಟ್ಟು ಸಹಾಯಕವಾದವು. ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕೆಲವು ವಿಧಿಗಳ ಆಚರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಧಿಗಳು ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದಿನ ದೇವದಾಸಿ ತಲೆಮಾರು ಗತಿಸಿ ಹೋದ ನಂತರ ಈ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಧಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಮೂಹದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಲವಾರು ಆಂದೋಲನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಂದೋಲನಗಳು ಮೊದಲೇ ಯೋಜಿತವಾದವುಗಳಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅವರದೇ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನುಭವ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಯೋಜಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮೈರಾಡದ ಯೋಜನೆ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಧನಸಹಾಯದಿಂದ ಹೊಂದಿತು. ಯೋಜನೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಂದೋಲನಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಜನಾಂದೋಲನ

ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ನೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರಾಂತ ಮಠದ ಸ್ವಮೀಜಿಗಳು ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಠದ ಗುರುಗಳು, ಇಸ್ಲಾಂ ಮತದ ಹೆಸರಾಂತ ಹರಿಕಥಾ ಗುರುಗಳು, ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಗಳು, ಪೋಲಿಸ್, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಎಲ್ಲಾ ಸರಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳು ರಾಯಭಾಗ್ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಹರಿಜನ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದರು. ತಾಲೂಕಿನ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಹೀಗೆ ಅಂದಾಜು ೫೦೦೦ ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನೋವಾಗುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಕುರಿತು ಸಹಾನುಭೂತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದೇ ರೀತಿ ಬೇರೆ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಪರಿವರ್ತನಾ ದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಿ : ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಗೆಗಿನ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಯಗಳು ಹೋಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅವಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಸ್ತಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನದ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ದೇವಿ ವೈಧವ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ತಮ್ಮ ಬರಿಕೈ ತೋರಿಸಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗುವಷ್ಟು ಊಟ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇವರ ಈ ಆದಾಯ ಬೇರೆ ಬಡಕುಟುಂಬಗಳ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವಿಧಿಯು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಡಲು ದೇವದಾಸಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಈ ವಿಧಿಯ ಆಚರಣೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯೯೪ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ವಿಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಂಘ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಹೊಸ್ತಿಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಅದೇ ದಿನ ಬಳೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಕೊರಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಪು ಬಿಳಿ ಮುತ್ತಿನ ಸರವನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ತೀರ್ಮಾನ ತಗೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಿರುವ ಅನುಮಾನಗಳು ಬಂದ ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲಮ್ಮದೇವಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಮುತ್ತು ಅದೇ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಮಕುಂಡವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುತ್ತನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಮಹಿಳೆಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಸಮುದಾಯ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಂಬಲ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಹಕಾರ ದೊರಕಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಐದು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಅವರ ಗ್ರಾಮದ ಮಹಿಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಬರುವ ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರು ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಈ ದಿಟ್ಟ ತೀರ್ಮಾನ ಇತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿ ಕರೆದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿವರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ನೀವು ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ದೇವಿಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದವರು ದುರಂತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರು.

೧೯೯೪ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೬ನೇ ದಿನಾಂಕದ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ೨೨೦೦ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೈಗೆ ಬಳೆ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ದೇವಿಯ ಎದುರು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾವು ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯ ಆಚರಣೆ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದವರು ಮತ್ತೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯ ಆಚರಣೆ ಮೂಲಕ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದಿದ್ದು, ಹಲವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಇವರ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆ ಎಂದು ಹಲವಾರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ವರದಿ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರುಗಳು ಹಾಜರಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ದುರ್ಘಟನೆಗಳಾಗದಂತೆ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಜನಾಂದೋಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಕೈಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ದೇವದಾಸಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಾನಿಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ವರ್ಷ (ಡಿಸೆಂಬರ್) ೯೫ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ದಿನವೇ ತಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜನಾಂದೋಲನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ೩೬೫ ಗ್ರಾಮಗಳು ೧೫೫ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಈ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನವಾದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಐದರಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಿಂದಲೇ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೇ ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಭಾಗದ ಖರ್ಚನ್ನು ಭರಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಗ್ರಾಮಸಭೆಯ ನಡವಳಿಕೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಫಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಗಣ್ಯರನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು.

ಯೋಜಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ೧೫೫ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೫ನೇ ದಿನಾಂಕದ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಗಣ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಗ್ರಾಮದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಮತ್ತು

ಹಾಜರಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳು ಜಾಥಾ ಮಾಡಿ, ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಳೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳು ಜಾಥಾ ಮಾಡಿ, ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಳೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ದೇವದಾಸಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಇತರ ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂಕೇತಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಮುಕ್ತ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಬಳೆ ತೊಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧಿ ಆಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಳೆ ತೊಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಘ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಳೆ ಒಡೆಯುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಸಂಘದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜಟೆ(ಜಡೆ) ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವಿಕೆ : ಕೂದಲು ಗಂಟಾಗಿ ಜಟೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಜಡೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಶೇ.೨೯ ಭಾಗ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜಟೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿರುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ದೇವರು ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದು ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಜಟೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ದಲಿತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಇವರ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಾಗ ಅವರ ಮನೆಯ ಮಗಳನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಜಟೆಯು ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಜಟೆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಿತ್ತು ಈ ರೀತಿ ಕೂದಲು ಗಂಟಾಗಲು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯ ಚರ್ಮ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ ಧೂಳು, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ಜಡ್ಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ್ದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಕೂದಲು ಬಾಚದೆ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಪ್ಲೈಕಾ ಪಲಾನಿಕ ಎನ್ನುವ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಫಂಗಸ್ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಕೂದಲು ಜಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಜಟೆ ಹೊಂದಿದವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಭಾರಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ನೋವು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ದೃಷ್ಟಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಾರೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ಇಂತಹ ಜಟೆ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇತರ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಜಟೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಘದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸತತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೆಷ್ಟೇ ತಿಳಿಸಿದರೂ ದೇವಿಯ ಭಯ ಅವರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಜಟೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ದೇವಿ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆಯುತ್ತಾಳೆ, ರಕ್ತ ಬಸಿದು

ಸಾಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಟೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲದ ಇತರ ಪುರುಷರ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ದೇವರು ಹೇಳಲು ಅಥವಾ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ತಮ್ಮ ಜಟೆಯನ್ನು ಜೀವನೋಪಾಯವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅವರಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜಮಖಂಡಿಯ ಕುಟುಂಬವೊಂದು ತಮ್ಮ ಹನ್ನೆರಡನೇ ವರ್ಷದ ಮಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಗುಪ್ತಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಜನೆ ತಂಡವು ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಕೂದಲು ಜಟೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಲೆಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು ಅಷ್ಟೆ ಎಂದರು. ಅವಳ ಜಟೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಹಕಾರದಿಂದ ಜಟೆ ಇರುವವರ ಮನವೊಲಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಜನರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಜಟೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಹಾಕಿ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜಟೆಗಳನ್ನು ಸಚ್ಛಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ಕೇವಲ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಟೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಉತ್ತೇಜಕಿಯರು ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಈ ಜಟೆ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿಂತ ಇತರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು, ಯೋಜನಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೬೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಟೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದೇವರು ಹೇಳುವುದು : ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು, ಪೂಜಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಟೆ ಇರುವ ಇನ್ನಿತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೈಮೇಲೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಹರಿಜನ ಮತ್ತು ಮಾದಿಗ ಜನಾಂಗದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಯ ಮಗಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪರಿಹಾರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಜನ ಮತ್ತು ಮಾದಿಗರ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬೀದಿನಾಟಕ, ಹಾಡು ಮತ್ತು ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಾಗ ವೀಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ದೇವಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದು ನಾಟಕವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಘಟನೆ ನಡೆದಿವೆ. ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಯೋಜನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರರಾದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಮೈಮೇಲಿನ ದೇವರೂ ಕೂಡ ಜನ ಜಾಗೃತಿಯಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜಾದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಆ ಜಾದುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು(ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಬರಿಸುವುದು) ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು.

[illegible]

ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮುಕ್ತ ಗ್ರಾಮ ಅಭಿಯಾನ ೧೯೯೭ : ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಆಂದೋಲನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಜೀವಂತದಲ್ಲಿಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಜಾಗೃತಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಕೇವಲ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇತರ ಹಾನಿಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುವ ಜನರನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದು ಈ ಆಂದೋಲನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಜಾಗೃತಿ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರತಿ ತಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬೀದಿನಾಟಕ ಕಲಾವಿದರು, ತರಬೇತಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಚಿತ್ರಕಲಾವಿದರು ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜಕಿಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ತಂಡಗಳು ನಾಲ್ಕು ಜೀಪ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು, ಧ್ವನಿವರ್ಧಕ, ಜನರೇಟರ್, ವಿಡಿಯೋ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬಳಸಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಂತಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಯಾದ ೨೬೩ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಮತ್ತು ಸಂಘಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡೆಸಿ ಈ ಅಭಿಯಾನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿದರು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ವಿಧಿಗಳ ಆಚರಣೆ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಓಕುಳಿಯಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದಾದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಹನುಮಂತನ ಓಕುಳಿ : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೪೯ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿಯಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಓಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಹನುಮಂತನ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿರುವ ರಾಡಿ ನೀರನ್ನು ಊರಿನ ಯುವಕರು ತಮ್ಮ ಟವೆಲ್‌ಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ಅವರನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎರಚುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸೊಪ್ಪಿನ ತೆಳುವಾದ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಎರಚಲು ಬಂದ ಯುವಕರನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ, ಎರಚುವ ನೀರಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೀದಿ ತುಂಬ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಊರಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆಂಗಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ಪುರುಷರು, ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊಂಡದ ನೀರು ಖಾಲಿಯಾಗುವ ತನಕ ಅಂದರೆ ಸಮಯ ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಈ ನೀರೆರಚುವ ಓಕುಳಿಯಾಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಓಕುಳಿಯಿಂದ ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿಕೆ ಇದ್ದು, ಇದನ್ನು ಮಳೆಗಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಊಟ, ಬಟ್ಟೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಓಕುಳಿ ನಂತರ ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಲೈಂಗಿಕಾಸಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು.

ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಈ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ

[illegible]

ಯಾವುದೇ ದೇವ/ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಪರಾಧವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇದೊಂದು ಅಮಾನವೀಯ ಪದ್ಧತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಯೋಜನೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಓಕುಳಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಲೆ ನೀರು ಎರಚುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಕರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಬೀದಿನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶವನ್ನು ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಗೆ ಮತ್ತು ತಹಶೀಲ್ದಾರ್ ಕಚೇರಿಗೆ ಕಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮೊದಲ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು ಶೇ.೬೦ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಲವಾದ ವಿರೋಧ ತೋರಿದರು. ಚಂದರಗಿ ಗ್ರಾಮದವರಂತೂ ಯೋಜನೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಊರು ಬಿಡಿಸಿದರು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಲೆ ನೀರು ಎರಚುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು.

ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಇತರ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ದೇವದಾಸಿ ಪರಂಪರೆಗೂ ಸಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದೇವದಾಸಿಯಾದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಇದೇ ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವುದು ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಕೆಲವರು ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಎಲ್ಲವ್ವ, ಮಾಯವ್ವ, ದುರ್ಗಮ್ಮನ ದೇವಿಯರಿಗೂ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮುತ್ತೈದೆ ಮತ್ತು ಭರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನದಂದು ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲು ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲ(ರಂಡಿ) ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನುಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತ್ರೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊಕಟನೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಸೇರುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮವಾಡಿ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸರಹದ್ದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸರಹದ್ದಿನ ಕೊನೆಯ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ.

ಜಾಗೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು : ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸುಮಾರು ೪೫ ದಿನಗಳು ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೫–೬ ವಾಹನಗಳ ಬಾನೆಟ್ ಮೇಲೆ ನುರಿತ ಉತ್ತೇಜಕಿಯರು ಮೈಕ್ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿ ಬಿಡದಿರುವಂತೆ, ದೇವದಾಸಿ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವಂತೆ ದೇವದಾಸಿ ಕಾಯ್ದೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೀದಿನಾಟಕ ತಂಡಗಳು ಜನರಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಕಿ.ಲೋ.ಮೀಟರ್ ತನಕ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಕಾಯ್ದೆ, ವಿಧಿ, ಆಚರಣೆಗಳು, ನಿಷೇಧ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಸಲಾಗಿತ್ತು. ಟಿ.ವಿ. ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಜಡೆ, ಏಡ್ಸ್ ಬಗ್ಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಟೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ನಂತರದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಫಲಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಜಾಗೃತಿ ತಂಡದೊಂದಿಗೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದ ಕೆಲವು ಭಕ್ತರು ಸಹ ಜಟೆ ಇರುವವರಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪೋಷಿಸುವ ವಿಧಿಗಳ ನಿಷೇಧ

ಕೈ ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ಹೊಸ್ತಿಲಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಇತರ ಸಣ್ಣ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ವಾಡಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಬರುವ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಜೋಗಪ್ಪಗಳು ಬಳೆ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮನವೊಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಕೆಲವು ವರ್ಷ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಟೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು ಕೂಡಾ ಆಗಿತ್ತು. ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪಿನ ಉಟ್ಟಿಗೆ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವರು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಣಿಸುವುದು ದೇವದಾಸಿ ಬಿಡುವ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಪತ್ತೇದಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಧಿಗಳು ನಿಷೇಧಗೊಳಿಸಿತು.

೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ರೂಪಿತಗೊಂಡು ೧೯೮೪ರಿಂದ ಜಾರಿಯಾಯಿತು. ೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಅಂದಿನ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರಕಾರವು ದೇವದಾಸಿ ಸಮರ್ಪಣ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತ್ತು. ಅದೇ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಅಂದಿನ ಬಾಂಬೆ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದನ್ನೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮರ್ಪಣಾ ನಿಷೇಧ ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೮೨ನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾದ ಕಾಯ್ದೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೮೨ ಆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿನ ಅಪರಾಧಗಳ ತನಿಖೆಯನ್ನು ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ

೧೯೭೩(೧೯೭೪ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ) ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಯಾವೊಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿಯನ್ನು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್ ಮುಂದೆ ಕರೆತಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಅವರು ತಾವು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ ಮತ್ತು ದೇವದಾಸಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಗಮನ ನೀಡಿ, ಅವಳು ೧೮ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ಶಾಲೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ೧೮ ವರ್ಷಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಕಾಯ್ದೆ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಯ್ದೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ಜಾಗೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಅವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುವುದಲ್ಲದೆ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಬಂಧುತ್ವ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಎದುರಿಸುವ ಸವಾಲುಗಳಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ದೇವದಾಸಿಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಕಸುಬು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಉಡುಗೆ, ತೊಡುಗೆ ಊಟೋಪಚಾರ, ಹಬ್ಬಗಳು, ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಅವರ ಜೀವನಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಬದಲಾವಣೆಯ ದಿಕ್ಕಿನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂಬತ್ತು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂಬತ್ತು

ಉಪಸಂಹಾರ

ತಲತಲಾಂತರದಿಂದಲೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗಾಗಿ ಬಸವಿ ಬಿಡುವ, ಸೂಳೆ ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕಲಿತು ಆ ಸೇವೆಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರ ದಾಸಿಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಅನಂತರ ಪುರೋಹಿತರ, ಅರಸರ, ಸಿರಿವಂತರ ಪಾಲಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ದೇವರಿಗೆ ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಅಂಗಾಂಗ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ಇಂಥ ಪಟ್ಟಭದ್ರರು ದೇವರ ಪವಿತ್ರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಪುಣ್ಯದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇಂಥ ದುಷ್ಟಕೂಟದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ಆದರೆ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಭದ್ರಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನ.

ದೇವದಾಸಿಯರು, ಜೋಗತಿಯರು, ಬಸವಿಯರು, ಸೂಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರದವರು ಎನ್ನುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಿರಿವಂತ, ಅನುಕೂಲಸ್ಥ ಮನೆತನದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯವರ್ಗದವರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಒಳಗಾಗದಂತೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಪುರುಷವರ್ಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿತು. ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು, ಉಳ್ಳವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ಶೂದ್ರ ಹರಿಜನ ಗಿರಿಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ! ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರುಷನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಆತ ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಶಾಸನ ಮಾಡಿದನೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಶೂದ್ರ ಹರಿಜನ ಗಿರಿಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗುವಂತೆ ಧರ್ಮಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದ.

ವೇದ-ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕರ್ತೃ-ಪುರುಷ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೊಗಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಕೆಯ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ನಾಮಗೊಳಿಸಿದ. ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ

ಒಂದೊಂದು ಬಂಧನದಿಂದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ಬಂದ. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತಳ್ಳಿದ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧೀನದಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಮಾತನ್ನಷ್ಟೇ ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿವರ್ತನೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅದುದಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ಶತಮಾನಗಳೇ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಸರಕಾರದ ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಣ ಗಳಿಸಲು ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಬೆಳದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿಲ್ ಡುರ್‍ಯಾಂಟ್ ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸ ತಜ್ಞ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಸುಮೇರಿಯಾ, ಪ್ರಾಚೀನ ಈಜಿಪ್ಟ್, ಪ್ರಾಚೀನ ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯಾ, ಸಿರಿಯಾ, ಇಸ್ರೇಯಲ್, ಪೋನೀಸಿಯಾ, ಲಿಬಿಯಾ, ಚೀನಾ, ಗ್ರೀಕ್ ಹಾಗೂ ಜಪಾನ್ ಮೊದಲಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅತ್ಯಾಚಾರ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಇವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಕಡುಬಡತನದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಇವರು ಈ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಾದ ಮನೆಗಳು ಕಾಣದೆ ಗುಡಿಸಲುಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಪಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸಲು ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಸರ್ಕಾರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಇವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಮನೆಗಳು ಅಂದಚೆಂದವಾಗಿ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಯಾಜಮಾನಿಕೆ, ಎಲ್ಲ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳೂ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ, ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ, ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ, ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಹೋಗಿ ಇಂದು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಬಂಧುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೊಡನೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಮಮತೆ, ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೇ ಬಂಧುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ

ಒಳಬಾಂಧವ್ಯ ಮತ್ತು ಹೊರಬಾಂಧವ್ಯಗಳೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಳಬಾಂಧವ್ಯದಲ್ಲೇ, ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲೇ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಬಾಂಧವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟವೇ ಅಗಾಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊರಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಲವೂ ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಕ್ವಚಿತ್ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಮೊದಲು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡದೇ ದೇವರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ದೇವರ ಜೊತೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದರು. ಆಗ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ ಹೊಂದಿ ಈ ಜನ ದೇವರು-ದಿಂಡರುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಯ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದವರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ಹೊರತು ಬೇರ್‍ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ. ಸದಾ ಆ ಜಾಡಿನಲ್ಲೇ ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಜನ ಯಾವುದೇ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡದೇ ಅದನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಜೀವನವಿಡೀ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಡುಬಡತನದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜನರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಆಸೆ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಜಾಗೃತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವರ ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿದ ದೇವದಾಸಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದರ ಮುಖವಾಡಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋದವು. ಸಮಾಜದ ಅಗ್ಗದ ಕಸುಬಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜ ಅವಳನ್ನು ಕೀಳುದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಂದು ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಜಾಗೃತಿಗೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರು ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆ, ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡನಿಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಸಮಾಜನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿ ಅವಹೇಳನಕಾರಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಹಿಂದೆ ಜನ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡದೇ ದೇವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಂದೆ ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನೇ ವಿರೋಧಿಸಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಯಾರು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ, ತಂದೆ ಇಲ್ಲದವರೆಂಬ ಕೊರಗು ಸದಾ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವರು ಇವತ್ತಿಗೂ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಓಡಾಡುವದಕ್ಕೆ ಮುಜುಗರ ಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಜಾಗೃತಿಗೊಂಡು ಇಂತಹ ಕಷ್ಟ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬರಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬದುಕಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆ ಕಾಣದೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನ್ದಾರರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಉಪಜೀವನ ನಡೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಇಂದು ದೇವದಾಸಿಯರು ನಾವೇಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಅವರದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದೇವದಾಸಿ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ(ನೆರವು) ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ, ಬೇರೆಯವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗದೇ ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಸರಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಬದುಕು ಮಾಡುವ ಛಲ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡತೊಡಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಈ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಸದೃಢರಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತೃಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀ ಆರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೋಸ್ಕರ ಮಾತೃಸ್ಥಾನ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅದು ಪೂಜಾರಿ ಅರ್ಚಕ, ಜಮೀನ್ದಾರ, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾದಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೈಮಾರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಕಳೆದು ಅಗ್ಗದ ಕಸುಬಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿ, ಘರ್‌ವಾಲಿಗಳಾಗಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜೀವನ ಹಾಳುಗೆಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವಿವಿಧ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಜಾಗೃತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಅಂತಹ ಅಮಾನವಿಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ, ಸುಖದಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ದೀನದಲಿತರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕಡುಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹೊರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಭಾರತ

ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತೋ, ಅಂದಿನಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಜನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರು ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಂಡು ಸರ್ಕಾರ ಉಚಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಓದುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವಾರು ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರ ಕಾಟವೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಇಡೀ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತ, ಆಗು ಹೋಗಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದೇವರೆ/ದೇವಿಯೆ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಮನೋಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಜನ ದೇವರು ದಿಂಡರುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯದೆಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ನೇರವಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಗೃತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೂಢ ಆಚರಣೆಗಳು ಇಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಸಮರ್ಪಣೆಯಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಣೆ ಆದನಂತರ ಅವರದೇ ಆದ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಸಿರು ಸೀರೆ, ಹಸಿರು ಬಳೆ, ಹಸಿರು ಕುಪ್ಪಸ ಉಡುಗೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮುತ್ತಿನ ಸರ, ಪಾದುಕೆ, ಕವಡೆಸರ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಲವಾದ ಭಂಡಾರ ಹೀಗೆ ಅವರ ತೊಡುಗೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇಂದು ಬದಲಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹೊಸ ವಿನ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಗಳು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಚೂಡಿ, ಜೀನ್ಸ್ ಪ್ಯಾಂಟ್, ಶರ್ಟ್ ಟಿ–ಶರ್ಟ್, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ, ಬೋರಮಳ, ಬಂಗಾರದ ಚೈನ್, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಚೈನ್, ಕಾಲಿನ ಬೆರಳಿಗೆ ಬಟ್ಟುಂಗರ ಹೀಗೆ ಹೊಸ ನವನವೀನ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅವರ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಿರುವುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಮರಗಮ್ಮ, ದುರ್ಗಮ್ಮ, ಹುಲಗಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತಗಳು ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಕೋಣ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇಂದು ಇವರು ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆಹಾರಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿಕೆಲವು ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ದಸರಾ, ದೀಪಾವಳಿ, ಹೋಳಿಹುಣ್ಣಿಮೆ, ರಕ್ಷಾಬಂಧನ

[illegible]

ಇನ್ನುಳಿದ ಎಲ್ಲ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಓದಿದವರು ಕೆಲವು ಅನಿಷ್ಟ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಅವರ ಸಮುದಾಯದ ಏಳ್ಗೆಗಾಗಿ ದುಡಿದಿರುವ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಜಯಂತ್ಯುತ್ಸವವನ್ನು ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಕೊಕಟನೂರ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಬಹುವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿನ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು, ಅಮಾಯಕ ಬಡ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುಣಿಸಿ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಯ ಅಂಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧ(ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವದರಿಂದ, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಉತ್ಸವಗಳು ಮರೆಯಾಗಿ ಇಂದು ಕೆಲವು ಜಾತ್ರೆಗಳು ಮಾತ್ರ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ನೆರೆ ರಾಜ್ಯವಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಜನರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು ಕುಣಿಯುವುದಾಗಲೀ ದೇವರು ಹೇಳುವುದಾಗಲಿ, ಯಾರಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರೇ ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತುಂಬಾ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅನುಬಂಧಗಳು

ಅನುಬಂಧ – ೧

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್., ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ ಯಾಕೆ ಕೂಡದು?, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ೧೯೯೬.

೨. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ, ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹರಕೆಗಳು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜಾನಪದ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.೦

೩. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬಿ.ಆರ್., (ಮೂಲ), (ಅನು) ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ., ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೦.

೪. ಆರಾಧ್ಯ ಬಿ.ಎಂ., ದೇವದಾಸಿಯರು, ೧೯೮೯.

೫. ಎಸ್. ಇಂದಿರಾ, ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಶ್ರುತಿಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೊಪ್ಪಲು, ಮೈಸೂರು, ೨೦೧೦.

೬. ಉಮೇಶ ಬಸಪ್ಪ ಕಾತರಕಿ, ಬಿಸರಳ್ಳಿಯ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ (ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ)

೭. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಆಟ, ಸಂ. ಚಂದ್ರಗೌಡ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಸಂಗಾತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಡದಳ್ಳಿ, ೧೯೯೨.

೮. ಕಡೇತೋಟದ ಎನ್.ಕೆ., ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೧.

೯. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ಲಂಗೋಟಿ, ಸಿದ್ಧಣ್ಣ ಲಂಗೋಟಿ (ಚಾಂದಕವಟೆ) ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿಮೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಬಸವಣ್ಣನವರು, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೧೯೮೯.

೧೦. ಕಮಲಾ ಹೆಮ್ಮಿಗೆ, ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೫.

೧೧. ಕಮಲ ಹಂಪನಾ, ಬೊಂಬಾಳ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ,

೧೨. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ, ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಭಾಗ–೨, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

೧೩. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೪.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೧೪. ಕುಮಾರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ಪೋಳ, ಚಾತುವರ್ಣ ಧರ್ಮದರ್ಶನ, ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ೨೦೦೧.

೧೫. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಯ.ಗು., ರೇಣುಕಾ ಮಹಾತ್ಮೆ, ೧೯೮೭.

೧೬. ಕೊಟ್ರೇಶ ಪಿ., ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡರು, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೩.

೧೭. ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಕೆ.ಜಿ., ಹರಕೆಯ ಹೆಣ್ಣು, ವಿಮೋಚನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ.

೧೮. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ವೈ.ಎಲ್., ಭಾರತೀಯ ನಾರಿ : ಅಂದು-ಇಂದು, ಭೈರವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ೨೦೦೦.

೧೯. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಎನ್. (ಸಂ), ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ದಲಿತರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೦.

೨೦. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಎನ್., ದಲಿತರ ಬದುಕು-ಮೆಲುಕು, ಪ್ರಕಾಶಕರು ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ೨೦೧೨.

೨೧. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಎನ್., ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ: ಒಂದು ನೋಟ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬.

೨೨. ೮೮. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಎನ್. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ದಲಿತರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭.

೨೩. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮಾಜೋ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ವಾಲೀಕಾರ ವಿರಸಂ, ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಕೇಂದ್ರ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೨೦೦೧.

೨೪. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಹೈದರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕಾಶನ ವಾಲೀಕಾರ ವಿರಸಂ, ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶನ ಕೇಂದ್ರ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೧೯೯೮.

೨೫. ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಎಸ್. ಮಾಳ್ಗೆ, ಬಸವೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ರಾಜ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೪.

೨೬. ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೦.

೨೭. ಛಾಯಾದಾತಾರ್, ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ, ಅನುವಾದ: ಸರಸ್ವತಿ ರಿಸಬುಡ್, ಇಳಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨.

೨೮. ಜಯದೇವಿ ಪಾಟೀಲ, ಜಾಗತೀಕರಣ, ಮಹಿಳೆ: ಸವಾಲುಗಳು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ, ಜಗತ್ ಸರ್ಕಲ್, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೨೦೦೮.

೨೯. ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ., ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ವರ್ಸಸ್ ಮನುವಾದ, ಬಹುಜನ ಮಾಧ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೭.

೩೦. ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ., ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ : ಶೂದ್ರರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು(ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ), ಬಹುಜನ ಮಾಧ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರ(ರಿ), ಮೈಸೂರು, ೨೦೧೦.

೩೧. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕೆ., ಹೆಣ್ಣು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ..., ಅನಾವರಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬.

೩೨. ಜೋಗನ್ ಶಂಕರ್, ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ವಿಮೋಚನ ಪ್ರಕಾಶನ, ದೇವದಾಸಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸಂಘ, ಅಥಣಿ, ೧೯೯೩.

೩೩. ಜ್ಯೋತಿ ಶಶಿಕುಮಾರ್, ಮಹಿಳಾ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ, ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ೨೦೦೭.

೩೪. ನಂಜುಮ್ಮಣ್ಣಿ ಎಂ., ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲನಿಯ, ೨೦೦೩.

೩೫. ನಾರಾಯಣ ಎಂ., ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೫.

೩೬. ೧೯. ನಾರಾಯಣ ಪಿ.ವಿ., ಧರ್ಮ ಕಾರಣ, ತಂಗಾಳಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೫.

೩೭. ನಾರಾಯಣ ಎಂ., ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೩.

೩೮. ನಾರಾಯಣ ಎಂ., ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೫.

೩೯. ನಾರಾಯಣ ಪಿ.ವಿ., ವಚನ ಸಮಗ್ರ, ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೫.

೪೦. ನೀಲಾ ಕೆ., ಬದುಕು ಬಂದೀಖಾನೆ, ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಜನವಾದಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧.

೪೧. ನಿಂಗಣ್ಣ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ, ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜೋಗಿಗಳು.

೪೨. ನೀಲಮ್ಮ ಕತ್ನಳ್ಳಿ, ಮಹಿಳೆಯ ಹಲವು ಮುಖಗಳು, ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೧೯೯೭.

೪೩. ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಗಾಂಧಿಬಜಾರ್, ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧.

೪೪. ನೇಗಿನಹಾಳ ಎಂ.ಬಿ., ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

೪೫. ಪ್ರಶಾಂತ ಎಚ್.ಡಿ., ಲಂಬಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ: ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ(ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ), ೨೦೦೨.

೪೬. ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ನಿ. ದೇವದಾಸಿ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಏಳುಕೊಳ್ಳದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜಾನಪದ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭

೪೭. ಪಾಟೀಲ ಯ.ರು., ಎಲ್ಲರ ಅಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಅಗಸ್ಟ ೨೦೦೧, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ದಿನೇಶ್ ಗುಡ್ ನ್ಯೂಜ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಳಗಾವಿ.

೪೮. ಫ್ರೆಡರಿಕ್ ಎಂಗಲ್ಸ್, ಅನುವಾದ: ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಕೆ.ಎಲ್., ಕುಟುಂಬ, ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಇವುಗಳ ಉಗಮ, ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಾಸ್ಕೊ, ೧೯೮೦.

೪೯. ಪೆರ್ಲ ಮಾ.ಭ., ಮಹಿಳೆಯ ಮುಖಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಪಂಚ, ಪುತ್ತೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ೨೦೦೧.

೫೦. ಪ್ರೇಮಾ ಸಿರ್ಸೆ, ಮಹಿಳೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬.

೫೧. ಬಡಿಗೇರ ವಿ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜಾನಪದ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

೫೨. ಬಾಬುರಾವ್ ಮುಡಬಿ, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೫.

೫೩. ಬಾಡಗಿ ವೈ.ಎಸ್., ಕೊಕಟನೂರ ಎಲ್ಲಮ್ಮ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ(ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ) ೧೯೯೨.

೫೪. ಭಾರತಿದೇವಿ, ದೇವದಾಸಿ ಪ್ರಸಂಗ ದೀಪ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಡಾ. ಎಸ್.ಜಿ. ಭಾರತಿ, ವಚನ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್, ವಿಜಯ ರೋಡ್, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೬.

೫೫. ಭಾರತಿ ಹಾದಿಗೆ ಬಿ.ಎಂ., ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆ, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೫.

[illegible]

೫೬. ಭೈರಪ್ಪ ಕೆ., ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷಿಂಗ್ ಕಂಪನಿ ಪ್ರೈ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೩.

೫೭. ೩೮. ಭೈರಪ್ಪ ಕೆ., ಸಮಗ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೯.

೫೮. ಭೈರಪ್ಪ ಕೆ., ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷಿಂಗ್ ಕಂಪನಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೬.

೫೯. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಎಚ್.ಎಂ., ಸಂ: ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೩.

೬೦. ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ಸ್ತ್ರೀ ದೈವಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪದಕೋಶ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೯.

೬೧. ಮತಿಘಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಏಳುಕೊಳ್ಳದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ೧೯೬೫.

೬೨. ಮಹಾಲೆ ಪ್ರ.ವಿ., ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

೬೩. ಮದುಕೀಶ್ವರ್ (ಮೂಲ), ಹೇಮಲತಾ ಎಚ್.ಎಂ.(ಅನು), ಭಾರತದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಹೋರಾಟ, ಸಮತಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೪.

೬೪. ಮಹೇಶ್ ಸಿ.ಕೆ., ದಲಿತ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮ, ವಿಮೋಚನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಜೆ.ಜೆ. ಹಟ್ಟಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ೨೦೦೬.

೬೫. ಮಂಗಳಾ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಡಿ., ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ : ಒಂದು ಪ್ರವೇಶಿಕೆ, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ,

೬೬. ಮಾಯಿಗೌಡ ಕೆ., ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನು, ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಡ್ಯ, ೨೦೦೬.

೬೭. ಮುಳಗುಂದ ಚ.ವಿ., ನಾಗೇಶ ಎಚ್.ವಿ.(ಸಂ), ಆಧುನಿಕ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ, ಮಾತೋಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ೧೯೮೬.

೬೮. ಮೂರ್ತಿಶ್ವರಯ್ಯ ಬೆ.ಕಾ., ಮಹಿಳೆ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು, ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೦.

೬೯. ಯರ್ರಿಸ್ವಾಮಿ ಈ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೧೦.

೭೦. ರತ್ನಮ್ಮ ಕೆ.ಎಸ್., ಗಾಯತ್ರಿ ಸ.ನ., ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ(ಅಭಿಪ್ರಾಯ- ಸಂಕಲನ) ಈಶ್ವರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೫.

೭೧. ರತ್ನಮ್ಮ ಕೆ.ಎಸ್., ಗಾಯತ್ರಿ ಸ.ನ., ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ(ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಕಲನ), ಈಶ್ವರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೫.

೭೨. ರಾಮಚಂದ್ರ ಚಿಂತಾಮಣ್, ಢೇರೆ, ಅನು: ವಿಠಲ್‌ರಾವ್ ಗಾಯಕವಾಡ್, ಲಜ್ಜಾಗೌರಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩.

೭೩. ರಾಜಶೇಖರ್ ಎಸ್., ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಭ್ರಮರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೦೦.

೭೪. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ (ಸಂ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ೨, ಧರ್ಮ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦.

೭೫. ರಾಗೌ, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಯಾಮಗಳು, ರೂಪ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮.

೭೬. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಎಸ್.ಕೆ., ಭಾರತೀಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಜಾನಪದ, ಮೂಲ: ಐ.ಬಿ.ಹೆಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧.

೭೭. ರಾಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ, ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಹಸನ್, ನಯೀಂ ಸುರಕೋಡ, ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೬.

೭೮. ರಾಜಶೇಖರ್ ಎಸ್., ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಭ್ರಮರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೦೦.

೭೯. ೫೬. ರಾಜಶೇಖರ್ ಎಚ್.ಎಂ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣ(ಶ್ರೀಮತಿ ಕವಿತಾ ಸ್ಮಾರಕ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲೆ-೯), ರೂಪ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೭.

೮೦. ರಾಸಾನಿ ವಿ.ಆರ್., ಜೋಗತಿ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಡಾ. ಟಿ.ಡಿ. ರಾಜಣ್ಣ ತಗ್ಗಿ, ಧಾತ್ರಿ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮.

೮೧. ರಾಜಶೇಖರ್‌ಎಸ್., ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಭ್ರಮರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೦೦.

೮೨. ಲಿಂಗಯ್ಯ ಡಿ., ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು.

೮೩. ವಸಂತಕುಮಾರ ಬಸ್ರೂರು, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ(ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧ), ೨೦೦೨.

೮೪. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ, ಶಿರಸಂಗಿ ಕಾಳಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ(ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪರಂಪರೆ) ಶ್ವೇತಾ ಭಾಗೀರಥಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨.

೮೫. ವೀರಯ್ಯ ಡಿ.ಎಸ್., ದಲಿತ ಚಿಂತನ(ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ), ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೇ, ೨೦೦೫.

೮೬. ವಿಶ್ವನಾಥ ಡಿ.ಎಸ್., ಬದುಕಿನ ಧರ್ಮ–ಮಹಿಳೆ, ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬.

೮೭. ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ ಎಂ., ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೨.

೮೮. ವೆಂಕಟೇಶ ಜಿ., ಗುಡ್ಡದ ಮಲ್ಲಯ್ಯ(ಮೀನಗುಂದಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ) ಆಚರಣೆ–ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯ, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೩.

೮೯. ಸದಾಶಿವಯೋಗಿ, ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಭಗವಂತರೆಷ್ಟು? ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೫.

೯೦. ಸರೋಜಾ ಕೆ., ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪.

೯೧. ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಜನಪದ ಕಥೆ, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ ಹೇಳಿದ ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ, ೨೦೧೨.

೯೨. ಸರೋಜಾ ಕೆ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ೨೦೦೪.

೯೩. ಸಬಿಹಾ ಭೂಮಿಗೌಡ, ಲಿಂಗತ್ವ ಸಮನ್ವಯದೆಡೆಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ(ರಿ), ಮಂಡ್ಯ, ೨೦೦೮.

೯೪. ಸಮತಾ ಬಿ. ದೇಶಮಾನೆ, ಡಾ. ಜಾಗೃತಿ ಬಿ. ದೇಶಮಾನೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು, ಬೋಧಿಸತ್ವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೦೩.

೯೫. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಮೂಲ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭.

೯೬. ಸುಧಾ ಸೀತಾರಾಮನ್, ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ: ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಸ್ತ್ರೀಲೇಖ ಪ್ರಕಟಣೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦.

೯೭. ಸುಂದರ ಎ., ಸೌದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳ ವಿವರ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜನಪದ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

೯೮. ಸುನಂದ ಸೊರಗಾಂವಿ, ಮಹಿಳೆ ಕೃಷಿ (ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸರಗಳ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ) ೨೦೦೯.

೯೯. ಶರ್ಮ ಆರ್.ಎಸ್., ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರು, ಅನು: ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪.

೧೦೦. ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಕಿರುಪರಿಚಯ, ಜೈಭಾರತ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು, ೧೯೯೫.

೧೦೧. ಶಾರದಾ ಶಾಮಣ್ಣ, ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆ(ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೌಲನಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ) ಕಳಸ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಂಕರಪುರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೯.

೧೦೨. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸು, ಬ್ಯಾಲದಕೆರೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬ್ಯಾಲದಕೆರೆ, ೨೦೦೪.

೧೦೩. ಶೈಲಜ ಹಿರೇಮಠ, ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪.

೧೦೪. ಶೈಲಜ ಹಿರೇಮಠ, ಪಾತರದವರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯.

೧೦೫. ಶೈಲಜ ಹಿರೇಮಠ, ಸ್ತ್ರೀ ಕಥನ, ಭುವನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೩.

೧೦೬. ಶ್ರೀಧರ ಪಿಸ್ಸೆ, ಅದಲು-ಬದಲು, ಅಕ್ಷಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ೨೦೦೮.

೧೦೭. ಹಳೆಮನೆ ರಾಜಶೇಖರ, ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮.

೧೦೮. ಹಾಲತಿ ಸೋಮಶೇಖರ್, ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿ : ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಿಸ್ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು,

೧೦೯. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಎನ್., ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ), ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

೧೧೦. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ ಎನ್., ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ರೇಣುಕಾಂಬೆ ಜಾತ್ರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭.

೧೧೧. ಹೇಮಲತಾ ಎಚ್.ಎಂ., ಮಹಿಳಾ ಸಶಕ್ತೀಕರಣ, ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೆ.ಆರ್. ಸರ್ಕಲ್, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೩.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. Jogan Shankar : Devadasi Cult - 1990.
2. G.G. Kharkaneesi, Devadasi - A Burning Problem of Karanataka, 1957.
3. Nitya Sumangali Saskia C. Kursen BoonStory, 1987.
4. Promilla Kapur, Indian Call Girls orient Paper books, Division of Vision Books Pvt. Ltd., New Delhi, 1979.
5. Singh A.k., Devadasi System in Ancient India, 1990.
6. Tharachand K.C., Devadasi Custom, Reliance - Publishing House, New Delhi, 1992.
7. Tarachank K.C., Women in Sacred Prostitution - A Study Indevadasi Custom in Karnataka Ph.D. Thesis Occepted by Karnataka University, Dharwad, 1987.

ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧. ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, ಶನಿವಾರ, ಮಾರ್ಚ್, ೩೦, ೨೦೧೩.
೨. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಮಂಗಳವಾರ ೨೬ನೇ ಮಾರ್ಚ್, ೨೦೧೩.
೩. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಂಗಳವಾರ, ಗಂಗಾವತಿ ಆವೃತ್ತಿ ೨, ಏಪ್ರಿಲ್, ೨೦೧೩
೪. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೨೩ ಜುಲೈ ೨೦೧೨, ಪು.ಸಂ. ೨.
೫. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಶನಿವಾರ ೪, ಫೆಬ್ರುವರಿ, ೨೦೧೨.
೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಶನಿವಾರ ೨೮, ಏಪ್ರಿಲ್, ೨೦೧೨.
೭. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ಅಂತರ್ಮುಖಿ, ೨೪, ಮಂಗಳವಾರ ಏಪ್ರಿಲ್, ೨೦೧೨, ಪು. ೧೨.
೮. ಸುದ್ದಿಮೂಲ, ಗುರುವಾರ, ನವೆಂಬರ್ ೨೩, ೨೦೧೩.
೯. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾನುವಾರ ೪, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೨, ಪು. ೩.
೧೦. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ನಮ್ಮ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಗುರುವಾರ ೫, ಜನವರಿ, ೨೦೧೨, ಪು. ೮.
೧೧. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಶನಿವಾರ ೧೧, ಫೆಬ್ರುವರಿ, ೨೦೧೨, ಪು. ೫

೧೨. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಶನಿವಾರ ೧೧, ಫೆಬ್ರುವರಿ, ೨೦೧೨, ಪು. ೫

೧೩. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ಸೋಮವಾರ, ೫ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್, ೨೦೧೧.

೧೪. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಮಂಗಳವಾರ, ೨೩ನೇ ಅಗಸ್ಟ್, ೨೦೧೧, ಪು. ೫

೧೫. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ಸೋಮವಾರ, ೨೩, ಜನವರಿ ೨೦೧೨, ಪು. ೧೦.

೧೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ೨೭ನೇ ಮಾರ್ಚ್, ೨೦೧೧.

೧೭. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ, ಬದುಕು, ಭಾಷೆ, ಭವಿಷ್ಯ, ಭಾನುವಾರ ೨೭ನೇ ಮಾರ್ಚ್, ೨೦೧೧.

೧೮. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ೨೯ನೇ ನವೆಂಬರ್, ೨೦೧೧.

೧೯. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ವಾರ್ತೆ, ೨೮ನೇ ಜುಲೈ ೨೦೧೧, ಪು. ೨

೨೦. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಭೂಮಿಕಾ, ೧೯ ಫೆಬ್ರುವರಿ, ೨೦೧೧, ಪು. ೨

೨೧. ಸಂಯುಕ್ತ ೨೭, ಜುಲೈ, ೨೦೧೧, ಪು. ೩.

೨೨. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ೧೪, ಜುಲೈ, ೨೦೧೧, ಪು. ೭.

೨೩. ತರಂಗ, ಅಗಸ್ಟ್, ೨೫, ೨೦೧೧, ಪು. ೨೮-೨೯.

೨೪. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ೧ ಜೂನ್ ೨೦೧೧, ಪು. ೭.

೨೫. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ೨೨, ಮೇ, ೨೦೧೧.

ಅನುಬಂಧ – ೨

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಗೌಪ್ಯತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂಲ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರ

ಕ್ರಸಂ	ಹೆಸರು	ಜಾತಿ	ವಯಸ್ಸು	ಶಿಕ್ಷಣ	ಸ್ಥಳ
೧.	ಚಂಪಾ ಸಿ. ದೇವರಮನಿ	ಮಾದಿಗ	೩೧	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಹಟ್ಟಿ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨.	ಶಾಂತವ್ವ	ಹರಿಜನ	೩೮	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೩.	ಕಸ್ತೂರಿ	ಹರಿಜನ	೪೧	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೪.	ಸುಮಿತ್ರಾ	ಚೆನ್ನದಾಸರ	೩೮	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೫.	ಯಲ್ಲವ್ವ ಅಂಬಪ್ಪ	ಹರಿಜನ	೪೫	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೬.	ಶೋಭಾ ಕಾಡಪ್ಪ	ಹರಿಜನ	೪೬	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೭	ಕೆಂಪವ್ವ	ಹರಿಜನ	೪೨	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೮.	ಮುಕ್ತವ್ವ	ಹರಿಜನ	೪೪	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೯.	ಕಸ್ತೂರಿ ಕುಟ್ನಪ್ಪ	ಹರಿಜನ	೪೮	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೧೦.	ಯಲ್ಲವ್ವ ಸತ್ಯಪ್ಪ	ಹರಿಜನ	೩೮	ಇಲ್ಲ	ಅರಿಭಾವಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕು
೧೧.	ಭಾಗವ್ವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ	ಹರಿಜನ	೩೫	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಟ್ಟ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೨.	ಕಮಲಾ ಗುಂಡಪ್ಪ ತಳಕೇರಿ	ಮಾದಿಗ	೫೪	ಇಲ್ಲ	ಕೋಹಳ್ಳಿ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೩.	ರಾಧಾ ಶಿವಪ್ಪ ಕಾನಗೋಳ	ಮಾದಿಗ	೫೫	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಟ್ಟ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೪.	ಕಲ್ಲವ್ವ ಯಮನವ್ವ	ಮಾದಿಗ	೪೯	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಟ್ಟ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೫.	ದುರ್ಗವ್ವ ಬಸಪ್ಪ ಹಿರಟ್ಟಿ	ಮಾದಿಗ	೪೯	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಟ್ಟ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೬.	ನಾಗವ್ವ ಗೋವಿಂದ ಪೂಜಾರಿ	ಮಾದಿಗ	೫೨	ಇಲ್ಲ	ಸಂಕೋನಟ್ಟ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೭.	ಬೇಬಿ ಕೇದಾರ	ಹರಿಜನ	೩೯	೧೦ನೇ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೮.	ಸುರೇಖಾ ಮಡ್ಡಿ	ಹರಿಜನ	೩೬	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೧೯.	ಶೈಲಾ ಮಡ್ಡಿ	ಹರಿಜನ	೩೪	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೦.	ಶೋಭಾ ಜಿರಗಾಳ	ಹರಿಜನ	೩೭	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೧.	ಮಲ್ಲವ್ವ ಗಣಚಾರಿ	ಹರಿಜನ	೩೭	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೨.	ಮಲ್ಲವ್ವ ಗಣಚಾರಿ	ಹರಿಜನ	೪೩	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೩.	ಸುನಂದಾ ಕಾಂಬಳೆ	ಹರಿಜನ	೪೬	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು

೨೩	ಭಾರತೀ ಕಾಂಬಳೆ	ಹರಿಜನ	೩೨	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೪.	ಶಾಂತಾ ನೂಲಿ	ಹರಿಜನ	೪೯	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೫.	ರೂಪಾ ಚಲುವಾದಿ	ಹರಿಜನ	೫೪	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೬.	ರೇಣುಕಾ ನಡೋಣಿ	ಹರಿಜನ	೫೨	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೭.	ಯಲ್ಲವ್ವ ಪೂಜಾರಿ	ಹರಿಜನ	೫೮	ಇಲ್ಲ	ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಗರ, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೨೮.	ಭೀಮಶೀಲ ದೊಡ್ಡವಳ	ಮಾದಿಗ	೩೬	ಬಿ.ಎ.	ಸಂಕೋನಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕು
೨೯.	ಕಸ್ತೂರಬಾಯಿ ಮಡಿವಾಳ	ಮಾದಿಗ	೪೦	ಇಲ್ಲ	ಹೂನ್ ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾ:
೩೦.	ಸಂಜಯಕೃಷ್ಣ ಸಿಂಧೆ	ಮರಾಠಿ	೩೫	೮ನೇ	ಜಮಖಂಡಿ
೩೧.	ಶಿವಮ್ಮ ಶಿವಪ್ಪ	ಲಿಂಗಾಯತ	೩೮	ಇಲ್ಲ	ಜಮಖಂಡಿ
೩೨.	ಗಂಗಮ್ಮಾ ದುರಗಪ್ಪ	ಗೊಲ್ಲರ	೬೫	ಇಲ್ಲ	ಬೆಳಗಾವಿ
೩೩.	ನಿಂಗಮ್ಮ ಸಿದ್ದರಾಮ ಖನ್ನಾಳ	ಹರಿಜನ	೪೮	ಇಲ್ಲ	ಕೋಹಳ್ಳಿ, ಅಥಣಿ ತಾಲುಕು

ನಿರೂಪಕರು :

೧.	ಸವಿತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಮಠ	ಜಂಗಮ	೩೫	ಬಿ.ಎ.	ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಇಲಾಖೆ, ಅಥಣಿ
೨.	ಭಾರತಿ ಬಿಜಾಪೂರ	ಲಿಂಗಾಯತ	೩೯	ಎಂ.ಎಸ್.ಡಬ್ಲ್ಯೂ	ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘ, ಅಥಣಿ.
೩.	ಸೀತಾ	ಮಾದಿಗ	೨೨	ಬಿ.ಎ.	ಕೋಕಟನೂರು, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೪.	ಸುವರ್ಣ	ಮಾದಿಗ	೩೧	(ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ)	ಕೋಕಟನೂರು, ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕು
೫.	ಬಿ.ಎಂ. ತೊಟಗಿ	ಲಿಂಗಾಯತ	೫೨	ಎಂ.ಎಸ್.ಡಬ್ಲ್ಯೂ	ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಘ, ಅಥಣಿ.
೬.	ಅರಿಹಂತ ಮಲ್ಲಪ್ಪ	ಮಾದಿಗ	೩೬	ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಎಡ್.	
೭.	ಅನಿಲ ನಾಗಪ್ಪ ಆಚಾರ್ಯ	ಮಾದಿಗ	೩೨	ಇಲ್ಲ.	
೮.	ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಮುತ್ತಪ್ಪ ನಾಯಕ	ಕ್ಷತ್ರೀಯ	೭೦	ಇಲ್ಲ	

ಅನುಬಂಧ – ೩

ದೇವದಾಸಿಯರ ಪ್ರಸಕ್ತ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಅಂಕಿ–ಸಂಖ್ಯೆ

ಕೋಷ್ಟಕ ೧

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೧೧೨೪
೨.	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೩೦೨೩
೩.	ಬಿಜಾಪುರ	೨೧೩೯
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೮೦೯೮
೫.	ಕೊಪ್ಪಳ	೧೧೫೫
೬.	ರಾಯಚೂರು	೧೪೫೫
೭.	ಗುಲಬರ್ಗಾ	೮೬೪
೮.	ಧಾರವಾಡ	೨೮೨
೯.	ಹಾವೇರಿ	೩೭೩
೧೦.	ಗದಗ	೧೪೯೩
೧೧.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೨೪
೧೨.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೪೦೬
೧೩.	ದಾವಣಗೆರೆ	೭೫೯
೧೪.	ಯಾದಗಿರಿ	೭೫೯
	ಒಟ್ಟು	೨೩೭೮೭

ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ೨೦೦೭–೦೮ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ೧೪ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೆ ಮಾಡಲಾದ ಪ್ರಕಾರ ೨೩,೭೮೭ ಒಟ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. (ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ – ಸೋಮವಾರ ೨೩, ಜನವರಿ ೨೦೧೨. ಪು. ಸಂಖ್ಯೆ ೧೦)

ಅನುಬಂಧ – ೪

ದೇವದಾಸಿಯರ ಕುರಿತು ೧೯೯೩–೯೪ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಅಂಕಿ–ಸಂಖ್ಯೆ

ಕೋಷ್ಟಕ ೨

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೩೬೦೦
೨.	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೪೮೦೪
೩.	ಬಿಜಾಪುರ	೧೯೬೪
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧೬೩೫
೫.	ಕೊಪ್ಪಳ	೪೮೮೦
೬.	ರಾಯಚೂರು	೨೪೯೪
೭.	ಗುಲಬರ್ಗಾ	೯೯೧
೮.	ಧಾರವಾಡ	೪೮೧
೯.	ಹಾವೇರಿ	೬೧೭
೧೦.	ಗದಗ	೧೪೦೭
	ಒಟ್ಟು	೨೨,೮೭೩

೧೯೯೩–೯೪ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ೧೦ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೨,೮೭೩ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇರುವುದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಲಾಗಿತ್ತು.

ಅನುಬಂಧ – ೫

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುವಾರು ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಂಕಿ–ಸಂಖ್ಯೆ

ಕೋಷ್ಟಕ ೩

ಕ್ರಸಂ.	ತಾಲೂಕು	ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	೧೧೮
೨.	ಬೆಳಗಾವಿ	೪೦
೩.	ಅಥಣಿ	೧೧೩೮
೪.	ರಾಯಭಾಗ	೯೧೯
೫.	ರಾಮದುರ್ಗ	೬೮೦
೬.	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	೪೯೨
೭.	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೭೦೯
೮.	ಸವದತ್ತಿ	೨೧೫
೯.	ಖಾನಾಪುರ	೩೬
೧೦.	ಗೋಕಾಕ	೭೩೮
	ಒಟ್ಟು	೫೦೮೫

ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಮರುಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಗ್ಗೆ ದಿನಾಂಕ: ೦೨.೧೧.೨೦೦೭ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ೩೬೦೦ ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಂಚಿತ ಆಗಿರುವ ೧೪೮೫ ಮಾಜಿ ದೇವದಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮೂಲ ಯಾದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ೫೦೮೫ ದೇವದಾಸಿಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

BELGAUM
N
Chikodi
BELGAUM
Khanapur
Bailhongal
Ramdurg

Belgaum District

Belgaum
(Karnataka)
N
Maharashtra

ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಜೋಗತಿಯರು

ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸಿನ ಜೋಗತಿಯೊಡನೆ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಹಡಲಗಿ ತುಂಬಿದ ನಂತರ ಜೋಗತಿ ಮತ್ತು ಜೋಗಪ್ಪನ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ

ಹಡಲಗಿ ತುಂಬಿದ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಚಿತ್ರಣ

ದೇವದಾಸಿಯರು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಜಗ

ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಜಗವನ್ನು ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಡಲಿಗೆಗಾಗಿ ಕಾದುಕುಳಿತಿರುವ ದೇವದಾಸಿಯರು

ಸವದತ್ತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ
ಜಮದಗ್ನಿ ಮಹರ್ಷಿ ದೇವಸ್ಥಾನ

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ಜೋಗತಿಯರು

ಸವದತ್ತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮಹಾದ್ವಾರ

ಸವದತ್ತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರ

ಅಥಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೋಕಟನೂರ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿಯ ಮಗಳೊಂದಿಗೆ
ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಅಥಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಂಕೋನಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯ ದೇವದಾಸಿಯೊಡನೆ ಸಂಶೋಧಕರು

ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದಿಂದ ಎಮ್ಮೆ ಸಾಲ ಪಡೆದ ದೇವದಾಸಿ

ದೇವದಾಸಿಯರ ಮನೆ ಎದುರುಗಡೆ ದೇವದಾಸಿಯರೊಂದಿಗೆ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಂತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೋಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಗೋಕಾಕ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅರಭಾಂವಿ ಗ್ರಾಮದ ದೇವದಾಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯೋಡನೆ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪರಡಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವ ಜೋಗತಿಯರು

ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಮೂರ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷೇ ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ಜೋಗತಿ

ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಡಲಗಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹಿರಿಯ ಜೋಗತಿಯರು

ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಡಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವ ಜೋಗತಿ